PROLEGOMENA

AD

HOMERUM

SIVE

DE

OPERUM HOMERICORUM
PRISCA ET GENUINA FORMA
VARIISQUE MUTATIONIBUS

ET

PROBABILI RATIONE EMENDANDI.

SCRIPSIT

FRID. AUG. WOLFIUS.

VOLUMEN I.

EDITIO SECUNDA.

HALIS SAXONUM,
E LIBRARIA ORPHANOTROPHEI.
MDCCCLIX.

DAVIDI RUHNKENIO

PRINCIPI CRITICORUM

CURAM HANC

IN

HOMERO

POSITAM PONENDAMQUE

CONSECRAVIT

FRID. AUG. WOLFIUS.

PRAEFATIO EDITIONIS SECUNDAE.

Friederici Augusti Wolfii Prolegomena ad Homerum iterum nos litterarum formis exprimenda curavisse nemo magnopere mirabitur, qui hunc librum hodie vehementius requiri cognoverit. Acerrimam enim curam diligentiamque Homerica carmina desiderant. Iam vero cum nuper natalicia summi viri saecularia a nostratibus celebrarentur et amplissima eius in philologica studia merita recolerentur, omnium oculi ad ea potissimum scripta coniecti sunt, quibus princeps philologiae inter Germanos et artem illam mirifice auxit et amplificavit et nominis sui aeternam gloriam cepit. In Homericis autem carminibus ille per omnem aetatem plurimum et studii et temporis posuit ac quae adulescens de eorum origine divinando fere suspicatus erat, ea post scholia Veneta a Villoisone edita clare perspecta re eximio investigandi acumine et singulari quadam subtilitate disserendi demonstravit his Prolegomenis, quorum primum et unicum volumen, diuturni laboris monumentum, anno MDCCLXXXXV. edidit. Quantos ea plausus

et clamores moverint, quot vel confirmare novas sententias argumentis et rationibus vel refutare serio et iocose studuerint, quid denique liber ad excitanda studia Homerica et ad criticorum iudicia in aliis litterarum generibus acuenda effecerit, docti homines exponant, nostrum non est copiose enarrare. Maneat illud, quicumque in quaestionibus Homericis bene procedere velint, iis inde a prolegomenis Wolfianis principia deducenda esse. Quare non ingratam fore speramus grammaticis alteram hanc editionem et nitidiorem priore et minore pretio parabilem.

Dab. Halis Saxonum e libraria orphanotrophei Franckiani m. Octobri a. MDCCCLIX.

PROLEGOMENA.

I.

Duplex in primis genus est emendationis, quod libris veterum admoveri et potest et solet, ut a vitiis et maculis, quas ex longa peregrinatione in barbariem varias plurimasque traxerunt, liberati, propius ad antiquam et suam formam revocentur. Alterum plus negotii et, paene dixerim, aerumnae habet; alterum plus otiosae delectationis: utrumque, recte si adhibetur, utile est; at alterum utilius. Nam qui optimis subsidiis vel minime instructus, scriptorem nobis emendatiorem reddit, sive ingenio suo, sive paucorum librorum usu; quamvis vix triginta naevos sustulerit, centum relinquat, eum tamen nemo de bonis litteris bene mereri neget. Itaque res fieri solebat tum maxime, quum libri calamo scripti non ita pridem prelis subiici coepissent, inque dies summa novorum subsidiorum exspectatio esset. Quem morem postea plerique sunt imitati ad nostram aetatem, etiam in iis scriptoribus, qui critica materia et omni genere adiumentorum abundarent. Nimirum pauci 4
novarum recensionum auctores ita agunt, aut eam laboris patientiam afferunt, ut ex locis satis saepe reconditis et disparatis, in primisque ex veteribus exemplaribus, omnem varietatem lectionis contrahant, qua deinde cum vulgatis comparata, constantem emendationem aggrediantur. Immo consistunt fere tum demum, ubi impeditior sensus vel ipsa specie manifestum vitium obiicitur: iam ad varias lectiones aut ad vetus exemplar confugiunt, surda plerumque oracula, nisi constanter consulentibus. Neque multum diversa ratio est eorum, qui, quantumvis interdum docti ac sollertes, omnem emendationem ex aliquot librorum MSS. fide suspensam esse volunt, aut qui texta, quae vocantur, plane edunt ad unius exemplum; velut isti tandem libri ad scriptoris salutem fatis destinati essent.

Ab hoc leviore et quasi desultorio genere plurimum discrepat iusta, perpetua et certis artis legibus nixa recensio. In illo nihil

prope aliud, quam passim exstantia aliquove libro prodita vulnera sanare volumus; transmittimus plura, ad sensum quidem bona et tolerabilia, sed ad auctoritatem nihilo meliora pessimis. Iusta autem recensio, bonorum instrumentorum omnium stipata praesidio, ubique veram manum scriptoris rimatur; scripturae cuiusque, non modo suspectae, testes ordine interrogat, et quam omnes annuunt, non nisi gravissimis de causis loco movet; alia, per se scriptore
5 dignissima, et ad veritatem seu elegantiam sententiae optima, non nisi suffragatione testium recipit; haud raro adeo, cogentibus illis, pro venustis infert minus venusta; emplastris solutis ulcera nudat; denique non monstrata solum, ut mali medici, sed et latentia vitia curat. Hac in ratione tametsi ingenio et arti coniectandi minime locus deest, tamen quoniam omnis veteris scripturae fides ab incorruptis monumentis pendet, ante omnia est elaborandum, id quod fieri certe nequit sine ingenio, ut fontium, unde cuiusque scriptoris textus hauriatur, proprietates et singularem naturam scrutemur; varios testes, per classes et familias dispositos, ex sua quemque indole metiamur, atque calliditate quadam, nec illa tamen cupida, eorum tanquam voces et nutus excipere discamus. Etenim in plurimis rebus et Critico, et quicunque sibi rem historicam exquirendam sumpsit, imitanda est boni iudicis consuetudo et prudentia; qui prius, quid testes afferant, lente explorat, et omnia veritatis argumenta colligit, quam rei gestae coniecturam suam interponere audeat. Ac ne potest quidem fieri, ut qui paucis codicibus, quales vulgo occurrunt, fretus coniecturam quamvis sagacissime exerceat, in multis veterem ac germanam scripturam assequatur. Nam ut in rebus iudicandis tabularum et litterarum penuriam ingenium compensare nullum potest; ita acerrima eius vis, non temperata et subacta assiduo usu librorum, in historicis et criticis rebus
6 frustra laborat. Quippe hae utraeque res magis nomine quam genere inter se differunt, nec diversis tenentur iudicandi regulis. Itaque ut ingenium, sicut par est, membranaceis thesauris longe praeferas, plurimum tamen interest ipsius ingenii, quam plurimos codices comparari, quorum testimoniis iudicium de vera lectione nitatur, et multis modis adiuvetur divinatio. Quare quo frequentius scriptor aliquis ad codicum collationem vocatus est, eo magis iusta illa et constans recensio locum habet: in ceteris, qui adhuc paucitate subsidiorum laborant, haud scio an multiplicandis textorum

formis haec studia, nimis per se operosa, impediantur potius quam ornentur. In tales nempe *recognitio* quaedam, non veri nominis *recensio* cadere videri potest.

II.

Sed de his in universum nemo ambigat: in Homero autem, antiquissimo vate, id ipsum dubitari video, tantine tam novorum codicum auctoritas facienda sit. Nam nullus eorum ne postremorum quidem Latinorum scriptorum tempora attingit; pauci sunt et rari, qui XII. vel XI. saeculum excedant. Quae dubitatio si eam vim habeat, ut poëta nobis ex his fontibus ad veritatem et integritatem textus, primum divino eius ore fusi, redigi nequeat, dicam posthac, quam libenter hanc sectam rationemque sequar. At quum veterum librorum fata cogito, nonnunquam praeter spem prospera, atque animadverto, quam prope germano nitori redditos habeamus 7
Herodotum, Platonem, Xenophontem, alios aevi eiusdem, quos ex eorundem librariorum manibus accepimus; nisi forte priscorum ἀοιδῶν pessima ad nos exemplaria venerint, non reperio, cur his tanto minus quam illis confidendum sit. Accedit hac, quod Criticorum Alexandrinorum, qui deinceps exstiterunt, opera contigit, ut nos haud dubie Homerum multis locis rectius scriptum legamus, quam illi ipsi legere possent. Denique in iis scriptoribus, qui Homeri versus apponunt, pauciores sane, quam quis speret, diversitates lectionis sunt, quae quidem alicuius momenti sint, nec infida memoria vitiatae, quas non ex istis codicibus paene easdem recipiamus. Novitas enim codicum non maius vitium est, quam hominum adolescentia: etiam hic non semper aetas sapientiam affert; ut quisque antiquum et bonum auctorem bene sequitur, ita testis est bonus. Etsi igitur Scholiorum et Glossariorum apparatui aliquanto plus quam nudis membranis tribuo; pluribus tamen exemplis saepe perspexi, haec Carmina non nisi utrisque coniunctis copiis ad eam scripturam revocari posse, quae neque ipsis sit indigna, nec a doctae antiquitatis praeceptis abhorrens. Et hoc in loco ita nobis acquiescendum erit, ut, si purum putum ἀοιδὸν quaeramus, nec idem nobis, quod Plutarcho, Longino vel Proclo, satis esse putemus, aut ad inania vota, aut ad effrenatam divinandi libidinem res reditura esse videatur.

III.

8 Abiecta ergo spe, fore unquam, ut Carminum Homericorum quae primitus fuerit forma, alibi quam in mente nostra, et id quidem rudibus lineis, fingi queat, experiendum videbatur, quo nos in expoliendis his aeternis et unicis Graeci ingenii reliquiis vestigia antiquitatis ducerent. Quam curam quum inter tot diversa, quae melior earum illustratio poscit, primam et maxime necessariam esse censerem, hac editione ad eam ita animum applicui, ut accuratioris recensionis, cuius modum supra designavi, specimen darem. Id Homero nondum contigisse, inter eruditos constat. Nam instrumentorum idoneo numero carentes antehac editores ne poterant quidem, si voluissent, tale consilium inire: itaque plerumque, nisi eos forte aliquis pannus Scholii vel Eustathii codicisve varietas commoveret, obviae perspicuitati sententiarum secure indormiebant. Adeo Homero insignis sua laus tenuitatem attulit et maciem, quum alii vitiis suis pinguescerent. Lycophronis tenebras si obiecisset, mirum ni ei toti greges baiulorum iam dudum lucem undecunque apportassent. Non ego cuiquam eorum, qui poëtam olim ediderunt, vitio vertam, tam parum studiose ab iis membranas et reliquias Scholiorum ex bibliothecis conquisitas esse: id fortunae magis est quam ingenii aut industriae: quanquam nonnulli, ut Berglerus, etiam oblatas eiusmodi opes spreverunt; aliis autem, ut Italicis
9 editoribus, earum utendarum facultas in vicinia erat. In his rebus, ut dixi, casus dominatur. Sed quod ne haec quidem, quae apud vulgatos scriptores, Grammaticos et Lexicographos in promptu erant, nec congesta ab ullo eorum, neque ad constituendum textum adhibita sunt, id soli negligentiae ac levitati imputandum dixeris. Nam quis primum evolvat v. c. Apollonium Dyscolum, Etymologicum M., Hesychium, quin statim viderit, multas ibi lectiones et *διττογραφίας* latere? ut huius certe rei monitore nemo egeret. At minoris operae est, virgulae cuidam divinae fidere, si quid ea inter ipsam curam edendi offerat, quam tot tam tetricae doctrinae libros tractare, animo ad unum opus intento. Quid? quod eos ne Eustathium quidem, cui omnes interpretationis Homericae palmam dabant, totum constanter pervolutasse, et quae huic insunt utilia excerpsisse, quaevis Rhapsodia arguit.

Henr. quidem Stephanum Barnesius non immerito accusat Eustathio negligenter usum fuisse: nisi laboriosissimum virum, quum subitarias notas scriberet, ea dicas afferre noluisse, quibus non ad corrigendum usus esset. Illis enim saeculis impune dissimulabantur labores, quos hodie mutatis moribus in lucem proferre cogimur. Ita ab Aldina inde secunda pluribus priorum editorum, quamvis tacentibus, hunc Grammaticum prorsus neglectum non credam, ex quo eos etiam recepisse video nonnulla, quae vix aliunde sumere possent: sed constantiam comparationis non reperio. Eamque ne Romana quidem editio plane probat, illa quae textum iuxta 10
et illius Commentarium continet. Ipse vero Barnesius, qui Eustathii *intima scrinia se compilasse* iactat, quam in hac et reliquis professionibus suis vanus sit, et alii viri docti, et unus de paucis, qui Eustathium gnaviter perlegerant, Valckenarius monuit. Neque tamen Barnesius, cetera ineptus homo, et parum accurate doctus, hac laude fraudandus est, eum fuisse primum, qui ex antiquis scriptoribus aliquid ad insequentium usum expromeret, aliquid ipse etiam ex his fontibus bene corrigeret. Temerarias eius correctiones, numero plures, qui rursus expunxit, Clarkius, vir grammaticae doctrinae peritissimus, ingenium ubique prodit tali labori et omni severitati criticae operae alienum. Is igitur auctoritatem lectionum, quae quidem ex vetustis exemplis peti debebat, omisit, contentus fere parva illa varietate, quam Appendix vulgarium olim editionum, et Stephanus Barnesiusque dederant; ad Eustathium vel Scholia rarius devertit, ubi alii haeserant, aut ipse sententiae suae quaerebat auctorem; reliqua leviter, et leniter, miraque moderatione, ut nonnunquam vel in meris ineptiis Barnesii nihil nisi *idoneam rationem* desideret. Alio animo et doctrinae apparatu ad repetendum Clarkianum exemplum accessit Ernestius, etsi non sponte, sed librarii sui voluntate. Quam ob rem eum magis admirandum puto in ornando hoc alieno opere, quam in propriis quibusdam, quae contentiori studio perpolivit. Hic tamen, qui et conferendis pluri- 11
bus libris et vero etiam iudicando, id quod multis locis acutissime facit, omnium optime de lectione Homerica meruit, idem videbat significabatque in Praefat. Vol. V., quantum porro laborandum esset, dum contingere posset poëtae, ut ab omni parte purus et emendatus prodiret. Tantum aberat ille a perversa opinione eorum, qui hodieque hunc textum, qualis paullatim forte fortuna factus est,

genuinum ac prope *Μουσόπνευστον* habere videntur; istorum exemplo Buxtorfianorum, qui eandem rem olim praedicabant de Hebraico codice suo, quum ab eo omnem ingenii et tantum non rationis humanae usum arcerent, ea quoque tanquam *θεόπνευστα* reveriti, quae nunc a doctis vitiosissima putantur.

IV.

Nec vero Ernestius quidquam minus sperare potuit, quam tales exornando Homero tantasque copias superesse, quantae his demum septem annis obtigerunt. Iam hic paucis verbis delibandum nobis est insigne meritum Villoisonii, qui primus duos Iliadis codices Venetos in publicum protulit cum ea Scholiorum congerie, quae antiquarum et ad horum Carminum fata et textus conditionem perspiciendam utilium rerum copiam multo maiorem, quam ceteri in unum collati libri omnes, suppeditat, atque omnino criticis et grammaticis divitiis non modo Eustathio, sed omnibus omnium
12 poëtarum Scholiastis longe antecellit. Ignoscenda sit forsan cupiditas quaedam in laudando libro, quem longa et operosa tractatio nobis carum fecit. Verum ita de illo quemque existimare cogat levis comparatio eorum, quae in hoc genere erant prius vulgata: secus qui sentiebant, vel non recentes erant a Scholiastarum lectione, vel editoris prima promissione in nimiam spem erecti, speratis mox minora se accepisse aegre ferebant. Videntur adeo fuisse, qui quum Zenodoti, Aristarchi, Cratetis, Alexionis, tot aliorum Alexandrinorum, nomina ibi saepe afferri, lectiones etiam editionum, quarum tenuis ad nos memoria venisset, atque multorum singularia de Homero scripta laudari audivissent, continuo has ipsas commentationes et *διορθώσεις*, in unum corpus compactas, nobis oblatum iri opinarentur. Tandem prodiit liber, longa exspectatione doctorum celebratus, plus dimidio minor quam Eustathius. Et attulit tantummodo ex illis criticorum et interpretum operibus Excerpta, non eo instituto facta, quod quis nostrum nunc sequatur in excerpendo, modo uberiora, modo contractiora; plurimis quidem referta lectionibus, sed iis nec primorum fontium, nec rationum explicatione satis munitis; postremo multa, quae ad doctrinam et litteraturam Homericam, pauca, quae ad sensum poëticarum virtutum informandum faciant, admodum nihil, quod vatis aetatem suis opi-

nionibus, moribus et omni sentiendi et cogitandi tenore repraesentet; ne quid de auctario nugarum doctarum et indoctarum dicam, 13
quo haec quoque Scholia aevum suum testantur.

Quare, ut nunc se res habet, ex quo Graecorum ac Latinorum litterae in popularem gyrum coartari coeperunt, valde verendum est, ne operi, quod maxime deficit in iis, quae vulgo cupidissime anquirimus, vix aliqui contingant e longinquo venerantes, lectores perpauci. Neque id, ut hodie loqui solent, legi potest; assidue tractari, excuti, cum reliquis omnibus, quibus vetustas pepercit, subsidiis curiose conferri poscit. Quod quo quis fecerit studiosius, eo magis intelligat oportet, ex quanto naufragio in hoc doctrinae orbe quam pauca ad nos perlapsa fragmenta sint, instar foruloram aliquot ex bibliotheca ingenti. Qua de re postea, si locum de Homericae lectionis fontibus attigero, pluribus dicendum erit. Sed quamvis ne unius quidem celebrium Criticorum veterum integras animadversiones aut recensionem recuperemus, quas propter varias causas mihi verisimile non est, genuino suo habitu in V. et VI. saeculum perdurasse; passimque in vulgato textu scripturae sint iure suspectae, quas nobis nulla notatio sollicitet; alia prorsus deserta, quae a veteribus diverse illustrata esse aliunde discere vel suspicari liceat; quum nonnulla, quae interprete non egebant, obruat moles commentariorum: sed quamvis haec et maiora desideres, tamen eorum, quae docte, acute, ingeniose notata, quae utiliter animadversa aut ex antiquissimo aevo propagata sunt, adeo 14
superat copia, ut quisque videat hoc thesauro recluso tantum adiumenti Homero ad accuratam, et criticam et historicam, interpretationem allatum, quantum ad aliorum poëtarum, quos iidem Alexandrini tractaverunt, habemus nullum. Ergo desinant aliquando Orientalium litterarum magistri, Masora sua superbi, dolere fortunam nostram, quod nobis scripturae Homericae auctoritas posita sit in tam novorum codicum fide, plerisque veterum recensionum vestigiis sic obtritis ac deletis, ut textus nostri conformatio paene in obscuro lateat. Habemus nunc, si omnia undique excerpta componimus, Masoram etiam Graecam quandam, tum vetustate, tum variae eruditionis copia multo praestantiorem, multoque melius servatam. Atque hac utraque, et Graeca et Hebraica, farragine comparanda, nunc demum altius perspicere licebit, a quibus principiis olim omnis emendatio librorum et critica ars profecta sit,

cum aliis rebus pluribus, quibus litteratae antiquitatis cognitio continetur: cui studio etiam ad intelligendum poëtam saepe plus debemus, quam hic locus capiat. Quod autem inprimis notabile est, et Venetis his codd. eximium pretium addit; accepimus in illis normam et quasi amussim, ad quam codicum nostrorum, et eorum qui posthac conferentur, qualitas et conditio firmiter exigi possit.

Illud iam nunc nos docuit usus variantium, quas ex quinque
15 codd. Vindobonensibus edidit Alterus, vir doctissimus et indefessa industria. Sed hae lectiones, cum Venetis ceterisque copiis comparatae, mihi parum spei relinquunt, fore ut ad Iliada quidem ex codicibus multa nova et praecipua usquam prodeant. Nam ipsi meliores libri Vindobonenses nihil aliud fere nisi cognita et alibi reperta confirmant, quum ex iis appareat, quae lectiones alicui posteriorum temporum Grammatico vel librario praestabiliores visae sint. Cuiusmodi auctoritates quoniam nec ipsae per se, nec numerus et multitudo earum quidquam momenti faciat, praesertim si non nominatae, auctorum gravitate careant; haud paullo plus accessurum putem huic apparatui lectionum, si viri docti plura Glossaria et Scholia inedita excusserint, quam si nos ditaverint decem vel viginti novorum codicum scripturis. Quidni autem illud unius Homeri gratia operae pretium sit? quando aliorum librorum veterum, sacrorum quidem, critica illustratio admodum nuper tot equos viros exercuit, ipsos adeo Europae fines egressa, tantumque hausit nummorum, quorum tertia parte pauper Homerus contentus esset. Nunc ille adhuc Kennicottum suum exspectat, ut denique constet, quid omnino in deperditis numerandum, cuius adhuc quasi ex quisquiliis corradendi spes reliqua sit.

V.

Gaudebo, si falsus fuero: mihi vero paratis opibus acquiescendum putanti, quum Odysseae tantum novos codices quaererem,
16 statim ab eo tempore, quo poëta primum in hac urbe usui scholarum aptaretur, ipsa tunc curae meae festinatio quodammodo extorsit hoc consilii, ut colligendo, quodcunque textus rationibus ullo modo profore videretur, strenue me ad hunc recensionis laborem pararem. Quidquid interea egi, etsi nonnulla me satis occupatum tenebant, subsecivae operae fuerunt; Homerum nunquam

diu ex animo et conspectu amisi. Nam plurima videbam mihi non
solum colligenda sed etiam discenda et ab initiis pertractanda esse,
quippe qui tum, quum primum ederem, doctam interpretationem vix
attigissem. Itaque exorsus ab Eustathio, grammaticam partem eius
diligenter excussi; mox excerpsi lectiones, quas ille aut in vul-
gatis exemplis suis, aut in marginibus eorum, vel alibi reperisse
se proderet. Adiunxi deinde, praeter cetera tum vulgata Scholia,
bonum numerum variantium et notarum critici generis, quas mihi
duo nunc desideratissimi amici ex cod. Lipsiensi Paullino exsigna-
verant, in recensu Ernestiano omissas. Paullo post proprio
studio pervolvi Lexicographos, Scholiastas et alios Grammaticos
veteres, tum, prout tempus meum ferebat, reliquos scriptores,
quoscunque ullum Homericae scripturae vestigium servare sperabam.
Neque inter haec neglexi poëtas Graecos, in primis Alexandrinos,
imitationes Homeri consectans, non ut, quomodo flores olerent in
alienum solum translati, adverterem, etsi eius studii, suo loco 17
adhibiti, non despicio elegantiam; sed sicubi isti usu verborum
et genere loquendi, ad principem artis suae conformato, signi-
ficarent, quid in optimis exemplaribus illius legissent, aut legen-
dum ipsi censuissent. Cuius animadversionis, ne quis eam longius
evagatam putet, satis magnum fructum percepi, praesertim ex iis
poëtis, quos ambiguum est poëtasne verius an litteratores dicamus.
Ita vero lustratis Graecarum et Latinarum litterarum latebris omni-
bus, quae uspiam susceptae rei adiumentum ostenderent, grandique
lectionum et criticarum notationum apparatu contracto, aucti sumus
Venetis illis et Vindobonensibus praesidiis. Novus hic campus
apertus novum laborem obiecit in iis ipsis, quae absoluta putaram.
Videbam enim bonam partem confectae viae mihi iterandam esse,
ut primam messem cum novis opibus contenderem, et, si forte
aliquid utile antea pro spico nequam omisissem, id ex contentione
rectius aestimatum reprehenderem. Qua in opera quo progressus
sum longius, eo mirabilius sentire coepi de Venetorum Scholiorum
praestantia, sine quibus multarum lectionum et versuum auctoritas
nobis prorsus incomperta esset. Neque hoc nobis solis dolendum
erat, qui in his studiis tam sero versamur. Nam etiam Eustathium,
quem deinde iterum tertiumque comparavi, quum antiquissimi codicis
Ven. CCCCLIII. notitia caruisset, ista in re cognovi haud multo
meliore fortuna usum, quam quemvis recentiorum editorum cum 18

proletariis codicibus suis. At ille, qui in Homero nihil praeter pulchrum poëtam mirabatur, priscorum eius fatorum minus curiosus, et rhetoricos potius quam criticos interpretes sectatus, omnino ab hac parte non tantam, quanta vulgo fruitur, laudem meruit, plurimam debet iacturae doctiorum Scholiorum. . . .

Postremo retuli me ad cognoscendum, quidquid bonae frugis allatum esset ex manu scriptis exemplaribus, curamque conferendarum primarum editionum, institutam ab Ernestio, usque ad Stephanianam persecutus sum; longe quidem minore fructu quam labore. Paucae enim his editis libris propriae sunt lectiones; et quae in eo numero bonae sunt et textu dignae, earum quoad fontes ignoramus, non ita gravis auctoritas esse potest; quum codices quidam, praecipue Venetus ille, propter testimonia Scholiorum plerumque etiam ibi mereantur fidem, ubi ceterorum librorum consensus non accedit. Qua in re saepe mihi usu venit, ut longo circuitu pervenirem ad eas correctiones, quas eximii libri primus adspectus frustra obtulerat. Nam quae magna est huius mei ac Veneti textus convenientia, eam sponte natam habui, non quaesivi. Quoniam enim me constanter ad fidem testatae antiquitatis contuleram, nihil tribuens vulgari levitati, quae dum scripturae veritatem elegantia vel simili specie metitur, nova et antiqua fere nullo discrimine arripit; etiam principes editiones perraro, et ne Vene-
19 tum quidem codicem neque Eustathium nisi de fontibus suis monentes, audiendos esse duxi. Itaque si in huius verbosissimi hominis voluminibus nihil aliud quam variantes lectiones quaesissem, quum ex iis, quae ipsi propriae sunt, paucissimas receperim, minima pars emendationis meae mihi maximo taedio et dispendio temporis redimenda erat.

VI.

Sed nequaquam me poenitet huius studii, quod per hanc occasionem in tractatione veterum Grammaticorum consumpsi. Immo tantum eo me adiutum sentio, non modo ad hoc opus, sed ad omnem facultatem linguae Graecae, neminem ut arbitrer in ullo Graeco scriptore edendo proficere posse, nisi simili cursu lectionis praecepta illorum collegerit, et ad optimas rationes examinaverit. Neque id molestum negotium est ei, qui assiduus et alacri animo

idoneas rei horas carpere consuerit. Credo sane facilius esse, Grammaticorum minutias ridentem, de Homerici saeculi barbarie et horrido sive erudito cultu sermonis, de fabulari historia et insipientia mythica, vel de epici Carminis virtutibus ex Aristotelis decretis philosopho molimine disputare. Nempe taedet in ista lectione doctos indoctarum quarundam et minutarum argutiarum. At primum modestia vetat ullam rem contemnere, priusquam eam probe cognoveris. Et, ne dicam, quam multa illi nobis soli ex vetusta memoria servaverint, iidem argutuli saepe etiam sensum verborum 20
optime expediunt, quippe quos usus linguae nondum penitus amissus tutos praestabat a pluribus erroribus, quos hodie male tegimus novae interpretationis deliciis. In Homero porro singularis oblectatio quaedam et dignitas illius operae accedit ex eo, quod variarum lectionum et canonum technicorum, quos libri grammatici et Scholia praebent, conquisitione et censura in vetus et plerisque antiquis scriptoribus antiquius aevum ac quasi in societatem vocamur doctissimorum Criticorum, quorum iudicia et praeceptiones, quibus olim Ciceronis, Virgilii, Horatii adolescentia alebatur [1]), quamvis de Graeca, id est patria ipsorum, lingua scriptas, nos barbari ὀψιμαθεῖς passim non absurde refingere posse videamur. Talem conditionem critici muneris, nullus est scriptor aut poëta antiquitatis, qui perinde atque hic noster offerat. Quum vero plurima ex illorum Criticorum commentariis, tanquam per manus tradita, alia in alias aetates, vetustissima partim in novissimas, devenerint, omnes istius generis reliquias colligere plane oportuit eum, qui integriorem textum requirebat. Quodsi illud industrie feci, atque nullum neglexi locum, unde hanc recensionem limatiorem redderem, nihil mihi laboravisse videor, praeterquam quod res ipsa exigeret. 21
Minime ergo querar, quantum molestiae, exhauserim in hoc tam diversarum rerum paratu, in tot scriptoribus pervolvendis, in legendis et partim reconcinnandis Scholiis, atque in conquirenda et excutienda tanta et persaepe inutili farragine glossarum et lectionum. Navavi libens, quod, qualecunque navavi, et ad meam ipsius utilitatem. Ac ne haec quidem de studiis meis praefarer,

1) Non ambitiose hoc dici, plures loci Ciceronis, Senecae et aliorum docent, atque omnis ratio grammaticae et liberalis institutionis apud Romanos.

nisi mihi ratio eius operis reddenda esset, in quo alienis laboribus frui non liceret. A iactatione industriae tantum absum, ut non tam laudi mihi dari cupiam, si necessariam operam non detrectarim, quam vitio, si vel minus recte in ea sim versatus, vel quidquam certae emendationi profuturum omiserim.

VII.

Etenim illud mihi unum propositum fuit praecipue, ut textum Homeri ad normam eruditae antiquitatis emendarem, atque eum verbis, interpunctione, accentibus, prope talem exhiberem, qualis ex recensionibus olim probatissimis refictus, si tantum sperare fas est, Longino alicui seu alii veteri Critico, qui copiis Alexandrinorum perite moderateque uti sciret, satis placiturus fuisse videretur. Hoc quid rei sit atque consilii, et quas in eo rationes secutus sim, Commentarii materia est, non Praefationis. Nam si non solum indoctorum calumnias amovere, sed ipsas causas instituti
22 ad liquidum perducere velim, multa, quae vulgaribus erroribus implicantur, ad verum revocanda sint; alia, quae tot librorum interitus obscurat, alte repetitis historicis coniecturis illustranda, omniaque confirmanda exemplis, ad communem intelligentiam delectis. Ut vero clarius appareat, quibus potissimum praeceptis regatur Homerica emendatio, maximo studio in tralaticii textus mutationes inquiri oportet, recensendis fontibus et rivulis earum, qui vel olim manaverunt, vel etiam hodie patent. In hac infinita copia rerum nunc eo utar temperamento, ut gravissima quaeque et utilissima paucis exsequar, nec ipsum, quem ingressus sum, cursum, sed extremos tantum fines eius et summam proponam. Igitur quum vulgatae scripturae conditionem et eius reformandae necessitatem attigero, primas lineas dabo disquisitionis, qua per *sex aetates* disparis intervalli et ingenii interior historia critica horum Carminum ad nostrum usque tempus deducatur. *Primam aetatem* ponimus ab *origine ipsorum*, h. e. tempore cultioris poësis Ionum, (circiter ante Chr. 950.) ad *Pisistratum*, tyrannum Atheniensem, cui a veteribus duorum corporum, quae nunc obtinet, dispositio tribuitur; II. a *Pisistrato* ad *Zenodotum*, qui primus ex Grammaticis criticae Homericae celebriorem viam aperuit; III. a *Zenodoto* ad *Apionem*, propter artem interpretandi poëtae, ut Seneca

**scribit, tota Graecia circumlatum; IV. ab hoc inde ad *Longinum* ac discipulum eius, *Porphyrium*, a quo utroque lectio et interpretatio Homeri quodam modo adiuta est; V. a *Porphyrio* usque 23
ad auctorem editionis principis, *Demetrium Chalcondylen*, Atheniensem; VI. horum trium proximorum saeculorum, quibus Homerus variis modis ingenia virorum doctorum et officinas typographorum exercuit [2]. Haec prior pars erit huius Praefationis; posterior in 24
causis, quibus Homerica emendatio nitatur, gravissimisque et propriis eius legibus atque in ratione consilii nostri reddenda versabitur.**

PARS I.

VIII.

Iam primum subeat mirari, cur, quum tam raro in Homero graviora vitia offendant, tantum tamen operae in correctione eius ponendum statuam. Apollonium Rhodium contende, quomodo ante

2) Haec una postrema aetas, quam in ceteris scriptoribus historia litteraria raro egreditur, tantum proventum habet omnis generis librorum, ut titulos eorum percensere magnum negotium sit. Curavit id nuper novus Editor Bibliothecae Fabricianae copiose et accurate; neque ille tamen in iudicandis instrumentis rei criticae et indice editionum aliis nihil mutandum et augendum reliquit. Nobis vero iterum monendi sunt lectores, ne quid aliud exspectent quam uberioris scriptionis adumbrationem, et eam magis in interiore usu criticae silvae quam in rebus litterariis occupatam. Quapropter antiquos potissimum fontes anquiremus, non hos novitios editorum librorum: quibus quae factae sunt vicissitudines textus, si cum illis comparentur, vix dignae sunt occupati hominis indagatione. Omnino in hac parte antiquarum litterarum plurima sunt, quae ne te lateant, sedulo curare debeas; sed ita, ut statim cognita vel chartis mandata libenter obliviscare, saltem dissimules ea, quae frustra collegeris. Si quid autem ab aliis iam dudum collectum repetam, communi materia utar novo modo. Qua in re me admodum sollicitum habent angustiae huius libelli, unde brevitas exsistet parum apta talibus rebus, et interdum immodestiae speciem habitura. Sed parendum erat necessitati, etiam cum incommodo quodam.

Brunckium legebatur, vel Quinti Smyrnaei etiam nunc mendosissima exemplaria; sane non poterit tot saeculis antiquior vates non et integerrimus videri et emendatissimus. At qualem integrum librum dicimus critico quidem sensu? Haud eum profecto, qui absque offensa legi possit, et in quo nihil sit eleganti consuetudini sermonis et reliquis recte scribendi legibus contrarium. Ut nihil eiusmodi sit in vulgato textu, non continuo pro puro et emendato habendus erit; immo nonnunquam ob id ipsum, si eiusmodi nihil insit, tanto magis germana integritate sua fraudatus esse videatur. Non dubito fore, qui hoc subabsurde dici opinentur. Sed si textum scriptorum veterum supra recte retuli ad *factorum historicorum*
25 spectationem, in eo constituendo nullam speciem probabilitatis ex sensu elegantiae ductam, verum proba et satis antiqua exemplaria principatum habere necesse est. Longe autem aliud est, in optimorum testium fide spectanda leges historiae coniungere cum usu linguae, cum rerum doctrina atque sensu pulchri; aliud, hoc volatico sensu tanquam ventulo impelli, ut, quaecunque lectio venusta et commoda obiiciatur, eandem veram et germanam esse credamus. Saepe enim severiore iudicio, quod a veterrimarum auctoritatum collatione ducendum est, plane efficitur, ea omnes numeros veritatis habere, in quibus maximae offensae sint, alia autem incertae aut nullius fidei esse, quae perquam probabili et festivo sensu niteant.

Quid vero, si ne nitent quidem vulgata, quae antiquiorum librorum consensui adversantur? Sed nolo statim eius generis exempla proferre, qualia iam olim quaedam, satis gravibus de causis, textu eieci: ut Il. *β*. 451. *ἑκάστου*, *η*. 337. *ἐν πεδίῳ*, *ϑ*. 563. (559.) *σέλας*, *κ*. 328. *βάλε*, *μ*. 343. *Αἴαντε*, *ν*. 346. *τετεύχατον*, *ξ*. 168. *τόν*, *π*. 463. *μέν* intrusum ante *ἀγακλειτόν* etc. in quibus factam correctionem Venetus et alii postea collati codices confirmant. Primum potius causam meam tenebo iis exemplis, quorum vitia non orationis vel sententiae pravitate, sed solis testimoniis et auctoritate librorum arguuntur. Quis enim verbi causa Il. *α*. 91. *ἐνὶ στρατῷ* mutet in *Ἀχαιῶν*, *β*. 865. *Πυλαιμένεος* in *Ταλαιμένεος*, *γ*. 220. *ζάκοτόν τινα ἔμμεναι* in *ζάκοτόν*
26 *τέ τιν' ἔμμεναι*, *δ*. 435. *ἀκούσασαι* in *ἀκούουσαι*, *ε*. 159. *υἱοὺς* in *υἷας*, *ζ*. 380. et 385. *εὐπλόκαμοι* in *εὐπλόκαμον*, *η*. 284. *Ἕκτορα* in *Ἕκτορι*, (quem versum duplici errore pervertit Ernestius,)

ϑ. 4. ἅμα in ὑπό, ι. 680. (676.) ἅμ' Ἀργείοισιν in ἐν Ἀργ., κ. 256. νηυσί in νηΐ, λ. 466. αὐτή in φωνή, μ. 9. τῷ κ' οὔτι in τὸ καὶ οὔτι, ν. 791. Πολυφοίτην in Πολυφήτην, ξ. 506. ὑπὸ χλωρὸν δέος εἷλε in ὑπὸ τρόμος ἔλλαβε γυῖα, ο. 510. αὐτοσχεδίην in αὐτοσχεδίῃ, π. 510. αἰνῶς in αὐτόν, ρ. 266. τόσση ἄρα Τρώων ἰαχὴ γένετο in τόσσῃ ἄρα Τρῶες ἰαχῇ ἴσαν, σ. 63. ἴδω τε in ἴδοιμι, τ. 393. ζεύγνυσαν in ζεύγνυον, υ. 308. παῖδες παίδων in παίδων παῖδες, φ. 33. κατακτάμεναι in δαϊζέμεναι, χ. 59. ἐλέαιρε in ἐλέησον, ψ. 362. ἵπποισιν in ἵπποιϊν, ω. 526. ἀχνυμένους in ἀχνυμένοις — quis, inquam, haec et similia multa ita mutare ausit, quum, utra utris praestent, ex ipsis vix intelligatur, nisi has mutationes vel Eustathius et Scholiastae, vel scriptores Graeci, qui partem illorum versuum afferunt, vel exemplaria plurima et optima fieri iubeant? Hanc legem si valere negaris, negamus vicissim esse quenquam ullius nationis aut aetatis scriptorem, qui non probabili coniectura a nobis corrigi eleganter atque interpolari queat.

Interpolatorum quidem versuum hic modo quatuor specimina dabo, Il. α. 265. β. 168. φ. 480. Odyss. β. 191. Horum priores duo apparet bonos esse et locis suis aptissimos, alterum etiam plane Homericum, nimirum repetitum ex principio libri; tertium non minus Homericum, et tam bene cohaerentem structurae, ut ex- 27
punctum prope doleas; quartum denique nec numeris malum neque sententia, si modo cum Clarkio refingas δινήσεται. Sed hi versus omnes ut vel maxime videantur Homerici esse, non tamen sunt Homeri: nisi forte illius est, quidquid 1000 annis post fortasse aemulo spiritu effictum esse fide librorum constat, aut si quos Homeri similes versus Rhodomannus fecit in Palaestina sua. Nam primus illorum a plerisque probatis libris abest, neque eum ullus Schol. nec Eustathius usquam agnoscit, ut sero adscriptum putes ex Scuto Herc. 182. Alterius nihilo maior auctoritas est ab optimis Scholiis et codicibus. Illa enim maximam interpunctionem requirunt inter v. 167. et 169., cuius ἀσύνδετον σύνταξιν, quae nunc exempto medio versu rudem offendat, si veteres Critici duram putassent, facile ita lenire potuissent, εὗρε δ' ἔπειτα. Tertium iam alii summoverunt, quem et Eustath. et plures boni codd. reiiciunt cum edit. principe et Romana. Neque quarto versui fides est apud Eustathium et alios libros, qui eum partim habent varia-

tum in clausula, quae scilicet non simul trahi poterat ex Il. *α.* 562. Hos igitur et aliquot alios versus, etsi minime ineptos, nemo profecto non reiiculos putet, si eos nuper Rhodomannus fecerit aut Barnesius, (nam hic interdum aliquid offert *οἴκοθεν*, ut ait:) at a sepultis ingeniis abhinc plura saecula profectos non licebit reiicere? Discere velim, quo iure nobis ceteri retinendi sint.

IX.

28 Aliud genus est vulgatarum lectionum multo frequentius, quod librorum quidem et recensionum veterum assensu minime careat, nec tamen vel propter usum huius poëtae, vel propter conformationem et tenorem sententiae, vel aliam talem causam non expellendum et ad meliores libros revocandum videatur. Verum in hoc genere, sicut etiam in priore illo, dubium facit interdum penuria bonorum fontium, quo lectio quaeque referenda sit, utrum ad incuriam editorum, an ad codicum, quibus illi usi sunt, adeoque ipsorum veterum auctoritatem. Ut vulgata *Πιερίῃ β.* 766. unde nobis in omnes editt. venerit, ignoro; neque vero ex Hymno in Merc. 70. sqq. aut aliunde defendere possum. Ibi enim non *pastoris ab Amphryso*, sed armentorum diis sacrorum mentio fit. Plerique autem boni codd. [3]) cum Eustath. servant nomen paene inauditum in geographia, sed hoc ipso ad corruptionem pronum, *Φηρείῃ* s. *Πηρείῃ*, idque haud dubie ex hoc loco praebent Stephanus Byz. et Hesychius pro regione Thessaliae Pheris vicina. Sed aliarum
29 multo plurium lectionum testes exstant minime obscuri; quorum tamen nec numerus nec alias spectata bonitas fidem facere potest iis, quibus eam istarum aliqua causarum derogat. Qua ex classe haec exempla ei, qui Homeri ingenium et consuetudinem loquendi calluerit, quid velim, uno conspectu ostendant: Il *α.* 20. *λύσαιτε φίλην τὰ δ' ἄποινα δέχεσθε* mutatum in *λῦσαί τε φ. τά τ' ἄποινα δέχεσθαι*, *β.* 293. *ἥν* in *ὅν*, *γ.* 42. *ἐπόψιον* in *ὑπόψιον*, *δ.* 24.

---

3) Nonnulli eorum, ut Venetus, initium et quasi omen quoddam depravationis habent, *Πηερίῃ*. In Scholiis nihil est ad h. v., neque in illis vulgatum affertur nisi uno loco *ψ.* 383. Sed hanc auctoritatem non graviorem, puto, quam Macrobii, habuisset Valckenar. quem vide ad Ammon. III, 12.

Ἥρη in Ἥρῃ, ε. 227. ἀποβήσομαι in ἐπιβήσομαι, ζ. 51. ἔπειθε in ὄρινε, η. 277. μέσσῳ in μέσσῳ, θ. 454. τὸ δὲ καὶ τετελεσμένον ἔσται in τὸ δέ κεν τετ. ἦεν, ι. 632. (628.) φόνοιο in φονῆος, κ. 88. εἴσεαι in γνώσεαι, λ. 51. μεθ' ἱππήων in μέγ' ἱππήων, μ. 382. χείρεσιν ἀμφοτέρῃς (s. χειρί γε τῇ ἑτέρῃ) φέροι in χείρεσσ' ἀμφοτέρῃς ἔχοι, ν. 485. ἐνὶ θυμῷ in ἐπὶ θυμῷ, ξ. 414. ῥιπῆς in πληγῆς, ο. 379. νόον in κτύπον, π. 732. ἔπεχε in ἔφεπε, ρ. 365. πόνον in φόνον, σ. 531. ἱράων in εἰράων, τ. 19. ἐτάρπετο in τετάρπετο, υ. 35. κέκαστο in κέκασται, φ. 493. ἔπειτα in ὕπαιθα, χ. 326. μεμαώς in μεμαῶτα, ψ. 280. σθένος in κλέος, ω. 793. κασίγνητοι ἕταροί τε in κασίγνηταί θ' ἕταροί τε.

Ex illis nunc a me reiectis lectionibus nonnullae satis antiquos et idoneos auctores habent, partim in Scholiis nominatim appellatos. Sed ne dicam, diversarum lectionum optione data nobis proprii iudicii necessitatem imponi; quid est, quod nos adigat in verba Criticorum veterum, ubi eos Homero indecora interdum melioribus iam tum receptis praetulisse, aut ex importuna coniectura intulisse reperimus? Ridetur *cor Zenodoti* et *iecur Cratetis;* an Aristarcho ea ubique acies mentis et iudicii fuit, ut ab eo dissentire sit nefas? Auctoritatem profecto non faciunt magna nomina; quibus adeo si ipsius poëtae repugnat ingenium et aliunde exploratus usus, utra maior auctoritas sit, illius an multis saeculis posteriorum Criticorum, per se ne quaerendum quidem vel dubitandum videtur. Utinam modo singulis locis constaret, quid illorum quisque primus invexerit in textum, et qualem eum acceperit a superioribus.

Pertinent huc etiam integri quidam versus, quos vel optimorum exemplarium conspiratio a suspicione interpolationis non defendat. Ex hoc numero infra plures, nunc unum afferam maxime notabilem Il. ν. 731., qui in omnibus adhuc collatis codd. praeter Vindob. CXVII. et, quod maxime mirere, in ipso Veneto offertur sine obelo. Nam sententiam, qua se Polydamas cum Hectore comparat, isto versu illepide ultra propositum trahi, facile sentias. At paullo disertior est nonnunquam Homerus quam sententia postulat, neque ille ex frigidis regulis castigatae eloquentiae iudicandus est. Quid multa? Versum Eustathius suo loco praetermittit; mox ex commentariis veterum narrat, fabricatum esse a Zenodoto Mal-

lote. Cur ergo huic versui plus auctoritatis tribuamus, quam illi Dioscoridis Isocratici, quem Athenaeus I. p. 11. A. affert, post ι. 119., vel ubicunque assueris, incommodo et inepto,

31 Ἢ ἄνῳ μεθύων, ἤ μ' ἔβλαψαν θεοὶ αὐτοί,

aut Cratetis huic apud Plutarchum de Fac. in orbe Lunae p. 938. D., post ξ. 246. adiecto,

Ἀνδράσιν ἠδὲ θεοῖς· πλείστην ἐπὶ γαῖαν ἵησιν,

aut similibus apud alios conservatis?

X.

Haud scio an his vulgatarum lectionum et sordium exemplis aliquantum de vulgati textus gratia apud homines recti iudicii detraxerim. Exemplis certe hac in re plus efficitur, quam iis, quae de ea gravissime saepe in universum monuerunt viri doctissimi. Probari ista solent, dum leguntur; ubi ad rem praesentem ventum est, redit iners superstitio. Et in Homero quidem ea superstitio magnos patronos habet inter ipsos veteres, ex quibus unus prae ceteris ingeniosus est Lucianus [4]. Is poëtam ipsum apud inferos interrogatum a se de iis versibus, qui subditicii a Criticis haberentur, refert simpliciter respondisse, *omnes suos esse.* Quo responso tametsi perhumanus senex non nisi eos versus agnovisse putandus est, qui ante hoc suum cum Luciano colloquium in ordinem recepti essent, uti Zenodoteum illum, quem idem Lucianus
32 non obscure probat in alio libello [5]: tamen non videmus, quare non eadem optima auctoritate reliquas omnes alienarum manuum adiectiones et lusus et vitia tueamur. Unam hanc quaestiunculam discedenti Homero proponere oblitus est facetus fabulator, quaenam ex tot diversis recensionibus probanda esset ei, qui illum cum apparatu librorum legere, aut ipse de his rebus iudicare non curaret. Nimis enim temerarium esset et inconsideratum, unice eam scripturam, quae suo aevo forte casuque vulgata ferretur, pro recta et genuina habere. Numne hoc aliud est, quam eius, qui inter plures novissimus locutus sit, assentiri sententiae? Ita nimi-

4) Verae Hist. II., 20. p. 117.

5) De Saltat. 23. p. 282.

rum qui sentit de scriptis, si vita eius in aliud aevum incidisset, aliam vulgatam comprobandam haberet; quin si textus ab initio prolatus ex iisdem libris esset, quorum fidem sequendam esse negat, magno studio amplecteretur ea, quae nunc spernit ac reiicit.

Neque vero denique quisquam menda librariorum vel typothetarum, quae saeculo suo in vulgatam lectionem irrepserunt, tam sancte conservanda putet. Velut nuper in multis editt. vulgari coeptum est λ. 545. ὁμίλῳ pro ὅμιλον, μ. 340. αὐτά p. αὐτάς, ϱ. 750. ἴσχεν p. ἴσχει etc. Hasce leves maculas, credo, abstergi sinunt. Utemur ergo permissu, quando similia se leni correctioni offerent, licet aliquot saeculis antiquiora. Quid autem ea dicam, quae Μουσοπνευστίαν illam manifeste produnt humana negligentia et inscitia vitiatam, barbarismis et soloecismis, iisque depravationibus sententiae et orationis, quas nemo in ullo scriptore, nedum 33
in hoc omnium principe, aequo animo ferat? Huius quoque notae pauca subiiciam, et talia maxime, quae exiguo ductu calami ad praestantiorum librorum nutum refingi poterant. Nam ε. 416 ἰχῶϱ abiecta una littera praebet verissimam scripturam ἰχῶ, quam Eustath. doctissimo cuique olim placuisse tradit, ad modum formarum, ἱδϱῶ, κυκεῶ et similium. Illam enim vulgatam nemini unquam neutro genere adhibitam esse, centena loca medicorum docent; neque id voluerunt ii, a quibus eam accepimus, ad quorum mentem utique apostrophus addendus fuerat. Sed hoc vitium iam Barnesius sustulit. In eodem libro v. 394. idem ex codd. suis corrigere debebat ineptum κεν. Quo admisso sententia prave imitatur hypothesin versus 388, quum potius eiusdem generis sit ac proxima v. 395. sqq. Est enim haec, τλῆ Ἥϱη, ὅτε μιν κϱατεϱὸς παῖς Ἀ. ὀϊστῷ βαλὼν ὀδύνῃσιν ἔδωκεν. Alibi contra particula κε oblitterata constructionem corruperat, ut ϱ. 629. Simile ex una litterula vitium est ζ. extr. ἐλάσαντες, nominativo nihil habente, unde pendeat. Durissimum sit, eum retrahere ad ἀϱεσσόμεθα, vel ex seqq. αἴ κέ ποθι Ζεὺς δῴη, spectato solo sensu, aliquod verbum primae personae exprimere. Harum grammaticarum venerum exempla adhuc quaero apud Homerum praeter ea, quae ipsa suspecta sunt; ut Odyss. δ. 263, ubi aliquot codicum optimam scripturam νοσφισσαμένην etiam ex veteribus affert Eustathius, mutatam, opinor, ab iis, quos cumulati iidem casus diversi generis offenderent, tanquam 34
Il. χ. 109. Vix enim veterum aliquis vulgatam vulgari modo acci-

pere potuit. K. 57. legunt vulgo *κείνου γάρ κε μάλιστα πυθοίατο*, in quo *πυθέσθαι* putant esse *obedire*. Quod quum ne Glossographi quidem nobis obtrudant, uno certe exemplo probandum erat. Eustathius, quid in libris suis legerit, quaerentem frustratur molesto illo *καὶ ἑξῆς*. Enimvero, si ita legisset, tam inauditam significationem non omissurus, aut alibi ad eam rediturus fuisset; id quod nullo facit loco. Nam etsi p. 1013. l. 55. ad *ο*. 224. *πυθέσθαι* cum genitivo constructum ita notat, ut et alibi de eo genere monuisse significet, id non pertinet ad vim *obediendi*, sed *cognoscendi* seu *audiendi*, de qua sane dixerat p. 655. l. 42. Igitur etiam Eustathius correctionis nostrae auctoribus addendus est. Clarius idem confirmat nostram lectionem *λ*. 11., ubi in vulgata verbum *ἄυειν* cum dativo iungebatur. Id in similibus, *γεγωνεῖν*, *κέκλεσθαι*, *κελεύειν* solitum, an in illo quoque usitatum sit, vehementer dubito; Homero autem usitatum non esse video. Neque hac una insolentia laborare versum, numeris assuetae aures docent. Ex alio genere falsae analogiae forma erat *ν*. 485., hinc in indices dialectorum relata, *γεγενοίμεθα*. Nos, et usu et sententia poscente, ex pluribus codd. dedimus *γε γενοίμεθα*. Scilicet codices nobis exspectandi erant maiore numero, ut ineptissimas scripturas et maxime proclives lapsus nonnullorum librariorum corrigeremus, ut *π*. 380. *ἀνά* in *ἄρα*, *σ*. 405. *ἔσαν* in *ἴσαν*, *υ*. 409. *πᾶσι* in *παισί* mutaremus. Adde his facillimam et late patentem confusionem modorum, in primis subiunctivi et optativi, quorum legitimum discrimen ipsi Graeculi postremorum saeculorum parum recte tenuerunt. Notavi quidem mihi ad quindecim exempla huius confusionis, quibus ad regulam corrigendis et metrum et libri omnes obstent: at in longe plurimis non est dubium, quin antiquiores libri cum grammaticis et metricis regulis congruentes sequendi sint. Saltem id, quod vulgo fit saepissime, ut consequentia modorum perturbetur in iunctura aequalium membrorum, vel ut particulae *ἄν* s. *κε* addatur indicativus instanti tempore, nemo nisi indoctus propagatum velit, praesertim in tanta, quae multis pro ratione est, mutandi facilitate.

XI.

Atque haec ex magno numero non studiose excerpta specimina vulgaris textus emendati, et quae non ingenium, sed meliores

libri suggerebant, cuivis persuadeant, purioribus fontibus adeundis veram formam Homericae scripturae revocari hodieque posse. Neque hanc spem eripit nobis longinqua vatis vetustas. Nam falsa est eorum opinio, qui sola longinquitate temporis vel universae historiae fidem infringi, vel scriptorum corrumpi integritatem, et, ut quidque novissime gestum sit aut scriptum, ita verissimum maximeque genuinum habendum putant. De rebus gestis dicere omitto: tempus ac 36
dies optime dedocet credulos de iis ipsis, quae propemodum suis oculis geri viderunt. Scripta autem quum nihil vitii trahant, loco a blattis et tineis tuto condita in scriniis; quid obstat, ne, si diligens et non nimis frequens descriptio adhibeatur, etiam amissis autographis longissimas aetates durent sine maiore noxa? Eius vero generis mendorum, quod ex crebra et indiligenti descriptione subnasci solet, remedium paratum est in critica arte, codices diversarum manuum inter se comparante. Sed bonae huic fortunae scriptorum plerorumque omnium anne confidere licebit in Homericis?

Licebit haud dubie, nisi haec proprias quasdam depravationes multoque plures et graviores vicissitudines experta sunt. Verum si vel ex ea re, quod emendatio illorum maturissime apud Graecos nata est et celebrata, intelligitur, ipsos iam antiquitus caruisse satis genuinis exemplaribus, unde, qui vellent, nova exscriberent; si primae statim recensiones, artis criticae nondum cultae meditamenta, mire inter se discreparunt plurimis rebus, vulgatamque in eruditiore Graecia conformationem textus demum post Aristotelem aliquot Grammatici introduxerunt; nos autem ne illius quidem textus, quem diu maxime antiquitas probavit, Aristarchei exemplum habemus integrum, sed proximis a Chr. nato aetatibus denuo recognitum et ad variorum Criticorum iudicia refictum, postremo novis maculis per ingruentia barbara saecula adspersum: nonne ex his 37
rebus colligendum est, quod iam olim confidenter dixi[6]), multo aliam Lucretii vel Virgilii atque Homeri esse integritatem? De diversa autem priscarum illarum et Alexandrinarum editionum conditione nunc id unum tangere sufficit, quod apud Hippocratem, Platonem, Aristotelem et alios istius aetatis scriptores non solum

---

6) Ad Hesiodi Theog. p. 57.

singulorum verborum varietates, sed etiam plures insignes versus legimus, quorum nec in textu nostro, nec in Eustathio veterrimis-que et doctissimis Scholiis ullum indicium superest [7]) Atque hacte-
38 nus facilem assensum videor mihi habiturus omnium, qui oculis

7) In libro *περὶ ἄρθρων*, qui nisi Hippocratis, Hippocrateae certe aut proximae aetatis est, attingitur T. I. p. 785. Foës. longior *ῥῆσις* Homeri de bubus, uno posito hoc versu: *Ὣς δ' ὁπότ' ἀσπάσιον. ἔαρ ἤλυθε βουσὶν ἕλιξιν.* Cuius nihil simile hodie usquam apud illum legimus. Notior res est de versibus, quos Plato et Aristoteles ex Homero suo laudant, non nostro. In iis adeo sunt, quibus nemo nunc aptum locum coniectura assequatur. At illis quatuor, a Platone Alcib. II. allatis, in Il. *ϑ*. extr. suam sedem inventam, neque ex variis locis collectos esse, pro explorato habeo. Quare eos ibi inserui, non tamen sine uncis, quia pro-babili de causa ab Alexandrinis Criticis una cum vulgato v. 548. reiectos censebam. Illorum autem et similium versuum, qui a scriptoribus Graecis passim Homero tribuuntur, nullum apparet vestigium in Scholiis nostris. At haec omnino huius generis prope nullum proferunt aliunde incognitum; multo plures Eustathius habet, et quorum rursus scriptores non meminerunt. Hoc reputans, quantumvis rudis in historia textus, vix suspicetur, memoriam fefellisse eos omnes, qui tales versus Homeri nomine laudarent, aut male a nobis ad Iliada et Odysseam referri, quae forsan olim in aliis huic poëtae tributis operibus legerentur. Ita Barnesius hemistichium illud ap. Aeschinem in Timarch. p. 141. Reisk. *Φήμη δ' ἐς στρατὸν ἦλϑε*, temere an divinando, Thebaidi adscri-bit, etsi id diserte traditur in *Homeri Iliade* esse, atque adeo *saepe repeti in Iliade.* Ego aliquando Iliadem parvam significari putabam. Nempe in neutro Carmine nostro nunc talis versus usquam aut sententia est. Nec vero quidquam est in verbis Oratoris, quod labem redoleat. Nam tentanda sunt omnia, ne aut Aeschinem tam obliviosum vel litterarum expertem, aut tantam mutationem multorum locorum in Homero factam credamus. Sed quod hemistichii illius nemo veterum Intpp. meminit, non Eusta-thius, non ullus Scholiastarum, id quidem minus mirum videtur. Carent illi etiam insignibus versibus, quos duobus locis Plutar-chus docet ab Alexandrinis expunctos esse in oratione Phoenicis *ι*. 458. sqq., repositos a me aliorum exemplo et iudicio Valcke-narii Diatr. in Euripidis Reliqq. p. 264. Ceterum ex his omnibus apparet, quam vere iam dudum Giphanius senserit, textus, quo Alexander M. usus sit, exemplum in nostro non superesse. Id ex uno Aristotele intelligi licebat.

suis credere didicerunt. At vero, si nonnullorum probabilis est 39
suspicio, haec et reliqua Carmina illorum temporum nullis litterarum mandata notis, sed primum a poëtis memoriter facta et cantu edita, tum per rhapsodos, in iis ediscendis propria arte occupatos, canendo divulgata esse; ex quo, antequam scripto velut figerentur, plura in iis vel consilio vel casu immutari necesse esset; si hanc ipsam ob causam, statim ut scribi coepta sunt, multas diversitates habuerunt, mox novas subinde adsciverunt temeritate et coniecturis eorum, qui ea certatim expolire, et ad optimas leges poëticae artis ad suamque consuetudinem loquendi corrigere studebant; si denique totum hunc contextum ac seriem duorum perpetuorum Carminum non tam eius, cui eam tribuere consuevimus, ingenio, quam sollertiae politioris aevi et multorum coniunctis studiis deberi, neque adeo ipsas ἀοιδάς, ex quibus Ilias et Odyssea compositae sunt, unum omnes auctorem habere, verisimilibus argumentis et rationibus effici potest; si, inquam, aliter de his omnibus, ac vulgo fit, existimandum est: quid tum erit, his Carminibus pristinum nitorem et germanam formam suam restituere?

Paucis verbis significavi ea, de quibus paullo post et accuratius alio loco disseram. Quoniam enim video, in his mihi antiquitatis paene omnis firmatam opinionem convellendam esse, quo incorruptius meae rationes ponderentur, nunc duntaxat potiora momenta earum summatim et suspensa manu tractabo. Quae quum intellexero eruditis non placere, id est contrariis momentis et ratio- 40
nibus elevari, haec primus ipse retractabo, τὰ δὲ πάντα θεοὶ μεταμώλια θεῖεν. Nam et nihil in his litteris, quod contra communem opinionem sit, expavescendum puto esse veri studioso, et, ubi historia tacet vel mussitat, facillime cuique patiendum se vinci ab iis, qui obscuram famam et incerta rerum traditarum vestigia versutiore acumine interpretari sciant. In hac enim prima aetate, in qua Homerici textus origines quaerendae sunt, vix tenue lumen habemus; quo tamen aut perite utendum, aut pleraque insecutis temporibus facta perperam existimari necesse est.

XII.

Ipsum ingressum obstruit nobis proposita nuper vel potius renovata gravissima quaestio de primis initiis scribendi apud Graecos.

Sed hanc quidem ut minore offensione repetam et, si potero, pro-
41 fligem, in primis Woodii[8]) ingeniosa audacia fecit. Nam si proavi
nostri serio dubitatum audissent, num princeps scriptorum Homerus
scriptoria arte usus esset, amatoribus παραδόξων nullum pudorem
superesse clamavissent. Iam ingenia vetustorum monumentorum
altius inspicere coepimus, servataque severissima lege historiae, ut
nec vera et incorruptis testibus firmata in dubium vocemus, nec
quoquo modo relata aut cuiusvis auctoris nomine ornata pro com-
42 pertis habeamus, unamquamque rem ex temporis ac loci sui ratio-
nibus et moribus iudicare. Ita etiam haec Carmina paullo diligentius
cognita admirandam ostendunt vim naturae atque ingenii, minorem
artis, nullam reconditae doctrinae et exquisitae. Quamvis enim
hebeti sensu surdisque auribus sit, qui artem in iis nullam sentiat,
utpote quam ne in versuum quidem numeris doctissimi imitatores
assequi potuerint; omnem tamen artem illam naturae quodammodo
propiorem esse apparet, neque ex disciplinae cuiusdam formula

---

8) In celebratissimo libro: *An Essay on the original Genius of Homer*, sec. edit. 1775. capite eo, quod est de oratione et doctrina poëtae. Ibi, ut in toto libro, plura sunt scite et egregie animadversa, nisi quod subtilitas fere deest, sine qua historica disputatio persuadet, non fidem facit. Igitur illud caput potissimum nuper a pluribus viris doctis reprehendi et vulgarem opinionem adiuvari vidimus, singulari studio a Wiedeburgio Humanist. Magaz. T. I. p. 143. sqq. et Harlesio Bibl. Gr. Fabric. T. I. p. 353. Quorum iudicio non praetulerim eorum levitatem, qui ingeniosi Angli sententiam, seu, ut ipse dicit, coniecturam simpliciter repetierunt, vel in eam ablati sunt propriis erroribus, tanquam auctor libelli: *Conjectural Observations on the Origin and Progress of alphabetic writing* p. 99. Quanquam hic artem scribendi tantum heroum Homericorum saeculo, non Homero ereptum ibat; ille eam tandem circ. 554. a. Chr. vulgatiorem factam esse putabat. Docte autem atque eleganter Woodii argumenta percensuit ac novo acumine defendit philosophus litterator, Merianus, in Dissertatione Gallicis scriptis Academiae Berolinensis praeterito anno inserta, quae mihi, hanc plagulam ad typographum missuro, commode ab amico offertur. Ea raptim lecta peropportune me impulit, ut rationes meas magis adstringerem et in breve cogerem, pluraque penitus delerem, quae in eandem sententiam disputaveram. Eruditis enim haec scribuntur, qui et illum legent, et apud quos singulis momentis amplificandis non multum proficitur in tali re.

perscripta libris, sed ex nativo sensu recti et venusti delibatam. In hoc et aliis vates ille tantum distat a silvestrium coetuum cantoribus, quantum a poëtis eruditarum aetatum[9]). Qua quidem rectiore existimatione velut suo loco repositus, et multis exutus 43
impedimentis, quibus eum docti olim honoris causa oneraverant, qui optimum auctorem pulcherrimae artis nollent quidquam nescire, quod suo ipsorum aevo ad cultum artium et munditiem civilis vitae referretur, apud gnaros rerum et intelligentes novo decore et gratia effloruit.

Neutiquam apud omnes, aiunt aliqui; et facile credimus. Nondum enim prorsus eiecta et explosa est eorum ratio, qui Homerum et Callimachum et Virgilium et Nonnum et Miltonum eodem animo legunt, nec, quid uniuscuiusque aetas ferat, expendere legendo et computare laborant. Reimmannorum quidem nugas rident isti, sed iidem aegerrime ferunt, deum poëtarum rudem fuisse credi in ipsis elementis doctrinarum, quas qui nostro tempore prope cunctas complectuntur, Iliadas tamen pangere non audent. Tantone ingenio ut denique cum ipsis illis elementis adimantur ea,

Quae nunc suspensi pueri instrumenta lacerto
Ludos incedunt!

Sed nolo irridere eos, quos dedocere hoc loco alienum est et parum 44
modestum. Nam sunt in iis homines Graece Latineque doctissimi.

---

9) Ipsum hoc nomen *poëtae*, ignotum olim ἀοιδοῖς, vim habet *operosioris laboris*. De vulgari usu nominis libenter accipimus notationem Platonis Sympos. p. 205. C. Steph., multum praeferendam illi, ex qua nuper Francogalli quidam poëticae naturam docebant. Vocabulum vero posterius videtur ipso Hesiodo, nec ante receptum, quam musica ab arte pangendi carminis vulgo divelli coepisset. Qua de re alibi quaeram. Sed Hesiodum quum dico, omne illud tempus intelligo, in quod Hesiodeorum quae nunc feruntur operum confectio incidit. Non uni enim illa tribuenda esse patet; et multo plura nomine eius ferebantur apud veteres. In Ἔργοις loci sunt multi πίνῳ venerandae vetustatis signati. Theogonia autem et Scutum Herc. et maxima pars eorum, quorum brevia fragmenta supersunt, Homerum toto certe saeculo subsequuntur. Huius rei argumento est, quod in iis plures notiones novae exstant et imitationes locorum Homericorum, in primis terrarum et populorum auctior et explicatior notitia.

At illud mihi concedi puto a plerisque, in scientia linguae Graecae non omne praesidium inesse ad Carmina ultimae vetustatis ex indole et ingenio auctorum intelligenda. Atque hac intelligentia qui carent, eos iure meo reiicio iudices in his omnibus, quae de ratione illorum temporum dicturus sum. Ceterum mihi, spero, minus succensebunt, ab Homero non tam cognitionem litterarum quam usum et facultatem abiudicanti. Est in ea re quiddam, quod ad novam laudem trahant. Nimirum tanto magis admiramur veteres navigatores, quod illos cursus suos regere potuerunt sine pyxide nautica; nec forsitan omni militi hodie credibile fit, ante pulveris nitrati inventionem Alexandrum vel Caesarem tantas res egisse, tot munitissimas urbes cepisse. Attamen habuerunt illi, quod pulveris nitrati vicem satis valide expleret. Quanto admirabilius erit fuisse poëtam, qui eam artem, sine qua nullum paullo longius Carmen videatur confieri posse, quum cognita esset, ne discendam quidem sibi nec necessariam duxerit!

Etenim, ut serio rem aggrediar, in Woodii argumentis multa sunt infirma, multa cupide quaesita. Philosophorum etiam ad Socratem usque apud veteres pauca scripta constitisse ait; in ipso Homero memoriam ferri unicam custodem rerum; eandem Musarum matrem; ipsas Musas cantrices. Quasi vero vati licuisset fabulas refingere semel receptas firmatasque, aut postea quisquam eorum, qui papyro et calamo usi sunt, pro Mnemosyne novam papyriferam deam in Carmen induxisset. Manent talia, etsi res et mores mutantur; quemadmodum in linguis verba manent, significationes flectuntur ad temporum et rerum vicissitudines. Verbo *πεμπάζειν* quum utitur Apollonius Rhodius (II, 975.), hunc nemo sane credat quinque digitis numerasse; ne Homerum quidem, qui id vocabulum prior adhibuit. Nam *τῇ κατὰ δεκάδα ἀριθμήσει* usus usque ad 10,000 numerat, et exercitum Graecum ferme 100,000 hominum recenset. Contrarius, sed eiusdem loci error esset, si quis ex moribus suae aetatis *εὐνομίην* Homeri vel ipsum *νόμον* Hesiodi ad scriptas leges, sive *ὥρην* ad hanc nostram divisionem diei referret, seu, quod nunc maxime agimus, ex verbo *γράφειν* aut nomine *σῆμα* [10])

10) Constat verbum *γράφειν*, ut *χαράσσειν* et similia, ex numero factitiorum (*ὀνοματοπεποιημένων*) esse, et proprie *fodiendi* s. *scalpendi* significationem habere. Schol. Theocrit. VI, 18. *Γράψαι*

scriptoriam artem iam tum, quum illa in usu essent, vulgatam fuisse colligeret. Hoc vago genere sermonis non est ita abutendum in scrutanda potestate vocabulorum, quorum cuique sua quaedam historia est, quae non ex ipsis vocibus et locutionibus, sed ex temporum et morum aliunde cognita conditione pendet. Illae quidem talem quaestionem ad exitum non adducunt.

XIII.

In hac dubitatione si auctoritatem veterum requiras, tenebrae occurrunt communes plerisque celeberrimarum artium originibus. Quota enim quaeque ars est, vel ex iis, quae nuper i. e. ante aliquot saecula repertae sunt, cuius initia et incrementa a bonis auctoribus testata legamus? Atqui multo plura vetus illa aetas nasci vidit paullatimque vigescere, quorum tenuia primordia pauci observarent, utilitatem apud posteros nemo curaret. Sero autem gens adulta respexit incunabula sua, quum memoria primarum inventionum longo intervallo obscurata ac dissoni rumores variis opinionibus et novis fabulis locum praeberent, nec adhiberetur ab historicis haec sollertia philosophandi, qua nos ingenii humani in rebus inveniendis progressus et mensuram indagavimus, postquam orbem terrae latius circumspicere, atque plurium populorum, simili 47
cultu vitae utentium, habitus et consuetudines comparare didicimus. Quippe nova haec lux est nostrorum temporum, Graecis negata aut incuriose habita.

Sed commodis huius lucis perpaucos eorum frui vidimus, qui erudite loca veterum de auctoribus alphabeti Graeci collegerunt. Quo factum est, ut multis de rebus inter se dissentirent viri gravissimi, et partim sententias parum probabiles sequerentur. Nam

---

τὸ ξέσαι οἱ παλαιοὶ ἔλεγον. Hesych. Γράψαι· ξύσαι, χαράξαι, ἀμύξαι. Hic usus manifesto deprehenditur in his locis omnibus, Il. δ. 139. λ. 388. ν. 553. ρ. 599. φ. 166. Odyss. χ. 280. ω. 228. Etiam in nostris linguis verbum *scribendi* scabritiem scalpri fabrilis similisve instrumenti sonat. Neque illud Graecum significationem *pingendi* habet apud Homerum. Σημάτων autem sive σημείων, quatenus ita vocantur siglae et alia compendia scribendi, prima vestigia ostendit aetas Sophistarum; in prioribus temporibus ea inepte quaesieris. Vide Lipsii Epist. ad Belgas I, 27.

post principes vulgaris sententiae, Scaligerum et Salmasium, non
defuerunt, qui etiam aliquanto ante Cadmum Pelasgorum cascis
gregibus tam necessariam, ut putabant, artem tribuerent, eaque
opinio nunc quoque multis probatur et eximiis viris [11]). Maxime
autem vulgo falluntur in eo, quod, quo tempore primum litteras
Graecis allatas memorari vident, eodem tempore simul usum earum
omnes Graeciae fines pervagatum esse, et libris scribendis occasio-
48 nem dedisse existimant; de mutationibus et gradibus, per quos
tale inventum ab initiis suis deducendum fuit, quaerere negligunt.
Itaque de vatibus illis, quos diu ante se plures fuisse ipse Homerus
perhibet, ne quaerendum quidem putant, an utilissima arte uti
voluerint, si iam tum reperta erat. Quem errorem auxerunt fabulae
rudium quorundam in ipsa sua antiquitate scriptorum Graecorum.
Celebrantur enim magna volumina Carminum, immo, si Musis placet,
prosae eloquentiae, item leges et instituta, tanquam primis tem-
poribus scripta: cui fraudi in illa ἀκρισίᾳ veterum etiam doctissimi
49 homines sese faciles praebebant [12]). Adeo nihil est in his, quod

---

11) Boherio in Dissert. subiuncta Montefalconii Palaeographiae Gr., Wesselingio ad Diod. Sic. T. I. p. 236, Swintono, Jacksono, Bianconó, Monboddo, Astleo, Larchero, aliis. Quanquam ne veteribus quidem haec opinio ignota fuit, in quibus tamen nullus auctor est gravis et idoneus, qui incolas Graeciae Cadmo priores litteris vel alia ulla pictura vocum usos prodiderit. De singulis auctoribus et fabulis exponere non est instituti mei.

12) Loquor potissimum de temporibus liberae Graeciae, quum longe alia studiorum conditio esset, quam quae deinde successit inducta πολυμαθείᾳ Alexandrina. Illi superiores, in foro, non in secretis litterariis viventes, falsarum tabularum et suppositorum testamentorum fraudibus odorandis occupatissimi erant, suppositorum librorum curam fere omittebant. Nam quae ex hoc genere prodierant scripta, in iis non tam illud quaerebant, an eorum essent, quibus vulgo tribuerentur, quam quid utile et lectu dignum ferrent. Ut Demostheni Orat. I. in Aristog., si tamen illa Demosthenis est, sententiam quandam nomine Orphei excitare licuit ex Hymno, qui fortasse duobus saeculis ante se scriptus erat. Itaque Ciceroni et aliis, quum veterum librorum auctores nominant, non tantum tribuendum est, quantum plerique nostrorum hominum faciunt, nisi ubi illi rem accurate se explorasse aut sagacium Criticorum iudicia sequi affirmant. Quam leviter autem hoc omne genus a doctissimis viris olim tractatum, et quantum in facillimis

colorari non possit ratiunculis quibusdam et simulacris probabilitatis, si modo temporum rationes et auctorum fidem ad libitum et ingenium tuum fingas. *Mirum est*, inquit Plinius, *quo procedat Graeca credulitas: nullum tam impudens mendacium est, quod teste careat.*

XIV.

Non placet historia tali modo ementita. Igitur mittamus falsi Herodoti Phemium, Diodori et aliorum Pronapiden, commenticios Homeri γραμματοδιδασκάλους, cum ludis suis librisque, et ea expromamus, quae nos adducant et prope cogant, ut, etiamsi litterae ante Homerum in Graeciam importatae essent omnes, tamen facultatem et usum earum usque ad initia Olympiadum fere nullum fuisse credamus. Huius rei causa nobis haerendum non erit in occultis primordiis inconditae artis, quae longam disputationem poscunt, a Phoenicum, Aegyptiorum, Hebraeorum, Latinorum litteris non seiungendam. Sed ex hisce populis eum, quem primo loco nominavi, rem vel apud se inventam vidisse, vel ita excoluisse et ad alios populos, nominatim Graecos, pertulisse, ut auctor eius dici et haberi posset, tum admodum constans fama, tum ipsa figura litterarum Graecarum vincit. Quo tempore autem illa tria facta sint, incertissimum est propter tam multa ludibria fabularum. Teneremus aliquid, nisi vetusti illi scriptores Phoenicum ad Phemios et Pronapidas ablegandi essent, aut si ullo auctore constaret, quando haec gens et cui rerum generi scripturam adhibere coeperit. Verum huiusmodi nullum usquam exstat vestigium, ac ne in commerciis

---

huiusmodi quaestionibus erratum sit, ipsorum veterum plures inde a Dionysio Halic. docent, certiusque constaret de ea re, si πίνακες et alii critici libelli Alexandrinorum superessent. A quibus moniti posthac optimi scriptores saepe dubitationes interponere solent de auctoritate librorum, quorum locis et testimoniis utuntur. Sed faciunt id rarissime ea cura, qua nunc in his rebus opus esse censemus. Quidam etiam simpliciter et nulla suspicione indicata afferunt veteres libros, quorum fraudes iam dudum patefactas aequaevi testantur. Quin etiam sunt, qui libros passim vulgaribus titulis et nominibus afferant, quae iidem alibi, nonnunquam in iisdem scriptis, ut errores vulgi ex industria arguunt.

quidem et mercatura adhibitae a Phoenicibus artis suae mentio fit. Hoc qui mecum miratus, tot alia indicia tardioris culturae litterarum perpendat, forsitan statim in hanc concedet sententiam, ut, quidquid a nonnullis de vetustate frequentati usus earum narratur, tanquam commentum Graecorum Graeca fide censendum esse arbitretur.

51 Improba semper huic genti cupido fuit, clarissima quaeque instituta ex ultimis temporibus repetendi, et tantum non omnium rerum, quibus serior humanitas constabat, utilitatem inventioni heroum suorum consecrandi. Id tum aliarum multarum tum huius quoque artis primos cultores obscuravit. Nam sicut Atlanti, Cepheo et multis illorum aequalibus notitiam siderum tribuerunt, antiquam famam detorquendo, sic poëtae videntur pluribus, quos ab scientia utilissimarum rerum laudari audissent, aut quorum merita in humanum genus extollere vellent, praeclarae huius artis seu inventae seu insigniter emendatae percultaeque laudem tribuisse. Ita, quum illos progressus non distinguerent, Aeschylus rem Prometheo suo, alii Cecropi, alii Orpheo, alii Lino, plerique Cadmo, nonnulli
52 Palamedi assignaverunt [13]). Haec dissidia postea historici et litteratores non aequius tollere se posse putarunt, quam si eam gloriam quodammodo partirentur inter omnes. In quo unum mihi maxime dignum notatu videtur, quod Euripides toto invento ad Palamedem transferendo communi iudicio Attici theatri insolenter illusisset, si iam tum de antiquiore cultu artis et Cadmi munere constitisset. Neque Euripides illud facere potuit primus; nec fingebant ita Tragici. Iam vero si oblitteratas istas fabulas iure ad poëtas auctores reiicimus, ecquid accurati iudicii est, uni earum,

---

13) Sic Euripides in nobili Fragm. Palamedis ap. Stobaeum Floril. T. LXXXI. Nam de sensu horum versuum, item de Aeschyli loco Prom. 459., dissentiendum putavi ab opinione Hemsterhusii ad Lucian. T. I. p. 88. poëtarum sermonem nimium prementis. Accedit, quod nec Tacitus gravissimo loco Ann. XI, 14., nec Hyginus, nec Dio Chrysostomus, Palamedi eandem inventionem tribuentes, ex uno Euripide id sumpsisse videri possunt. Omitto Declamatores duos in Oratt. Gr. Reisk. T. VIII. p. 74 et 118., etsi illi antiquos rumores in argumentis suis secuti sunt. Ab his omnibus Palamedes non paucarum quarundam litterarum, sed universi inventi auctor perhibetur.

ex iisdem fontibus ductae, ideo quia ceteris celebratior est, addicere credulitatem?

At magnum auctorem habet munus Cadmi Herodotum. Video; et alium addam non minorem, certe paullo antiquiorem: nec propterea desino dubitare, num magnam auctoritatem ipsa fabula seu fama habeat. Nam temerarium puto, in tanta auctorum dissensione, uni aut paucis assentiri, praesertim in re, quae quum vulgo recte Phoenicibus accepta ferretur, facillime a Phoenice, clarissimae in Graecia coloniae conditore, nomen adoptare potuerit. Alter quidem auctorum illorum Dionysius Milesius est, scriptor historiae mythicae [14]) Non id affero, quod eum spernam propter hanc materiem scribendi: neque adeo poëtas sperno, ex quibus is 53
totus pendebat: attamen illud non assequor, cur a nobis, veritatem, non *Φοινικικὰ ψεύδη* [15]) quaerentibus, in hoc genere locupletior testis, quam in ceteris, quae narravit, haberi debeat. Sed locum eius nobis Diodorus transmisit; Herodotum ipsum legimus. Enimvero hic veri amantissimus pariter et fictorum cupidus narrator hoc quoque loco tenet morem suum, quum se non certam et vulgo creditam rem, sed famam quandam sibi probatam afferre significat [16]). Non potuisset magis ingenue; neque par putanda 54

---

14) In magno opere, *Κύκλῳ*, cuius loci saepe laudantur a Grammaticis; is, quo hic utimur, a Diodoro Sic. III, 66.

15) Locutio proverbialis est apud Eustath. ad Odyss. p. 1757. de miris et incredibilibus.

16) V. 58. *Οἱ Φοίνικες οἱ σὺν Κάδμῳ ἀπικόμενοι — ἄλλα τε πολλὰ, οἰκήσαντες ταύτην τὴν χώρην, ἐσήγαγον διδασκάλια ἐς τοὺς Ἕλληνας, καὶ δὴ καὶ γράμματα, οὐκ ἐόντα πρὶν Ἕλλησι, ὡς ἐμοὶ δοκέειν κ. τ. λ.* Ex his clarum est, Herodotum diiudicare inter eos, qui rem Cadmo antiquiorem putabant, et inter eos, qui ab illo putabant invectam, Sed in eandem hanc posteriorem opinionem Herodotum trahit Larcherus, aliquot tantum litteras a Cadmo invectas tradi putans propter articulum omissum ante *γράμματα*. Quod a diligentissimo viro dictum nollem. Nam legitima ista est omissio in eo sensu, quem sequimur; illum, qui Larchero placet, inferret demum adiectio articuli. Taceo, quantum turbaretur reliqua narratio, si in ea de paucis quibusdam litteris ageretur. Herodoti sententiam deinde plerique probarunt, quorum rationes in occulto sunt, nomina et loca cumulare nihil attinet. Ac paene omnes posterioris sunt aetatis: ex deperditis superioribus si unum haberemus Ephori excessum historicum hac

est culpa eorum, qui talem rumorem pro certo amplexi sunt, atque ipsius historici, si hunc forte ratio fefellit, quod illi et alibi accidit, et in nota sententia de Homero et Hesiodo, primis conditoribus theogoniae Graecae [17]). Itaque ipse Herodotus cavet, ne cui mythicam rem pro comperta habere libeat. Pluribus autem id agere possem, prolatis similibus exemplis fabularum, ut celebre nomen Cadmi temere ad Phoeniciam inventionem traductum arguerem. Sed quid hoc nostra refert? Ut Cadmus invexerit litteras, ut barbaris
55 Boeotiae stupendam artem ostenderit; docilitatem largimur iis et otium: quamvis Amphion, integro saeculo posterior, qui Thebanae arci aedificandae lapides cantu movisse fertur, edicto commodius potuisset cives monere, ut lapides aggererent: sed ut pauci paucorum gratia in scribendo iam tum periculum fecerint, vel brevibus versibus et epigrammatis aera, nuper conflari coepta, signaverint; quam longe haec rudis opera ab expedito usu et facultate artis discrepet, quisque sine admonitione nostra intelligit.

Magis autem Herodotum miror in eo, quod tria illa epigrammata, quae ibidem ex anathematis Ismenii Apollinis apud Thebanos transcripsit [18]), proxime ad Cadmi aetatem retrudit, et Homero

---

de re proprie scriptum, cuius auctoritate in Cadmo ornando utitur Clemens Alex. Strom. I. p. 306. D. Paris., fortasse plura commenta nobis refellenda essent. Ceterum haud scio an temere cum Herodoto coniungantur ii scriptores, qui Phoeniciam originem artis, non invectorem Cadmum tradunt. Huc, nisi fallor, pertinuit locus Sophocl. in Pastoribus, quem tangit Hesych. v. Φοινικίοις, qui mox ipse hoc habet: Λυδοὶ καὶ Ἴωνες τὰ γράμματα ἀπὸ Φοίνικός τινος (ἔλαβον).

17) II, 53. Perperam ibi Wessel. verba, οὗτοί εἰσι οἱ ποιήσαντες θεογονίην Ἕλλησι, sic accipit, ut illi duo primi *versibus exposuisse* theogoniam, non *condidisse* dicantur. Sane ita ponitur ποιεῖν; sed dativus in hac significatione verbi additus luce exemplorum egebat, qualia mihi quidem incognita sunt. Etiam Athenagoras cum vulgo sentit in Apol. pro Chr. p. 129., laudato illo loco et in sententiam suam verso.

18) Subiiciam ea, ut, quid velim, ex hac pagina appareat:

I. Ἀμφιτρύων μ' ἀνέθηκεν, ἰὼν ἀπὸ Τηλεβοάων.

II. Σκαιὸς πυγμαχέων με ἑκηβόλῳ Ἀπόλλωνι
νικήσας ἀνέθηκε τεῒν περικαλλὲς ἄγαλμα.

III. Λαοδάμας τρίποδ' αὐτὸν ἐϋσκόπῳ Ἀπόλλωνι
μουναρχέων ἀνέθηκε τεῒν περικαλλὲς ἄγαλμα.

tribus quatuorve saeculis priora facit. Acceperat, opinor, ita a monstratoribus; refert ex more, quod acceperat; et inusitata forma 56 litterarum fecerat fidem: nec ingenia illo tempore subacta erant harum rerum iudicio. Sed quod ne hodie quidem illa fraus eorum ulli suspicionem movit, qui cuiusque aetatis orationem subtili arte distinguere consuerant, id satis mirari nequeo. Nam acrius mihi, quaeso, animum intende ad illorum versuum sonum, eumque compara cum Homero; aut nihil in Orphicis adulterinum reperies, aut illos ad Homerici h. e. cultioris Ionici sermonis imitationem factos esse, et ab ista, quae fertur, vetustate longius abesse concedes. Non movet me, quod nihil tam antiquum exstat, cuius contentione res deprehendatur. Quis enim, primum videns adultum hominem et integra magnitudine, discere cupiat ex ipso, quali mensura fuerit, quum in cunabulis esset? Quocirca tantum abest, ut cum I. G. Vossio [19]) ceteris scriptoribus oblivionem aut ignorantiam obiiciam, quod haec tam insignia monumenta scripturae transierunt silentio, ut etiam ex hoc ipso dubitandum putem, an Herodotus illud iudicium suum Criticis suae nationis probaverit. Idemque de reliquis inscriptionibus, quas nonnulli ex eodem templo produnt [20]), statuendum esse arbitror.

Igitur hoc unum videtur recte colligi ex Herodoto, artem 57 scribendi iam dudum ante illum cognitam celebratamque fuisse, ut ultimis temporibus assignari posset. Quo ipso destrui putes Woodii opinionem. Nam si illud tam paucis annis ante Herodotum fieri coepisset, *ἱστορικώτατος* auctor non ita, ut facit, iudicaturus erat. Ceterum vereor, ne tritissima fabula de Cadmo referenda sit potius

---

In primo versu pro vulg. *ἐών* reposui cum nonnullis *ἰών* i. e. *ἀνιών*. Ceteris coniecturis vix locus est; minime ei, quam post Bentleium nuper plures fecerunt, *ἀνέθηκε νέων*. Dandi primum erant auctores huius formae activae praeter Grammaticos quosdam et corruptum versum Hymn. Hom. in Cer. 395.

19) De Arte gramm. I, 10. p. 50.

20) Ut Pausan. IX, 11. Illorum versuum novitatem plane prodit una contractio *ἑαυτῷ*. Nec antiquius est epigramma illud ap Aristot. Mirab. Ausc. 145. An aliter iudicandum sit de inscriptionibus aliorum templorum, quas veteres passim tradunt ex antiquissima aetate, alii viderint. Mihi videtur in toto hoc genere primum sancta fraus grassata esse.

ad antiquitatem ipsius inventi, quam ad eum tractum temporis, quo notitia eius ad Graecos pervenerit. Talis enim inventi vagus rumor haud dubie apud illos praecurrit accuratae notitiae; hanc longo interiecto spatio rudium manuum imitamina, atque haec postremo vulgaris usus et conscriptio librorum secuta est.

XV.

Hic non dubito, quin futuri sint multi, qui talium progressuum significationem sub illis nominibus latere, nec frustra tot auctores artis dilaudari suspicentur. Ac fuit quidem, quum ego quoque hanc rationem sequerer, et Orphei temporibus saltem titulos et epigrammata abiudicare non auderem. Sollicitabant me praeter alias causas quaedam litterarum monumenta, quae antiquiora Ho-
58 mero vel olim constitisse dicuntur, vel hodie ab eruditis cupide perhibentur [21]). Verum ab ea via plane me averterunt plura vestigia historica, earumque rerum, quibus istius aetatis cultus continebatur, et ipsorum illorum monumentorum curiosa et subtilis existimatio. Itaque maneo in ea sententia, ut, etiamsi ista omnia tempore praecedant Homerum, (malo enim illud nunc in medio relinquere, quam deflectere de cursu meo), tamen inde nihil constare de vulgato usu artis putem. Nam superato operoso labore, ut peregrinae notae patriis sonis aptarentur, novaeque subderentur vocalibus et iis litteris, quibus Phoenicum scriptura caruisset: quo negotio perfecto demum res ad inscriptiones lapidum similisve materiae traduci potuit: verumtamen ut illa meditamenta iam Iliacis temporibus satis perfecta fuerint, longum hinc et multis modis impeditum iter restabat, donec artem habilibus instrumentis aptam cultior doctrinis populus ad brevium paginarum, tum ad iustam librorum scriptionem adhiberet.

Tribus verbis indicavi, quae, ut tum tempora erant, forsitan sex saeculis non potuerint ad effectum venire. Diu enim illorum
59 hominum vita et simplicitas nihil admodum habuit, quod scriptura

---

21) De his satis fuerit nominare unam celeberrimam inscriptionem ex Amyclaeis a Fourmontio repertis: de illis Thesei stelen lapideam ap. Demosth. c. Neaer. p. 873. D., ipsius Cadmi donarium ap. Diod. V, 58., aeneam tabulam ap. Plin. VII, 58. etc. etc.

dignum videretur: in aliis omnibus occupati agunt illi, quae posteri scribunt, vel, ut de quibusdam populis accepimus, etiam monstratam operam hanc spernunt tanquam indecori otii: Carmina autem, quae pangunt, longo usu sic ore et fundere et excipere consueverunt, ut cantu et recitatione cummaxime vigentia deducere ad mutas notas, ex illius aetatis sensu nihil aliud esset, quam perimere ea et vitali vi ac spiritu privare. Qua de re infra dicam, quum de munere rhapsodorum explicabo. Nunc ad impedimenta praevertimur, quae aetas ad opificia minus sagax non potuit non obiicere, ne cito talis res, tam per se parum apta sensibus, ab obscuritate rudimentorum ad promptam facilitatem perduceretur. Etenim quantum et quam diu in hoc genere laboratum sit olim instrumentorum penuria, singulatim persequi ipsum labor est. Eum tamen laborem non omnino defugiam eorum gratia, qui nimis assueti pennarum suarum chartarumque levitati difficultates huiusmodi a me praeter modum augeri putent.

Percurrant ergo mecum ea, in quibus graphium Graecorum ab antiquis scriptoribus traditur miserrime haesisse ad saeculum fere VI. ante Chr., quo primum biblus seu papyrus maiorem commoditatem attulit [22]). Sed folia et librum arborum Sibyllis, item 60
fabuloso Dareti et amantibus relinquimus, etsi illius moris vestigium quoddam videri possit esse in ἐκφυλλοφορίᾳ et in petalismo Syracusano. Neque adeo in testulis aliquando scribi solitum quisquam docuit ex eo, quod per illas quaedam suffragia fierent Athenis. In lapidibus autem, in lignis et laminis metallorum prima tentamina

22) Vulgarem opinionem de papyro invento Alexandriae, profectam a M. Varrone ap. Plin. XIII, 11, 21., plures iam pridem viderunt falsam esse. Enimvero locutus videtur Varro de commodiore quadam ratione faciendae chartae papyraceae, quali aetas sua utebatur. Cuius rei simile quiddam notabitur paullo post in charta Pergamena. Contra nihili sunt rationes, propter quas scriptorium usum papyri ipsis saeculis vatum assignat Guilandinus Comment. in 3 Plin. capp. de papyro M. II. p. 17. sqq. At quinti a. Chr. saeculi testimonia videmus, Comicorum poëtarum, Cratini et Platonis ap. Pollucem VII. extr. atque Herodoti l. l. Primus illorum βιβλιογράφον, alter χάρτας habuit; tertius, et is minus quidem ambigue, βίβλους aliisque locis βιβλία, atque in illo satis significat, sua aetate non novum fuisse usum papyri.

facta esse, minime dubium est: certe optimis auctoribus accredimus, leges ligneis tabulis et axibus a Solone aliisque incisas. At huic materiae alias quam publicas litteras mandavisse Graecos, nemo temere credat, nisi cui Boeoti persuaserint de plumbeo suo exemplari Ἔργων Hesiodi, quod iuxta fontem Heliconis vidit Pau-
61 sanias [23]), sed vetustate plurimis partibus corruptum videtur legere non potuisse. Ut vero publica monumenta ligno atque metallis, ita utraque, in primis privata, linteis inscripta esse, perquam credibile foret, si modo omnino hoc genus voluminum apud Graecos ullo tempore usitatum fuisset. Quod quum secus sit, idque genus solis Romanis tribuatur [24]), ac si cui forte placebit eius copiam praebere Mosi, ut ipse Pentateuchum contexat [25]), ne linteam quidem Iliada nobis confingere licet. Itaque admodum inconditam artem mansisse apparet et rarissimum usum eius, antequam eam in ovillis vel caprinis pellibus procedere animadversum erat. Id autem ab Ionibus institutum luculento loco, quem aliquoties memoravi, refert Herodotus; eaque fuit una res, quae scribendis libris opportunitatem haberet antiquiorem fortasse papyro. Nam quod idem auctor mentionem facit ceratarum tabularum [26]), ex his certe volumina et libri confici nullo pacto potuerunt.

XVI.

62 At vero, si diu ante chartam Pergamenam radere pelles et ad scribendum aptare coepit Ionia, idemque populus, qui primus Carmina perpolivit, expeditiorem materiam scribendi commentus est, quid quaerimus, quale genus rerum exarandis suis Carminibus usurparit vates Ionicus? Videlicet

---

23) IX, 31. p. 771.

24) Sic intellige Plinii l. l., quo usi sumus in his omnibus, quae de instrumentis priscae scripturae disputamus. Reliquos locos hac de re, et singulares libros virorum doctorum, testes excitare nihil attinet.

25) Vide prae ceteris Eichhornii Introd. in V. Test. T. I. p. 136. II. p. 213.

26) VII. extr. in historia Demarati, regis Spartanorum. Sed illud ibi non affert ut novum. Ceram autem in pellibus adhibitam esse a Cypriis, ingeniose coniecit Hemsterh. ad Pollux. X. p. 1214.

Οἰῶν πώεα καλὰ καὶ αἰπόλια πλατέ' αἰγῶν.

Vellemus tantummodo id adiecisset Herodotus, quo tempore ea consuetudo Ionum frequentari coeperit. Quanquam non videtur valde frequentata fuisse, si quidem facillime cessit chartae papyraceae. Enimvero illum, si modo aliae rationes siverint, non cupide interpretabimur, si hunc usum pellium sub epocham Olympiadum inductum credamus, et petitum ab Orientalibus, apud quos, ut alias quasdam barbaras gentes, invaluit penitus et diutissime viguit. Sed ut illud sumpseris, quod te facere cogent collecti calculi reliqui, tamen ne tunc quidem expeditam rem et vulgarem factam esse, ipsarum litterarum ratio ostendit. Non amplius moramur Cadmi litteras 11 vel 16, nec Palamedis 3 vel 4, aut quidquid discrepat historica interpretatio vetustae fabulositatis. Certior quidem historia adhuc saeculo VI. et V. ante Chr. Simonidi Ceo atque Epicharmo Siculo, antiquae Comoediae principi, satis insignes partes tribuit in litteris complendis et inveniendis novis [27]), quas deinde cum 63
prioribus in aptam seriem collectas a Callistrato quodam, ante alios Ionica Samos publice usurpavisse fertur [28]). Atque hoc Ionicum alphabetum 24 litterarum a populo Atheniensi tandem Euclide Archonte Olymp. XCIIII, 2. ante Chr. 403 receptum, nec ibi ante hoc tempus usum duarum longarum vocalium publicatum tradunt plures et ex probatis auctoribus [29]).

---

27) Vide Hygini Fab. 277. Plin. VII, 56. Tzetz. Chil. XII, 398. Schol. in Villois. Anecd. Gr. T. II. p. 187. Conf. Spanhem. de U. et P. Num. Diss. II. p. 85. Goensii de Simonide IV, 1. Mongitoris Biblioth. Sic T. I. p. 181.

28) Eo pertinuit dicterium Aristophanis in Babyloniis, fabula circ. 427. a. Chr. LXXXVIII. Ol. acta. Vide Suid. v. *Σαμίων ὁ δῆμος* Poll. v. *Ἀττικισμός*, Schol. Ven. Cod. B. ad Il. *η*. 185. Tzetz. Chil. XII, 61. sqq. Quod Callistratus apud hunc vocatur Grammaticus, facit ineptissimus homo, ut solent eruditi istorum temporum, quum antiquiores digne laudare volunt. Gravius est, quod ex illo Scholio, tum inedito, Spanhemius docuit l. l., operam Callistrati auctoritate Ephori traditam esse. Suspicor praeterea, hunc scriptorem in ultima parte historiae suae, ubi ad novam recensionem legum Atticarum eiectis XXX. viris factam venisset, hanc omnem rem copiose tractasse, indidemque excerptum esse locum Clementis supra n. 16.

29) Nominatim Ephoro, Theopompo, Androne Ephesio, fortasse aliis pluribus. Pro his adeundi sunt nobis turbidi rivuli, Euseb. Chron.

64 Adeo sero litteratura Graecorum absoluta est et redacta in ordinem, primum, ut multis de causis coniicio, in iis civitatibus, quae Siciliam et Magnam Graeciam tenebant, tum in illa posthac litterarum conficientissima urbe, Athenis. Sed cavendum est rursus, ne tam serum usum scribendi credamus, aut in omni Graecia eodem tempore institutum. Iones quidem quum tot aliis rebus Europae cognatae exemplum nitidioris cultus darent et humani et civilis, matureque variis artibus et commerciis florerent, vel tacente historia
65 verisimile esset, eos huius quoque praeclarae rei utilitatem primos animadvertisse et ad eam studium et ingenium contulisse suum. Quippe illis exspectandus non fuit Callistratus Samius, ut aliquid scripto consignare tentarent: iam ante hunc papyro usi sunt; immo ante Simonidem et Epicharmum fuerunt lyrici poëtae, et Ionici et Aeolici, qui illo adminiculo faciendorum Carminum carere vix possent. Denique in ea civitate, quae antiquum alphabetum diutissime retinuit, Olymp. XXXIX. minor numerus litterarum suffecit Draconis legibus ponendis. Quidni idem numerus suffecerit maximis voluminibus, si modo ea tum usitata fuerunt, sive ex pellibus, sive ex papyro Aegyptia? Et iam aliquot annis ante Draconis magistratum beneficio Psammetichi Aegyptus patefacta erat commerciis Ionum, ut facultatem papyri habere potuerint. Cui coniecturae ne historica fides deesset, quam paucis verbis opus fuisset Herodoto, nisi Graecis scripsisset solis! Nunc in primis molesta est obscuritas duorum saeculorum, octavi et septimi ante Chr., in quibus illa gens igniculos politissimae humanitatis dudum susceptos egregie

---

ad Ol. XCIIII, 4. Cedren. et Pasch. Chron. ad XCVI, 4. cum Schol. ad Eurip. Phoen. 688., ubi vetus varietas notatur ex pristino more scribendi, *σῷ νιν ἐκγόνῳ* et *σοί νιν ἔκγονοι*. Ibi v. Valcken. p. 260. et 688. I. G. Voss. de Arte gramm. I, 30. p. 113. Salmas. Add. ad Inscript. Herodis Att. p. 232. Boherii Diss. §. 66. Wessel. ad Petiti LL. AA. p. 194. Corsini Fast. Att. T. III. p. 276. Huic postremo laudatus locus Syriani ad Hermog. p. 17. parum explicitam notitiam habet, quam omnino ab istis compilatoribus non exspectes. Satis est, convenire omnes in re summa. Ceterum hinc apparet, quae dicta sit apud Athenienses *ἡ μετ' Εὐκλείδην γραμματική*. Prius usitatae litterae vocantur *ἡ γραμματικὴ ἀρχαία* seu *Ἀττικὰ γράμματα*. Etsi de his diversae sunt sententiae doctorum: v. Intp. ad Harpocrat. v. *Ἀττικοῖς γράμμασι* etc.

protulit, et ad omnem excellentiam artium admirabiles progressus fecit. Nam, ne de aliis plurimis institutis dicam, quorum semina in istis tenebris iacta sunt, in illa maxime saecula, a Lacedaemonio Lycurgo proxima, artis scriptoriae primum notabiliorem publicum usum et ultra inscriptiones progressum incidisse, tum coniectari non temere, tum ex nonnullis vestigiis historiae ita 66
intelligi licet, ut perspicuis testimoniis minus aegre careamus.

XVII.

Sed haec ipsa vestigia historiae arguunt, inter illa publici usus initia et vulgarem consuetudinem scribendi librorumque conficiendorum curam multo longius, quam nunc quisquam existimet, intervallum interiectum fuisse. Hic primum maximi momenti est, quod nullum usquam litterarum ex isto genere monumentum commemoratur Lycurgei aut proxime insequentis aevi, non epistola, non poëma, non liber ullus, cuius exemplum vel certe notitia exempli ad posteriores aetates pervenerit. Nisi forte fabulas, de quibus §. XIII. dixi, audire volumus, eosque scriptores, qui priscas res ad suas consuetudines atque libidinem fingunt, quorum etiam in numero sunt, qui suo se gladio iugulent [30]). At quid privatam scripturam quaerimus iis temporibus, quibus in summo studio ordi- 67
nandarum civitatum ne leges quidem videmus litteris promulgatas? De omnibus nationibus Graeciae loquor, non excipio Iones; de quibus mihi pro auctoritate habendum videtur silentium eorum, qui veteres legum latores saepe accurate enumerant, omnibus in ordinem receptis, quibus quovis modo huius nominis honor tribueretur. Nempe illi tot scriptores utriusque linguae si in Aristotelis

---

30) Ita Gorgias personatus, qui Palamedi inventa tribuit γράμματα, μνήμης ὄργανον, eiusdem aetate quasi pervulgatum usum epistolarum memorat p. 104., falsus etiam in hoc, quod ibidem Graecum cum Troiano sine interprete colloqui potuisse negat. Istae si cui satisfaciant ineptiae, ei Ovidium auctorem Epp. Heroidum et multos alios commonstrabo maiores patronos, quorum tamen nullus tam honoratus est, quam Mutianus ter Consul, qui Sarpedonis epistolam quandam a Troia scriptam in Lycia ipse legerat, mirante Plinio XIII, 13.

et Theophrasti celeberrimis olim libris et collectionibus [31]) scriptas Ionibus vel Aeolibus leges recenseri vidissent, ante Pittacum Olymp. XLVIII. latas, nemo antiquitatis peritus putet, id eos tanto consensu transmissuros, nec novo nomine indicem suum aucturos fuisse. Ex quo intelligitur, ea omnia, quae tum pro legibus essent, sive *νόμοι*, sive *θεσμοί*, sive *ῥῆτραι* vocabantur, in Ionia et finitima Graecia non aliter vulgata esse, quam apud Agathyrsos, Aristotelis aetate, atque antea apud Cretenses et Lacedaemonios, quos huic rei etiam cantum et musicos modos adhibuisse constat. *Primi Graecorum omnium* scriptas leges acceperunt *Locri Epizephyrii*
68 a *Zaleuco* [32]), quem Eusebius ponit florentem Olymp. XXIX. ante Chr. 664 aa. 70 ante Solonem.

---

31) Vide Fabr. B. Gr. L. III. c. 7. p. 194. et c. 9. p. 251. Omitto similia opera aliorum de legibus Graecis et earum latoribus, minus tritorum lectione, tanquam Callimachi, Heraclidis Pontici, Hermippi etc.

32) Etsi duo tantum idonei auctores exstant huius famae, Scymnus Perieg. 313. Strabo VI. p. 259., eam tamen olim constantissimam fuisse clarum est ex verbis ipsorum, ut nihil aliud legisse videatur Cicero in libris, quos tangit ad Att. VI, 1. Augetur quam maxime pondus huius auctoritatis communi morbo Graecorum, quem paullo ante in Gorgia notavi et saepe alibi. Quicunque enim ullo tempore claruerant legibus ferendis, eodem omnes loco ab illis haberi solebant: etiam fabulae, Ceres *θεσμοφόρος*, Triptolemus, Cecrops, non spernuntur. Alias in hoc quoque genere ex consuetudine prisci aevi congestum est in singulos, quod non unius aetatis fuerat, vel mutatum et expolitum erat studiis plurium variis modis. Annon hoc factum est in Minoë Cretensi, in Lycurgo, item in Mose? Scripsisse autem vulgo credebantur illi omnes, nec clariori luci historiae cedebant fabulae. Ita Clemens Strom. I. p. 309. A. *Zaleuco, primo legum latori* (proprie sic appellat eum, qui primus scripserat: priores potius educatores civium suorum et moderatores fuerant): Minoëm tali modo apponit, ut is 7 saeculis ante rem eandem fecisse censendus sit. Neque Clementi auctor longe quaerendus erat. Nam in Dial. Platonico p. 320. C. diserte tribuuntur Minoi *νόμοι ἐν χαλκοῖς γραμματείοις γεγραμμένοι.* Qui locus, nescio quomodo, etiam nostrorum temporum doctissimis viris fraudi fuit, quum simillimus in eodem opusculo alius neminem commoverit. Scilicet eodem teste tragoedia ex Thespidis et Phrynichi aetate ad Minois retrahenda erat et illudendum iis omnibus, qui Homerum multo antiquiorem tragoedia fecerunt. At doctus

Verum de Zaleuci legibus, quarum nonnisi tenuis fama super- 69
est, corrupta a declamatoribus, ut alia multa, ita hoc prorsus ignotum est, quo genere scribendi et quibus instrumentis exaratae sint. Solonis autem aetate qualis Atheniensium scriptura fuerit, publica quidem, demonstrant leges ipsius Olymp. XLVI, 3. ante Chr. 594. rudibus materiis inscalptae βουστροφηδόν. Privata an habilior tum fuerit apud illos, dubium reddunt eaedem rationes, propter quas Bentleius plaustrarias fabulas Susarionis et Thespidis (Olymp. L — LXI.) scripto editas negavit [33]), nemine eruditorum contradicente. Certe Atticorum scriptorum non ante Persica tem-
pora [34]) mentio fit aut significatio, cui non fidem deroget illius 70
aevi et rei publicae facies et gravissimorum auctorum silentium. Sed non persequar, quod tenere sine longis ambagibus non possum; ultro etiam concesserim, aliquanto ante Solonem Athenis hanc artem paullatim privato studio usurpari coeptam: neque adeo dubito, quin id saeculis VIII. et VII. in ceteris civitatibus, nominatim Ioniae et Magnae Graeciae, fecerint sollertiores quidam homines, eorumque exemplum vel secuti vel ipsi rem auspicati sint poëtae nonnulli, si non Asius, Eumelus, Arctinus, alii, sub primis Olympp. clari epicis Carminibus, at certe Archilochus, Alcman, Pisander, Arion et horum aequales: tamen si de *universa Graecia* et paullo tritiore usu artis *institutoque conscribendorum librorum* quaeris, illud removendum non esse a Thaletis, Solonis, Pisistrati et eorum, qui Sapientes appellantur, aetate, i. e. ea qua oratio metro solvi coepit, ita significat nobis historia artium Graecarum omnium, ut

---

Grammaticus Apollodorus Bibl. III, 1, 2. Minoëm testatur γράψαι νόμους. Sic scribit sane, non testatur; fortasse ne credidit quidem. Utuntur hac locutione multi de ipso Lycurgo, quem nihil scriptum reliquisse clamat omnis antiquitas.

33) In Apol. Diss. de Epistt. Phalaridis p. 109. sqq. transl. Lennep.

34) Ut poëtarum comicorum, Chionidae, Magnetis, ut philosophi Anaxagorae, qui Ol. LXXV, 1. annos 20 natus Athenas migravit. Diog. L. II, 7. Priorem poëtarum illorum, cuius tanquam primi ex Comicis Atticis meminit Aristoteles, annis 8 ante Xerxem fabulas docuisse, ex antiquis chronographis notavit Suidas cum Eudocia, bene ideo a Scaligero in Descr. Olympp. relatum ad Ol. LXXIII. Utrumque autem pluribus annis praegressa est Comoedia Graecorum Siciliensium, ab Epicharmo, si nutus veterum recte assequor, perscripta iam ante Gelonis tyrannidem.

infantiam suam obliti populi testimonium minime desiderandum videatur.

De cultura prosae orationis, ineunte saeculo ante Chr. VI. a pluribus et ipso Solone inchoata, deque causis novi incepti nihil
71 hic habeo dicere: et quae ex veterum locis hauriri possunt, dicta sunt omnia: at unam rem, etsi in coniectura positam, afferam, nisi omnia me fallunt, utilissimam huic quaestioni nostrae. Nam videtur plane necesse esse, ut tum, quum Graeci impetum caperent vincula metrica revellendi et prosam condendi, satis iam expedita fuerit scriptoria ars suppetente copia instrumentorum, quibus ad eam uterentur sine molestia. Non quod in ista copia ullam vim fuisse putem, ut novum genus cogitata eloquendi nasceretur; uti docti quidam, quum poëticam tam mature natam mirarentur, neque, cur ita factum esset, viderent, causam eius rei praecipuam hanc attulerunt, quod rudis populus acute praeviderit, eximium praesidium memoriae fore in numerosa moderatione versuum: verum tamen non intelligo, qua tandem ratione cuiquam in mentem venire potuerit aliquid prosarium componere, nisi aliam custodiam compositi in promptu haberet quam memoriam suam. Obruitur enim memoria, animusque vagatur et errat in hac libera continuatione verborum, quae nullis certis numeris adstricta est, nullis velut spatiis distincta, quibus oratio orbem suum conficiat. Atqui quum Homerica dictio longe longeque reducta sit ab eo sono, quem in infantia gentium horror troporum et imaginum inflat, atque in verbis et locutionibus castigata admodum, aequabili verecundoque tenore suo quasi praenunciet pedestrem dictionem proxime secuturam,
72 quam tamen amplius tria saecula a nemine tentatam reperimus: ita mea fert opinio, ut non cultum ingeniorum, sed alia quaedam maximeque difficultatem scribendi arbitrer in mora fuisse, quo minus poëticam prosa eloquentia tam celeri, quam natura ferret, gradu sequeretur.

Quam ob rem scripturam tentare et communi usui aptare plane idem videtur fuisse, atque prosam tentare et in ea excolenda se ponere. Neque enim tum primum nascebatur: cultura modo defuerat et conformatio quaedam, in ligno, metallis, lapidibus non melius procedens quam in familiari sermone, in epistolis, in concionibus. Ex quo illud quoque mihi videor pulchre perspicere, cur nemo veterum eos in scriptoribus prosae numeret, qui nondum

portabili materia ad scribendum usi erant, uti ipse Solon in legibus suis. Multo minus in hunc numerum admitti potuit Hipparchus propter breves sententias et praecepta morum, quae is 70 fere annis post Solonem publicis monumentis insculpenda curavit [35]). Iam si novi generis scribendi auctores perhibentur ii soli, qui iusta 73
volumina condere instituerunt, ut Cadmus Milesius, Pherecydes Syrius et alii, Pisistratidis aequales, (in hoc enim manifeste omnis antiqua fama convenit:) id magno est argumento, *librorum confectionem* et apud Iones et apud reliquos Graecos hac ipsa aetate priorem non fuisse.

XVIII.

Hactenus experiri voluimus, quo progrederemur in hac controversia, universae historiae testimoniis adhibitis, non auctoritate Homeri et antiquorum interpretum eius. Nunc age attendamus animum, quid demum hi afferant, reiectis tamen, sicut par est, iis, qui vetustatis incuriosi de operibus Homeri, Hesiodi et aequalium perinde loquuntur tanquam de quibusvis libris bibliothecae suae, vel scribendi vocabulo utuntur vulgari errore stili, non animi iudicio. Ita ipse mihi, qui ἀοιδοὺς illos non scriptores sed ἀοιδοὺς fuisse contendo, facile passus sim quandoque illud verbum excidere, ne alterius saepe repetiti insolentia offendat. Cui rationi subiicienda sunt permulta loca veterum, similia istis, quae mentionem scripturae habent in legibus Lycurgi, quas nemo doctus olim scriptura latas credidit. Eodemque referrem notum locum Apollodori, in quo de exitiosis illis mandatis Proeti Il. ζ. 168. nomen ἐπιστολῆς ponit, praesertim quum ibi parum aptum fuisset exoleti moris indicium, negaremque Apollodori hac de re sententiam eo loco quaerendam 74

35) Noti Ἱππάρχειοι Ἑρμαῖ olim quidem e Comicis, hodie in primis ex auctore Platonici Dial. qui Hipparchus inscribitur. Plura v. in Meurs. Att. Lectt. V, 7. et Pisistr. 12. Ne vero ex his inscriptionibus colligas, eo tempore quemvis Athenis legere scisse. Id aliquanto post etiam paucorum fuit ex magnanimis Cecropidis. Potuerunt tamen ii ad discendum invitari illo instituto, non peiore, opinor, elementariis libellis nostris.

esse, nisi ipsa verba a significatione iustae epistolae prorsus abhorrerent [36]).

75 Quo pertinent igitur ista verba? Eo, in quo doctissimos Grammaticos Alexandriae fere consensisse statim apparebit. Mirationem faciet, quod dicam; et ipse id saepenumero miratus sum propter late patentem *ἀνιστορησίαν* antiquitatis: nullus fuit in Graecia eruditus interpres Homeri, qui in istis versibus scripturam veri nominis, nullus, qui eam artem in Carminibus illius alibi usquam memoratam censuerit. Hoc si cui temere pronunciari videbitur, eripiat mihi, quaeso, hunc errorem alia, quam recentioris cuiusdam Scholiastae auctoritate, quam deinde suo loco proponam. Ex Eustathio et antiquioribus fontibus facere non poterit. Quodsi ullus veterum, quorum copias Eustathius ad commentandum congesserat, alicubi contrariam rationem attulisset, qui fieri potuisset, ut eam vir priscorum verborum quam morum peritior, et qui forsan ne homilias quidem suas sola memoria tenebat, nullo in loco lon-

---

36) II, 3, 1. *Προῖτος ἔδωκεν ἐπιστολὰς αὐτῷ πρὸς Ἰοβάτην κομίσειν, ἐν αἷς ἐνεγέγραπτο Βελλεροφόντην ἀποκτεῖναι· Ἰοβάτης δὲ ἐπιγνοὺς ἐπέταξεν κ. τ. λ.* Quae duo verba in h. l. pertinere videntur ad scripturam litterarum, talia esse dico, ut de notis seu signis accepta optime habeant et prudenter posita sint. Nam *ἐγγράφειν* tum per se incertae potestatis est, tum est illud ipsum verbum, quod apud poëtam legitur. Pone pro illo *ἐγγλύφειν*, *ἐγκολάπτειν*, *ἐγχαράσσειν*; importunum studium variandi senties. At *πίνακα* Homeri mutavit in *ἐπιστολήν*. Bene hoc quoque et ita apte cuivis signo, ut, si rem universe, non modum rei et desuetum morem narraturus esset, Graeca lingua nihil aptius haberet. Constat enim *ἐπιστολήν* propria significatione plane esse *ἐντολήν*, *mandatum*; ex quo etiam ap. Sophoclem sunt *λόγων ἐπιστολαί*. Cf. Intpp. ad Hesych. T. I. p. 1390. Sed magis huc referendum est, quod posthac clarius intelligetur, monitum Eustathio p. 632. l. 9., *τὴν πίνακα* Homeri esse *τὴν παρὰ τοῖς ὕστερον ἐπιστολήν*. Omnem vero dubitationem tollit verbum *ἐπιγνῶναι*, *agnoscere*, non *legere*, quod est *ἀναγνῶναι*, nusquam illud. Illud autem Graecis usitatum esse de epistola, aut docendi erimus iis, qui secus accipiunt; et, ut citius doceant, ne Planudis quidem et Eustathii saecula excipimus; aut ipsis concedendum erit, vix fuisse genus loquendi significantius, quo mythographus uteretur, si ipsam rem, ut solet, breviter et prosaria dictione persequi, nec antiquarium inepto loco agere vellet.

gissimi Commentarii effutiret, atque heroibus poëtae facultatem scribendi assignaret? Nam in hunc numerum saltem non venit is locus, etsi magni aestimatus ab antiquariis nonnullis, in quo disciplinam litterarum a Pelasgis servatam ex diluvio mentitur [37]. Commentum hoc est aniliter fabulantium historicorum, geminum illi 76
de Noacho, qualia libenter arripuit ista aetas. At in Eustathio non Eustathii opiniones quaerimus, sed vetustiorum litteratorum, quorum Scholia ante oculos habebat. Ex his autem Scholiis eum ubique et in iis versibus maxime, ubi rem non obiter tractat, alia omnia referre, paullo mox viderimus.

Num vero Homerus ipse ignotam heroibus suis artem scierit, nusquam nec Eustathius nec, quantum ego reperio, quisquam Scholiastarum quaerit: ita res ab iis nec affirmatur nec negatur praecise. Ac quanti faciamus illorum voces, si eas mendacii convincant eventa, quae ne extrema quidem aetas plane dissimulavit? Ne multa: etiam Alexandrinos Criticos haud dubie exercuit haec quaestio: nec aliunde quam ex disputationibus eorum manavit, si quid auctoritatis in tanta iactura librorum veterum ambiguo silentio Scholiorum nostrorum obiicere possumus. Ita sentiendum est de memorabili loco Iosephi, ubi perspicue dicit, *Homerum tradi scriptura usum non fuisse in pangendis Carminibus, eaque* 77
primo memoriter prodita in vulgus et propagata, postea litteris mandata hanc formam et tenorem adscivisse [38]. Unica

37) Ad Il. β. p. 358. Ex tanto merito Pelasgos ab Homero appellari δίους. Nonne mirum est, egregium commentum ab Eustath. sileri ad κ. 429. et Odyss. τ. 177.? An forte non fuit in Scholiis eius? Certe nostra id non afferunt, nec Diod. Sic. V, 57., ubi similia fabulatur de monumentis litterarum absumptis in diluvio. Transcurro aliud quiddam in loco Eustathii, quod docti, quibus ille familiaris est, etiam non admoniti animadvertent; ceteri modo crederent, aut, minus natura creduli, in cupiditatem meam traherent. Neutrum periculum hic subire libet.

38) Contra Apion. I, 2. p. 439. Ὀψὲ καὶ μόλις ἔγνωσαν οἱ Ἕλληνες φύσιν γραμμάτων. Οἱ γὰρ ἀρχαιοτάτην αὐτῶν τὴν χρῆσιν εἶναι θέλοντες, παρὰ Φοινίκων καὶ Κάδμου σεμνύνονται μαθεῖν· οὐ μὴν οὐδ' ἀπ' ἐκείνου τοῦ χρόνου δύναιτό τις ἂν δεῖξαι σωζομένην ἀναγραφήν, οὔτ' ἐν ἱεροῖς, οὔτ' ἐν δημοσίοις ἀναθήμασιν. (Miratur hoc I. G. Vossius propter nobilia epigrammata Herodoti. Aliter nunc sentient ii, qui

78 quidem haec est de hac quaestione auctoritas diserta, sed eo gravior, quod scripta est adversus doctissimum interpretem Homeri, et nemo veterum exstat diversae seu contrariae sententiae defensor. Quare, utcunque reliqua fides Iosephi existimetur, locus ille tantum valebit, quantum perspicua verba valent Denique accessit ei nuper Scholiastes quidam [39], adiutor minime dignus ille mentione, nisi narrationem suam ex iisdem Alexandrinis reliquiis sublegisset, vitiatam mox fabellis seriorum Grammaticorum. Ex Iosepho enim illos eam non sumpsisse manifestum est. Ceterum quantum tribuendum sit tali iudicio veterum, pro se quisque expendat: mihi etsi gravissimum videtur partim per se, partim quia illis plura Homericae aetati proxima Carmina in manibus erant, in hac quaestione praeiudicii potius quam iudicii loco esto. Quoniam enim ipsos versus habemus, in quibus vates de scriptoria arte aut silere aut testari putatur, utrum verum sit, ex certis interpretandi legibus diiudicare nostrum est.

---

supra a me scriptum probarint. Nimirum Iosephus operae pretium non duxit, illis et similibus fabulis refutandis immorari; et fecerant id ante eum alii multi, ut hic ipse locus ostendit. Iam diligenter consideres, quae addit:) *Ὅπου γε καὶ περὶ τῶν ἐπὶ Τροίαν τοσούτοις ἔτεσι στρατευσάντων ὕστερον πολλὴ γέγονεν ἀπορία τε καὶ ζήτησις, εἰ γράμμασιν ἐχρῶντο· καὶ τἀληθὲς ἐπικρατεῖ μᾶλλον περὶ τοῦ τὴν νῦν οὖσαν τῶν γραμμάτων χρῆσιν ἐκείνους ἀγνοεῖν. Ὅλως δὲ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν οὐδὲν ὁμολογούμενον εὑρίσκεται γράμμα τῆς Ὁμήρου ποιήσεως πρεσβύτερον. Οὗτος δὲ καὶ τῶν Τρωϊκῶν ὕστερον φαίνεται γενόμενος. Καί φασιν οὐδὲ τοῦτον ἐν γράμμασι τὴν αὑτοῦ ποίησιν καταλιπεῖν, ἀλλὰ διαμνημονευομένην ἐκ τῶν ᾀσμάτων ὕστερον συντεθῆναι, καὶ διὰ τοῦτο πολλὰς ἐν αὐτῇ σχεῖν τὰς διαφωνίας.* Tironum gratia cum Meriano notandum est, illud *φασὶν* de rebus vel certissimis usurpari in *fama minime obscura*, non de iis, quae a nonnullis sive paucis traduntur. De his Graece est *φασὶν ἔνιοι*, *φασί τινες*. Eadem ratio est Lat. verborum *dicunt*, *ferunt*, *tradunt*, *perhibent*. Neque vero per se hoc multum proficit. Quam multa perhibet fama, quorum falsitatem ratio et tres testes doceant!

39) Ad Dionys. Thracis Gramm. ap. Villois. Anecd. Gr. T. II. p. 182. *Ἦν γὰρ, ὥς φασιν, ἀπολόμενα τὰ τοῦ Ὁμήρου· τότε γὰρ οὐ γραφῇ παρεδίδοντο, ἀλλὰ μόνῃ διδασκαλίᾳ, ὡς ἂν μνήμονι φυλάττοιντο κ. τ. λ.*

XIX.

At occurrunt nobis nonnulli, opposita ancipiti vi silentii in 79
hoc historico genere. In quo isti sane dicunt aliquid, sed non tantum, quantum sibi videntur dicere. Est haud dubie silentium quoddam nullius momenti et in neutram partem trahendum; contra aliud est argutum et, ut ita dicam, vocale, quod si non expugnatur diversum testantium auctoritate, vel ea, quae omnes omnium auctoritates frangit, ratione, apud prudentissimum quemque semper plurimum valuit. Iam si forte tale non fuerit illud Homeri, libenter audiemus eos, a quibus remittimur ad alios poëtas, quos quum liqueat tritissimam habuisse artem scribendi, eorum plures tamen nusquam illius mentionem iacere videmus. Quanquam paullo diversa conditio videtur esse horum et Hesiodeorum Carminum. Nam quum in tanta longitudine illorum tot consuetudinum et celebrium artium picturae intextae sint, in primis earum, quae illo tempore aliquam admirabilitatem ex novitate haberent, in Hesiodeis autem magna pars domesticae disciplinae tradatur, iure meritoque mirere, si neuter utilissimae rei meminerit. Neque vero satis firmum per se esset hoc argumentum, aut dignum, in quo tantopere se iactarent viri docti. Quod enim ita se credere fatentur nullam artem Homero fuisse cognitam, quae apud eum non inveniatur, retunditur haec ratio exemplis variarum artium, quas nullo loco laudat, quarum
tamen talis natura est, ut aliae, quas saepe celebrat, sine illis 80
existere et cohaerere non potuissent.

Pergamus ad aliud, quod magis continet causam. Dubitatum est olim [40]), an usum elixarum carnium norit Homerus. Non enim habet verbum ἕψειν, non aliud potestatis eiusdem; nonnisi assa apponit mensis. At vero qui illa Il. φ. 362. Odyss. μ. 237. cecinit et similia de lebetibus igni imponi solitis, num is coquinariam rem penitus ignorare potuit? Nec id, opinor, dubitabant veteres, qui illam quaestionem movebant. Pingendi artem, quae eo nomine digna sit, Homerus nullam novit [41]); textilia et cogna-

---

40) Vestigium superest ap. Athen. I. p. 25. D.

41) Ita recte Plin. XXXV, 3. extr. Cui loco non adversatur, ut quidam putant, alius eiusdem operis, XXXIII, 7., etsi fortasse ex diverso scriptore petitus. Confirmat rem historia artium apud Graecos, ad cuius scriptores amandamus lectorem.

tarum artium opera memorat multa, picturam nullam. Nam quis nomen hoc imponat rubricae navium aut pigmentis Caricae mulieris [42]), quamvis per illa veris picturis prolusum sit? Neque militiae neque domi usitatam heroibus fuisse equitationem, utraque poësis clare loquitur: nam negligenda nobis est auctoritas unius cuiusdam loci Il. *x*. 513. sqq. pluribus de causis: sed inauditam
81 Homero rem videri fuisse minime sinunt similitudines Il. *o*. 679. sqq. et Odyss. *ε*. 371. Usus sum his exemplis potissimum, quia luculenter ostendunt, quid inter ignota et vulgo usitata intersit, et quam considerate cauteque coniectandum sit de primarum inventionum et morum successibus. Finge igitur vatem alicubi de invento Cadmi seu Palamedis diserte locutum, vel commercia epistolarum, primum, ut plerisque videtur, rudimentum scribendi, tanquam vulgatam rem testatum esse: num ex eo satis appareat, etiam volumina Carminum scribi moris fuisse?

Sed qui duo sunt apud Homerum loci, in quibus simile quiddam scripturae reperitur, accurata interpretatio facile vincet, eos non magis de scriptura accipiendos esse, quam celebrem illum Ciceronis [43]) de typographia nostra. Atque in altero quidem loco, Il. *η*. 175. sqq., cito conventurum arbitror inter omnes, nihil inesse, quod alterutri parti proficiat. Describitur ibi modus sortiendi illustri quodam exemplo, sed ita, ut omnis narratio reclamet, ne animum subeat cogitatio litterarum. Nam *σήματα*, quibus utuntur heroës, *χαράγματα* esse, sive signa arbitraria, ligno vel alii inutili rei addita, manifestum est ex eo, quod sors, quae galea exiit, a circumeunte praecone unicuique agnoscenda demonstratur [44]). Quare

42) Il. *δ*. 141. sqq. *Νῆες μέλαιναι, μιλτοπάρῃαι, φοινικοπάρῃαι* notissimae sunt ex multis versibus.

43) De Nat. Deor. II, 37.

44) Hic subnotanda est paullo ante promissa ratio recentioris Scholiastae in Ven. Cod. B. ad v. 185., suavissimi hominis. Nos unum alphabetum moleste quaerimus; ille tot habet diversa, quot fuerunt populi Graeciae, in eoque causam videt, cur unusquisque heroum nonnisi suam manum agnorit. Rectius dudum editus brevis Schol., a melioribus h. l. edoctus, *οὐ γράμματα* sed *γραμμάς τινας* intelligi iubet. Optime antiquus Schol. Cod. A. ad v. 187. *Οὐ γράμμασι τῆς λέξεως, ἀλλ' ἐγχαράξας σημεῖα· εἰ γὰρ κοινῶς ᾔδεσαν γράμματα, ἔδει τὸν κήρυκα ἀναγνῶναι καὶ τοὺς ἄλλους,*

verbi ἐπιγράφειν v. 187. eadem significatio sit necesse est, quae 82
alibi ubique est, fodiendi seu scalpendi. Sensus alterius loci, ζ.
168. sqq., impeditior factus est ab iis, qui mores Homericos non
discere ab illo, sed in eum inferre, et vaga vocabula ad consue-
tudinem sui saeculi torquere solebant. Ac certe hoc loco ut episto-
lam exspectes, inducit quodammodo ipsa res; inducunt σήματα
(quis nescit Φοινικικὰ σήματα Κάδμου?); inducit πίναξ πτυκτός,
tabella complicata, vel, si quid elegantius quaeris, *obsignata* 45).
Ita vero magnopere mirandus erat consensus antiquorum inter- 83
pretum, qui verbum γράφειν hic quoque voluerunt esse χαράσσειν
s. ξέειν, σήματα nativa vi εἴδωλά τινα, πίνακα denique σανίδα
s. ξυλάριον 46). Permirum est, inquam, eos, qui alias tanto stu- 84

οἷς ἐπεδείκνυτο ὁ κλῆρος. Item Eustath. p. 674. 35. Οὐ γράμματα νοητέον ἐξ ἀνάγκης τὰ τοιαῦτα σήματα, εἴδωλα δέ τινα ἢ ἁπλῶς ἐκτυπώματα, ἐν ὑποκειμένῳ εὐτελεῖ, λιθιδίῳ τυχὸν ἢ ξυληφίῳ ἢ τοιούτῳ τινί.

45) Sic fere optimi Intpp. Francogalli plerique, *des lettres bien scellées;* Popius, *a sealed tablet;* alii similiter. Quasi Latina illa in textu vertissent e Cicerone, aut descriptionem plicatilis tabulae sumpsissent ex Herodian. Hist. I, 17., apud quem VII, 6. πυκτοὺς πίνακας Politianus bene vertit *litteras obsignatas.* Num etiam Pollux audiendus erit IV, 18., ubi in una serie cum recentioribus τριπτύχοις et πολυπτύχοις Homericum πίνακα affert? Num Tragici? apud quos leguntur σανίδες, πτυχαί, διαπτυχαὶ γραμμάτων, ut ap. Euripidem, tum alibi, tum Hippol. 856. Alc. 970. Scilicet, ut nihil dicam de more Tragicorum, novas consuetudines in heroicum aevum transferendi, plicari potuerunt tabulae omni tempore, sicut nos plicamus chartam: id unum quaeritur, an illae notis litterarum et vera scriptura consignatae fuerint. Id nos nec Pollux, nec Herodianus, nec Tragici docent.

46) Accuratissime haec persequitur Eustath. p. 632. sqq. Γραμμάτων χρῆσις νεωτέρα ἐστίν· ὡσαύτως καὶ τὸ ἄξεστα σημεῖα διὰ χρωμάτων ἐντυποῦν ὕστερον εὕρηται· καὶ ἡ τῶν χαρταρίων δὲ χρεία τοῦ κάτω χρόνου εὕρημα. Οἱ δέ γε παλαιοὶ, ὁποῖόν τι καὶ οἱ Αἰγύπτιοι ἐποίουν, ζωΐδιά τινα ἱερογλυφοῦντες καὶ λοιποὺς δὲ χαρακτῆρας εἰς σημασίαν ὧν λέγειν ἐβούλοντο, οὕτω καὶ αὐτοὶ, καθὰ καὶ τῶν τινὲς ὕστερον Σκυθῶν, ἐσήμαινον ἃ ἤθελον, εἴδωλά τινα καὶ πολυειδῆ γραμμικὰ ξέσματα ἐγγράφοντες ἤτοι ἐγγλύφοντες πίναξι τουτέστι σανίσιν, ἀλλοίαις τε καὶ ταῖς ἐκ πύξων, ἐξ ὧν αἱ λεγόμεναι πυξίδες. — Σήματά φησιν ἐγκεκολαμμένα πίνακι πτυκτῷ τῷ κατὰ τὴν ἀρχαιοτάτην χρῆσιν.

dio novam suam sapientiam illinunt Homero, nunc repente tam sui dissimiles prodire. Quippe tales habemus et auctores antiquissimorum Scholiorum, et ipsum Eustathium, ex quibus ceterorum, si non omnium [47]), at certe plurimorum et optimorum Intpp. olim consensus emergit.

Quam ob rem, ut pleraque in hoc loco ambigua sint, videri tamen queat in eo latere aliquid, quod neglectum adhuc ab eruditis, impulerit veteres illos atque coegerit, ut ibi quoque notas seu signa quaedam viderent, non veram scripturam litterarum. Atque ex hoc genere est in primis verbum *δεῖξαι*, **cuius ea est vis, ut vel acerrimum adversarium sententia sua deiiciat. Nam si**

— *Πίνακα πτυκτόν, ὅ φαμεν ἡμεῖς δέλτον ἤτοι βιβλίον ἢ πιττάκιον. — Ἔχοι ἄν τις καὶ τοῦτο εἰς μαρτυρίαν τοῦ ξύλοις ἐγχαράσσεσθαί ποτε γράμματα ὃ μάλιστα ἐπὶ μαρμάρων λίθων ἐπεχειρήθη, ἐφ' ὧν καὶ ἡ τοῦ γράφειν ἁρμόττει ὀνοματοποιΐα· εἰ δὲ καὶ συνήγετο ἡ τοιαύτη δέλτος ἡ ἐκ πεύκης τριγωνοειδῶς, κατὰ τοὺς ὕστερον Ἀττικοὺς ἄξονας, ἐν οἷς ἐπινακογραφοῦντο νόμοι, κυριολεκτοῖτο ἂν ἐπ' αὐτῆς καὶ ὁ καθ' Ὅμηρον πίναξ καὶ ἡ παρὰ τοῖς μεθ' Ὅμηρον δέλτος. — Χρήσιμον δὲ εἰς τὸν παρόντα τόπον καὶ τὸ παλαιὸν ἔθος, καθ' ὃ δένδροις ὅσα καὶ πίναξιν ἐνεκόλαπτον οἱ παλαιοὶ τὰ τῶν φιλουμένων ὀνόματα, ὡς εἴπερ Ἔρωτες ἢ Νύμφαι ὀρειναὶ τοῦτο ἐποίουν· οἷον, ἡ δεῖνα καλή, ὁ δεῖνα καλός. — Ἐκ τούτων δὲ καὶ παροιμία παρέξεσται ὕστερον τὸ, Βελλεροφόντης καθ' ἑαυτοῦ γράμματα κ. τ. λ.* Conf. ad Odyss. p. 1926. l. 49. p. 1959. l. 57. Qui novit Eustathium, statim videt, quibus auctoribus ista omnia adscribenda sint; laudatque ipse suos *Παλαιούς*. Itaque antiquissimus Schol. Cod. A. notat, *videri* hic vocum et verborum scripturam significari, sed *non ita esse*, *σημεῖα* esse *εἴδωλα, οὐ γράμματα*. Idem etiam breviter servavit Apollon. Lex. v. *γραπτῦς*. Neque alio pertinet locus Plinii XIII, 13. ubi, quum scripsisset, *pugillarium* usum etiam ante Troiana tempora inveniri apud Homerum, addit Bellerophonti *codicillos* (i. e. *pugillares*) datos, non *epistolas*. Quanquam hoc ex moribus Romanis dictum parum utile nobis esset sine reliquiis Grammaticorum Graecorum.

47) Eustath. p. 633. l. 9. *Τινές φασι, δύνασθαι τὰ μὲν γράμματα ἐνταῦθα σήματα φιλοσοφώτερον καλεῖσθαι· σημεῖα γὰρ φωνῶν καὶ νοημάτων καὶ πραγμάτων εἰσὶ τὰ γράμματα.* Ex illis *τισὶν* est Schol. Cod. B., *σήματα* explicans vulgari modo *γράμματα*: ne Plutarchum et alios scriptores memorem, qui modo Bellerophonteam *ἐπιστολήν*, modo *γράμματα* garriunt.

de perlato et reddito scripto loqueretur Homerus, aut equidem eius proprietatem et consuetudinem loquendi penitus nescio, aut eum alio quovis quam illo verbo usurum fuisse contendo. Neque vero hoc tantum contendo, sed nego praeterea, quenquam poëtam, nec Graecum nec Latinum, ne amantissimum quidem audacium vocabulorum, *monstrandi* seu *ostendendi* verbum posuisse de epistola reddenda. Minus me offenderet σῆμα ἰδέσθαι v. 176. in lectione scripti, etsi nec hoc satis Homericum putarem: nunc utrumque eiusdem generis esse apparet. Addere plura taedet. Unum quae- 86
ram: torquerene potius et pervertere decebit sermonem Homeri, quam interpretationem veterum, quae et illorum et nostrorum temporum usui repugnet, amplecti?

Qualis tamen ille mos fuerit, qualia signa Proeti, Iobatae monstrata, quaerere est alius loci. Veteres Grammatici quid coniecerint, ignoramus, nisi quod pauci illorum videntur ea in numero ἱερογλυφικῶν habuisse, quemadmodum plures hodie fecerunt [48]). At Apollodori locum illum cum Scholiis nostris comparanti haud aegre persuadeam, πίνακα πτυκτὸν ab illis habitum esse ligneam *tesseram* vel *symbolum* aliquem, qui notas mortiferas rudi arte incisas habuerit [49]). De tabula cerata cogitare vix sinit consuetudo 87

48) V. c. Bachetus Mezir. ad Ovid. Epp. Heroid. T. I. p. 328. Huius tamen rationis quoddam vestigium est in exsignato loco Eustathii.

49) Schol. Cod. A. ad v. 169. *Γράψαι ἐστὶ τὸ ξέσαι· οἷον οὖν ἐγχαράξας εἴδωλα, δι' ὧν ἔδει γνῶναι τὸν πενθερὸν τοῦ Προίτου.* Circumlocutio haec est verbi, quod Apollod. adhibuit, *ἐπιγνούς*; ut perspicuum sit, eandem utrumque sententiam sequi. Eustath. l. c. *Εὐριπίδης που τὰ Ὁμηρικὰ σήματα εἰς ξύμβολα μεταλαβὼν φησι· Ξένοις τε πέμπειν σύμβολα, οἳ δράσουσί σ' εὖ.* (Medea v. 613) Mihi veri persimile videtur, iam tum inter cognatos obtinuisse notas quasdam symbolicas, quibus de *nonnullis gravissimis rebus* sensa animorum inter se communicarent, in primisque hoc genus *θυμοφθόρων σημάτων*, inventum fortasse ea aetate, qua ultionis caedium et inimicitiarum dira saevitia vigebat. Sed haec accuratius explicanda sunt in singulari quaestione de *symbolis veterum*. Interim neminem poenitebit comparare similia apud Merianum p. 523. sqq., in quibus etiam sunt facetissima haec: „Si c'étoit là véritablement une lettre écrite en caractères d'alphabet, il seroit extrêmement singulier, qu'une invention si utile et dès-lors si connue, eût disparu deux générations après, dans des conjonctures où son

poëtae, artificiosam eiusmodi operam aliquo certe epitheto aliave adiectione ornaturi.

XX.

Docet ergo locorum illorum explicatio, non ex peregrinis opinionibus captata, sed instituta diligenter ex Homericae orationis proprietate, mentionem scripturae in iis fieri nullam. Ac profecto si aliter se res haberet in posteriore loco, non temere is alicui suspicioso interpolatus vel aliquo modo vitiatus videri posset. Quae suspicio quum ipsam speciem tolleret vulgati moris litterarum, (speciem dico *unius exemplum epistolae*,) nullumque apud poëtam vestigium earum relinqueret; nihil omnino praesidii superesset contrariae opinioni, nisi ex ipsa hac tanta longitudine duorum
88 Carminum, quae nullo modo credibile videatur sine illius artis auxilio aut perfici aut ad posteritatem prodi potuisse. Ea autem ratiuncula quam levis sit et primis legibus historiae repugnans, docti indoctique sciunt.

Iam vero non modo nullum tale in Homero exstat testimonium rei vel vestigium, nullum ne tenuissimorum quidem initiorum legitimae scripturae vel Cadmei muneris [50]) indicium, sed, quod longe maxime momenti est, contraria etiam omnia. Nusquam vocabulum *libri*, nusquam *scribendi*, nusquam *lectionis*, nusquam

---

usage devenoit d'une tout autre importance. *N'étoit-elle donc bonne que pour des lettres de recommendation, qui tendoient à faire dévorer les gens par la Chimère?"*

50) Semper mihi maxime mirum visum est, qui fieri potuisset, si fabula ista de Cadmo tam vetusta esset quam volunt, ut eam tot Graeci poëtae prorsus intactam relinquerent. Id vero fecisse omnes, non modo eos, quos adhuc in manibus habemus, significant nobis silentia poëtarum Latinorum et Apollodori, qui ex mythicis poëtis celeberrima quaeque collegit. Est hoc eo admirabilius, quod reliqua historia Cadmi nobilissimis fabulis causam dedit. Itaque tantum certe ex ea re colligendum esset, obscura primordia artis per plura saecula neminem mythicorum poëtarum ad ornandum eius auctorem excitare potuisse. Verum magis in promptu erit recta ratio, si ipsa illa primordia apud Graecos non priora fuerunt saeculo IX. ante Chr.

litterarum [51]): nihil in tot millibus versuum ad lectionem, omnia 89
ad auditionem comparata; nulla pacta aut foedera nisi coram; nullus veterum rerum famae fons praeter memoriam et famam et illitterata monumenta [52]); ex eo Musarum, memoram dearum, diligens et in Iliade enixe repetita invocatio; nullus in cippis et sepulcris, quae interdum memorantur, titulus; non alia ulla inscriptio; non aes signatum aut facta pecunia; nullus usus scripti in rebus domesticis et mercatura [53]); nullae geographicae tabulae;
denique nulli tabellarii, nullae epistolae, quarum si consuetudo 90
fuisset in patria Ulyssis, vel si *πτυκτοὶ πίνακες* percontationibus procorum et Telemachi suffecissent, procul dubio Odysseam aliquot libris breviorem, aut, ut Roussavius coniiciebat [54]), omnino nullam haberemus.

---

51) De verbo *γράφειν* satis dictum est. Nusquam id apud antiquiores illos idem valet, quod inde ab Aeschylo et Pindaro vulgare est. Deducta inde nomina, *γραφή* et *γράμμα*, ipsa quoque sunt posteriora. Annotarunt hoc veteres in loco illo Hom., ubi eos *σῆμα* ter positum offendit. Variaturum fuisse poëtam putabant, si illa ei nota fuissent. Eustath. l. c. *Τὸ γράμμα οὐκ οἶδεν ὁ ποιητής· εἰ γὰρ ἐπ' αὐτοῦ ἦν ἐν χρήσει, καθὰ καὶ ἡ ἐν Ὀδυσσείᾳ γραπτύς, οὐκ ἂν τρὶς εἶπε τὸ σῆμα, ἐπιμείνας τῇ λέξει διὰ τὸ μονῆρες καὶ καίριον. Γράμμα* primum reperio apud Erinnam. Neque *ἀναγνῶναι*, *legere*, aut simile aliquid, ibi ubi id maxime exspectes, invenias; etsi alio sensu dicitur *σήματα ἀναγνῶναι* Odyss. τ. 250. ψ, 206. ω. 345. Denique vocabulum *δέλτος* non est antiquius Aeschylo et auctore Batrachomyomachiae, temporibus Aeschyli, id quod etiam nonnulli ex veteribus viderunt, aequali.

52) Vide loca in I. E. Kochii libello: Litterar. Magazin I. p. 76.

53) Talia quaeras in Hesiodi *Ἔργοις* At Odyss. ϑ. 163. in navi commemoratur *φόρτου μνήμων*. Iam conferat aliquis, si poterit, Romanos homines *a memoria*. Nos antiquum usum sequimur Odyss. φ. 95. Neque curamus Eustathii explic., *ὁ γραμματεὺς ἤτοι ἀποσημάντωρ διὰ γραμμάτων· ἢ καὶ ἄλλως, λογιστής, ἐπιμελητής*. Tametsi haec quoque satis produnt veterum Intpp. sententiam. Ceterum riderent, si hoc legerent, institores et propolae nostri. Ex quo ordine ego ipse aliquando audivi mulierem quandam illitteratissimam nec cetera valentem ingenio, quum enumerationem faceret mercium, quas variis in oppidis conditas haberet, adeo longam, ut fortasse cum *μνήμονι* Phoeniciae navis certare potuisset.

54) Dignissima est acutissimi viri sententia, quae tota huc transcribatur ex Opusculo eius *sur l'Origine des Langues*, Oeuvres posth.

XXI.

91 Haec omnia colligata inter se, et in uno conspectu posita, num fortuita silentia sunt? an is, qui ita silet, loquentis et clare testantis personam gerit? Mihi quidem, etsi non sum nimis credulus, illa per se plane persuaderent, vulgarem autem opinionem defendere dementissima pervicacia videretur. At erunt, opinor,
92 qui dicant, effici quidem ex illis, ut litterae vel obscurissimae vel prorsus ignoratae fuerint Troianis temporibus, non item hoc, ut vates duobus post saeculis ipse quoque illitteratus fuerit. Extremam hanc latebram si obstruere vellem, necesse haberem longam

---

Genev. edit. 1782. T. XVI. p. 240. „Quoi qu'on nous dise de l'invention de l'alphabet Grec, je la crois beaucoup plus moderne qu'on ne la fait, et je fonde principalement cette opinion sur le caractere de la langue. Il m'est venu bien souvent dans l'esprit de douter non-seulement qu'Homere sût écrire; mais même qu'on écrivît de son tems. J'ai grand regret, que ce doute soit si formellement démenti par l'histoire de Bellerophon dans l'Iliade. Comme j'ai le malheur aussi bien que le P. Hardouin d'être un peu obstiné dans mes paradoxes, si j'étois moins ignorant, je serois bien tenté d'étendre mes doutes sur cette histoire même, et de l'accuser d'avoir été sans beaucoup d'examen interpolée par les compilateurs d'Homere. Non-seulement dans le reste de l'Iliade on voit peu de traces de cet art: (ne mireris, quod *pauca* vestigia dicit esse, quae *nulla* sunt; ita loquuntur, qui non certi sunt sententiae suae:) mais j'ose avancer que toute l'Odyssée n'est qu'un tissu de bètises et d'inepties qu'une lettre ou deux eussent réduit en fumée, au lieu qu'on rend ce poëme raisonnable et même assez bien conduit, en supposant que ses héros aient ignoré l'écriture. Si l'Iliade eût été écrite, elle eût été beaucoup moins chantée, les Rhapsodes eussent été moins recherchés et se seroient moins multipliés. Aucun autre Poëte n'a été ainsi chanté, si ce n'est le Tasse à Venise; encore n'est-ce que par les Gondoliers qui ne sont pás grands lecteurs. — Les Poëmes d'Homere resterent longtems écrits seulement dans la mémoire des hommes; ils furent rassemblés par écrit assez tard et avec beaucoup de peine. Ce fut quand la Grece commença d'abonder en livres et en poésie écrite, que tout le charme de celle d'Homere se fit sentir par comparaison. Les autres Poëtes écrivoient, Homere seul avoit chanté, et ces chants divins n'ont cessé d'être écoutés avec ravissement que quand l'Europe s'est couverte de barbares, qui se sont melés de juger ce qu'ils ne pouvoient sentir.“

disputationem ingredi de omni ratione, qua Homerus in descriptione heroicae vitae versari solet. Non enim apud illum nisi bis terve hoc genus reperio eruditae artis, quod poëtae cultiorum aetatum affectant, quum superiorum fabulosa gesta scenae reddentes cavent sedulo, ne priscam sinceritatem novis moribus infucent, quo facilius lectoribus vel spectatoribus, propter antiquitatis peritiam incredulis, imponant, eosque rebus ac personis, quibus cummaxime volunt, interesse et tota mente quasi cum illis vivere cogant [55]. Qua ex re etiam talia quaedam manarunt solennia apud poëtas, quae orta primum e certa *persuasione* vatum, nunc sacrata *consuetudine* se tuentur. Ita hodieque longiorum Carminum conditores 93
eundem, quem prisci illi credebant, afflatum Musarum et Apollinis ementiuntur, et ab iis numinibus, quae nemo esse credit, doctos se *edere cantum*, non humano more *loqui* vel *scribere* simulant: ex quo iam ii quoque *canunt*, qui ne *pronunciare* quidem recte possunt, atque *auditores* sibi futuros sperant versuum, qui nonnunquam soli typographo *scribuntur*, et ab illo duntaxat syllabatim *leguntur*. Sed haec et multo plura, quibus nostrae poëticae ratio et ars ab antiqua γνησιότητι differt, ab aliis magistris cognoscenda sunt. Spernant licebit has argutias nostras, quicunque Homerum iudicare nequeunt nisi ex nostris ingeniis, modo fateantur, diversis sententiis addictos nos non temeritate duci ad aliter iudicandum.

Nec vero nobis ipsis credibile esset, Carmina a vatibus et memoriter composita et unius memoriae ministerio propagata esse, (nonnulla enim non sunt credibilia, quae historia cogit credere), neque mirarer, si quis vel uni Homero quendam usum scribendi ἐν ἀποῤῥήτοις fuisse fingeret, nisi vulgatissimus olim mos recitandi et omnis historia rhapsodorum argumentationes et rationes nostras gravissime confirmaret. In illa autem est maxime, quod scrupulos,

---

55) Hinc vocabula ex hoc civili cultu tam rara sunt in optimis poëtis. Hinc Virgilius in Aeneïde, etsi Homericam sinceritatem naturae in plurimis rebus non assequitur, omniaque habet fucatiora, nusquam scripturam, et quae ad eam pertinent, memorat. Neque tamen uno loco satis cavit levem errorem, in Sibylla, *Carmina in foliis describente notis et nominibus* III, 443. VI, 74. I nunc, et Gorgiae, Ovidio, Tragicis, Virgilium adde gravissimum testem, quippe perpetuum Homeri imitatorem.

quibus assensus cohibetur, penitus ex animis evellat. Docet enim, quo pacto fieri potuerit, ut aetas ἀοιδῶν scriptoriam artem vel non desideraret, antequam Graecae linguae aptata esset, vel, quum
94 iam coli coepisset, ligno et aliis operosioribus massis aequo animo relinqueret.

XXII.

Hic prorsus obliti scrinia nostra et bibliothecas, quibus nunc studiorum immortalitas constat, transvolemus hinc in alia tempora et in alium orbem rerum, ubi tot inventa, quae nobis videntur ad beate vivendum necessaria esse, a sapientibus omnibus et stultis ignorabantur. Quid? quod ne nominis quidem immortalitas tum quenquam impellere potuit, ut ei duraturis monumentis prospiceret; idque de Homero credere, optare est, non fidem facere. Nam ubi is tali studio se teneri significat? ubi professionem eiusmodi, ceteris poëtis tam frequentem, edit, aut callide dissimulat? Carminibus quidem scelera et praeclara facinora famae tradi saepe praedicat, at idem novissimum Carmen ab audientibus maxime celebrari fatetur [56]. Omnino autem satis habuit illa aetas, quasi sub nutrice ludendo [57] et divini ingenii impetum sequendo, res pulcherrimas experiri et ad aliorum oblectationem prodere: mer-
95 cedem si quam petiit, plausus fuit et laus aequalium auditorum, praemia, si poëtis credimus, amplissima, longeque gratiora papyracea immortalitate. Etenim quanta admiratione tum et ipsi vates et cantus eorum excepti sint, apparet partim ex iis locis Homerici Carminis, ubi Phemius et Demodocus canentes inducuntur [58], partim ex iucundissimo illo sermone Platonis, in quo Io rhapsodus munus et scenam suam describit. Nam sicut hic arte quadam efficere se iactat, ut tota theatra quocunque affectu ferantur, ut nunc lacrimas fundant, nunc torvis oculis circumspectent, nunc

56) Odyss. α. 351.

57) Conf. egregios versus Hor. Epist. II, 1, 93. sqq. in quos commentarii usum praebet sagacissimi Garvii Disp. ***Betrachtung einiger Verschiedenheiten in den Werken der ältesten und neuern Schriftsteller***, repetita in Collectione Lips. 1779.

58) Odyss. α. 326. sqq. ϑ. 62. sqq. ρ. 518. sqq. etc.

gaudium prodant vultu [59]); ita hoc multo magis et naturae propiore arte effectum est a vatibus ipsis. Sed quum fere omnia, quae de rhapsodis accepimus, plurimum conferant ad cognoscendam vitam *ἀοιδῶν*, utpote quorum in locum illi successerunt, pauca nobis de insigni ordine dicenda sunt, maximeque ea, de quibus viri docti adhuc minus sollerter existimarunt [60]).

XXIII.

Nam ex iis, quae a Salmasio et aliis disputata sunt de 96
rhapsodis, non intelligitur, eorum potissimum curae deberi, quod
etiam nunc Homerica tractamus, arteque rhapsodica actioni Grae-
corum omni, et scenicae et oratoriae, viam munitam esse [61]):
immo hos, quos insignem ordinem appello, pro levissimis hominibus
habendos multi docuerunt ex Platone et Xenophonte. Sed hic
primus est ex tribus erroribus, qui huius rei veritatem pervertunt,
quod priscae illius atque Socraticae aetatis rationes confunduntur.
Alterum errorem iam sublatum puto, quo ex falsa notatione nominis
ῥαψῳδοῦ [62]) collegerunt quidam, versatam esse operam eorum in 97

59) *Καθορῶ ἑκάστοτε αὐτοὺς ἄνωθεν ἀπὸ τοῦ βήματος κλαίοντάς τε καὶ δεινὸν ἐμβλέποντας καὶ συνθαμβοῦντας τοῖς λεγομένοις.* Pag. 535. E. et alibi in eo Dial.

60) Optime de iis putatur scripsisse S. F. Dresigius in Comment. Lips. 1734. 4. Et quae quidem manu congeri poterant, congessit ille pleraque omnia; sed iudicium rerum lectori reliquit. Hoc qui quaerit, adeat saltem Gillies History of Greece Vol. I. c. VI.

61) Inde *ὑποκρίνεσθαι* saepe dicitur de cantu rhapsodorum, ipsique *ὑποκριταὶ ἐπῶν* vocantur tum a Lexicographis, Hesychio et Timaeo, tum a Diodor. Sic. XIV, 109. XV, 7. Plures autem *ῥαψῳδοὺς* et *ὑποκριτάς*, *ῥαψῳδίαν* et *ὑπόκρισιν*, ut diversa, ponunt, usu magis proprio. Proprie enim *τὸ ῥαψῳδεῖν* ad omnia genera Carminum pertinuit, a quibus vera actio abesset, i. e. ea qua etiam orator caret.

62) *Παρὰ τὸ ῥάπτειν ᾠδήν*, *consuere s. connectere Carmen.* Quae quidem vera est etymologia, sed ex antiquiorum temporum ingenio interpretanda. Quippe aliud est, breviora Carmina modo et ordine publicae recitationi apto connectere, seu, ut Pindari Schol. ait, *εἱρμόν τινα καὶ ῥαφὴν* adhibere, aliud centonem consuere. Quod vero his postremis saeculis fuerunt viri docti, qui *ῥαψῳδὸν* atque *ποιητὴν* ipsa vi nominis eundem putarent esse, falsa illos analo-

versibus passim excerpendis et consarcinandis ad modum Centonum,
quales ex Homero a sanctis animis facti exstant, ridiculae ineptiae
in summa gravitate rerum. Atque absurdum illud commentum
etiam turpius ornatum est ab iis, qui circulatorios cantores sui
temporis rhapsodis similes rati, res, quas illi cecinerint, in tabula
pictas et bacillo demonstratas fingebant. Tertius error latissime
patet, hoc loco nobis in primis coarguendus. Nam quod ante
usitatam scribendi artem commune erat Carminibus omnibus, sin-
gulare Homero institutum fecerunt, eumque vatem, quem ingenii
sui monumenta scripto consignasse non dubitabant, unum vel in
paucis cantitari et memoriter vulgari solitum putarunt. Cui rationi
et ipsa res et veterum auctoritas prorsus repugnat. Neque enim
unius Homeri, sed et Hesiodi et aliorum Carmina, omneque epicum
98 genus, mox lyricum quoque et iambicum, complexa est ars rha-
psodorum [63]), fuitque diu haec unica via publice prodendi ingenii,
ut etiam Xenophanem poëmata sua ipsum *ῥαψῳδῆσαι* legamus [64]).
In Homericis autem, omnium praestantissimis, plurimorum studia
haesisse, et quasi *familiam* quandam exstitisse *Homeridarum*,
quae primum apud Chios, deinde alibi hanc artem exerceret [65]),
multorum testimoniis confirmatur.

---

gia fefellit. Non enim ῥάπτειν aut ὑφαίνειν ita de componendis versibus dici solet, ut de struendis dolis et consiliis. Adversatur etiam Pindarus Nem. II., ubi ignavissimum in illa ratione epitheton esset in verbis, ῥαπτῶν ἐπέων ἀοιδοί. Neque eo, sed simpliciter ad *cantum rhapsodicum*, trahenda est locutio ῥάπτειν ἀοιδὴν in verss. Hesiodo tributis ap. Schol. Pind. l. c. Sed hic attingi tantum possunt ista omnia.

63) Vide Plat. de Legg. II. p. 658. D., in Ione p. 530. B. Athen. XIV. p. 620. C.

64) Ap. Diog. Laert. IX, 18. Quem locum Rossius nuper in Commentatt. Laert. non melius accepit quam Feuerlinus in Diss. de Xenophane p. 21.

65) Familiam dico ea significatione, qua familiae appellantur sectae vel scholae philosophorum, non tanquam stirpem et progeniem Homeri. Hanc interpretationem relinquamus vanitati Chiorum ap. Strab. XIV. p. 645., a qua fortasse ipsi Homeridae abfuerunt. Qui si vere genus suum, non artem, duxissent ab Homero, paullo certiora de natalibus et vita eius tradere debebant. Neque vero argumentum est in locis Pindari, Acusilai et Hellanici (ap. Harpocr. v. Ὁμηρίδαι), quod vulgarem illam famam confirmet; multo

Quamvis vero artis huius nomen videatur posterius esse Homero, 99
ipsa ars et professio iam antiquissimis temporibus viguit, ac multo tum quam posthac fuit illustrior. Quoad enim paucorum erat, memoria complecti maiorem numerum Carminum, nondum apertis ludis, quibus illa pueri docerentur, unoque genere eruditorum, sacris vatibus, tota Graecia circumlatis, etiam eos, qui illorum opera in notitiam vulgi perferebant, praecipuo honore haberi consentaneum fuit. Quanquam primo quidem vatem quemque fere nonnisi sua divulgasse, vel ex eo apparet, quod rhapsodicae professionis Hesiodus aut aliquis alius suppari aetate auctor nuncupatur [66]). Mox autem inde a Terpandro Lesbio Olymp. XXXIV. usque ad Cynaethum Chium, excellentem in primis in arte sua Olymp. LXIX., eosdem non aliena tantum sed etiam propria cecinisse, nullumque prope fuisse rhapsodum, quin idem probabilis poëta esset, manifesta historiae vestigia arguunt. Atque ex hoc factum esse puto, ut tam multa Carmina illorum temporum, oblitteratis rhapsodorum, a quibus confecta essent, nominibus, quum ab aliis et aliis subinde repeti solerent, tandem falsis auctoribus assi- 100
gnata et ad extremum ἀδέσποτα circumferrentur.

XXIV.

Iam etsi Homeri aevo perpaucae artes et opificia a certis hominibus tractabantur, attamen ars ἀοιδῶν tum non minus peculiaris fuit quam fabri aut figuli, quam medici aut harioli [67]), honorem autem publice privatimque habuit longe maximum. Sive enim in oppidis suis manebant, sive varia loca, populorum con-

---

minus in usu nominis apud Platonem, Isocratem aliosque scriptores. Exstincta enim celebri familia, translatum est nomen ad quosvis Homeri cantores, interpretes, studiosos, uti ap. Aelian. Nat. Anim. XIV, 25. extr. Ceterum quam mature haec res tota obscurata sit, veterum Grammaticorum dissensus ostendit ap. Harpocr. Suid. et Schol. Pind. ll. cc.

66) Nicocl. ap. Schol. Pind. l. c. et Athen. l. c. Exploratiora haberemus de hac omni re, si scripta Dionysii Argivi, Timomachi, Hippostrati, Aristoclis, Menaechmi aliorumque, ab illis duobus laudata, superessent.

67) Vide Odyss. ϱ. 383. sqq. Hesiod. Ἔϱγ. 25. Hymn. in Apoll. 165. sqq. etc.

ventas regumque epulas obibant, cari diis et venerabiles hominibus habebantur. Eadem rhapsodis dignatio, eadem vita fuit, donec res sensim cum studiis et moribus hominum immutata, et, argento certaminum praemio proposito [68]), ad levem quaestum deducta eviluit. Verum hoc alias: nunc illud quaeramus, utrum ex libro an memoriter cecinerint rhapsodi, et quali discendorum Carminum modo usi sint, quando libros non haberent. Qua in re nemo nisi veteris Graeciae plane hospes dubitet, quin illi memoriter pronunciaverint omnia: ita iam fecerant prisci vates omnes, trium Musarum, *Μελέτης*, *Μνήμης*, *Ἀοιδῆς*, cultores; quin adhuc
101 Socratis aetate, quum scripta exemplaria Homeri a rhapsodis maxime conquirerentur [69]), ipsa recitatio non est facta de scripto [70]).

Stupes fortasse ad tantam capacitatem memoriae, quae totum Homerum complecti potuerit? Mihi vero id etiam parum videtur, multoque plura nonnunquam bonos rhapsodos tenuisse suspicor. Etenim si etiam tum, quum multiplex doctrina, ad lectionem librorum revocata, cultissimaeque vitae negotia obruebant memoriam, Athenis fuerunt liberaliter educati, qui universam Iliada et Odysseam tenerent [71]); quid ambigis de iis hominibus, qui in tali re assidue operam locabant, et illis in saeculis, ubi brevior orbis discendorum ingeniis quasi vacuitatem dabat, sapientiaeque fama
102 longe aliis studiis parabatur? Quid? Plato [72]) quidem atque alii veteres philosophi iudicaverunt, hanc facultatem animi nostri metiendam non esse eorum temporum modulo, quum apparatus sub-

---

68) Io ap. Plat. p. 535. E. *Ἐὰν μὲν κλαίοντας αὐτοὺς καθίσω, αὐτὸς γελάσομαι, ἀργύριον λαμβάνων· ἐὰν δὲ γελῶντας, αὐτὸς κλαύσομαι, ἀργύριον ἀπολλύς.*

69) Xenoph. M. S. IV, 2, 10.

70) Ineptus videor mihi ipse, qui talia doceam. Sed ne illud quidem assecuti sunt multi; immo ex Platonis Ione opinionis suae praesidium captarunt, ubi tamen rhapsodo maxime necessarium esse dicitur *memoria valere* p. 539. E., nihilque aliud inest, quod ad usum exemplarium spectet. Denique adde, quod in verbis, quibus rhapsodorum recitatio notatur, nullum est, quod illuc pertineat. Dicunt Graeci de ea *ᾄδειν*, *ψάλλειν*, *μελῳδεῖν*, *μνημονεύειν*, *ἀπαγγέλλειν*, *διατιθέναι*, similia, nusquam *ἀναγιγνώσκειν* aut *ἀναλέγεσθαι*.

71) Xenoph. Sympos. III, 5.

72) In Phaedro p. 274. E.

sidiorum illius culturam impediret; inventas litteras profuisse disciplinis, sed obfuisse discentibus, adeo ut quae inventio medicamen memoriae dicta esset, eadem non immerito noxa eius et pernicies diceretur. Quod verissime monitum esse, illitteratorum hominum et doctrinae nostrae expertium populorum contemplatio docet. Neque enim nobis opus est afferre singularia specimina validioris memoriae, ut Hortensii oratoris, quem Cicero narrat ea, quae secum commentatus esset, sine scripto omnia reddere potuisse iisdem verbis, quibus cogitavisset, sive poëtarum, tum *αὐτοσχεδιαζόντων*, qui Italis *improvisatores* vocantur, tum aliorum multorum, quos constat, praesertim interdictos usu scripturae, plura millia versuum et fecisse in animo, et memoriae infixa saepius repetiisse. Quippe non agimus de raris quibusdam miraculis naturae, verum de *ordine hominum, per totam vitam huic uni arti vacantium, ut vel pangerent Carmina, quae mox canendo divulgarent, vel divulgata ab aliis discerent.*

Atqui tales fere ordines hominum in aliis quoque populis reperimus, apud Hebraeos *scholas*, quas dicunt, *Prophetarum*, tum cognatiores nobis *Bardos*, *Scaldros*, *Druidas*. De his quidem postremis Caesar et Mela referunt [73]), propriam eorum fuisse 103
disciplinam, in qua nonnulli ad vicenos annos permanserint, *ut magnum numerum versuum ediscerent, litteris non mandatorum* [74]). Quam vellem tantillum nobis Graeci tradidissent de vatibus et rhapsodis suis! Nam et horum propriam quandam disciplinam et singulare studium artis fuisse, pro comperto habendum arbitror. Age igitur, rhapsodicae *διδασκαλίας* modum, antiquitatis tenebris obscuratum, similium rerum comparatione eruamus. Fuit is, si quid video, idem, qui diu adhibitus est in scena, et tragica et comica, in variis generibus chororum, denique in scholis et ludis, priusquam scribendi legendique facultas vulgo frequentari coeperat.

73) Ille B. G. VI, 14. hic III, 2.

74) Simile quiddam et alias saepe et nuperrime de natione Ossiani narratum est a G. Thorntono in Transactt. of the Americ. philos. Society at Philadelphia Vol. III. p. 314. sqq. In illa natione etiam nunc senes esse, qui tantam copiam antiquorum Carminum memoria custodirent, ut velocissimum scribam per plures menses dictando fatigaturi essent.

Is autem modus qualis fuerit, ipsa vocabula testantur. De poëtis enim proprium est et ex re ductum, *διδάσκειν δράματα*, Latine *docere;* de actoribus, *μανθάνειν*, *discere partes:* hinc *διδάσκαλοι*, *ὑποδιδάσκαλοι*, *ἀντιδιδάσκαλοι*, *διθυραμβο-*
104 *διδάσκαλοι* et alia huiuscemodi [75]). Nimirum, ut chironomiam, ut reliquos motus corporis, ut totam saltationem actores discebant adspectu praemonstrantium magistrorum, ita etiam verba, praecinente ipso poëta, auditione, non, sicut hodie, e libellis arripiebant. Itaque hoc instituto usi videntur rhapsodi, ut alter alterum doceret coram, mox exercitatio et frequens recitatio artem pararet. Neque sane est, quod hanc rationem incommodam vel memoriae molestiorem putemus hac nostra: certe id quisque nobis concedet, eam non potuisse non multo efficariorem esse ad optimam pronunciationem atque verborum sententiarumque omnium veram vim et sonum assequendum. Huc accedit, quod acerrima studia auditorum cum summo amore domesticae historiae in antiquis *ἔπεσιν* haud dubie operam istam facilem et iucundam efficiebant. Quae omnia, ex illorum temporum ingeniis ac moribus existimata, locum non relinquunt dubitationi, qui fieri potuerit illud, quod factum esse historicae rationes pervicerunt.

XXV.

Haec autem reputanti mihi vehementer errare videntur ii, qui putant litteris non usum Homerum statim totum immutari et sui dissimilem reddi necesse fuisse. Id scilicet effecisset vaga
105 auditio, non legitima et bene composita *διδασκαλία*. Verumtamen ipsi veteres a rhapsodis repetebant originem variarum lectionum, in eorumque creberrimo cantu praecipuum fontem videbant corruptionis et interpolationis Homericae. Atque hoc iudicium, ab Alexandrinis Criticis profectum [76]), eiusmodi est, ut natura rei

75) Post ea, quae ex Harpocr. et Hesych. v. *διδάσκαλος* a nonnullis viris doctis breviter, et a Casaub in Athen. VI, 7. didascaliarum causa notata sunt, nemo, quod sciam, in hanc rem accurate inquisivit, exspectatque ea adhuc lucem suam cum multis aliis, quae ad ludos scenicos Graecorum pertinent.

76) Servatum ap. Ioseph. extremo loco, quem supra descripsi p. LXXVII.

cogitantem facile eodem perducat. Neque enim ne tenacissima quidem memoria, a scriptis exemplaribus destituta, non vacillat interdum, et paullatim longius a fide desciscit. In primis vero recitatio ipsa, vivido impetu et ardore animi peracta, infirmaverit oportet memoriam, multisque mutationibus causam dederit, in eo praesertim sermone, qui quasi sponte concluderet versum, neque hanc artificiosam concinnitatem haberet, quae aliunde illata respueret, quum omnia tanta simplicitate sententiis verbis conserta sint, omnia ita membratim et incisim decurrant, ut mutandi, detrahendi, addendi ubique maxima facilitas sit. Postremo mirum fuisset, nisi rhapsodi generosioris spiritus, et qui ipsi poëtae essent, passim aliquid a se melius dici posse, alia etiam in auditorum gratiam clarioribus verbis exprimenda, alia denique intertexenda pluribus Carminibus uno filo nectendis putarent. Ut enim ab omnibus intelligerentur et cum voluptate audirentur, summa illorum cura esse debuit, non haec ut Carmina sincera servarent, qualia primum fuderat vates. Itaque nominatim Cynaethi familia insimulatur illum 106
tum aliis modis corrupisse, tum proprios versus inculcavisse [77]. Quare equidem crediderim, si ex talium rhapsodorum ore exceptum hodie exstaret exemplum Homeri, ab insequentibus Criticis non limatum, eandem illius faciem futuram esse, quam maiores nostri *Hymni Homeridarum* habent.

Admonet me hoc nomen Hymnorum, ab Hemsterhusio et aliis eruditis inductum, ut adiiciam aliquid de interpolatione rhapsodorum, ex quo plane appareat, quam illi non alieni fuerint a poëtica facultate, et quam sine fraude talis interpolatio facta sit. Prius quidem etiam nullo auctore verisimillimum esset, nisi adeo frigida putes illorum ingenia, ut usu paene quotidiano optimorum poëtarum non inculuerint ad aliquid simile tentandum. Verum, etsi huius aevi tam lacunosa historia est, Pindarus tamen et Plutarchus [78] satis clare tradunt, compositos a rhapsodis esse Hymnos, 107

---

77) Schol. Pind. l. c. et ex eo Eustath. ad Il. p. 6. inf.

78) De Musica p. 1133. C. loquens de modis citharoedicis et rhapsodis antiquioribus: *Τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς, ὡς βούλονται, ἀφοσιωσάμενοι, ἐξέβαινον εὐθὺς ἐπί τε τὴν Ὁμήρου καὶ τῶν ἄλλων ποίησιν· δῆλον δὲ τοῦτ' ἐστὶ διὰ τῶν Τερπάνδρου προοιμίων.* Ex hoc uno loco discimus, non in Iovem solum et

quibus sollenni recitationi Homericorum et aliorum Carminum praeluderent. Itaque posteriore in primis auctore fretus iam olim Hemsterhusio duce conieci, ex talibus prooemiis et fragmentis prooemiorum hanc nostram farraginem Hymnorum conflatam esse, addita causa, non improbabili fortasse, cur illa sensim cum Homericis Carminibus confusa sint [79]). Nihil enim, ut opinor, interfuit theatrorum istorum, exploratum habere, cui quidque deberent, quod auditu dignum esset: Alexandrinorum autem tempore, quorum maxime interfuit, nihil videtur superfuisse nisi varia et obscura fama, ut de tot aliis ἀδεσπότοις, quorum partim iam apud Herodotum mentio fit.

Denique de sollennis iustaeque recitationis ratione in publicis
108 conventibus et certaminibus paucissima sunt, quae certa rerum fide tradantur. Unum inter omnes constat, utrumque epos Homeri nonnisi particulatim ac diverso ordine decantatum esse, et particulae cuique vulgo proprium nomen fuisse [80]). Ea nomina exstant tum apud Aelianum et Eustathium in principiis rhapsodiarum, tum apud alios scriptores quam plurimos, qui passim Homerica loca ad illum modum excitant. Sed eae partes ab initio fere longiores fuerunt, neque, ut ex Eustathio colligas, cum Aristarchea descriptione librorum congruentes. Ita Ἀλκίνου ἀπόλογος IV vel V libros Odysseae complectebatur [81]); quod pensum in una sollenni-

---

Musas, sed in ceteros quoque deos prooemiari solitum fuisse. Neque tamen ex Pindaro recte colligas, semper *a Jove principium* factum. Comparatio illius, uti Lyricum decebat, ducta est a genere maxime illustri, i. e. a more celeberrimorum festorum et πανηγύρεων. Ceterum ut Pindarus dicit προοίμιον Διός, sic Thucydides III, 104. partem maioris Hymni in Apoll. sub Homeri nomine laudans, vocat προοίμιον Ἀπόλλωνος: quo nomine et alii plerique utuntur de Hymnis. Quippe vocabulum ὕμνος latius patet, et saepe omne genus ἐπῶν complectitur. Unde illud in fine trium Hymnorum, manifestum istius moris vestigium:

Σεῦ δ' ἐγὼ ἀρξάμενος μεταβήσομαι ἄλλον ἐς ὕμνον.

79) Ad Hesiodi Theog. p. 60. Conf. Mitscherl. ad H. in Cer. p. 101. et Groddek Comment. de Hymnorum Hom. reliquiis p. 21.

80) Instar omnium nobis est auctoritas veteris scriptoris, quem excerpsit Aelian. V. H. XIII, 14.

81) Conf. recte monentem Twiningium in Notis ad Aristot. Poët. p. 365. Addo simillimum exemplum ap. Herodot. II, 116., ubi Il. ζ.

tate commode absolvi potuit. In aliis Carminibus, ut in *Καταλόγῳ νεῶν*, in *Κόλῳ μάχῃ*, artem rhapsodi spectatam puto, praesertim in legitimis certaminibus, ut cum ceteris apte coirent et elegans *ῥάφῃ* efficeretur: in quo tamen haud dubie plura per saecula nihil certum et constans fuit, quum res modo a locis ac temporibus recitandi, modo ab ingenio et iudicio rhapsodorum penderet.

XXVI.

Haec omnia, quae accurate exposui de tempore receptae 109
primum apud Graecos scripturae, de prisco pangendorum prodendorumque Carminum more, de rhapsodis, unicis illorum depositariis, quaedam quasi *προτέλεια* sunt diversae et altioris quaestionis. In hac repente omnis campus disputationis mutatur, evanescunt ferme vestigia historica, et in locum eorum trepide succedit coniectura et ratiocinatio, non quaerens illa, quid Herodotus, quid Plato, quid summus Aristoteles afferat, sed quid ex principiis bene provisis cogatur et efficiatur, id severo iudicio persequens et cum ipsa natura comparans. Coniecturas huiusmodi hodie vulgus infamare solet nomine hypothesium. Dura conditio: nos tamen diu cunctati et exspectantes, dum praefidentior alius hoc auderet, non metuamus diutius famae, planissimeque statim dicamus, quod res est.

Videtur itaque ex illis sequi necessario, tam magnorum et perpetua serie deductorum operum formam a nullo poëta nec designari animo nec elaborari potuisse sine artificioso adminiculo memoriae. Coelo demissum ingenium demus Homero, altissimarum capax cogitationum, quibus divinarum et humanarum rerum omnium scientiam exhauserit; sit ille nobis, ut Velleius ait, sine exemplo maximus et sine aemulo: ac sane nunquam illius luminis splendor iterum exorietur, nisi alteram Graeciam nascentem viderit orbis:
sit ille, qui ingenio supra omnes eminet, quod praeter naturam 110

---

289. sqq. laudantur ex *Διομήδους ἀριστείᾳ*, quo nomine a Grammaticis appellatur Il. *E*. Quod ipsum una cum tenore constructionis valde adversatur obelo Valckenarii, delentis verba, *ἐν Διομήδεος ἀριστείῃ*.

est, limatissimus idem et omni arte perfectissimus: ne tali quidem homini tribui potest id, quod prorsus humanitatis captum superat, et cui mente complectendo locus et materia et fundamentum desunt. Etenim si priora ἔπη omnia breviora fuerunt, eorumque vulgandorum, etiam ipsius aetate et diu postea, unicus modus fuit publica recitatio, talis videlicet, quali rhapsodos ad Cynaethum usos vidimus; si porro minime credibile est et nulla auctoritate nixum, plures cantores per aliquot dies sive hebdomades dierum coactos unquam esse ad tanta Carmina auditoribus ingerenda; quae una ratio fuisset, ut magnitudo et summa eorum, non dicam comprehenderetur, sed ad extremum audiretur [82]: cogitur, inquam, et
111 efficitur necessario, illi universi operis descriptioni, rei per se forsan non nimis arduae, arduam maxime et plane ineluctabilem vim naturae obstitisse. His omnibus nihil detractum volumus sol-

---

82) Aristoteles quum εὐσύνοπτον μῆκος vidit in Iliade (Poët. 23.), etsi ipsa longitudo eius apud veteres in proverbium cessit, de lecta sic iudicavit, non de audita. Quanquam hoc parvi momenti est. Sed notabile est, quod Dacer. ibi ad c. 24. narrat, Iliada commode perlegi posse uno die. Hoc ego legens saepe ad Judaeum Apellam remittebam. Similiter Twiningius: *For a wager, indeed, I will not say what might be done, if we had* *r e a d i n g r a c e s* *at Newmarket.* Not. p. 478. At si hic doctissimus vir locum Aristotelis inde a verbis, Εἴη δ' ἂν τοῦτο, recte interpretatus est, etiam Iliada et Odysseam εὐσυνοπτοτέρας fore putavit criticus philosophus, ad tertiam partem versuum contractas. Quod quidem argumentationibus nostris accommodatissimum esset. Nec ea sententia omnino indigna est Aristotele, neque reliquis praeceptis eius contraria, probataque nuper etiam alteri interpreti illius operis, Pyeo in Comment. p. 458. Neque nunc doctus quisquam, summariis Cypriorum et parvae Iliadis magno emolumento harum litterarum publicatis, ad Dacerii sententiam accesserit, qui nomen *veterum* l. c. ad illa Carmina referebat. Sed duo interpretationem illius loci dubiam faciunt, primum quod de reliquorum ἐπῶν, ante Aristotelem proxime editorum longitudine incerti sumus, tum quod nescimus, quid in tragica scena fuerit μία ἀκρόασις. Nam Diogenis L. III, 56. auctoritas post emendationem eximii viri, ista quatuor nomina festorum ad marginem relegantis, adhiberi non debebat; alia vero auctoritas deest, qua sine erroris periculo nitaris. Conf. Barthelemii Diss. in Memor. Acad. Inscriptt. T. XXXIX. Hic autem ad coniecturas confugere, etsi summae rei nostrae profuturas, non vacat.

lertiae vatis, quae quam parva sufficiat magnis voluminibus, innumeris documentis constat; sed necessarium fuisse tantis operibus designandis contendimus ministerium manuum et instrumenta, quibus illa notata aliquo modo, statim vulgo aut saltem paucis familiaribus integra traderentur. Id Homerus efficere non potuisset *decem* 112
linguis, *ferrea voce* et *aeneis lateribus* [83]); hic ipsi graphium opus erat et tabulae. Quid? quod, si forte his instructus, unus in saeculo suo, Iliada et Odysseam hoc tenore pertexuisset, in ceterarum opportunitatum penuria similes illae fuissent ingenti navigio, quod quis in prima ruditate navigationis fabricatus in loco mediterraneo, machinis et phalangis ad protrudendum, atque adeo mari careret, in quo experimentum suae artis caperet. Non commemorabo, quam apte sint in artibus Graecorum omnes gradus et successus nexi inter se et alii aliis praemuniti, ut, cur quisque sequatur deinceps, ex superiore via et antecessione causarum intelligi possit. Exempli gratia, pronum fuit ingenio Graeco, ex epicis ἀοιδαῖς mutanda forma serere scenicam fabulam, et fastidio quodam, ut fit, eiusdem cantilenae ea, quae in illis narrata erant, personis dicenda dare, quasi ante oculos agerentur: illud nullius nationis ingenio factum est, nec potuit fieri, ut quis ad talem ludum prodiret sine spectatoribus, aut longitudo eius ultra 15,000 versus excurreret. Eodem pacto si Homero lectores deerant, plane non assequor, quid tandem eum impellere potuisset in consilium et cogitationem tam longorum et continuo partium nexu consertorum Carminum. Saepius eadem repeto: sed identidem repetendum est illud *posse*, cuius ex ipsa humana natura vis tanta est et firma- 113
mentum causae nostrae, ut, nisi illud tollatur, nemo aliis difficultatibus, quibus ea fortasse laborat plurimis, angi et sollicitari debeat [84]).

---

83) Il. β. 489.

84) Iacta est alea, ad quam certe non imparatus accessi. Superstites adhuc sunt, (et utinam diu sint!) memineruntque fortasse duo litteratissimi viri, quid ego annis 1780 et 1781 de hac re secum et sermonibus et litteris egerim. Ab illo inde tempore ad alias curas digressus, raro mihi inter amicos passus sum verbum excidere, quo silentium et firmatam opinionem doctorum interpellarem. Etiam in praelectionibus meis multos annos imitatus sum interpretes doctrinae sacrae, qui edictorum metu territi non id docent,

XXXVII.

114 Difficultates illas, quas mirifica forma et descriptio horum
115 ἐπῶν partiumque dispositio obiicit, singulatim expendendas et

---

quod sibimet ipsis placet, sed quod ecclesiae olim ex tempore probandum praescriptum est; neque publice quidquam de dubitationibus istis prodidi. Reposui praeterea subinde et abolevi, quidquid illarum mihi notaveram, si forte iis ex memoria et animo elapsis succedens alio tempore nova cogitatio scrupulos tolleret. Semel adeo puduit me et taeduit plane viae vel erroris mei, lecto Perralti libro de Camparat. vett. et recentt., ubi T. III. p. 35. in contemptionem antiquitatis refert, aliquid simile a quodam popularium suorum commentatum esse et aliquando proditurum. Paullo post accipio opusculum, quod ille minabatur, hominis, Homerum negantis unquam fuisse, utrumque autem σωμάτιον conflatum esse docentis ex *tragoediis et variis canticis de trivio, mendicorum et circulatorum, à la manière des chansons du Pontneuf*; cetera in eundem modum: et in Prooemio omnino nihil se ex Graecis litteris operae pretium didicisse confirmat. Quod unum est ex paucis, in quibus facile apud omnes fidem inveniat: reliqua somnia sunt et deliramenta. Hominis alioquin non obscuri neque insulsi, aliisque libris etiam in Germania noti, (*Fr. Hedelin Abbé d'Aubignac,*) libellus ita inscriptus: *Conjectures academiques ou Diss. sur l'Iliade,* quum diu latuisset apud Charpenterium et alios, qui, incertum amici an veterum amore, illius editioni moram nectebant, tandem mortuo Hedelino prodiit Par. 1715. 8. Is aliquoties mihi perlectus, ut dixi, taedium attulit opinionis meae, in cuius similitudinem quandam levissima temeritas et inscitia antiquitatis delapsa esset; serioque coepi vulgari quamvis male cohaerenti rationi argumenta conquirere. Nam ne Hedelino quidem a Boilavio, Dacerio et aliis bene responsum videbam. Ita varie annisus, ut historicis difficultatibus alia atque alia via occurrerem, mox denuo vexatus illis, denuoque coactus cedere, conscius mihi sum, nihil me nec vanitati cupiditatis nec sententiae novitati indulsisse, et omnes intendisse nervos, ut ab erroris laqueis caverem. Testes rei habeo multos familiarium meorum, quibuscum per hos proximos annos laborem meum communicavi, provocando eos ad quaerendum verum, et omnia, quae in ipsis Carminibus mihi adversari viderentur, studiose colligenda et sub unum adspectum cogenda. Ac ne nunc quidem haec disputo, ut cuiquam persuadeam, cui non ipsa res persuadeat, sed ut, si quid erraverim aut in falsum detorserim, erroris convincar ab auctoribus.

Ne vero Rudbeckianum ingenium induisse videar, quippe qui vel in minimis historicam veritatem sacram rem habere soleam,

omnibus viribus atque opibus augendas aliis mandabo. Feci quidem et ipse utrumque pro virili parte, sedulo cavens, ne quid mihi 116

---

duorum summorum hominum auctoritatem afferre possum, Is. Casauboni et R. Bentleii, in quorum scriptis non ambigua vestigia exstant eiusdem opinionis. In Casauboni scriptis plura sunt; Bentleii unum est in primis insigne in libro adversus Collinum anglice scripto: *Remarks upon a late Discourse of Free-thinking, in a Letter to N. N. by Phileleutherus Lipsiensis*, cuius primam edit. 1713. et septimam 1737. prae oculis habeo. In utraque harum iisdem verbis §. VII. haec leguntur: *Homer wrote a sequel of Songs and Rhapsodies, to be sung by himself for small earnings and good cheer, at Festivals and other days of Merriment; the Iliad he made for the Men, and the Odysseïs for the other Sex. These loose Songs were not collected together in the Form of an Epic Poem, till about 500 years after.* Quid clarius est hisce verbis? Eaque et satis cogitate scripta, nec ardore digladiandi elisa esse, ex totius loci contextu apparet. Neque tamen haec professio principis Criticorum, tam aperta tamque memorabilis propter ipsum tempus, quo eam edidit, i. e. paucis annis post famosum opus Perralti, seu quod ea in libro potissimum theologis scripto latebat, seu quod multis temere iacta videbatur, ab ullo viro docto ad disceptationem vocata est; immo a plerisque penitus neglecta, ut a Moneta ad Bailletum T. III. P. I. p. 277., Hedelini caecum impetum narrante, ab aliis, ut a Clarkio, frigide aut tribus verbis transmissa, a Popiis adeo derisa fortasse. At ipse Bentleius, qui senectuti suae criticam recensionem Homeri seposuerat, in illa, id quod ex quibusdam indiciis colligo, huic rei ex industria lucem daturus erat. Quapropter valde miror, nihil, quod ad hanc quaestionem spectet, reperiri in criticis libris Anglorum, qui de illius editionis consilio mentionem faciunt. Digamma Aeolicum eum reducturum fuisse, Dawesius et alii operose docent. Haec autem narratio de digammate mihi saepe dubitationem iniecit haud levem, quid Bentleium coniiciam de antiquitate scripturae Graecorum sensisse, et quibus causis, si Homerum scripsisse putarit, hanc Carminum eius epicam formam tanto posteriorem ponere potuerit. Velim de his certiores nos faciant ii, qui aditum habent ad eius adversaria et notas Homericas, quae in manus Cumberlandi venisse dicuntur in Biographia Britann. edit. sec. Vol. II. p. 244. Nihil est, de quo potius Bentleii iudicium cognosse cupiam: et quis non idem cupiat, qui Phalarideae controversiae iudicem norit? Id dubites, an illius emendationi Homerus tantum debiturus fuisset, quantum Horatius debet et Comici.

dissimularem aut cupide agerem; sed haec complurium et diversa via ingredientium studiis digna cura est, in primis eorum, qui vim
117 humani ingenii in hoc genere metiri possunt ex suo ingenio, et iudicium artis subactum habent antiquarum litterarum cognitione, Klopstockiorum, Wielandorum, Vossiorum. Nam vulgaribus Gallofrancorum praeceptis et formulis epici Carminis faciendi nihil ad summam rei proficimus. Neque enim satis est, artificia utriusque corporis admirari, quae nunc insunt, primariam quandam et simplicem πρᾶξιν, in maxima varietate rerum et eventorum ubique conspicuam, unum actum ex universa historia Troiani belli, unum heroëm selectum, reliqua ad exornandum scilicet, callide interposita; hic omnia ad iram Achillis relata, illic ad Ulyssis reditum; nihil non bene continuatum, nihil praeposterum, nihil perturbatum, nihil hians. Plura horum vere dilaudari [85]), quis neget?
118 de Odyssea maxime, cuius admirabilis summa et compages pro praeclarissimo monumento Graeci ingenii habenda est. Nam in Iliade nondum deposita sunt certamina virorum doctorum de rerum capite et argumento primario. De quo utcunque existimabitur, et ut sensus προεκθέσεως longissime pateat, (quippe suffecissent illi aliquot proeliorum absente Achille factorum descriptiones:) nunquam tamen certis argumentis docebitur, septem illos versus quidquam ultra promittere quam XVIII rhapsodias. Reliquae non iram Achillis in Agamemnonem et Graecos continent, sed novam, a priore longe diversam minimeque illis gravem, id est eius irae,

---

85) Continuo falsum est, quod poëtam in Iliade universo bello artificiose usum putant ad ornandum et amplificandum argumentum suum. Repetunt hoc ex vett. Grammaticis, in pr. Eustath. p. 7., qui ineptissima in hanc sententiam affert, contraria etiam, etsi hoc non capitale duco, Aristoteleis in Poët. c. 23. Immo illi partim non obscure significant, totum bellum in Iliade describi. A talibus magistris non profectus neutrum in ea fieri data opera fatebitur, nec aliam artem apparere, nisi eam, quam plures historici quaesiverunt, qui breves partes historiae singularibus operibus complexi sunt, vel quam Cicero Lucceio, sperato rerum suarum scriptori, commendat *festinationis causa*, rogans, *ut a continentibus tuis scriptis, in quibus perpetuam rerum gestarum historiam complecteris, secernas hanc quasi fabulam rerum eventorumque nostrorum.* Scriptori huius generis adeo saepe necesse est, finitum orbem egredi et priora intexere.

quam solam isti versus designant, appendicem. Quodsi omnia Graecorum ad Troiam gesta omnesque rhapsodias uni proposito subiicias, ad *gloriam* quidem Achillis magis quam alius cuiusquam Graeci aut Troiani herois tota Ilias, ad *memorem iram* eius maior tantum pars spectat; ut admodum mireris, quod in nullo codice adhuc pro isto exordio hoc vel aliud melius inventum sit:

ΚΥΔΟΣ ἄειδε, θεά, Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος,
ὅςθ' εἵως βασιλῆϊ κοτεσσάμενος ἐνὶ νηυσὶ
κεῖτο, Ἀχαιοῖσίν τε καὶ αὐτῷ ἄλγε' ἔδωκεν,
αὐτὰρ ἀνιστάμενος Τρωσὶν καὶ Ἕκτορι δίῳ.

Subabsurdum foret, talem diligentiam subtiliorem esse dicere quam 119
pro Homerico saeculo: nec id dicere ausint ii, quibus *προέκθεσις* Odysseae ab ipso Homero praeposita videatur: facerent enim illum adeo infantem, ut quam artem primus ingeniosissime quaesivisset, vel prudens certe ex natura et ordine fabulae cepisset [86]), eam ne agnoscere quidem et verbis exprimere potuerit.

Immo vero illud quoque dubium est, an Homerus Achillis sui personam eodem loco habuerit, quo eam omnes fere artis magistri habent. Nam quum ille seriem gravissimarum rerum non finxerit, sed fama acceperit [87]), num illa veri parum similia videntur, heroëm fortissimum cum copiis suis ab exercitu secedentem desiderium sui movere, ipsumque otiantem Agamemnoni et Graecis plurimum negotii et curarum exhibere, mox audacius irruentibus Troianis revocari, at asperum et inexorabilem virum negare primum et tergiversari, deinde communi periculo concedere amicum,
tandem, illo Hectoris manibus caeso, ipsum ulciscendi causa redire 120
ad pugnam, votique compotem iure belli in Hectorem saevire? Num, si Thucydides vel Xenophon hunc annum in annales retulisset, Achillem, quum secessionem fecisset, describere poterat minus desideratum, aut, quum revocaretur, minus honoratum minusve

86) *Ἢ διὰ τέχνην ἢ διὰ φύσιν.* Aristot. Poët. c. 8.

87) Nam nec omnia ad veritatem vel ex corrupta veritate narrat illorum temporum poësis, neque omnia fingit, ut olim putabant viri docti. Sed frustra plerumque laborant, qui utraque discernere volunt. Praedixerunt Musae:

Ἴδμεν ψεύδεα πολλὰ λέγειν ἐτύμοισιν ὁμοῖα,
ἴδμεν δ', εὖτ' ἐθέλωμεν, ἀληθέα μυθήσασθαι.

pertinacem, aut denique, quum veterem iram nova expulisset, minus insignem, acrem, fortem, generosum? An tu mirum putas, et non naturae, sed artis, in tot mythis illius belli unum fuisse, qui continuatione quadam concinnum et partibus suis absolutum Carmen exhiberet? Anne, illis concessis, opinaris, multo diversum opus exiturum fuisse, etiamsi quatuor poëtae telam detexuissent? Felicem dicas populum, utpote magnorum gestorum fecundissimum, cui Carmina prope sponte nascantur, quae aliorum populorum intentissimis studiis et artibus non proveniunt! Rideas licet: verum ita plura nata sunt ingenio Graecorum, quibus profecto careremus, nisi illi exstitissent.

XXVIII.

De Odyssea maior est dubitatio et propriae curae. Non quia omnia in illa ad reditum Ulyssis referuntur: quis id miretur in ἀοιδαῖς, quae errantem et patriam quaerentem et reducem Ulyssem proponunt? sed quod Penelopae et Telemachi fortuna domesticaeque calamitates herois congrua ratione temporum ac tenore rerum sic iunguntur cum externis casibus eius, ut statim a
121 limine in medias res abstracti semper ad exitum festinemus, atque redeuntem eum et quiete post tot labores exantlatos pacatoque regno fruentem maxima animi sollicitudine videre cupiamus. Unde fit, ut Odysseam nemo, cui omnino priscus vates placeat, nisi perlectam e manu deponere queat. At illa ars id ipsum est, quod vix ac ne vix quidem cadere videtur in vatem, singulas tantum rhapsodias decantantem, quippe qui, ut ad cogitationem talis artis accingi potuisset, vel apud exquisitissimos auditores Aspendii citharistae modo intus cantaturus fuisset. Igitur Telemachi iter ad Nestorem et Menelaum, Ulyssis secessus in Ogygia insula, item pulcherrimum Carmen, in quo errores ipse suos Phaeacibus denarrans inducitur, eodemque modo etiam reliqua, h. e. seorsum et nulla spectatione universae formae, ab Homero composita videri possunt, diuque decantata esse, priusquam aliquis politiore et abundantiore artibus aevo animadverteret, ea paucis recidendis, addendis, mutandis ad perpetuitatem unius magni corporis redacta, novum quasi et perfectius splendidiusque monumentum fore.

Eandem rem forsitan frustra experti fuissent Graeci in aliis
Νόστοις, quo nomine plura exstabant antiqua Carmina, quorum
ne auctores quidem nobis satis noti sunt [88]. Sed nullius error
tam longus tamque disiunctis in locis fuerat quam Ulyssis, nullius 122
tam mirabiles terra marique casus et ludibria fortunae fama divul-
gaverat, ut iure liceat suspicari, tantam copiam huius generis
Carminum de alio nullo suppetiise. Iam et hic et in Iliade eo
fere omnis redit dubitatio, an, si ex toto quatuor vel quinque
maiores rhapsodias excerpseris, unamquamque trium pluriumve
librorum, in iis seorsum positis eius summae, quam nunc omnes
admiramur, vestigia vel tantummodo vincula magnae compagis
primitus designatae deprehendas. Scio quam difficile sit, Aristo-
telem et ceteros scriptores artium oblivisci, qui multo post, quam
partes hae firmiter coaluerant, inde praecepta sua duxerunt: at
quidni iucundum sit, semel et iterum ex illarum contemplatione
antiquissimae poësis specimen capere? quam inter omnes convenit
ad Homerum usque nullum longius et huius formae opus pro-
tulisse [89]. Mihi quidem, fateor, quoties in illud priscum aevum,
quantum possum, animo redeo, minime displicent isto modo lecta
haec Carmina, neque in ingeniosissimo adolescente senilem sapien-
tiam desidero. Quanquam non tam sapientiam et praestantiam 123
artis, quam tantae et tam varie episodiis distinctae perpetuitatis
cogitationem ab Homeri loco et indole alienam esse contendo.
Nam neque ars et iunctura illa, etsi summas laudes meruit, ita
callida est et subtilis, ut eam ingens ingenium, necessariis sub-

---

88) Qui enim a Casaub. in Athen. IV, 14. extr. aliisque laudantur, fere sunt recentiores, et ab illis Homeri aequalibus materiam suam petierant.

89) De Aristotele quid audeam, video. Sed in eadem paene haeresi sum, quam nuper professus est auctor elegantis libelli: *Parallelen*, p. 14. sqq. Deinde quod convenire dixi de poësi ante Homerum, id non sola coniectura nititur, sed ipsorum veterum auctoritate, qui illorum canticorum argumenta et nomina satis multa proferunt. In oculis est, praeter Velleium et tot similes laudatores, Aristoteles c. 24., qui aliquot virtutibus epici poëmatis enumeratis apponit: *οἷς πᾶσιν Ὅμηρος κέχρηται καὶ πρῶτος καὶ ἱκανῶς*. Ita plerisque ille est et *primus* et *omnibus numeris absolutus*.

sidiis instructum, vel sine exemplo assequi non potuisse; neque vero eadem, ut opinor, in maximo olim numero rhapsodiarum, ita difficilis repertu fuit, ut posterioris aetatis studiis et elegantiae non tribuenda videatur. Atque haec ratio eo probabilior fiet, si ab ipso primo auctore filum fabulae iam aliquatenus deductum esse apparebit.

XXIX.

Sed illud forsan ludere est, non ratiocinari, praesertim in tanta auctoritate vulgaris persuasionis. Quid ergo, si Aristotelis leges epicas, quatenus illa persuasione nituntur, obturbemus vocibus Grammaticorum veterum omnium, quorum nullus superest, qui novis acuminibus de primaria actione Iliados proludat? Consentiunt enim omnes, in Iliade contineri *gesta Graecorum et Tro-*
124 *ianorum ad Ilium*, et, si quid addunt, *fortia facta Achillis*. Ita in primis clare auctor libri de Homeri poësi, qui sub Plutarchi nomine editur; ita Eustathius ubique [90]). Hic tamen illud prius solum constituit summam Carminis, insuper absurde docens, Achillem in eo prae ceteris heroibus tantopere ornatum esse, quia Homerus hunc prae ceteris dilexerit. Absurde, inquam, hoc, et ex vetusto errore, qui poëtam omnis fere materiae rerum suarum inventorem faciebat. Verum quis, qui Grammaticorum fontes norit, non impense demiretur, ne Alexandrinos quidem Criticos veram vim argumenti Homerici perspectam habuisse, quam nostra aetas, quanquam non eodem modo, iam dudum assecuta sit? Inepti sunt Alexandrini isti, inquit, defixi in vocabulis et syllabis, videlicet nati ante inventam philosophiam, quam dicimus, artium. At ne

---

90) Ut in Prooem. p. 8. *Ὅτι ἐκ τῆς τοῦ Ἀχιλλέως ἀρξάμενος μήνιδος, ἀφηγήσεται τὰ ἐν αὐτῇ συμβεβηκότα κακὰ, οὐ μόνον τοῖς Ἀχαιοῖς, εἰ καὶ τούτοις ἐπὶ πλέον, ἀλλ', ὡς εἰκὸς, καὶ τοῖς Τρωσίν.* Pertinet hoc cum aliis, quae ibidem disputantur, ad celebrem quaestionem, cur narrationem demum ab ira Achillis exorsus sit Homerus. Diversa fatuae superstitionis quaestio fuit, cur splendidissimo operi foedum et infaustum nomen *μήνιδος* praefixerit. Alterutram aut potius hanc, quam nuper ex Scholiis didicimus, ridet Lucian. T. II. p. 117., ubi Hedelini somnia acerbe exagitantur a Mose Solano.

vates quidem ipse fuit philosophus, quem tantam artem summae
actionis per ambages episodiorum volvendae abscondisse narrant. 125
Nam absconditam illam esse opportet, quandoquidem praeter Aristotelem et ante eum paucissimis veterum suboluit [91].

Gravis hic in primis haberi debet auctoritas Cyclicorum
poëtarum aliorumque, qui Homero aetate proximi fuerunt. Pauca
sunt, quae de illis constent [92], etsi eos magnam partem adhuc 126
Nonnus cum aliis antiquitatis studiosis gnaviter tractavit. In illis paucis, quae scimus, hoc est maxime memorabile, quod Cyclici omnes haec Homerica artificia vel non animadverterunt, vel ab aequalibus animadversa imitari aut noluerunt aut non potuerunt. Etenim legat nobis aliquis epitomas illas Cypriorum et aliorum quinque Carminum nuper editas [93], et experiatur, an in ullo eorum primarium heroëm, aut primariam actionem, aut repetitam ex mediis rebus narrationem, qualis in Odyssea est [94], reperiat.

---

91) Novum hoc ausum est, cui tuendo una plagula non sufficiat. Plerique sibi id videbuntur ex Horatio satis refutare posse. Quod quemadmodum sint facturi, ipsi viderint. Nos nunc de *communi opinione antiquitatis* quaerimus, quae cognoscenda est ex antiquis Intpp. Iliados, ex rhetorum et similium scriptorum locis. Haec omnia conferant illi necesse est, antequam aliquid gravius in meam audaciam statuant. Omnino vero utilissimum esset, undecunque collecta unum in locum habere, quae in libris veterum vel praecepta de arte poëtica, vel iudicia de poëtis suis sparsim leguntur. Docerent ea, ni fallor, cum optimis, quae exstant, Carminibus comparata, *quam sero Graeci in poësi didicerint totum ponere*, ac ne Horatium quidem, qui illud praecipit, eius praecepti eosdem fines ac nostros philosophos constituisse. Erunt haec praecipue ei disquirenda, qui dramata Graecorum ad antiquae artis leges exigere volet. Quodsi in his saepius ab historica ratione deflexit Aristoteles, tanto magis admiranda est viri perspicacitas, qua saeculum suum praecucurrit.

92) Collecta haec, vel, ubi viri docti collegerint, indicatum in Fabric. B. G. T. I., cuius praec. vid. p. 379. sqq. nov. ed. et Heynii copiosissimum Exc. I. ad Virg. Aen. II.

93) In ineditis Fasc. I. Bibl. antiq. litt. et artium novissimae Goetting.

94) Nam in Iliade naturalis est ordo rerum gestarum, nec initium primae rhapsodiae lectorem aliter ducit in medium cursum rerum, atque ut fit in ceteris rhapsodiis plerisque: v. c. in *Ἀριστείαις*, in quibus illud quoque notabile est, quod heroës plane sic producuntur, quasi antea non comparuissent. Vid. in pr. *Δ*.

Percense item reliqua illius aevi epica Carmina sive Carminum argumenta, Genealogias deorum et heroum, Dionysiaca, Thebaidas, Epigonos, Naupactica, alia; unum quidem heroëm in nonnullis, (nam fuerunt plura perbrevia,) in nullo unam vel primariam actionem, episodiis ad modum Iliados intertextam, deprehendes. Magno auctore id affirmo, non coniectura ductus. Ita enim Aristoteles ubique praedicat de Homero, ita eum propter istam ipsam rem
127 ceteris in eodem genere omnibus anteponit, ut nullus eorum hac in re ducem et principem suum imitatus esse videatur, ne Pisander quidem aut Panyasis aut Antimachus, qui secundum Homerum optimi numerati sunt, nedum antiquiores et Cyclici. De quibus novum argumentum ducendum est ex ipsa ratione Cycli, qualem eum ex loco Lycii Procli apud Photium cognovimus. Quippe fuit ille multorum ἐπῶν, ab initiis rerum usque ad mortem Ulyssis deductorum, collectio, omnem prope fabularem historiam *perpetua et naturali serie* complectens. Ex quo uno satis apparet, Cyclicos poëtas res suas eodem ordine, quo deinceps consecutae essent, non ad formam Odysseae nostrae, narravisse.

Quae quum ita sint, quis putet illos omnes eam artem, quae tam eximiae perfectionis causa est, si ab Homero adhibitam vidissent, aut non intellexisse, aut intellectam aemulari noluisse? Nam ne non potuerint, ne ingenium tali praestantiae impar attulerint omnes, vereri nemo iure potest. Ac ne Hesiodus quidem, quem tamen Critici praecipuo loco in numerum retulerunt, quidquam ad illum modum cecinisse putandus est. Arguunt hoc Ἔργα, nec cum
128 Alexandrinis, nec cum Lucretio aut Virgilio comparandum opus, neque multo absolutius quam Theognideae sententiae [95]); arguunt alia, eidem olim dubio rumore tributa. Denique etiam postremorum temporum poëtae quodammodo ostendunt, se de artificioso contextu

---

95) Legitimi Carminis didascalici, id est eius, in quo una ars sive doctrina sive aliquod argumentum unum continenti tractatione partium absolvitur, prima specimina reperimus in Xenophanis, Parmenidis, Empedoclis opp. περὶ φύσεως, quorum utinam fragmenta edant, qui collecta servant. Mox neglectum id genus ab Atticis, qui prosae ad doctrinarum usum excolendae utilius studebant, perfecerunt Alexandrini, a quibus venit ad Romanos, et ab horum ingenio nova ornamenta accepit. Huic generi prolusum est, non exemplum datum ab Hesiodo et Gnomicis.

Iliados a Grammaticis non dissensisse. Quam inepto enim consilio is, quem vulgo Quintum Calabrum vocant, rhapsodias suas velut maturius abruptae Iliadi supplementum attexuisset, nisi exempla priorum temporum ante oculos habuisset! Culpamus quidem eum, tanquam rudem praeceptorum, quae nunc pueri ex Batteusio discunt: num minus culparemus, si forte Iliada in reditu Achillis finitam, atque inde ad Hectoris funus ab illo suppletam haberemus? Accommodare et subiungere se rebus scit philosophia artis, non raro etiam fortuitis. Catalogum copiarum si non legeremus Il. B., illa nihil, puto, omissum quereretur; forsitan adeo eam partem 129
historici, non poëtae esse docuisset, ridendumque esse, qui heroum notitiam absque ea mancam existimaret [96]).

XXX.

At licet veterum plerique artificium structurae et compositionis Carminum Homericorum vel assecuti non sint, vel minus accurate, quam hodie solemus, existimarint, tamen quin insit in iis aliquod, dubitari nullo pacto potest. Sin autem dubitamus, Homerine id sit, an ab aliis ingeniis, invitante ipso argumento eorum et ordine fabulae, adscitum, quaestio haec est eiusmodi, in qua non, quid poëticis legibus consentaneum aut poëtae honorificum putemus, spectandum sit, sed quid ex historicis et criticis rationibus verisimile esse videatur. Etiam hanc quaestionem pono tantum, non pertracto: est enim immensae materiae, nec necessaria proposito nostro. Interim duae res hic paucis attingendae sunt, quae vel solae suspicionem compagis manibus alienis factae in utroque Carmine commoveant.

Alterius generis sunt eminentes aliquot et hiantes commis- 130
surae, quas per vices saepissime repetitae lectionis reperire mihi visus sum, et easdem et iisdem in locis, tales, ut eas non cum

96) Hic nobis in mentem venit argumentorum ridiculorum, seu, ut Gell. III, 11. ait, *admodum levium*, per quae Attius ostendit Hesiodum Homero natu priorem. *Quod Homerus,* inquit, *quum in principio Carminis Achillem esse filium Pelei diceret, quis esset Peleus, non addidit: quam rem procul dubio dixisset, nisi ab Hesiodo iam dictum videret* etc. Haec quomodo illuc pertineant, unusquisque videt.

primo opere fusas sed posterioribus curis illatas esse, ubi uno aut altero exemplo demonstravero, quemvis statim concessurum, seu potius ipsum plane sensurum arbitrer. Qua in re si per tot saecula nemo offendit eruditissimorum lectorum, quum neminem mediocri sollertia in ea offendere non posse putem, haec fortasse una causa fuit, quod perpetua series Carminum, tum praeconiis multorum scriptorum tum sua specie fallens, eius rei cogitationem longe amovebat, et quia omnes prope natura sic comparati sumus, ut dissoluta coniungere libentius quam iuncta dissolvere studeamus.

Quo tempore igitur haec primum cum amicis quibusdam communicabam, probe memini, quantum illi diffiderent suspicionibus meis, totque saeculorum praescriptionem et silentium opponerent. Paullo post in uno locorum illorum, in quo suturam adventitiae artis latere suspicatus eram, ex insperato qualiscunque auctoritas veteris Grammatici coniecturae meae succurrit. Est is locus Il. σ. 356—368., ut lenissime dicam, frigide et inepte iacens inter res Troianorum Graecorumque et inter Thetidis adventum in Olympum. De istis versibus in accuratioribus Scholiis longa disputatio excerpta
131 est Zenodori cuiusdam, unde praecipuum quod tollam, hoc est, eos versus non ex vulgari interpolatione, nec a Grammatico aliquo, sed a primis διασκευασταῖς duabus rhapsodiis nectendis adiectos esse [97]). Atque eiusdem modi emblemata in Odyssea videri mihi videor plura, et unum adeo manifestum, ut ex iis, quorum iudicio hoc specimen spectandum subiicio, adversarios mihi perpaucos fore sperem.

Odyss. δ. 620. ubi citius, quam velis et exspectes, a dulci colloquio Menelai abstrahimur, redituri ad illud libro XV., qui Telemachi reditum describit, quatuor sequuntur versus ipsa orationis insolentia et ambiguitate durissimi, nihilque Homerici coloris habentes. Cuius culpae quidem in omni reliqua parte IV. libri aliquammulta vestigia notavi, quibus non absurde leviore hoc peri-

97) Διεσκευασμένον τοῦτον τὸν τόπον. De hoc verbo διασκευάζειν, quod male accepit Mer. Casaub. de Hom. edit. Hack. p. 167. collect. Almelov., paullo mox videbimus. Scholion, unde illud didicimus, Porphyrii est, primum nobis e Cod. Leid. oblatum a Valckenario in Diss. cum Ursino edita p. 137., (nam Barnes. Excerpta MSS. nihil certi attulerant,) nunc in ordine vulgatum ex Ven. B. Sed hic in primis desideramus antiquiorem A.

culo praeludatur. Nam de illius loci ambiguitate, culpa minime
Homerica, praesertim in rebus tritissimis, nemo doctus dubitabit,
et iam olim in ea laborasse et dissensisse putarim interpretes, quo-
rum copiis in Odyssea nunc saepissime caremus. Eustathius qui- 132
dem, nimis contractis in ea Scholiis usus, δαιτυμόνας non, ut
Homeri et omnium scriptorum consuetudo poscit, *convivas*, sed
convivatores, τοὺς τὴν δαῖτα ἑτοιμάζοντας [98]), interpretatur;
(idque fieri necesse est, si, quod auctor procul dubio voluit,
proximum οἱ pertinet ad δαιτυμόνας;) tum ἀλόχους, non minus
invito usu loquendi, *ancillas*, utpote concubinas procorum: omnem-
que locum sine ulla haesitatione ad aulam Ulyssis refert, non
Menelai. Plerique contra recentiores Intpp. non ita facile se a
Menelao abduci patiuntur. In quibus Barnesius humane, ut ait,
lapsum condonat Eustathio, quem equidem in sua opera compilandi
ne labi quidem tali modo potuisse credo; ipse vero ἀλόχους *uxores*
nescio quas *filiorum Menelai et amicorum* accipit, de altero
vocabulo tacet. Daceria, in utroque Eustathium sequens, tamen
et ipsa adhuc Spartae moratur. Ac forsan hos et alios plures illud
movit, neque sine causa, quod θεῖος βασιλεὺς in hoc contextu
ita dictum videtur, ut aliquis ab Ulysse nominatim appellato distin-
guatur. Sed rursus μῆλα ἄγειν in memoriam revocat procos, αἰεὶ
μῆλ' ἀδινὰ σφάζοντας, servisque vel famulis, coenam apparan-
tibus, ipsi μνηστῆρες v. 625. bene iuncti videri possunt. At
quidquid horum verum est, et ubiubi fit transitio ad res Ithacesias, 133
perplexe illa fit et ingratissime, neque hic Homerum canentem
audimus. Itaque nisi scirem, quam facile in tanto opere minores
offensiones obumbrentur magnarum partium nitore, mirarer nullum
Criticorum, vates hos ad vulgarem normam emendantium, adhuc
exortum esse, qui quatuor molestis versibus deletis locum similem
faceret illi ϱ. 166., seque primis politoribus horum Carminum
adiungeret. Qui si illud olim fecissent, uti eos alibi saepe fecisse
credibile est, vel etiam v. 625. initium novi libri posuissent, certo
credo futurum fuisse, ut tantulum acumen ingenia omnium tem-
porum deluderet. Iam praeter opinionem res cecidit. Nam etsi

---

98) Et hanc rationem vulgo olim traditam puta. Ita brev. Schol. οἱ ἑστιάτορες, Hesych. h. gl. extrema, μάγειροι, similiter Etymol. M. p. 252.

vetustissima aetas Graecorum in edolando, ornando comendoque hoc poëta omne studium collocavit, reliquit ea tamen Pylaemenem nimis cito fati sui oblitum, et similia plura, quae Critici postea, unice quaerentes, quid ἐποποιΐας tenori et arti conveniret, obelis et emendationibus suis ad ordinem et concordiam redigere conati sunt [99]).

XXXI.

134 Fuerunt aliquando philosophi, qui hanc omnium rerum ac corporum compagem et universitatem non mente numineque divino factam, sed forte et casu natam atque concretam esse statuerent. Non metuo, ne quis me similis temeritatis accuset, quum vestigiis artificiosae compagis et aliis gravibus causis adducar, ut Homerum non universorum quasi corporum suorum opificem esse, sed hanc artem et structuram posterioribus saeculis inditam putem. Neque enim id repente fortuito factum, verum coniuncta in hoc plurium aetatum hominumque studia reperimus. Ut autem ea, quae fieri
135 non possunt, facta credere stultissimum est, ita cavendum etiam illud, ne oculorum nostrorum acie naturae et rerum fines metiamur,

---

99) Nonnunquam minus feliciter vel constanter. Ut in illo Pylaemene, filio Harpalioni in funus prodeunte Il. ν. 658., quum ipse occisus esset ε, 578. De quo nobis plures rationes illorum propinant Scholl. et Eust. Earum nulla, si quid video, vera est, una longe ineptissima, qua corrigitur, μετὰ δ' οὔ σφι πατὴρ κίε. Hanc tamen Barn. ornavit proprio versiculo. Alii nuper ipsum poëtam oblivionis accusabant: quod commentum nulli, puto, Aristarchorum veterum probatum fuisset. Nam alius quidem in his rebus aliam famam, aut idem in diversis scriptis diversam sequi potest, non idem in eadem variare, et quidem brevi intervallo unius operis. Denique tale quid excidere potest recentiori poëtae, fabulas operose colligenti, non ἀοιδῷ, qui in hac doctrina habitat. Melius certe olim quidam utrumque versum expungebant, quae brevissima sane via est ad omnem discrepantiam et difficultatem tollendam. Aliis vero locis illos sive incuria sive prava religio deterruit, quo minus omnia eiicerent, quae rerum summam et aequabilem tenorem turbarent. Ut, ne alia nunc congeram, in ipsa chorographia agri Troiani aliquid relictum est discrepantiae, nec sublatum ab istis, cuius causa nemini auctor sim, ut denuo longum iter suscipiat.

et quod non ipsi fieri viderimus, id fieri omnino non posse opinemur. Sed pergendum est nobis ad alterum genus argumentorum, ex quo, etiamsi reliqua omnia tollerentur, inexplicabilis dubitatio nasceretur de universa forma horum Carminum. Est ea nunc, inquit, talis, ut nec addere quidquam nec demere salvis legibus elegantiae liceat. Audio, et ex parte plane video, illisque διασκευασταῖς habeo gratiam. At nonne omnibus erit manifestum, eos his operibus conformandis propriam artem adhibuisse, quum demonstratum fuerit, in utroque non modo, quod ante ostendebam, particulas quasdam, sed totas rhapsodias inesse, quae Homeri non sunt, id est eius, a quo maior pars et priorum rhapsodiarum series deducta est?

Constat iam olim dubitatum esse ab Aristophane Byz. et Aristarcho, non nimis audacibus in hoc genere Criticis, de auctoritate extremorum Odysseae inde a ψ. 297. Eademque dubitatio iniecta est etiam de Iliados Ω. 1). Neutrius quidem dubitationis 136
causae in neutram partem adhuc a quoquam explicatae sunt, illorum autem veterum disputationes parum fideliter nobis traditae: nam eos historicis rationibus et antiqua fama ad confirmandam rem usos esse verisimillimum est: tamen aliquid dictum est ab iis, qui dubitationes attulerunt, nihil ab his, qui eas discutere volebant. Etenim illi inusitata Homero et ingenio eius indigna plura se in his duobus libris deprehendisse affirmabant, hi vel antiquitatem eorum et pulchritudinem probabant Virgilii et aequalium scriptorum auctoritate, (quasi non longe antiquiores, Plato et Aristoteles, eos pro Homericis laudarent,) vel necessitatem ad iustorum operum formam et mensuram implendam. Quod argumentum quale sit, facile apparet, pudetque nos, illud refellere. Eo enim nihil aliud docent, nisi quod ipsi parati essent haec complementa addere, si

1) De Odyssea vide Schol. ad v. o. et Eustath. p. 1948. 47. ibidemque Clarkii, Daceriae et Popii Nott., ubi Aristarchea sententia et novi adiutores eius refelluntur, Casaubonus et Rapinus: de Iliade Iensii Obss. de stilo Hom. p. 290. et Dawes. Miscell. crit. p. 152. sqq. contraque hos Ern. ad ω. 1. Quanquam Dawesius primus etiam Il. Υ. totam vel magnam eius partem Homero indignam iudicaverat. In Odyssea praeterea codd. aliquot indicium habent illius suspicionis, ut Clarkianus a Th. Bentleio collatus, et duo Vindobb. V. et CXXXIII.

nondum exstarent: etsi de Iliade non demonstrant ex regulis suis, cur ea potissimum in tumultuaria descriptione Hectorei funeris terminetur. Nam de Odyssea, quod volunt, plane efficiunt. In hac suus quemque sensus docet, si extrema illa deessent, sollicitos nos abituros esse de Ulysse, tantarum difficultatum victore,
137 quandoquidem ei tum maxime metueremus a parentibus et cognatis caesorum 108 nobilium iuvenum, nisi amnestia et pax fieret deorum interventu et subita μηχανῇ.

Quid ergo, si eam ipsam partem cum aliis nonnullis, quibus iusta compositio Carminis carere nequit, Homeri non esse, sed ab aliquo ingenioso rhapsodo proxime insequentis aevi compositas, omnibus, quae in hocce genus rerum cadunt, argumentis doceri potest? Quid, si idem potest de VI postremis rhapsodiis Iliados? Equidem certe quoties in continenti lectione ad istas partes deveni, nunquam non in iis talia quaedam sensi, quae, nisi illae tam mature cum ceteris coaluissent, quovis pignore contendam, dudum ab eruditis detecta et animadversa fuisse, immo multa eius generis, ut, quum nunc Ὁμηρικώτατα habeantur, si tantummodo in Hymnis legerentur, ipsa sola eos suspicionibus νοθείας adspersura essent. Sed hunc sensum meum nemini pro ratione venditabo, satis gravi nuper exemplo edoctus. Quem enim Hymnum plerique prae laetitia novi ἕρμαιον tam similem Homero quam ovo ovum putabant, eum alii indignum vate, at antiquissimum et Homeridae alicuius fetum, Pindemontius haud priorem Alexandrinis, Ignarra centonem Moscoviticum vocabat, e Pausania et aliunde corrasis antiquis versibus infima aetate conglutinatum. Ruhnkenius quidem, optima sententia dicta, res, inquit, a peritis sentiri potest, imperitis, quid sit, explicari non potest. At hoc utrumque multo difficilius
138 est in iis Carminibus, quae unius vel duorum saeculorum spatio disiuncta, aequabili in universum et ceteris simillima facie fallunt. Quippe *in universum* idem sonus est omnibus libris, idem habitus sententiarum, orationis, numerorum. Quare necesse erit excutiatur aliquando accuratissime, quid illa extrema legentem unum ex multis isto sensu imbuerit, quae insolentia sit in vocabulis et locutionibus, et qualis, (nam ipsa Il. A. quaedam habet ἅπαξ λεγόμενα,) quid diversum et disparis coloris in sententiis et conformatione earum, quae vestigia lateant alienae imitationis in iis, quae expressa sunt ex Homero, ubi nervi deficiant ac spiritus

Homericus, quid ieiunum et frigidum sit in locis multis, ut Il. φ. 273. sqq. et in magna parte τερατολογίας huius libri, ut in proximo X, ubi tamen plura nitent, (ita nitent etiam multa in Theogonia et in Scuto Herc.,) ut ψ. 88., ut ω. 247. sqq. 602. sqq., ut Odyss. ψ. 310. sqq., ut ω. 24. sqq. De his et aliis pluribus disputandum erit alias singulatim et intentissima cura, qua res tanta digna est. Nunc haec subnotasse satis habeo, nihil curans, quantum inde momenti ad superiora argumenta accesserit.

XXXII.

Pergamus ad ea, quae Graeci consensu tradiderunt de vetustissima historia horum Carminum, tenues et obscuras per se reliquias, nec illis ipsis satis intellectas, nobis autem iam non omni 139
luce carentes.

Primum Homeri poësis a Lacedaemonio Lycurgo ex Ionia in Peloponnesum illata esse dicitur. Quatuor nobis exstant huius rei testes [2]), in his primus et aetate et auctoritate Heraclides Ponticus, qui Carmina a Creophyli posteris accepta refert. Hic Creophylus, quamvis homo fabulosus, quum in antiquissimis Epicis et amicis Homeri numeretur, eius posteros coniicias fuisse familiam ἀοιδῶν sive ῥαψῳδῶν, qui Carmina rogatu Lycurgi docuerint Lacedaemonios, vel revertenti comitem dederint, qui ea teneret et caneret. Nam quod Plutarchus apud illam familiam litteris mandata et a Lycurgo descripta narrat, id non magis ad rem pertinet, quam addita ratio, cur legislator ea in civitatem suam importanda curaverit. Addunt talia historici ex ingenio suo, ne res nude et exiliter narrare videantur. Ac ne illud quidem Aeliano crediderim, (qui enim is scire potuit?) iam Lycurgo cognita fuisse haec omnia, ex quibus posthac Ilias et Odyssea constabant. Quare abiectis, quae afficta sunt ad mythicam famam, hoc solum nudum relinquitur, ante Lycurgum Spartanis tantum paucas rhapsodias inno-

2) Heraclid. Fragm. περὶ πολιτειῶν in Gron. Thes. AA. GG. T. VI. p. 2823. B. Dio Chrysost. Or. II. p. 87. Reisk. Plut. in Lycurgo p. 41. D. Aelian. V. H. XIII, 14.

140 fuisse, plures temporibus illius vel ipsius cura additas, poëtamque deinde illic semper in maximo honore fuisse [3]).

Per tria proxima a Lycurgo saecula nihil constat de his Carminibus, nisi quod a rhapsodis particulatim divulgata sunt, qua de re supra diximus. Itaque ea etiam ante Solonem recitari morem fuisse, vel sine testimonio veteris scriptoris crederes [4]). Quod autem a Solone novatum dicitur in recitatione, *τὸ ἐξ ὑποβολῆς ῥαψῳδεῖσθαι*, eiusmodi est, ut eum rhapsodos non primum invitavisse Athenas, sed in consuetudine eorum aliquid mutavisse appareat. Iam quae illa fuerit mutatio et institutio, positum est in coniectura propter brevitatem Diogenis Laertii. Nam si forte
141 antea in publicis sollennibus unus modo rhapsodus canere consuerat, Solon convocandis pluribus, qui se invicem excipiendo maiorem numerum rhapsodiarum canerent, novum rei splendorem addidisse videri queat. Sed huic rationi parum tribuo. Non enim in illa memorabile meritum novae institutionis intelligitur, nec verba Diogenis, etsi saepe balbutientis, illuc pertinere possunt. Istorum igitur verborum sensum pressius sequenti, veteremque morem rhapsodorum, quem supra descripsi, comparanti videtur mihi Solon hoc instituisse, ut, quum prius singulares rhapsodiae sine ullo ordine rerum et temporum canerentur, id est ut in uno conventu primum Ulyssis *Νίπτρα* (Odyss. *Τ.*) aut *Μνηστηροφονία* (*Χ*), mox *Νεκυία* s. *Νεκυομαντεία* (*Λ*), tum *τὰ ἐν Πύλῳ* vel *τὰ ἐν Λακεδαίμονι* (*Γ Δ*), itemque ex Iliaco orbe *Ἀγὼν ἐπιτάφιος* (*Ψ*), deinde *Ὁπλοποιΐα* (*Σ*), tum *Λιταί* (*Ι*), postremo *Λοιμός* (*Α*) caneretur, ita partes distribuerentur pluribus rhapsodis, ut alio alium exci-

3) Plat. de Legg. III. p. 680. C. Plut. Apophth. Lac. p. 223. A. Aelian. V. H. XIII, 19.

4) Dieuchidae ap. Diog. Laert. I, 57. *Τὰ Ὁμήρου ἐξ ὑποβολῆς ἔγραψε ῥαψῳδεῖσθαι, οἷον ὅπου ὁ πρῶτος ἔληξεν, ἐκεῖθεν ἄρχεσθαι τὸν ἐχόμενον.* Illud *ἐξ ὑποβολῆς* idem est quod alibi *ἐξ ὑπολήψεως*, *ita ut alius alii succederet, seu, ubi unus desiisset canere, alter inde, quod sequeretur, auspicaretur; sicque unum Homericae poëseos conflaretur corpus:* quae verba sunt Leonis Allat. de patria Hom. c. 5. De re conf. Fabric. B. G. II, 2, 11. et Dresig. de Rhapsodis p. 35., qui illum refutat. Equidem neutrius horum sententiam probo, (et eos fere secuti sunt reliqui omnes,) Fabricium tamen a vero propius abesse censeo.

piente deinceps perpetua et commoda *ῥαφὴ* efficeretur. Memorabilis profecto institutio legislatoris, qui idem poëta fuit, sine qua fortasse haec omnia non disputarem. Nec vero illum in ea usquam legimus scripto exemplari adiutum esse; quod si tum fuisset ullum, non sane a Solone demum rhapsodi dedocendi fuissent. Ceterum haec res ad unam Atticam referenda est, non ad Graeciam universam. Neque enim ullo modo credibile est, Solonem fuisse primum omnium, qui tali ratione elegantiori dispositioni et collectioni 142
Homericorum operum occasionem daret, neque ea in Ionia et alibi tam dissolute, ut nonnullis nuper placuit, tamque confuse et permixte cantitata esse, ut eorum omnis tenor penitus corrumperetur.

Immo, si praesidium nobis in sola coniectura esset, ubi alias quam in patria Homeri primum institutum illius elegantioris dispositionis quaereremus? Addo etiam scriptionis: cuius prima tentamina a cultissima gente facta viderentur illo tempore, quo confectionem voluminum inchoatam esse docuimus §. XVII., h. e. Pittaci vel Solonis aetate. Etsi enim perantiquus et celeberrimus mos canendi propter summam iucunditatem, et quia plane in artem abierat, minus desiderabilem facere potuit scriptionem, atque adeo fortasse huic negotio moras obiecit, tamen, postquam id semel tentari coeperat, vix ullum Carmen priorum temporum exstitisse putes, quod Graecos aeque incitaverit ad perscribendum.

XXXIII.

Nunc vero nihil opus est coniecturas capere. Historia loquitur. Nam vox totius antiquitatis et, si summam spectes, consentiens fama testatur, *Pisistratum Carmina Homeri primum consignasse litteris, et in eum ordinem redegisse, quo nunc leguntur.* Hoc posterius Cicero, Pausanias et reliqui omnes, qui mentionem rei faciunt, iisdem prope verbis et ut vulgo notissimum perhibent [5]). 143

---

5) Cic. de Orat. III, 34. *Quis doctior iisdem illis temporibus, aut cuius eloquentia litteris instructior fuisse traditur, quam Pisistrati? qui primus Homeri libros, confusos antea, sic disposuisse dicitur, ut nunc habemus.* Pausan. VII, 26. p. 594. *Πεισίστρατος ἔπη τὰ Ὁμήρου διεσπασμένα τε καὶ ἀλλαχοῦ μνημονευόμενα ἠθροίζετο.* Ioseph. c. Apion. I, 2. *Φασὶν οὐδὲ Ὅμηρον ἐν γράμμασι τὴν αὑτοῦ ποίησιν καταλιπεῖν, ἀλλὰ διαμνημονευομένην ἐκ τῶν*

144 Sed quomodo hanc famam interpretando torserint nonnulli recentiorum [6]), longum est et mirum narratu. Etenim illi fere Pisistrato

---

ᾀσμάτων ὕστερον συντεθῆναι, videlicet a Pisistrato. Aelian. V. H. XIII, 14. Ὕστερον Πεισίστρατος συναγαγὼν, ἀπέφηνε τὴν Ἰλιάδα καὶ τὴν Ὀδύσσειαν. Liban. Panegyr. in Iulian. T. I. p. 170. Reisk. Πεισίστρατον ἐπαινοῦμεν ὑπὲρ τῆς τῶν Ὁμήρῳ πεποιημένων συλλογῆς. Suidas v. Ὅμηρος: Ὕστερον συνετέθη καὶ συνετάχθη ὑπὸ πολλῶν, καὶ μάλιστα ὑπὸ Πεισιστράτου, τοῦ τῶν Ἀθηναίων τυράννου. Eustath. p. 5. Ὅτι ἓν μέν τι σῶμα συνεχὲς διόλου καὶ εὐάρμοστον ἡ τῆς Ἰλιάδος ποίησις· οἱ δὲ συνθέμενοι ταύτην, κατ' ἐπιταγὴν, ὥς φασι, Πεισιστράτου —. Anonymi ap. Allat. l. c. Τὰ δὲ ποιήματα αὐτοῦ τὰ ἀληθῆ, (sic cod. Lips.) σποράδην πρότερον ᾀδόμενα, Πεισίστρατος Ἀθηναῖος συνέταξε — Περιϊὼν τὰς πόλεις Ὅμηρος ᾖδε τὰ ποιήματα· ὕστερον δὲ Πεισίστρατος αὐτὰ συνήγαγεν, ὡς τὸ ἐπίγραμμα τοῦτο δηλοῖ, Ἀθήνῃσιν ἐπιγεγραμμένον ἐν εἰκόνι αὐτοῦ τοῦ Πεισιστράτου·

Τρίς με τυραννήσαντα τοσαυτάκις ἐξεδίωξε
  δῆμος Ἐρεχθειδῶν, καὶ τρὶς ἐπεσπάσατο,
τὸν μέγαν ἐν βουλαῖς Πεισίστρατον· ὃς τὸν Ὅμηρον
  ἤθροισα, σποράδην τὸ πρὶν ἀειδόμενον.
ἡμέτερος γὰρ κεῖνος ὁ χρύσεος ἦν πολιήτης,
  εἴπερ Ἀθηναῖοι Σμύρναν ἐπῳκίσαμεν.

6) Nam transcurrunt eam plurimi, quasi rem parvi momenti. Alii ridicule de ea loquuntur ut de nova editione. At nemo magis ingenue quam Kusterus Histor. crit. Homeri, posito illo Eustathii loco, p. 99.: *Non caret quidem, fateor, haec sententia difficultatibus; attamen ob totius fere antiquitatis consensum aliter statuere non licet.* Consensum vir historiae reverens dicit eum, qui Pisistratum σώματος συνεχοῦς καὶ εὐαρμόστου auctorem facit, non Homerum. Leviter, et vitiata Kusteri sententia, Dresig. p. 34.: *Ob totius fere antiquitatis consensum concedendum videtur, ipsum quidem Homerum conscripsisse una serie utriusque poëmatis libros, posterisque suis perpetuos nec dispersos reliquisse, sed vivum non nisi cantilenas, quas in oppidis victus gratia cantavit, dispersas edidisse.* Particula *fere* Latine utimur modestiae causa, non ut mendacium tegamus. Itaque qualis ille sit *totius fere antiquitatis consensus*, docere nos debebat. Ne Suidas quidem l. c. concinit, quem unum ibi habebat prae oculis: Ἔγραψε τὴν Ἰλιάδα οὐχ ἅμα, οὐδὲ κατὰ τὸ συνεχές, καθάπερ σύγκειται· ἀλλ' αὐτὸς μὲν ἑκάστην ῥαψῳδίαν γράψας καὶ ἐπιδείξας ἐν τῷ περινοστεῖν τὰς πόλεις τροφῆς ἕνεκεν, ἀπέλιπεν. Sic Pisistrato demum nihil reliquum fit, quam ut *rhapsodias in*

dare videntur codices singularum rhapsodiarum, a poëta forte, ut Suidas docet, in variis urbibus, quas obierat, relictos dicam an 145
oppigneratos: his codicibus instructum illum credere videntur, (nam affirmate loqui non audent,) confusionem paullatim a sarcinatoribus Carminum factam sustulisse, ac non tam novum ordinem designasse quam pristinum et genuinum restituisse. Huc ergo trahunt Carmina illa *confusa*, *διεσπασμένα*, *διῃρημένα*, *σποράδην ᾀδόμενα*, velut disiecta et turbata vitio rhapsodorum; omninoque tantum in hoc negotio relinquunt homini, qui ex eo ipso maximam famam eruditionis consecutus est [7]), quantum hodie interdum negligentiores scriptores relinquunt curae typographorum.

Bene se haberent haec omnia, si de opere nostri temporis quaereretur, aut si olim scripti libri fuissent ante Pisistratum, rhapsodique tales, quales ab istis finguntur, si denique ullus vetus auctor huius interpretationis exstaret. Namque ineptissimum sit 146
illud argumentari, quod non vulgo veteribus, quum de pulchra compositione horum Carminum praedicant, Pisistratus laudatur pro Homero. Persaepe id evenit in historia, ut tralaticiae voces redarguantur factis, et ut rebus, quas nemo non pro veris habuit, longe alia consequentia sint, quam ii animadvertebant, qui illas attulerunt. Ambiguitas vero, quam huic mentioni confusorum Carminum inesse putant, continuo evanescit comparatione eorum scriptorum, qui rem paullo aliter narratam reliquerunt, Iosephi et Aeliani, seu potius comparatione illorum omnium. Collecta, non recollecta Carmina, et adscitam artem compositionis, non critico

---

totidem libros, quot nunc habemus, dividat. Itaque hanc divisionem ab Alexandrinis inductam esse, ignorabat vir bonus.

7) Eodem pertinere arbitror famam de prima bibliotheca a Pisistrato condita, etsi satis recenti scriptori memoratam, Gellio VI, 17. Non enim reperio, qui alii praeter Homerum inesse potuerint scriptores, quam aliquot poëtae, nuper demum vel ipsius iussu perscripti. Idemque sentiendum fortasse de Polycrate Samio, quem propter librorum parandorum studium cum Pisistrato coniungit Athen. I. p. 3. A. Nimirum bibliothecae illae similes fuerunt, ni fallor, earum, quae in templis nonnullis, etiam in Hierosolymitano, depositae feruntur, paucis constantes scriptis et nomine suo, prout hodie usurpatur, parum dignae; similis forsan etiam illa Smyrnaea, cuius una cum Homereo meminit Strabo XIV. p. 646.

studio revocatam, in illis omnibus reperiet mecum unusquisque, qui modo attente legerit, neque cupiditate et temere captis opinionibus occaecatus libenter careat luce veritatis.

Atqui huius famae constantiam, cuius vel ista tot indicia satis mirere ex iis temporibus, quibus dudum nova forma horum Carminum invaluerat; idque tum apud Graecos potuit fieri intra duas tresve aetates; eius ergo famae constantiam ne postremum quidem aevum penitus obscuravit. Notabilis ex hoc genere narratio est in Scholiis Lipsiensibus et Eustathio [8]), *Δολώνειαν* i. e. rhapso-
147 diam X Iliados ab Homero pro singulari opusculo factam esse, a Pisistrato autem receptam in collectionem corporis sui. In primis vero huc pertinent absurda commenta Grammaticorum, qui curam Pisistrati explicare conati, quum priscos mores nescirent, ad corruptos rumores et proprium ingenium confugerunt. Animi causa in hac ima pagina ipsum locum dabo Diomedis cuiusdam, ut eum primum Allatius et nuper Villoisonius e MSS. edidit [9]). Ibi fabu-

---

8) Eust. p. 785. 41. *Φασὶν οἱ παλαιοὶ, τὴν ῥαψῳδίαν ταύτην ὑφ' Ὁμήρου ἰδίᾳ τετάχθαι, καὶ μὴ ἐγκαταλεγῆναι τοῖς μέρεσι τῆς Ἰλιάδος, ὑπὸ δὲ Πεισιστράτου τετάχθαι εἰς τὴν ποίησιν.*

9) Ille l. c. pag. 93. hic Anecd. Gr. T. II. p. 182. sqq. *Ὅτι ἔν τινι χρόνῳ τὰ Ὁμήρου ποιήματα παρεφθάρησαν, ἢ ὑπὸ πυρός, ἢ ὑπὸ σεισμοῦ ἢ ὑπὸ ὑδάτων ὑποφορᾶς, καὶ ἀλληνάλλως τῶν βιβλίων διασκεδασθέντων καὶ φθαρέντων, ὕστερον εὑρέθη ὁ μὲν ἔχων ἑκατὸν στίχους τυχὸν Ὁμηρικούς, ὁ δὲ χιλίους, ἄλλος διακοσίους, ἄλλος ὅσους ἂν ἔτυχε, καὶ ἔμελλε λήθῃ παραδίδοσθαι ἡ τοιαύτη ποίησις· ἀλλὰ Πεισίστρατος, Ἀθηναίων στρατηγὸς, θέλων ἑαυτῷ δόξαν περιποιήσασθαι, καὶ τὰ τοῦ Ὁμήρου ἀνανεῶσαι, τοιοῦτόν τι ἐβουλεύσατο: Ἐκήρυξεν ἐν πάσῃ τῇ Ἑλλάδι, τὸν ἔχοντα Ὁμηρικοὺς στίχους ἀγαγεῖν πρὸς αὐτόν, ἐπὶ μισθῷ ὡρισμένῳ καθ' ἕκαστον στίχον· πάντες οὖν οἱ ἔχοντες ἀπέφερον, καὶ ἐλάμβανον ἀδιαστρόφως τὸν ὁρισθέντα μισθόν. Οὐκ ἀπεδίωκε δὲ οὐδὲ τὸν φέροντα οὓς ἤδη προειλήφει στίχους παρ' ἑτέρου, ἀλλὰ κἀκείνῳ τὸν αὐτὸν ἐπεδίδου μισθόν· ἐνίοτε γὰρ ἐν αὐτοῖς ἕνα ἢ δύο στίχους εὕρισκε περιττούς, ἐνίοτε δὲ καὶ πλείους· ὅθεν τις ἔσθ' ὅτε καὶ ἰδίους παρεισέφερε, τοὺς νῦν ὀβελιζομένους. Καὶ μετὰ τὸ πάντας συναγαγεῖν, παρεκάλεσεν οβ'* (ό Allat.) *γραμματικοὺς συνθεῖναι τὰ τοῦ Ὁμήρου. ἕκαστον κατ' ἰδίαν, ὅπως ἂν δόξῃ τῷ συντεθέντι καλῶς ἔχειν, ἐπὶ μισθῷ πρέποντι λογικοῖς ἀνδράσι καὶ κριταῖς ποιημάτων, ἑκάστῳ δεδωκὼς πάντας τοὺς στίχους κατ' ἰδίαν, ὅσους ἦν συν-*

lantur infimae aetatis Grammatici, postquam Homeri opera peri- 148
issent, incertum igni an motu terrae an aquis absumpta, edixisse 149
Pisistratum, ut ex omni Graecia deferretur ad se, si quid Homericum uspiam lateret. Ita inventum passim esse, qui centum versus, alium, qui mille, alium etiam, qui maiorem numerum conferret. Quibus omnibus receptis collectisque ipsum statim congregasse LXXII Grammaticos, (Aristeae fabulam audis de LXXII interpretibus Bibliorum,) eosque iussisse hanc farraginem in iustum ordinem redigere. In hoc consessu Grammaticorum prae ceteris Zenodoto et Aristarcho locus est, errore turpissimo, a quo tamen nec Eustathius nec recentiores quidam docti recesserunt [10]. Atque

---

αγαγών· καὶ μετὰ τὸ ἕκαστον συνθεῖναι κατὰ τὴν ἑαυτοῦ γνώμην, εἰς ἓν συνήγαγε πάντας τοὺς προλεχθέντας γραμματικοὺς, ὀφείλοντας ἐπιδεῖξαι αὐτῷ ἕκαστον τὴν ἰδίαν σύνθεσιν, παρόντων ὁμοῦ πάντων. Οὗτοι οὖν ἀκροασάμενοι, οὐ πρὸς ἔριν, ἀλλὰ πρὸς τὸ ἀληθές, καὶ πᾶν τὸ τῇ (πάντῃ Allat.) *τέχνῃ ἁρμόζον, ἔκριναν πάντες κοινῇ καὶ ὁμοφώνως, ἐπικρατῆσαι τὴν σύνθεσιν καὶ διόρθωσιν Ἀριστάρχου καὶ Ζηνοδότου· καὶ πάλιν ἔκριναν τῶν δύο συνθέσεών τε καὶ διορθώσεων βελτίονα τὴν Ἀριστάρχου. Ἐπειδὴ δέ τινες τῶν συναγαγόντων τοὺς Ὁμηρικοὺς στίχους πρὸς τὸν Πεισίστρατον, διὰ τὸ πλείονα μισθὸν λαβεῖν, καὶ ἰδίους στίχους, ὡς προείρηται, σκεψάμενοι προσέθηκαν, καὶ ἤδη ἐν συνηθείᾳ ἐγένοντο τοῖς ἀναγινώσκουσιν· οὐκ ἔλαθε τοῦτο τοὺς κριτάς, ἀλλὰ μὲν διὰ τὴν συνήθειαν καὶ πρόληψιν ἀφῆκαν αὐτοὺς κεῖσθαι, ὀβελίσκους δὲ ἑκάστῳ τῶν ἀδοκίμων καὶ ἀλλοτρίων καὶ ἀναξίων τοῦ ποιητοῦ στίχων παρατιθέμενοι, τοῦτο αὐτὸ ἐπεδείξαντο, ὡς ἀνάξιοί εἰσι τοῦ Ὁμήρου.* Non indocta sunt, quae in his postremis leguntur de suspectis versibus in sua sede relictis: qua de re infra dicam in Zenodoto. Brevius aliud Schol. cuius initium in not. 39. dedi, sic narrat de Pisistrato: *Ἐθέλησε τὴν Ὁμήρου ποίησιν ἔγγραφον διαφυλάττεσθαι· προθεὶς δὲ ἀγῶνα δημοτελῆ, καὶ κηρύξας, καὶ δοὺς ἄδειαν τοῖς εἰδόσι καὶ βουλομένοις τὰ Ὁμήρου ἐπιδείκνυσθαι, καὶ μισθὸν τάξας στίχον ἑκάστου ὀβολόν, συνήγαγεν ὁλοσχερεῖς τὰς λέξεις, καὶ παρέδωκεν ἀνθρώποις σοφοῖς καὶ ἐπιστήμοσιν.* Hic unus est e Grammaticis, qui *primum exemplar a Pisistrato paratum* diserte confirmat. Antea non scripturam, sed *solam διδασκαλίαν* rhapsodorum conservando Homero adhibitam esse dicit. Tam diserte haec nemo docet praeter Iosephum; at eadem tamen docent omnes.

10) Post magnos compilatores Historiae universalis istum errorem, vix Anacharsidi Scythae ignoscendum, omissis tamen nominibus

huius unius fabulae auctoritate se tueantur ii, qui Pisistratum non prima scriptura collegisse et disposuisse Carmina, sed distracta,
150 dissipata et divulsa restituisse contendunt [11]). Nos, qui scire nobis videmur, quid inter fabulam et historiam intersit, illic historiam sub fabula occultatam agnoscimus, simili eruendam modo, quo versati sunt viri docti in Iudaico commento de LXX interpretibus [12]).

XXXIV.

Quodsi ex sententia veterum nemo ante Pisistratum de hac coagmentatione operum Homericorum serio cogitavit, quis credat, eam, quamvis meditatam ante et instructam, statim tum omnibus partibus absolutam prodiisse, et talem plane, qualem nunc videmus? Oportet illum satis habuisse, si pleraeque rhapsodiae apto ordini redderentur, sepositis iis, quae tenori summi argumenti officerent, licet passim aliquid dissideret et hiaret, vel lacinia haereret ex forma priore. Ad quaerendum illum tenorem praeter alias causas impellere potuit ipsa cura continuae scriptionis, in qua Carmini cuique suus locus assignandus erat: verum perpolire
151 et quasi ad unguem complanare omnia, operosius videbatur fortasse, quam ut illud prima experientia assequi liceret. Sed cur maxime nolim hanc artem uni Pisistrato tribuere, duo argumenta in promptu habeo, horum temporum tenebris assueto clara satis et manifesta. Primum Graecos ad aetatem usque Ptolemaeorum constanti quadam constitutione textus caruisse, vidimus supra iis in locis, qui a Platone et aequaevis laudantur ex Homero, nec tamen hodie apud eum comparent. Itaque ex hoc textu, quem

---

Grammaticorum repetiit Barthelem. in Introd. ad illius Itinera P. I. extr., ubi cetera quoque historia Hom. operum ad vulgarem modum narratur.

11) Plane hoc traditur uno parvo Scholio, in Anecd. Gr. ibidem edito: *Λέγεται ὅτι συνεῤῥάφησαν ὑπὸ Πεισιστράτου τὰ Ὁμήρου ποιήματα, καὶ κατὰ τάξιν. συνετέθησαν τὰ πρὶν σποράδην καὶ ὡς ἔτυχεν ἀναγινωσκόμενα, διὰ τὸ τὴν ἁρμογὴν αὐτῶν τῷ χρόνῳ διασπασθῆναι.*

12) Ut acutissime omnium Eichhorn. in Repert. bibl. et orient. litt. T. I. p. 266. sqq.

hodie manibus terimus, nemo existimare potest, quomodo primum scriptus fuerit; immo, si post Pisistratum alii atque alii rhapsodi ad scribendum adhiberentur, necesse erat formam eius subinde variari et mutari, priusquam in manus Zenodoti et Aristarchi veniret. Qua de re commentarii horum haud dubie plura indicia servaverant, in quorum iactura nunc se speciose tuetur vulgaris opinio. Quid vero illud est? Ante munus Villoisonii unus in Scholiis erat locus, qui mentionem faceret διασκευάσεως cuiusdam antiquioris Alexandrinis illis: rem nemo, quod sciam, quo referret, habebat: iam et illam et nomen διασκευαστῶν perspicue nobis Venetus Scholiastes attulit aliquot locis, in quibus traditur aliquid suppositum esse a διασκευασταῖς, quod Critici deinde vate indignum et tollendum putaverint [13]). Ea res quum antehac solo isto 152
tenuissimo vestigio nota fuerit, et ne nunc quidem ratio eius usquam accurate explicetur, difficile est de ea aliquid certi statuere. Attamen comparata illa indicia manifesto docent, διασκευαστὰς non ignotos quosdam auctores criticarum recensionum habendos esse, de quibus alia vocabula in usu sunt, sed exactores seu politores, qui vel una cum Pisistrato vel paullo post eidem operi manum admoverint [14]).

---

13) Locus in brev. Schol. est ad Odyss. λ. 583., qui comparatus cum Schol. Ven. ad Catal. 104. et ad Pind. Ol. I, 97. docet, Aristarcho ibi plures versus de interpolatione διασκευαστοῦ suspectos fuisse. Et si quid fidei habet nota codicis Vindob. CXXXIII., magnam lacunam in pulcherrima parte libri fecit suspicio illius. Hoc autem uno loco, si recte memini, Eustath. affert rem illam, sed petitam ex eodem Schol., et sic, ut eam non melius videatur intellexisse, quam quisquam doctorum ante editionem muneris Veneti. Quare mittamus Mer. Casaubonum, qui Scholio lucem affundebat ex Eustathii rhetoricis notis, in quibus memoratur σχῆμα διασκευαστικόν. Iam vero conf. Scholion Venetum δ. 208. (referendum ad γ. 396—418.) ζ. 441. ϑ. 73., tum illud σ. 356. quod paullo ante indicavi, τ. 327. et 400. (referendum ad ϑ. 185.) tum υ. 269. et ω. 133.

14) Vulgo ignota est vis illius vocabuli, de qua quaerimus, neque allata a Stephano et Scotto. At satis eam declarant Scholia ad unam Aristophanis fabulam, Nubes v. 552. et 591., tum locus in praeclaro Argumento, quod quartum est in Kusteri edit. Ex his collatis apparet, διασκευάζειν a veteribus magistris adscitum esse

153 Sed omnino dubium esse arbitror, num ipsi veteres uni Pisistrato tribuerint negotium illud, an, ut saepe faciunt, ad eum auctorem retulerint, quod hortatu eius et auctoritate factum sit. Hipparcho quidem, Pisistrati filio natu minori et in illa Athenis saluberrima tyrannide cum fratre successori, a scriptore dialogi Platonici, qui nomen illius pro titulo habet, tam magnificae partes assignantur in celebrando Homero, ut patrem in labore colligendi et disponendi vel in primis adiuvisse, vel consilium paternum exsecutus esse, atque id cum amantibus litterarum communicasse
154 videri possit [15]). Nam quod is potissimum Homerum novo ordine a rhapsodis decantari Panathenaeis quinquennalibus iusserat [16]),

---

in potestatem verbi ἐπιδιασκευάζειν, ut in Scenicis prope idem esset quod ἀναδιδάσκειν, h. e. *repetito committere fabulam, sed mutando, addendo, detrahendo emendatam, refictam et secundis curis elaboratam.* Id enim facere solebant illi poëtae saepissime, mox etiam alii, ut Apollonius Rhod. Neque aliter Plato fecit in optimis dialogis suis; quam ob causam exquirere non licet, quando quisque compositus sit, quum in scenicis fabulis saltem ex didascaliis plerumque notum sit tempus, quo editae sunt. De ipsis igitur auctoribus libri usitatum est verbum, sive de iis, qui limam alienis libris adhibebant, non de Criticis posteriorum saeculorum.

15) Notus locus est p. 228. B. de Hipparcho: ὃς ἄλλα τε πολλὰ καὶ καλὰ ἔργα σοφίας ἀπεδείξατο, καὶ τὰ Ὁμήρου πρῶτος ἐκόμισεν εἰς τὴν γῆν ταυτηνί, καὶ ἠνάγκασε τοὺς ῥαψῳδοὺς Παναθηναίοις ἐξ ὑπολήψεως ἐφεξῆς αὐτὰ διϊέναι, ὥςπερ νῦν ἔτι οἵδε ποιοῦσιν. In quo permirum est, ea ipsa simpliciter tribui filio, quae ab aliis patri tribuuntur et Soloni. Quanquam haec discrepantia maior est specie quam re, si nostram sententiam sequare, vel, quae prope eadem est, Kusterianam p. 101., et simul cogites, illud dici in scripto, quod ad laudem Hipparchi compositum est. Ceterum hunc dialogum non genuinum esse Platonis, sed ab Attico scriptum istius familiae, quae etiam Oratoribus tot μελετήματα subiecit, dubitatio veteris Critici apud Aelianum VIII, 2. (conf. supra p. XLIX.) et Valckenarii assensus in Herodoto Wessel. p. 398. mihi plane persuasit. Quae coniectura si viris doctioribus probabitur, (eademque aliquando et alios quosdam minores dialogos Platoni eripiet, et ad Demodocum et Sisyphum reiiciet,) nemo mirabitur, cur Hipparchum non cum Meursio maiorem natu quam Hippiam appellaverim, victus gravissima auctoritate Thucydidis et quodammodo etiam Herodoti.

16) Lycurg. in Leocr. p. 209. Reisk. Οὕτω ὑπέλαβον ὑμῶν οἱ πατέρες σπουδαῖον εἶναι ποιητήν, ὥςτε νόμον ἔθεντο, καθ' ἑκάστην

id non potuit ei hanc famam conficere, ut primus diceretur illum intulisse in Atticam. Iam in utriusque aetatem incidit pulcherrimus flos poësis lyricae et ethicae cum novis incrementis tragoediae et comoediae: in tot poëtis forsitan fuerint plures, qui Pisistrato et Hipparcho in illam rem adiutorium facerent, praesertim quum uter- 155
que, uti artium, ita doctorum hominum amantissimus esset. Nominatim enim feruntur cum iis coniunctissime vixisse Orpheus Crotoniates, scriptor Argonauticorum, Onomacritus Atheniensis, ab Hipparcho civitate eiectus postea, Simonides Ceus et Teius Anacreon [17]. Horum igitur quempiam coniiciebam illis ad ordinanda Carmina operam praebuisse suam. Ipse certe Pisistratus suarum rerum satagebat, his vero otium erat et priscorum operum magna familiaritas; ut Onomacrito, cuius celebres interpolationes Orphei et Musaei ad ipsa primordia scriptionis retrahendae sunt.

Temerarium puto, ex quoque deverticulo fabularum vestigia historiae exsculpere: alioquin his coniecturis colorem et fidem quaererem ex eo, quod in istis commentis Grammaticorum et apud Suidam Pisistrato complures socii operis adscribuntur. At memoratu dignissimus est locus Pausaniae ante allatus, ubi quum de varietate nominis Il. β. 573. agit, diserte mentionem facit *Pisistrati amicorum et adiutorum in Iliade litteris mandanda* [18]; ut clare appareat, rem a nobis renovatam Pausaniae aetate nondum plane obscuratam fuisse.

XXXV.

Haec quum ita sint, sub imperio Pisistratidarum Graecia 156
primum vetera Carmina vatum mansuris monumentis consignari vidit. Talemque aetatem sub incunabula litterarum et maioris cultus civilis apud se viderunt plures nationes, quarum comparatio accurate instituta iis, quae hic disputamus, multum lucis afferre possit.

πενταετηρίδα τῶν Παναθηναίων μόνου τῶν ἄλλων ποιητῶν ῥαψῳδεῖσθαι τὰ ἔπη, ἐπίδειξιν ποιούμενοι πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ὅτι τὰ κάλλιστα τῶν ἔργων προῃροῦντο.

17) Herodot. VII, 6. Plato l. c. Suid. Tom. II. pag. 719.

18) *Ἢ αὐτὸν Πεισίστρατον, ἢ ΤΟΝ ΤΙΝΑ ΕΤΑΙΡΩΝ, μεταποιῆσαι τὸ ὄνομα ὑπὸ ἀγνοίας.*

Nam, ut duas obiter tangam, et inter se et Graecis omni parte dissimillimas, constat inter doctos, in Germania nostra, quae domestica bella et principum ducumque suorum gesta iam ante Tacitum Carminibus celebraverat, has primitias rudis ingenii a Carolo M. tandem collectas esse et libris mandatas; itemque Arabes non ante VII. saec. inconditam poësin priorum aetatum memoria propagatam collectionibus (*Divanis*) comprehendere coepisse, ipsumque Coranum diversitate primorum textuum similem Homero fortunam fateri. Praeter hos et alios populos comparandi erunt Hebraei, apud quos litterarum et scribendorum librorum usus mihi quidem haud paullo recentior videtur, quam vulgo putatur, et minus adeo genuinum corpus scriptorum, praesertim antiquiorum. Sed de his et Arabicis illis collectionibus viderint homines eruditi litteris Orientis.

Ad Graecos revertimur. Qui posteaquam Homerum suum collegerant, perquam verisimile est, eos eandem curam statim ad reliqua praestantiora Carmina supparis aevi traduxisse. Qua in re
157 equidem minus miror silentium antiquitatis. Nam semel proposito exemplo opera ista non potuit admodum difficilis esse; neque in alio ullo Carmine tam artificiosam structuram quaesitam videmus. Itaque nec ceteris reliquiis Homericis nec Hesiodicis defuerunt, ut opinor, διασκευασταί, qui singulares rhapsodias connecterent, sive eas, quae ab ipsis auctoribus ad eandem formam compositae erant, uno volumine complecterentur, ut Καταλόγους γυναικῶν vel Ἠοίας μεγάλας. Idemque non multo post Pisistratidas factum suspicor in cyclicis et aliis multis Carminibus, quae, hodie vix nomine nota, non pervenissent ad saeculum Ptolemaeorum, nisi tum ab interitu vel novis corruptelis servata essent.

Ex eadem aetate denique repetendae videntur plurium operum falsae inscriptiones, quum, quidquid eiusdem fere soni et argumenti esset, uni auctori tribueretur, Homero in primis et Hesiodo, qui fulgore claritatis suae ceterorum luminibus offecerant. Quid? quod interdum etiam maximarum rerum diversitate nihil movebatur antiqua credulitas. Ita tandem Herodotus primus est conatus duo Carmina familia Homerica summovere, Cypria et Epigonos [19]), alii

---

19) II, 117. Alterum locum dubitanter addo, IV, 32., ubi mihi interdum visus sum in his verbis, ἀλλ' Ἡσιόδῳ κ. τ. λ. annotationem

deinde Hymnos et alia, donec iudiciis nonnullorum Alexandrinorum vulgo omnes acquieverunt. De hoc genere quaedam non protrita apponerem, si mihi potius eo, quo invitat materia, quam quo ducit, sequi liceret [20]. 158

Sed priusquam alterum spatium ingredior, velim pro se quisque animo colligat omnia, quae hactenus explicavi, retexendo fila argumentandi saepe subtiliora, ut appareat, quid singulae rationes, quid universae valeant. Etsi enim in iunctis et quasi conglobatis probabilitas est, sicut in iunctis membris corporis pulchritudo, tamen singula momenta per se oportet eam vim habere, ut aliquid addant lanci. Si in nonnullis plus tribui verisimilitudini, quam severa lex historiae poscit, non id mea culpa factum est, sed penuria testium, quorum ne tantum quidem numerum exspectares in tam antiquis et occulto crescentibus rebus: certe ego nullum locum veteris auctoris sciens detorsi in aliam sententiam, quam 159

---

legere veteris Grammatici, non Herodoti. De ipsa re cf. §. XXIII. extr.

20) Unum hic afferam paucis verbis, longa dignum explicatione, ex quo intelligetur, quo progressae sint dubitationes Graecorum ipsorum iam ante Alexandrinos. Quae res simul excusabit quodammodo audaciam nostram, simul novo argumento erit, multa gravissima oblitterata esse stabilitis sententiis atque decretis illorum saeculorum, ex quibus fere nostra Scholia habemus. Apud Senecam de Brev. vitae c. 13. in quaestionibus Graecorum inutilibus, ad vivendum scilicet beate, hanc quoque iam dudum legebamus, *Eiusdemne auctoris essent Ilias et Odyssea.* Huius quaestionis nuper nullum usquam vestigium erat aliud. Sed ecce! nunc plura apparent in praestantissimis Scholiis Ven. codicis A., ubi res commemoratur ut doctis notissima, proprioque nomine refutantur aliquoties *οἱ χωρίζοντες*, i. e. ipsi illi, qui negabant eundem utriusque Carminis auctorem esse. Vide ad *β*. 356. Catal. 156. *δ*. 354. *κ*. 476. *λ*. 147. 691. *μ*. 96. *ν*. 365. *π*. 747. *φ*. 416. 550. quibus versibus diple pura apposita est propter *τοὺς χωρίζοντας*, seu, ut in Fragmento de notis criticis legitur, *πρὸς τοὺς λέγοντας μὴ εἶναι τοῦ αὐτοῦ ποιητοῦ Ἰλιάδα καὶ Ὀδύσσειαν.* Illos autem priores fuisse celeberrimis scholis Grammaticorum, ex multis indiciis colligo. Quare videndum est, ne forte primum vestigium illius suspicionis lateat in mutilato loco Vitae Homeri, quae a Tychsenio accuratius quam antea edita est in Append. Fasc. I. Bibl. Goetting. p. 11.: *Γέγραφε ποιήσεις δύο, Ἰλιάδα καὶ Ὀδύσσειαν· Ξένων καὶ Ἑλλάνικος ἀφαιροῦσιν αὐτοῦ.*

quae vera et genuina videretur sine ullo respectu huius quaestionis. Quam rem facile me probaturum spero doctis omnibus, etiam iis, quibus ductas ex illis locis ratiocinationes non probabo, praesertim postremam hanc, qua artificii, quod tantopere admirantur, gloriam Homero ex parte auferre ausus sum. Hoc nimirum perpaucis erit credibile, forsan ne tum quidem, quum argumentorum omnium pondere obruentur. In his enim opus est sensu quodam, quem illa non afferunt. Mihi vero, sive ipsorum Graecorum
160 sive aliarum gentium progressus intueor, illud minime credibile videtur, quod credere assuevimus, haec talia duo opera unius ingenii repente ex tenebris splendescere et nitore partium et multis magnisque virtutibus summae perpetuae.

XXXVI.

Altera aetas a *Pisistratidis* ad *Zenodotum* non multo plus lucis habet quam illa prima. Quod nobis est valde dolendum, quoniam in ea origines quaerendae sunt omnis interpretationis, quae quidem apud veteres in usu fuit. Nam antequam eam refertissima litteris aetas maiore apparatu aggrediebatur, Philosophi, Sophistae et alii liberaliter eruditi specimina dederant interpretandi Homeri; mox studium multiplicandorum exemplarium, necessitatem afferens e diversis scripturis, quas rhapsodi suppeditaverant, optimas quasque deligendi, viam munivit ad accuratiorem *κρίσιν*. Verum de his paullo distinctius tradendum est.

Ac primo quidem tempore et paene ad Periclis usque aetatem Graecia Homerum et ceteros *ἀοιδοὺς* suos adhuc auditione magis quam lectione cognoscebat. Paucorum etiam tum erat cura scribendi, lectio operosa et difficilis; itaque rhapsodis maxime operam dabant, captique mira dulcedine cantus ab illorum ore pendebant. In clarissimis huius saeculi rhapsodis memoratur circa Olymp. LXIX. Cynaethus, Pindaro aequalis, qui Chio commigravit Syracusas,
161 vel ibi maxime artem factitavit [21]. Atque huius professionis homines quum omne tempus consumerent in ediscendo poëta, eosdem eius primos interpretes fuisse putes. Sed nullo id confirmatur

21) Schol. Pind. ad Nem. II. pr.

certo testimonio scriptoris. Quod enim a nonnullis affertur Platonis, illud in isto contextu ad quemvis actorem scenae transferri potuerat [22]). Quocirca non dubito, quin antiquissimi philosophi auctores interpretationis habendi sint, et initio quidem *πραγματικῆς*. Nam verborum obscuritas illis saeculis admodum nulla erat, quando eadem forma orationis usurpari solebat ab optimo quoque poëtarum. Verum philosophi quum viderent, sacra haberi Carmina, celebrarique omni populo, ex iisque vitae recte instituendae praecepta-sumi, neque tamen in iis non animadverterent multa falso, ridicule et indecore fingi de natura deorum et rerum, interpretatione sua corrigere fabulas, atque ad physicam et moralem 162
doctrinam suae aetatis accommodare, denique historias et reliqua fere omnia ad involucra exquisitae sapientiae trahere coeperunt. Hoc in genere iam circa Olymp. LXIII., in qua Pisistratus decessit, elaborabat Theagenes Rheginus, mox Anaxagoras Clazomenius, Metrodorus Lampsacenus, Stesimbrotus Thasius aliique aevi eiusdem [23]). Pauci contra alii, ut Pythagoras, Xenophanes, Hera-

---

22) Ione p. 530 C. *Οὐ γὰρ γένοιτό ποτε ῥαψῳδός, εἰ μὴ συνίῃ τὰ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ. Τὸν γὰρ ῥαψῳδὸν ἑρμηνέα δεῖ τοῦ ποιητοῦ τῆς διανοίας γίγνεσθαι τοῖς ἀκούουσιν.* Speciosius est, quod respondet Io, posse se *κάλλιστα ἀνθρώπων λέγειν περὶ Ὁμήρου*, eaque in re certare cum interpretibus optimis. In ceteris quidem hic pulchellus interpres nihil profert tanto hiatu dignum: sed potuerit id facere, ut Sydenhamius censet, non quaerimus de rhapsodis aetatis Platonicae, sed de antiquis successoribus *ἀοιδῶν*. Cf. p. 535. A.

23) Plato Ione l. c. Xenoph. Symp. III, 3, 6. Diog. Laërt. II, 11. Tatian. adv. Graec. 37. 48. Conf. Bayle Dict. v. Anaxag. et Monboddo Ancient Metaphysics Vol. III. p. 108. Ex quatuor illis Theagenes bis laudatur in Scholiis, item bis Anaxagoras, semel Metrodorus ad *κ*. 252. p. 251., Stesimbrotus ter *λ*. 635. *ο*. 193. *φ*. 76. bis in Schol. Apollonii Rh. et in Etymol. M. p. 277. 465. Additur a Platone Glauco, forsan ille Teïus ap. Aristot. Rhet. III, 1., qui de tragica seu rhapsodica actione scripserat. Nisi potius placuerit Sydenhamii corr. *Γλαῦκος* propter Schol. ad *λ*. 635., ubi Glaucus subiungitur Stesimbroto. Minus etiam novimus Anaximandrum Xenophontis. Nam clarus discipulus Thaletis ex ratione temporum non potuit esse Nicerati magister: cognominis filius illius potuit esse; at ne de hoc quidem tale quidquam legitur.

elitus [24]), non verebantur Homerum impietatis accusare propter tot ficta seu pulcherrimis versibus ornata mendacia. In quo hi quidem posteriores magnum quiddam videntur mihi fecisse et liberalissimae
163 gentis indole dignum, quod sanctitate vatis ab omnibus et quodammodo a se ipsis credita non sunt deterriti, ne palam reprehenderent, quae in eo abhorrere putarent a vera sapientia et ab optimis moribus. Sed nec prioribus illis, sive allegorica et anagogica somnia sua ipsi crediderunt, sive ab aliis duntaxat credi voluerunt, idonea deest excusatio. Ita enim ratio comparata est, ut libris, quos a teneris statim annis cognoscimus, omnes prope nostras nostraeque aetatis opiniones subiiciamus; ac si illi populari usu iam pridem consecrati sunt, ipsa obstat veneratio, quo minus in iis absurda et ridicula inesse credamus. Lenimus ergo atque adeo ornamus interpretando, quidquid proprio sensu non ferendum videtur; idque quo doctius et subtilius facimus, eo religiosius facere videmur. Atque ita factum est omni tempore in libris iis, qui pro sacris habiti sunt. Quod si fit eo consilio, ut cognitioni eorum sua utilitas constet in vulgus, nihil in eo video reprehendendum. Nam ad veram i. e. historicam interpretationem paucis in locis revocari potest maior numerus illiteratorum. Neque illam satis norant Graecorum doctissimi: alioquin Homerum suum et lenius vituperassent, nec tanto consensu ei omnium maximarum rerum scientiam tribuissent.

Hoc qui fecerint et quomodo, per omnia saecula persequi, fontesque et rivulos allegoricae interpretationis indagare, longae historiae materia est. Socrates quidem, sapiens in primis sobrius,
164 illam non nisi ludendo attigit; quem deinde quodammodo secutus est Plato, ubi populariter philosophatur [25]). At idem in eo opere, in quo morum optimorum et civitatis omnibus partibus perfectae exemplar deformavit, clare significat, sibi ea non videri vere inesse in Homero, quae allegorica ista ratio ostentaret. Iam quum philosophus ille, primus, ut nobis videtur, ex aliquot generibus, maxime scenico, poëticae arti naturam affingeret *μίμησιν*, leves

24) Diog. Laert. VIII, 21. IX, 1. 18. ibique Intpp.

25) De Socrate insignis locus est in Xenoph. Memorab. I, 3, 7. Ex Platone plures laudat Schowius ad Heraclid. Alleg. p. 223. quibus praeter alios multos addendus est Alcib. II. p. 147.

autem putaret et fluxas res esse, in quibus illa *μίμησις* versaretur, (stabilitatem enim et veritatem solis ideis suis tribuebat,) hanc artem, utpote tertio gradu remotam a coelesti veritate, ipsam quoque vanam contemnendamque et pravam magistram vitae esse demonstrabat [26]). Itaque et Homerum et Tragicos cum omni grege *ῥαψῳδῶν*, *χορευτῶν* et musicorum ex nova civitate eduxit. Primariam illius sententiam de arte poëtica suscepit Aristoteles in celebratissimo libello, correctam quidem passim a se, verum ne sic quidem explicatam, ut cuique generi Carminum satis conveniret: adeo didascalicum genus ab eo prorsus excluditur. Neque
post Aristotelem quisquam philosophorum veram vim illius artis 165
aut historicam interpretationem recte assecutus videtur. Nam dum Epicurei omnem poësin et musicam reiiciebant, negabantque sub Homeri fabulis latere doctrinam, ceterae sectae magno studio ad veteres *ὑπονοίας* recurrebant, Stoici in primis, Zeno, Cleanthes, Chrysippus, ex quorum scriptis maximam partem ea sunt hausta, quae Heraclides s. Heraclitus, Cornutus, Eustathius afferunt. Illis autem se opposuit Aristarchus, verbis poëtae ubique fideliter inhaerendum, et istam doctrinam meras nugas esse putans [27]). Neque vero Aristarchi auctoritas a nugatorio studio deduxit philosophos, quorum etiam insequentibus saeculis fere nullus fuit, qui non Homero *ἀπόῤῥητα* quaedam vel certe decreta sectae suae obtruderet. Hinc facete Seneca [28]): Apparet nihil horum esse in illo, cui omnia insunt; ista enim inter se dissident. Eodemque pertinet quaestio, an philosophus fuerit poëta, tractata illa Favorino, Longino, Oenomao et aliis. In qua quomodo versatus sit Porphyrius, ex eius Scholiis et seorsum editis opusculis apparet. Nempe ex hoc tempore maxime relabuntur Graeci in illum morbum, ut ubique allegorias sive anagogicas sive historicas captent. Hisce armis Homerum Proclus defendebat contra Platonem; ita Simplicius in fabulis *παραπετάσματα* verae sapientiae videbat; ita
denique infima aetate, ne plures appellem, Mich. Psellus, Eusta- 166

---

26) Praecipue legendi sunt studiosis tres libri de Rep. II. III. X. maxime a p. 603. cum II. de Legg. a p. 668.

27) Vide Eustath. p. 3. 40. 561. 614.

28) Epist. LXXXVIII. non l. a pr.

thii amicus, et Nicephorus Gregoras, ille utrumque Carmen, hic Ulyssis errores explicabat.

XXXVII.

Sed de antiquis illis (redeundum enim nobis eo, unde digressi sumus,) parum constat, quomodo reliquis interpretis functi sint officiis. Quippe eos non in una ista re operam lusisse, sed etiam artem poëtae et alia quaedam illustrare aggressos esse, ex Platonis Ione et memorabili quodam loco Aristotelis coniicio, in quo *οἱ ἀρχαῖοι Ὁμηρικοὶ* notantur, tanquam nobilis ordo doctorum hominum, in minutissimis haerentium quasi Masorethica cura [29]).

Paullo melius aetate Periclis in interpretatione Homeri elaborasse videntur Sophistae, qui omnia, quae tum liberali studio digna habebantur, ad disciplinam suam redigere soliti, ne grammatica quidem praecepta et optimorum poëtarum lectionem sibi negligendam putaverunt. Ita Prodicum legimus de veris potestatibus vocabulorum et causis earum subtiliter disputasse [30]),
167 itemque Protagoram et Eleum Hippiam ea plane instituisse tractare, quae propria sunt doctae interpretationis [31]). Quam feliciter illi, quaerere nihil attinet. Nam primi conatus tales res ad praeceptionem artis revocandi adeo sunt difficiles, ut summis ingeniis in iis labi liceat honeste, quae uno saeculo post vix tirones impune nesciant. Quo ex genere illud est, quod de usu imperativi modi verborum praecipit Protagoras, reprehendens poëtam, quod Musam immodestius invocarit. Hippiam vero etiam in suis *ἐπιδείξεσιν* apud Platonem in cognomine dialogo ita disputantem videmus de Homero aliisque poëtis, ut ad dubitationes et

---

29) Metaphys. XII. p. 450. B. Duval. (XIV. extr.) Puto enim cum Sylburgio, locum hunc de enarratoribus, non de imitatoribus Homeri intelligendum esse. Sic et Eustath. p. 260. ponit *τοὺς Ὁμηρικούς*.

30) Plato Charm. p. 163. D. Men. p. 75. E. Cratyl. p. 384. B.

31) De Protagora v. Aristot. Poët. 19. Contra quod scripsisse deinde Grammaticos, arguunt Scholl. et Eust. p. 10. De Hippia Plat. Hipp. II. pr. Cic. de Or. III, 32., ubi illi tribuitur cognitio poëtarum, universeque de Sophistis Isocrat. Panathen. p. 436. 446. T. II. Auger.

quaestiones de illorum sententiis, virtutibus et vitiis responderet. Unde perspicuum est, προβλήματα seu ἀπορίας et λύσεις illas, in quibus postea eruditi alumni Alexandriae tantopere laborabant [32]), iam in philosophorum et Sophistarum scholis celebrari coepisse. Nec aliunde ducenda sunt initia critici studii, quod ipsae illae ἀπορίαι multis in locis commovere potuerunt.

Duae huiusmodi emendationes supersunt Hippiae Thasii, quarum alterius ne locum quidem inveniremus, (adeo mutatus est 168
textus noster,) nisi eum Aristoteles in transcursu indicasset [33]). Est ille Il. β. 15., ubi tum pro verbis, Τρώεσσι δὲ κήδε' ἐφῆπται, legebatur fere ut φ. 297., δίδομεν δέ οἱ εὖχος ἀρέσθαι. Impium putabatur, Iovem his verbis id plane promittere, quod eventurum non esset; quasi in ceteris Iupiter secus ageret cum Agamemnone quam Iehova cum Achabo I. Regg. XXII. Sed Hippias, acumine artibus Loyolae digno, verbum δίδομεν mutavit in διδόμεν, infinitivum pro imperativo accipiendum, ut transpositus accentus culpam fraudis a Iove reiiceret in Somnium. Alter locus est ψ. 328., ab illo ita correctus ut hodie legitur. Ubi si Hippias primus olim vulgatum οὖ expulit, aequalesve eius alias tales scripturas in exemplis suis propagarunt, qualis nuper ex πολιτικοῖς cognita est in φ. 454. θηλυτεράων pro Aristarchea τηλεδαπάων, facile intelligitur ex his speciminibus, quam turpia vitia haeserint in exemplis huius aetatis. Sed de illis plura licet suspicari quam scire. Quum autem eos quoque locos Homeri, qui ab Herodoto et aliis antiquioribus scriptoribus laudantur, non raro a librariis ad vulgarem formam textus mutatos esse ex ipsorum codicum hodieque exstantibus lituris appareat, quam diversum illum habituri 169
essemus, si ex bibliotheca alicuius Sophistae vel pulchri Euthydemi [34]) descriptum acciperemus!

Nam illis iam temporibus vigente libraria quadam mercatura, haud dubie copia exemplarium fuit apud litteratum quemque, in

---

32) Porphyrii Schol. ad Il. ι. 684.

33) Ibid. 25. et praec. Elench. sophist. p. 284. C., ubi v. Pacii Comment. analyt. ad Organon p. 485. In illo cap. Poëtices plura sunt firmandae nostrae opinioni de antiquitate Homericorum προβλημάτων et λύσεων.

34) Xenoph. M. S. IV, 2, 1.

primis apud magistros scholarum, qui antea memoriter omnia praeierant discipulis. Hinc est nota ira Alcibiadis in hominem illius ordinis, apud quem quum ne unam quidem rhapsodiam Iliados invenisset, colaphum ei inflixisse dicitur 35). Ergo postulari tum poterat, ut in schola bene instituta exemplar Homeri esset, si minus universae poësis, at aliquarum certe partium. Quocirca mox alius magister sese obtulit Alcibiadi dicens, habere se Homerum, et quidem a se ipso emendatum. Tum ille, Itane? inquit: tu Homerum emendare scis, et tamen pueros doces, ac non potius adolescentes!

XXXVIII.

Haec narratio nobis occasionem offert in universum dicendi nonnulla de ortu studii critici, ex quibus existimare liceat de conditione earum recensionum, quae hoc saeculo feruntur factae esse.
170 Nunc enim nemo, puto, mirabitur, Graecos iam tum, quum prosperrima sorte sua ingeniosiores essent quam doctiores, et ab illa *πολυμαθείᾳ*, cui reges deinde otium praebuerunt, alienissimi, animum paullatim applicuisse ad eam artem, quae tota collecta est ex multiplici doctrina litterarum et antiquitatis. Etenim quae causae maxime perduxerunt veteres ad criticam artem, iam tum eaedem exstiterant omnes. In quibus primo loco posuerim modum illum conservandorum olim Carminum ope unius memoriae, proximo errores et fraudes in prodendis auctoribus eorum, tertio varios facillimosque lapsus rudium manuum in primis exemplaribus parandis. Sed etsi haec postrema causa eiusmodi est, ut post aliquot saecula istius artis desiderium necessario fuisset allatura, tamen qui Graecos norit, facile intelliget, ad tam minutulas curas ingenium eorum nec tam mature nec tanto studio potuisse descendere, si sola omni scripturae communia menda libros corrupissent. Maneat igitur, singularem fortunam Homericorum et supparum monumentorum extulisse quodammodo philologam criticen, idque etiam

35) Plut. in Alcib. p. 194. D. cf. Apophthegm. p. 186. D. Aelian. V. H. XIII, 38. ubi v. Perizon. collatis quae supra monui p. CVIII. Minus ambigue Plut. dixit *βιβλίον Ὁμηρικόν*.

antea, quam nomen Critici aut Grammatici vulgo auditum esset [36]).

Nam fac, quod ne aliter quidem fingi per historiam licet, 171
decem vel viginti exemplaria post primum illud scripturae tentamen a viris privatis, ut puta a rhapsodis, facta esse: annon in ea statim plurimas variationes inferri oportuit, partim ex variis reci- 172
tandi modis, partim ex ingeniosa libidine describentium? Quanquam enim nullo tempore evanuit apud Graecos persuasio de divina origine Homeri sui, tamen in eius oratione, sicut in interpretatione, nunquam desierunt summa levitate mutare quidlibet, corrigere, fingere ad libitum, ut dignissima demum numinis afflatu profaretur. Neque hoc profecto mirum est, quum multo graviorem populum Iudaeorum satis diu eandem rationem tenuisse videamus. Iam si nova subinde exemplaria fierent ex illis, nisi indoctus librarius proximum quodvis arreptum fideliter describebat, ii qui illa cura-

---

36) Hac II. aetate vocabulum γραμματικοῦ non *professionis* erat, sed *scientiae*. Priusquam enim magnitudines artium, ut Cicero ait, diminui coeperant partium distributione, ἀγράμματος dicebatur is, qui scribendi et legendi facultate carebat, qui eam tenebat, γραμματικός, ars ipsa γραμματική, quae proprie erat γραμματιστοῦ s. γραμματοδιδασκάλου. Hic usus est Platonis (Phileb. p. 18. D.), Xenophontis (M. S. IV, 2, 20.), Aristotelis (Top. VI, 5. p. 247. B.). Atque illa quidem postea a nonnullis ἀτελεστέρα γραμματική dicta est, quando latiores fines occupaverat Grammatica τέλειος s. ἐντελής (cf. Sextum Empir. c. Math. I. §. 44. 75.), cui ad Cratetem usque Critice tanquam pars subiecta erat. Sed huius sive partis sive propriae doctrinae nomen non legitur ante aevum Alexandrinum, nisi in dialogis Aeschinis et Cebetis, quos spurios esse, nuper Meiners optime docuit. Rem igitur, non nomen et professionem spectavit Dio Chrysost. Or. LIII. dicens ab Aristotele τήν κριτικήν τε καὶ γραμματικὴν ἀρχὴν λαβεῖν: etsi ne hoc quidem in iactura tot exotericorum librorum Aristotelis a nobis satis firmari potest. Ac minus etiam clarum est, quod de Apollodoro Cumano traditur a Clemente Alex. Str. I. p. 309. seu de Autodoro in Theodosii Schol. ap. Burm. ad Vales. Emendd. p. 146. et Villois. Anecd. Gr. p. 173. Neutrius enim, si tamen diversi sunt, aetatem tenemus. Relinquitur ergo, ut rei, non nominis, primordia exquiramus. Reliquam historiam Grammaticae et Criticae docte persequuntur praeter Vales. l. l. Maussacus, Wowerius, Fabric. ad Sextum, Walchius singulari libello.

bant, collatis pluribus exemplis, rem vix aliter aggredi potuerunt quam ut iudicando eligendoque, quod cuique loco videretur aptissimum, formam textus multis partibus aliam facerent. Talis autem novus textus, ut tum erant tempora, neque perferri potuit in publicam notitiam, (quippe privatus labor erat,) neque alios revocare ab simili instituto et opera scilicet emendandi. Sic aucto sensim numero codicum, fons ille Pisistrateus, si modo is unus fons fuit, in plures diversi velut saporis rivulos diductus mox impediebat accuratae lectionis studium. Ergo si intelligentior aliquis, et qui idem esset poëta, aut certe non alienus a poëtica facultate, (nec quisquam alius, quod constet, ante Aristophanem Byz. talem curam suscepit,) sed si quis intelligens et studiosus
173 antiquae elegantiae, sibi suisve amicis paraturus novum exemplar [37]), optimos, quos alicubi servari audisset, codices comparaverat, persaepe in maxima difficultate iudicandi, quid verum esset et genuinum, nullum videtur habuisse praesidium promptius meliusque ingenio suo.

Penitus hic nobis tollenda est opinio, qua Criticos illius aetatis ad hanc novae artis formulam fingimus. Ne ipsum quidem Aristarchum ex hac formula iudicandum esse, paullo mox demonstrabo. Nimirum primum artis ingressum vagum in primis et temerarium fuisse reperimus, sive materiem eius in antiquis *διαφωνίαις* rhapsodorum et codicum, seu Graeci ingenii indolem, seu horum temporum conditionem, seu denique ipsas reliquias artis spectemus. Ut repraesentarent Homerum fide integra et suo habitu, laborabant forsan nonnulli, quantum poterant; at debebant etiam magis laborare, ut nusquam non similis sui seque dignus appareret, detrahendis saepe multis versibus, alibi addendo nitore, ubi nitor nullus esset. Quemadmodum igitur hodie elegans homo et
174 ingeniosus, sed abnormis Criticus, in prisco poëtico monumento nostrae linguae versaretur, quod lacerum forte reperisset, et a multis lectoribus in margine variatum, ita ferme primos illos emen-

---

37) *Ἰδίως γεγραμμένον*, i. e. *privato studio descriptum*, quale exemplar utriusque Carminis Cassander Macedo fecisse fertur ap. Athen. XIV. p. 620. B. De hac regia cura tamen non dissentio a Fabric. Bibl. Gr. p. 361. Non *γράφειν* dixisset Athenaeus, ex more Grammaticorum Graecorum, sed *διορθοῦν*, si emendatio accessisset.

datores in corrigendis et concinnandis vatibus suis operam navasse contendo. Adeo longe abfuerunt illi ab hac severitate, quae cavet, ne quid aliud quam ab ipso auctore operis scriptum inducatur: tametsi ne nunc quidem illum scopulum satis fugiunt, qui ingenio valent. Denique omnis haec ars profecta est potius ab aesthetico, quod nostrates vocant, quam critico iudicio, vel, ut ita dicam, a poëtica potius quam diplomatica fide. Praeter reliqua huius rei argumenta, quae ex universo libello nostro facile ad perfectam inductionem colligi poterunt, ipsa illuc ducit ratio, quam vel optimos Alexandrinorum in emendando secutos esse videbimus.

XXXIX.

Atque hoc, quidquid est, longe manifestius ostendere liceret, nisi antiquiora illa meditamina critices prope omnia obscurasset insequens aevum, obscuratum deinde et ipsum multis modis. Attamen ante Zenodotum octo diversae scripturae exempla, quas Graeci *διορθώσεις* vocant, nominatim ad nos perlata sunt. Duae harum *διορθώσεων* nomina gerunt celeberrimorum virorum, Antimachi, Colophonii poëtae, et Aristotelis, cuius ingenium ferax beatissima rerum maximarum copia nullum venustiorum Musarum opus dedignabatur. Et has quidem recensiones putet aliquis prae ceteris 175
numerandas esse, in iis, quae in Scholiis dicuntur *αἱ κατ' ἄνδρα* [38]). Distinguuntur ab his *αἱ πολιτικαί*, s. *αἱ κατὰ πόλεις*, *αἱ ἐκ πόλεων*, ignotis auctoribus. Earum duas, quasi clarissimae famae, iam dudum Eustathius ad Iliadem una cum Aristotelea nominaverat, Massilioticam et Sinopicam; nuper ex Lipsicis et Venetis Scholiis quatuor aliae accesserunt: quarum si, ut quaeque numero pluribus lectionibus innotuit, ita cuique honoratior locus debetur, (nullum autem videmus certum ordinem,) ita illae ordinandae sunt, *Massiliotica*, *Chia*, *Argiva*, *Sinopica*, *Cypria*, *Cretica*. Ex Massiliotica, quam propter originem huius civitatis quodammodo Ionicam dixeris, lectiones ad viginti, ex Chia ad duodecim, et ita deinceps pauciores, e Cretica ex Seleuci notatione unam accepimus.

---

38) Duobus tantum his locis novorum Scholiorum, χ. 108. ψ. 88. Scholiorum nomen hic et alibi simpliciter tribuo Venetis.

Quoniam vero de his recensionibus omnibus praeter Scholiastas illos omnis silet antiquitas, non solum id incertum est, a quibus curatae, et utrum publica auctoritate an rogatu privatorum factae sint, sed etiam cui sint aetati assignandae. Sed eas huc a me reponi nemo mirabitur, quum idem videantur fecisse et alii; at quae earum ratio et conditio fuerit, coniectura magis in ambiguo
176 est. Nam vetustatem earum omnibus in locis, ubi commemorantur, illud satis ostendit, quod vel praeponuntur Zenodoto, Aristophani horumque aequalibus, vel certe cum his componuntur; ne de aliis indiciis dicam, quae passim vel in Graeculorum negligentissima
177 oratione agnoscas [39]). Quae omnia consideranti mihi saepius venit

39) Quia raro una quaedam harum editionum seorsum laudatur, ne eundem locum necesse habeam ter et quater notare, omnes hic in unam seriem conferam. Pleraque illorum soli praestantissimo cod. A. deberi, evolventi apparebit: ad α. 97. 298. 332. 381. 424. 435. 585. 598. β. 258. γ. 10. 51. μ. 281. ν. 363. ξ. 349. 418 ο. 44. π. 127. ρ. 133. σ. 39. 502. τ. 56. 76. 86. 96. 117. 386. υ. 62. 188. 308. φ. 11. 86. 88. 162. 351. 454. 535. χ. 51. 93. ψ. 77. 206. 870. 879. ω. 30. 109. 192. 332. Lectoribus, adhuc aegre carentibus indice Scholiorum illorum, hanc operam nostram in reliquis quoque gratam fore speramus. Hic vero in primis eos numeros, qui lineola signati sunt, dignos sua cura habeant studiosi. Sic enim notavi eos, qui aliquid promittunt in utramque partem insignius, vel quod disputationem meam de illis διορθώσεσιν illustret. In Lipsico cod. hic nihil est, quod desideremus in Venetis, nisi quod in illo ad ε. 461. notatio codicis B. legitur auctior mentione Sinopicae et Cypriae et Antimacheae, in quibus tribus editt. Schol. narrat fuisse ΤΡΩΙΑΣ i. e. Τρῴας, cum iota adscripto seu subscripto, quod tamen in exemplo suo non invenerat Lesbonax περὶ σχημάτων ed. Valcken. p. 183. Neque vero hic Lesbonax magis quam Eustathius in isto versu vidit vulgatam adhuc scripturam, sed eam, cui in eodem Lips. Scholio unus patronus affertur Ptolemaeus Ascalonites: ἡ μέντοι κοινὴ ᾗ συντίθεται καὶ ὁ Ἀσκαλωνίτης, Τρῶας ὡς Κᾶρας. In textu ibi syllabae posteriori Τρώων ab alia manu vetere superscriptum est ας. Redimus ad Veneta Scholia. In quibus, si quis reputarit, per 8 libros ne unum quidem vestigium apparere exemplarium illorum, intelligat oportebit, id quod in his coniecturalibus quaestionibus magni momenti est, quam parum integris tabulis uti nobis contigerit, neque in his tamen nihil esse, unde probabilitas duci queat.

in mentem, ut recensionibus his primos statim Criticos, qui verius appellantur, usos esse, atque earum auctoritatem et nomina in bibliothecis Ptolemaeorum quaerenda coniicerem. Notissimum est, quantum cupiditatis et curae hi reges impenderint in illum thesaurum suum, coemendo libros undecunqne, ac modo precibus, nunc vi, nunc aliis-modis conquirendo antiquissima et rarissima exemplaria scriptorum Graecorum. Ergo si forte Antimachi heres, qui Homerum circumferre in animo et nummos in loculis amaret, codicem obtulerat manu Colophonii poëtae scriptum vel ingenio eius elimatum, Ptolemaeos haud dubie cupidissimos emptores habuit. Ita ex pluribus locis et urbibus Alexandriam, etiam ad privatos, paullatim confluxisse videntur codices Homerici, legitima mox materies curiosioris emendationis. Minime autem mirum est, si de multis eorum nihil aliud constabat, nisi unde quisque domo esset, non, a quo esset exaratus. Qua in dubitatione praefecti bibliothecae 178
id unum referre potuerunt in catalogos suos, codicem hunc ex Chio, illum Massilia, alium aliunde allatum. Eodem plane modo tradit Galenus adeo ex navibus Graecorum, qui ad Aegyptum appulissent, ablatos esse regio iussu libros, qui, confestim apographis factis et ad dominos remissis, repositi essent in magna bibliotheca cum hac inscriptione, *ΤΩΝ ΕΚ ΠΛΟΙΩΝ*[40]). Cui titulo quid similius est quam hic, quo editiones illae notantur, *ΑΙ ΕΚ ΠΟΛΕΩΝ*, *ΑΙ ΑΠΟ ΠΟΛΕΩΝ*?

Quodsi hae editiones tali modo discernebantur ab iis, quarum noti erant auctores, facilior existimatio est de auctoritate earum.

---

40) Illustris locus est in historia Hippocratici III. libri Epidemiorum ap. Galenum Comment. ad illum librum *ὑπόμν. β.* p. 411. inf. T. V. Basil. *Φιλότιμον περὶ βιβλία τόν τε βασιλέα τῆς Αἰγύπτου Πτολεμαῖον οὕτω γενέσθαι φασὶν, ὡς καὶ τῶν καταπλεόντων ἁπάντων τὰ βιβλία κελεῦσαι πρὸς αὐτὸν κομίζεσθαι, καὶ ταῦτα εἰς καινοὺς χάρτας γράφοντα, διδόναι μὲν τὰ γραφέντα τοῖς δεσπόταις, ὧν καταπλευσάντων ἐκομίσθησαν αἱ βίβλοι πρὸς αὐτόν, εἰς δὲ τὰς βιβλιοθήκας ἀποτίθεσθαι τὰ κομισθέντα, καὶ εἶναι. τὰς ἐπιγραφὰς αὐτοῖς, ΤΩΝ ἘΚ ΠΛΟΙΩΝ. Ἕν δέ τι τοιοῦτόν φασιν εὑρεθῆναι, καὶ τὸ τρίτον τῶν Ἐπιδημιῶν ἐπιγεγραμμένον, ΤΩΝ ΕΚ ΠΛΟΙΩΝ, ΚΑΤΑ ΔΙΟΡΘΩΤΗΝ ΜΕΜΝΟΝΑ ΣΙΔΙΤΗΝ.* Sed legendus est totus locus, in primis ea quae sequuntur, quibus usi sunt viri docti plerique, qui de bibliotheca Alexandrina scripserunt.

Publico iussu illas factas esse vel servatas publice, cave cuiquam
179 ante credas [41]), quam probabili argumento demonstratum fuerit, eiusmodi instituta olim in civitatibus Graeciae obtinuisse, quae res, meo quidem iudicio, non cadit in ista tempora. Quum autem antiquitus, ut praedixi, vix quisquam alius quam poëta aut rhetor sese dederit ad haec critica studia, forsan eadem harum *πολιτικῶν διορθώσεων* auctoritas fuerit, atque illa, quam in Antimachea et ceteris huius aevi amisimus. Verum licet in variis scripturis illarum, tam fortuito ad nos transmissis, nonnullae sint satis bonae, duae tres etiam praestantiores vulgatis, multo tamen maior numerus confirmat id, quod ante suspicatus sum, accuratiorem formam Homeri prodiisse tandem e museis Alexandrinis. Atque nemo, re diligenter cogitata, dubitet, quin urbis huius Critici eorumque discipuli antiquae scripturae fontes omnes adire studuerint, unde textus videretur purior hauriri posse [42]). Iudicent
180 igitur eruditi, qui gnari sunt huius divinationis, annon in iis quoque recensionibus, quae in Scholiis vocantur *αἱ ἀρχαῖαι, αἱ πλείους, αἱ πλεῖσται, αἱ πᾶσαι*, lateant quaedam aetate priores Alexandrinis: ex quo simul intelligas, cur illarum mentio tam parum explicita sit: etsi plerisque locis et illae et *αἱ χαριέστεραι* s. *χαριέσταται* manifesto sunt Grammaticorum, Scholiastis nostris ex Tryphonis, Didymi aliorumque *ὑπομνήμασι* cognitae [43]). Istos

41) Vide Villoisonii eruditissima Prolegomena ad Il. suam p. XXVI.

42) Iam huc pertinet locus Diog. Laert. IX, 113., ubi quaerenti Arato, poëtam correcturo, *πῶς τὴν Ὁμήρου ποίησιν ἀσφαλῶς κτήσαιτο*, respondet Timo Phliasius, *εἰ τοῖς ἀρχαίοις ἀντιγράφοις ἐντυγχάνοι, καὶ μὴ τοῖς ἤδη διωρθωμένοις*. Ibi Casaubonus: Si verum est quod Iosephus ait, Homerum sua poëmata scripta non reliquisse, sed *διαμνημονευόμενα* multo post scripta fuisse; non video, quomodo satis emendata possint ea haberi, vel si antiquissimos habeamus codices; siquidem verisimile est, non paullo aliter ea fuisse scripta, ac essent ab ipso composita. Mox Menagius, mentem Casauboni, non verba spectans: Recte hoc loco observabat Casaub. ex Iosepho, Homerum sua poëmata scripta non reliquisse, sed *διαμνημονευόμενα*, multo post scripta fuisse.

43) Ad ι. 653. sunt *πολλαὶ τῶν ἀρχαίων*, uti fere ζ. 4. ι. 222. ex ipsius Aristarchi commentariis; ad ε. 83. semel *οἱ ἀρχαῖοι Κριτικοί*, in quibus alicui forsan *οἱ ἀρχαῖοι Ὁμηρικοὶ* Aristotelis in

enim compilatores nihil tam antiquarum opum habuisse in manibus, 181
infra planius fiet. Quare mirandum non est, carere nos pleniore notitia illarum omnium: quippe ad plures rhapsodias vix ulla animadversio exstat ex hoc genere; ac, si decem quindecimve Scholiis pauperiores essemus, ne his quidem coniecturis locus esset relictus.

XL.

Ita nunc demum ex iisdem optimis Scholiis innotuit nobis recensio Antimachi. Etenim qui loci sex antea de eo legebantur apud Eustathium, ii non erant eiusmodi, ut inde certius aliquid disci posset, quam Eustathius ipse se scisse prodit. Quocirca facilem veniam apud eruditos habuit error olim meus, fidem negantis Eustathio et Suidae, qui Antimachum simpliciter in Grammaticis numerant, aliumque putantis poëtam Thebaïdos, alium criticum Homericum [44]. Nunc vero quanquam Antimachus in novis 182

---

memoriam redibunt. *Ἀπάσας* advocant Scholia ad α. 117. 124. 434. 522. 531. 567. 585. 598. β. 163. 196. η. 171. ι. 394. 635. κ. 346. λ. 439. μ. 67. ξ. 112. 259. ο. 18. 114. 272. 307. τ. 95. φ. 106. 122. ψ. 548. etc. Alibi sunt *αἱ πλείους*, et aliquoties iunctae illis *αἱ χαριέστεραι*, h. e. elegantiores, maiore doctrina et cura expolitae; *ἀκριβεστέρας* appellat Eustath. Vide β. 12. 53. 164. 192. 196. 415. γ. 18. 51. 292. δ. 213. κ. 291. 341. λ. 503. μ. 318. 382. σ. 499. υ. 30. χ. 251. 315. ω. 97. Eodemne referendae sint *αἱ κοιναὶ* s. *κοινότεραι, αἱ εἰκαιότεραι, αἱ μέτριαι, τὰ φαῦλα* s. *φαυλότερα τῶν ἀντιγράφων*, pluribus de causis constitui non potest, praesertim apud Eustath. Sed nunc tantum vide mihi Scholl. ad β. 53. γ. 406. ε. 797. ι. 324. ο. 50. 197. ρ. 214. σ. 100. 376. τ. 95. υ. 255. 384. φ. 587. χ. 468. 478. ω. 214. 344. etc. In quibus modo est instans tempus, modo praeteritum, *γράφουσιν, ἐγέγραπτο*. Praeterito autem fere semper utuntur Scholiastae de Zenodoti et aliis editt., quarum dudum oblitterata erat memoria. Ceterum haud multum diversas ab his *κοιναῖς* etc. esse puto *τὰς δημώδεις*, ε. 881. ϑ. 349. ξ. 125. 235. *Πολιτικαῖς* vix conveniebat nomen *δημῶδες* seu *δημοτικόν*.

44) In Epist. ad Schellenbergium meum Collect. Reliq. Antimachi p. 119. sqq. Illic a me scripta refutavit deinde Villois. Prolegg. p. XXIV., ego autem rem retractavi in edit. illius Censura, quae inserta est Ephemeridd. univers. litter. Ienae prodeuntibus A. 1791.

Scholiis semel modo laudatur nomine Colophonii, atque ibi ut unus τῶν μετ' Ὅμηρον, (i. e. poëtarum inde ab Archilocho, ex quorum usu sermonis Homerici apparebat, quomodo ipsi hunc intellexissent,) pluraque ex Carminibus illius quam ex recensione Homerica afferuntur [45]), omnibus tamen collatis reliquiis plane effectum puto, unum ubique poëtam Colophonium, Socratis aequa-
183 lem, intelligendum esse. Ceterum specimina ista haud magnum nobis desiderium movent huius exemplaris. Tametsi etiam hic animadvertendum est, de universo corpore iudicium fieri non posse ex tam minutis articulis, et ea ipsa, quae nobis vitiosa et absurda videri debent, olim plurimis exemplaribus fortasse communia fuisse.

Sed quantum caeco casui debeatur in conservandis his articulis et frustulis, memorabile documentum videmus in eo, quod eius recensionis, quae vulgo ad Aristotelem refertur, τῆς ἐκ τοῦ νάρθηκος, ne semel quidem mentio fit in Scholiis nostris. Apponitur quidem Aristotelis auctoritas in quadam varietate lectionis, non sic tamen, ut id ex recensione illa enotatum esse appareat [46]). Neque vero aliunde subvenit certior notitia celeberrimi monumenti, quod, teste Plutarcho, solam Iliada continuit. Praeterea comparati inter se Plutarchus et Strabo significant, in ea plurium hominum

---

N. 31. Inde nunc repetenda sunt, quae rerum ordo poscit, alia corrigenda et diligentius persequenda.

45) Posterioris, ad crisin propius spectantis, generis loci sunt ad α. 298. 424. 598. φ. 607. χ. 336. ψ. 604. (ubi perperam scriptum αἱ pro οἱ primo adspectu famam duplicis editionis Antimacheae spargebat,) 871. ω. 71. quibus add. Eustath. ad φ. 397. p. 1243. Prioris sunt hi loci: ad α. 1. β. 2. γ. 197. δ. 400. 439. (cf. ad ν. 299. ο. 119.) ε. in brev. Schol. 389. ζ. 200. λ. 753. ξ. 499. 500. ρ. 133. ψ. 845. ω. 23. Plura in his indigna sunt docto poëta, et e quibus de disciplina Stesimbroti, cuius ille discipulus fuisse fertur, non optime existimes. Sed in iis immorari nunc non vacat.

46) Vid. ad β. 53. ubi in α. 187. ἄντα scribitur. Fide digniora sunt, quae traduntur ad φ. 252. et in Theocriti Scholiis ad Odyss. π. 176. ubi v. Barnes., longeque plura ex hoc genere in ipsis Opp. Aristot. Ac talia in iis libris eius, qui perierunt, aliquammulta fuisse credibile est, etiam illustrationes lectionum, cuiusmodi illa est ap. Aelian. N. A. XV, 28. In Venetis ad β. 447. et ι. 21. cuivis apparet, Aristotelis nomen mutandum esse in Aristophanis.

doctorum et ipsius Alexandri M. emendatrices manus occupatas 184
fuisse [47]). Quodsi uterque horum scriptorum fidos duces secutus
est, Alexander primum a magistro Stagirita acceperat librum illum,
quem mox comitem expeditionis secum duxit in Asiam, perque
intervalla negotiorum una cum Callisthene et Anaxarcho [48]) lectum
suaque manu notatum, tanquam *pretiosissimum humani animi
opus* in exquisitissimo Persico scrinio reposuit. Qui codex an
postea venerit in bibliothecam Ptolemaeorum, et a quo Critico
adhibitus sit ad emendandum, incertissimum est; adhibitus enim
esse videri potest. Sed multo frequentiore usu interpretibus trita
reperimus eiusdem philosophi Ἀποϱήματα seu Πϱοβλήματα Ὁμηϱικά
et Ἀποϱήματα ποιητικά, ex quorum operum priore, maxime
in Scholiis Porphyrii, plura supersunt, unde non fragmenta quidem
et ipsa verba Aristotelis, sed tamen eius rationem interpretandi
cognoscere licebit [49]). Nobis vero, in historia textus unice occu- 185
patis, omittenda sunt haec et similia, quum unum hoc iterum
monuerimus, quod ipse titulus illorum librorum indicat, iam ante
conditum museum Alaxandrinum πϱοβλήματα s. ζητήματα et
λύσεις oblectasse otium doctorum, ex iisque curiosiorem omnem
interpretationem sententiarum ortum cepisse.

XLI.

Enumeravi octo exemplaria, quorum nomen celebre fuit apud vetustissimos Grammaticos Quippe in hoc numero ponendum non

---

47) Strab. XIII. p. 594. (888.) Plut. in Alex. p. 668. D. De Alexandri studio Homericorum Carminum vide viri accurate docti Ste Croix Examen des historiens d'Alexandre le Gr. p. 113., de editione autem τῇ ἐκ τοῦ νάϱθηκός dissidentes Giphan. Praef. ad Il. et Kuster. ad Suid. T. II. p. 8. et Burmann. Sec. ad Vales. Emendd. p. 155.

48) De hoc vide loca ap. Menag. ad Laert. IX, 58. Callisthenes satis notus.

49) Vide ad β. 53. 169. 183. 305. Catal. 156. γ. 276. 277. δ. 88. 93. 297. ε. 741. 778. ζ. 234. η. 93. 228. ι. 17. κ. 98. 153. 252. ν. 295. π. 233. τ. 108. ψ. 269. ω. 15. 569. Praeterea loca, ubi aliquid ex Politiis, ex Hist. natur. laudatur, aliaque ut ad λ. 115. π. 149., et ex Rhetoricis petita illa ad α. 303. 481. Omnino in his omnibus perparum adiumenti est ad tollendam obscuritatem sententiarum et verborum, etsi nonnulla satis sunt ingeniosa et ad historiam interpretationis utilia.

est Euripideum quoddam, de quo unus Suidas mentionem facit parum
accuratam [50]): quamvis haec quoque res habeat hanc vim, ut
iure suspicetur aliquis, plura istiusmodi rudimenta critices admodum
mature obscurata fuisse. Ac si omnia pervestigaveris, forsitan
etiam alios invenias emendatores Homeri, qui Zenodoto traditum a
186 Suida principatum ereptum eant. Attamen huc trahere nolim Nessum
Chium, Democriti discipulum, sub cuius nomine una observatio
fertur in re metrica [51]); aut Aeschrionem, a quo unum rectiorem
accentum accepimus [52]); aut Lysaniam Cyrenaeum, in Scholiis bis
laudatum, licet is, quum alius Cyrenaeus illo nomine nullus notus
sit, sane pro Eratosthenis magistro habendus videatur [53]); multo-
que minus Telephum, Coi Philetae patrem [54]), et alios, quibus
187 an recte tribuatur Grammatici munus, hodie non satis liquet. Sed
ipsum, quem dixi, Philetam, magistrum Zenodoti, ex optimis poëtis
elegiacis, paullo post Aristotelem aliquid ad corrigendum Homerum
contulisse, e tribus locis intelligitur [55]). Ne tantum quidem reli-

---

50) Etiam genere loquendi, in hac re minime usitato, T. I. p. 906.: Ἔγραψε (Εὐριπίδης, τοῦ προτέρου, incertus sum cuius, ἀδελφιδοῦς) Ὁμηρικὴν ἔκδοσιν· εἰ μὴ ἄρα ἑτέρου ἐστίν.

51) Ad ι. 378. in vocabulo καρός, ut iam Ruhnken. in Praef. ad Hesych. p. VII. docuit, primis statim temporibus varie accepto.

52) Nam Aeschriones plures fuerunt clari. V. Ionsii de S. H. P. II. p. 147. Neque doceri potest, illum, qui a Schol. et Eust. ad λ. 239. laudatur, Mitylenaeum esse, amicum Aristotelis et patrem Lysaniae eius, de quo mox. Illius scripturam λῖς, a Brunckio Anal. III. p. 85. merito praelatam vulgatae λίς, in uno isto loco tam diu fugisse editores, sane quam mirum est. Sed plures in Homero sunt tam antiquae vel in levissimis discrepantiae.

53) Conf. Ions. l. c. Scholl. ad ι. 378, π. 558. ibique Eust. p. 1075. Quanquam ad priorem tantum versum a patria cognominatur.

54) Certe quae ad δ. 133. et κ. 545. leguntur, equidem potius Pergameno illi Grammatico assignaverim, qui Romae docuit, et quem Fabr. p. 525. ab illo bene distinxit. Nec, quo illud Schol. ad α. 420. referas, facile dixeris. Dissentire hic et alibi licebit interdum a viro doctissimo, quicum mihi convenit de multo gravioribus rebus.

55) B. 269. φ. 126. 252. Cf. Scholl. ad ζ. 459. χ. 308. Porphyr. Q. H. 8. extr. Eust. p. 1235. At nihil attinet Eustathium eiusque similes nominare, ubi fontes patent in Scholiis. Ipsae emendationes vel animadversiones illius Critici salivam nobis non movent.

quum habemus ex Arati editione Odysseae, cui ut Iliada adderet, a *plurimorum corruptelis* liberatam, invitatus dicitur fuisse a rege Syriae, Antiocho Sotere [56]). Quod quum exitum non habuisset, si bene coniicimus, eam operam suscepisse videtur Rhianus, nobilis 188
et ipse poëta, cuius recensionem nobis pauca fragmenta desiderabiliorem faciunt [57]), quam quidquid in hoc genere lusit Apollonius Rhodius [58]).

At tribus his poëtis superior aetate fuit *Zenodotus* ille, *Ephesius*, qui maioribus librorum copiis maioreque audacia, quam quisquam postea, ad recensendum accessit. Ab illo ad *Apionem* huius historiae *tertiam periodum* constituimus; in qua demum Criticorum et Grammaticorum meritis, qui fungorum modo Alexandriae et Pergami succrescebant, *constantior forma textus* inducta est. Iam multis rebus penitus conversa erat facies Graecarum litterarum, uti ipsarum civitatum. Pro foris, pro pulpitis et scenis 189

Prima longe ineptissima est, nec duae alterae valde dignae sunt relatu.

56) Res a nemine attingitur praeter Suidam T. I. p. 309. et auctorem vet. Vitae Arati in Petavii Uranol. p. 270. A. Posteriori tamen admove aliam vet. Vitam in Ernestii Callimacho primum vulgatam T. I. p. 591. Ubicunque Aratum laudant Scholl. et Eustathius, ablegant nos ad nota Poëmata. Sed notabile est, quod iam tum dicebatur Homericum Carmen λελυμάνθαι ὑπὸ πολλῶν, quum vix ullus Criticorum, excepto Zenodoto, ad corrumpendum de industria prosiluisset. Etiam hoc confirmat ea, quae superius dixi de rhapsodis et primis descriptoribus, sponteque in memoriam revocat monitum Timonis n. 42., recte, ut opinor, acceptum a Fabricio p. 368.

57) A. 97. 553. π. 559. σ. 10. 11. (non lecti ἐν τῇ ῾Ριανοῦ) τ. 41. υ. 188. 331. φ. 607. ψ. 81. ω. 85. Duo vel tria ex his speciminibus habent quod valde displiceat; cetera modestum viri ingenium produnt. Atque fortasse haec recensio (id nomen ei vindicat loquendi modus ille, ἡ ῾Ριανοῦ, ἡ κατὰ ῾Ριανόν) fuit in apparatu Aristarchi.

58) Eius tres afferuntur lectiones, α. 3. κεφαλάς pro ψυχάς, (scilicet ex λ. 55. ubi v. Scholl.) et ν. 657. ἀναθέντες p. ἀνέσαντες; posterior ἐκ τοῦ (συγγράμματος) πρὸς Ζηνόδοτον i. e. *ad* s. potius *adversus* Z. Tertia lectio, non mala, β. 436. ἐγγυαλίζει, Apollonio communis fuit cum Aristoph. et Aristarcho. Scholiastae verbum ibi, προφέρεται, omnibus locis, ni fallor, ad singulares libros criticos pertinet, non ad iustas ἐκδόσεις.

et celebritatibus publicis musea et bibliothecae, pro ingenio, propriarum opum divite, trepida et mediocribus ausis se committens imitatio, pro poësis et eloquentiae concitatissimo spiritu sobria, saepe frigida eruditio, in omnesque partes doctrinarum diffusa lectio, pro inventionis sollertia sedulitas et cura et nitor quidam dispositionis poëticique sermonis, pro artium denique omnium magnifico et nativo flore corollae ex undique decerptis flosculis collectae conspiciebantur [59]. In his autem studiis, quae nunc maxime amor antiquorum imitandorum excitabat, *ars* fuit *interpretandi et emendandi*, lentius commota antea, cui nullus veterum poëtarum largiora pabula praebebat quam Homerus. Mox eadem ars traducta est ad alios poëtas, praecipue lyricos, tragicos, comicos, item ad historicos, oratores, medicos, et ut quodque genus insigne erat praestantia rerum et obscuritate verborum. Ad illum usum latissimos campos ποικίλης φιλολογίας aperuerunt Grammatici, coeperuntque accuratae interpretationis silvam colligere ex cognitione historiae, chronologiae reliquarumque partium antiquitatis, simul ipsam linguae Graecae naturam et rationem scrutari, eamque ad leges analogiae et consuetudinem bonorum auctorum exigere, vocabulorum varias classes describere, τῶν πολλὰ
190 σημαινόντων, ὁμοίων et διαφόρων dialectorumque differentias definire, et alia de hoc genere agitare plurima, quibus multum mutatis subinde, misere truncatis, in alias atque alias formas refictis, hodie quoque in doctiori studio linguarum saepe inscii fruimur [60].

---

59) Erudite haec persecutus est Heynius in Diss. de genio saeculi Ptolemaeorum, Opusc. acad. Vol. I.

60) Quam multis in rebus etiam nunc pendeamus ab Alexandrinorum iudiciis et lucubrationibus, singulatim exemplis demonstrare operae pretium fuerat. Sic omnis fere vulgata chronologia horum est Alexandrinorum, sic innumerabilia in subtilitate veterum linguarum, sic alia. Unus ille *delectus classicorum scriptorum* et in quoque genere principum, quem lib. X. Quinctilianus et quodammodo tota antiquitas sequitur, omnium saeculorum studia et librariorum manus direxit ad id, quod optimum erat in infinita copia. Absque illo delectu esset, profecto nos non haec monumenta antiquioris Graeciae, et haud scio an minus praestantia haberemus.

Etenim de sexcentis eorum, qui per haec saecula illustrando,
corrigendo depravandoque Homero incubuerunt, vix triginta nobis
satis noti sunt. Omitto magnam turbam eorum, qui alterutram
rem obiter et aliud agendo fecerunt in diversissimis scriptis, phi-
losophos, mathematicos, astronomos, medicos, historicos, geo-
graphos, mythographos, rhetores. Innumeris horum vel ipsam
nominis memoriam abstulit vetustas. Nullam enim aetatem habet
historia veterum litterarum, in qua maiorem iacturam fecerimus.
Quotusquisque est in his 250 scriptoribus, qui excitantur in Venetis 191
Scholiis, quem nos accuratius norimus [61])! Hic laboriosa messis
obiicitur litteratoribus, quae laborem tamen saepissime frustratur.
Nam ut omnia minutissimis vestigiis indagaris et excusseris cum
pulvisculo, vix obscuram quandam adumbrationem, non expressam
imaginem proponere licebit eius doctrinae, quae bibliothecas Criti-
corum Homericorum impleverat temporibus Apionis. Sed nobis non
est animus, illarum vacuos forulos ostendere singulis deperditis
operibus dinumerandis, aut impensius conqueri iniquam sortem,
seu quocunque illud nomine appellare placet, quod tantam stragem
et ruinam fecit in rebus, quae sempiterno usui eruditorum desti-
natae viderentur. Huc saepe litteratos nos decet animo regredi,
ut famae nostrae conditionem discamus, et ex tot clarorum scri- 192
ptorum miserrima fortuna solatium quaeramus nostris sive cito
interituris, seu aliquando acris censoris carbone notatis. Illic
quanta uno in loco cadavera et busta voluminum ante oculos
iacent!

---

61) Ut Antigonus ad ψ. 319. Antodorus seu Autodorus ψ. 638. (idem f. quem sub n. 36. memorabam) Aretades ω. 110. Aristeas ν. 137. Clitopho υ. 404. Demo, mulier allegoriae studiosa, β. 205. ε. 722. Cf. Eust. p. 1154. Ero Delius et Hermo κ. 274. Hagno δ. 101. Licymnius β. 106. Nemesio κ. 397, Polycletus φ. 126. p. 468. Sextus λ. 155. Staphylus π. 175. Xeno μ. 435. alii, qui nobis deinde occurrent non quaesiti. In illo numero plura sunt nomina obscurissima, partim plane ignota, partim corrupta etiam a librariis. Sed insunt tamen, qui perantiqui videantur, unus et alter Aristarcheus, et assiduus forsan interpres Homeri. Omnino in novis Scholiis pauci reperiuntur, quibus aetatem Apione posteriorem assignet certa ratio temporum.

XLII.

Redeo ad viros doctos, qui adhuc vivunt in superstitibus scriptoribus et Scholiastis. Quanquam plurimorum ex illis precaria vita est. Ipse quidem Zoilus, famosissimis fabulis ludibrio omnium temporum obiectus, quibus potissimum in rebus allatrarit Homerum, parum constat [62]). Ita nonnullorum, qui dicuntur uni rei seu vocabulo poëtae totam vitam insumpsisse, ne haec quidem tam
193 aerumnosa inventa plene excerpta legimus [63]): alii adeo una prava correctione, alii una interpretatione, alii uno accentu istam, quam diximus, immortalitatem adepti sunt [64]).

---

62) Si nihil de Zoilo superesset praeter illa ad *α*. 129. *ε*. 4. 20. *κ*. 274. *σ*. 22. et Eust. ad Odyss. p. 1614., invisam ei poësin omnem fuisse diceres, planeque ignoratam prisci aevi rationem sentiendi loquendique. In quo tamen nihil admodum praeter ceteros peccavit: modo rabiem addidisse videtur profectam ab acerbitate et pravitate animi. Similia illis saepe multi nostris temporibus adversus Vet. Test. scripserunt impune. Ceterum Zoilorum historia, etiam post Hardionem, non paucis difficultatibus impedita est. Sed celeberrimus eorum haud dubie *rhetor* fuit, quem tamen ubi Strabo appellat VI. p. 271. (417.) in marginem releganda puto verba, *ὁ τὸν Ὅμηρον ψέγων ὡς μυθογράφον*.

63) Ut Neotelis, ignoti scriptoris *ὅλον βίον* (minus bene Valck. *ὅλην βίβλον*) *γράψαντος περὶ τῆς κατὰ τοὺς ἥρωας τοξείας*, compil. ad *θ*. 323. 325., et Dorothei Ascalonitae, *περὶ τοῦ κλισίου* (in loco Odyss. *ω*. 207.) ad *ι*. 90. Qui posterior certe non ante Aristonicum et Tryphonem, sed diu ante Athenaeum vixit, cui laudatur tum alibi tum VII. p. 329. E. ex grandissimo opere, eodem, ut puto, cuius mentio fit ad *κ*. 252. Ita etiam Neoteles iterum occurrit *ω*. 118. Aliud est igitur, per totam vitam cogitare de aliqua re, aliud, nihil praeter hanc unam rem tractare.

64) Exemplo sint hi, quos, quamvis aliquanto posteriores Zenodoto plerosque, tanto lubentius hic anticipo, quia ita nobis area perpurgatur, tot obscuris hominibus differta: Leptines *ψ*. 731. *ἓν* mutans in *ἕν*, quod putabat esse *ἕτερον*; Attalus, forsan is qui in Aratea commentatus est, cui *ο*. 444. *ἰοδόκον* debemus *παροξυτόνως*, aliis *προπαροξυτόνως* scribentibus: ita Euphranori *ξ* 372. *παναίθησιν* pro aliorum *παναιθῆσιν*, ut ex Euphranoris discipulo Apione tradit Eustath. p. 992. Ptolemaeus Evergetes II. rex Aegypti, discipulus Aristarchi, pro *ἴου* Odyss. *ε*. 72., corrigens *σίου*; Lesbocles, f. rhetor Mitylenaeus, Il. *τ*. 90. leniter et

Neque vero eos omnes, quorum auctoritates a Scholiastis 194
et Eustathio expromuntur in lectionibus et observationibus, perpetuam emendationem Homeri aut interpretationem (*διόρθωσιν* aut
ἐξήγησιν) professos esse, iam alii recte monuerunt; idque et res 195
ipsa et modus, quo laudantur, saepe non obscure arguit. Multi enim singulares partes utriusque muneris tractandas sibi sumpserunt singularibus scriptis, in quibus vel latentes sententiarum scrupulos tollerent, e quo numero erant *ἐνστατικοὶ* et *λυτικοί*[65]),

---

satis leviter corrigens *θεὸς δ' ἴα* (h. e. *μία*), ibidemque Hellanicus, quem Sturzius a vetusto historico bene distinxit, etiam ineptius *θεόσδια*; Aristodemus Nysaeus *ι*. 453. corr. *τῇ οὐ πιθόμην οὐδ' ἔρξα*, etsi piae coniecturae gloriola transfertur ad antiquiorem quendam Sosiphanem; Democrines Catal. 251. corr. *Αἰθιόπεσσι*; Antigonus *ψ*. 319. ob insolentem structuram corr. *ἄλλος*; Agathocles *ξ*. 398. corr. *ἰξοφόροισιν*; neque hominem ex Scholl. ad *α*. 591. *σ*. 239. magis admirari discas; Zopyrus *ἐν Μιλήτου κτίσει* cit. *κ*. 275. *πελλὸν Ἀθηναίη*, laudatus in grammatico opere ad *ω*. 139.; Dionysius Scytobrachion post *γ*. 40. novum versum inserens; Archias ad *τ*. 79. uni memoratus Apollonio Lex. v. *ὑββάλλειν* in lectione *ἑσταότως*, quam si recte assecutus est Tollius, cui equidem assentior, mireris eam in copiosissimis Scholiis sub nomine illius non laudari, eiusdemque fere rationis auctorem ibi prodi Epaphroditum, discipulum Archiae. At nihil tale mirandum est in fortuna harum reliquiarum: immo ipse Eustathius nonnullas illarum unus praebet. Ita vanam coni. in Odyss. *λ*. 14. *Χειμερίων* p. *Κιμμερίων* unum Etym. M. p. 513. proponit auctoritate Proteae Zeugmatitae, eiusdem haud dubie, cuius levis interpretatio exstat ad *σ*. 410. Eodem modo semel ab Apollonio illo laudatur seu potius notatur Demetrius *ὁ Πύκτης*, *λ*. 493. verbum *ὀπαζόμενος* interpr. *πληρούμενος*. Sed in semel nominatis interpretibus nullus magis ridiculus est quam Agallias Aristophaneus, cui coniectando an somniando in mentem venerat, duas urbes a Vulcano in Scuto factas *σ*. 490. Athenas et Eleusinem esse.

65) Vide Wower. de Polymath. c. 10. Ions. de S. H. P. II. p. 247. Valcken. de Scholl. in Hom. ineditis p. 145. etc. Iam supra attuli locum Porphyrianum, e quo apparet, hanc omnem rem apud Alexandrinos a disputationibus et colloquiis virorum doctorum profectam esse. Illa mox una cum solutionibus referri solebant in litteras, faciebantque quasi quosdam Commentarios sodalicii, inspiciendos forsan Ptolemaeis, cum concoquerent. Atque de his commentariis (*Dubia vexata Homeri* dicas biblico vocabulo) nunc

196 **vel mores heroicorum temporum, vel consuetudinem Homerici sermonis in universum 66), vel rariora et ab usu abhorrentia vocabula et locutiones explicarent 67).**

---

plura nobis innotuerunt ex novis Scholiis, sed paucissima Zenodoti Ephesii, ut ad α. 21. β. 12., (nisi hic est minor Zenodotus, cui Suidas *Λύσεις Ὁμηρικῶν ἀπορημάτων* tribuit.) longe plurima tamen sine nominibus auctorum. In his igitur leguntur fortasse nonnulla ex operibus trium Peripateticorum, Heraclidis Pontici, Chamaeleontis, Megaclidis, et aliorum. Et Chamaeleon quidem ter laud ad μ. 231. ψ. 94. 454. ex libro *περὶ Ἰλιάδος*, ut suspicor; Megaclides quater ex libro *περὶ Ὁμήρου*, ad κ. 274. π. 140. χ. 36. 205. In celeberrimis autem *λυτικοῖς* fuit sub Ptolemaeo Philadelpho Sosibius Laco, de quo lepidam fabulam narrat Athen. XI. p. 493. F., unde semel memoratur Eustathio, sed nusquam in Scholiis. Docet illa fabula, quam curiosus illarum rerum fuerit Philadelphus. Notissimum est simile studium Tiberii e Suet. c. 70.

66) De moribus quidem perpauca scripta commemorantur, nisi eo referre velis *τὰ περὶ τῆς καθ' Ὅμηρον τακτικῆς* ap. Aelian. Prooem. Tact. vel *τὰ περὶ οἰωνιστικῆς τῆς κ. Ὁ.* in Scholl. ad β. 305. quorum auctorem, puto, unum novimus ex Suida, Pollетem, aliaque similia a philosophis et rhetoribus commentata. De altero genere, orationis Homericae proprietatibus, paullo celebriores sunt libri, ut Ptolemaei Pindarionis, *περὶ τοῦ Ὁμηρικοῦ χαρακτῆρος*, Aristonici, *περὶ τῶν τῆς Ἰλ. καὶ Ὀδ. ἀσυντάκτων ὀνομάτων* libb. VI. de quibus v. Suid. T. I. p. 326. III. p. 224. tum Basilidae, *περὶ Ὁμηρικῆς λέξεως* ap. Etym. M. p. 142. et Zenodori in primis, *περὶ τῆς Ὁμήρου συνηθείας* libb. X. laud. in Scholl. ad σ. 356. 22. ρ. 263. Apollon. Lex. v. *ζῶστρα*. His enim locis plus tribuo quam Suidae, librum hoc titulo ad Zenodotum minorem referenti. Alios eiusdem argumenti libros, neque tamen omnino satis certi, sub auctoribus suis notabo.

67) *Γλώσσας* s. *λέξεις*. Inde paullatim Glossaria et Lexica facta esse apparet, etiam, quod temere dubitant nonnulli, ipsa hac aetate Alexandrina. Sed primum, ut videtur, res instituì coepta est ad seriem quandam rerum, sicut est in Onomastico Pollucis. Cuiusmodi antiquissimum specimen Strato (al. Strattis) ap. Athen. IX. p. 382. sqq. commemorat Philetae, poëtae illius, ut docti putant, *Ἄτακτα* sive *Γλώσσας*, quo posteriore titulo afferuntur ad Apollon. Rh. IV, 989. Etym. M. p. 330. Cf. Valcken. ap. Koppiersii Obss. philol. p. 36. Fuerunt in illis glossis, *μέροπες*, *οὐλοχύται*, *μῆλα* aliaque, etiam *δαιτυμών*, in quo laborabamus p. 132. Qui

Sed plerosque horum librorum situs dudum et tineae occu- 197
paverant, quum Scholiastae nostri commentarios suos conscribebant.
Quin etiam principum Criticorum, *Zenodoti*, *Aristophanis*, *Ari-
starchi*, *Cratetis*, recensiones et interpretationes iam tum non
erant in doctorum manibus integrae. Tametsi per illa saecula
totumque medium, quod vocant, aevum in aliqua bibliotheca liber
potuit incorruptus latere, quem vulgo in deperditis numerabant,
vel in frustula dissectum legebant [68]). Nimirum sub Augusto et
proxima aetate, quae cito litteras Alexandrinas ad tenuitatem com-
pendiorum redigere coeperat, lectiones et emendationes illorum 198
aliorumque vario consilio excerptae a multis per Lexica et Com-
mentarios et Scholia dispergebantur. Atque utinam ullum ex istis libris, utinam duntaxat unum Apollonii Lexicon integrum haberemus! Nam qui postea ad compilandum venerunt minuti Grammatici, saepe dedita opera neglexerunt, quidquid reconditioris doctrinae esset, sive a vulgato textu sui temporis alienum. Itaque accidit tandem, ut ne de primariis quidem Criticis illis, a quorum auctoritate primum hic textus noster manavit, tantum nobis supersit, quantum ad cognoscenda eorum ingenia et emendandi artem sufficiat. Hoc autem est illud, in quo nunc maxime elaborare cupiam, ceteris opportuniori loco reservatis, quae ad accuratam notitiam Homericorum interpretum pertineant.

Sed etsi mihi eruditorum venia opus est, eam tentaturo rem, in qua callidissimum coniectorem saepissime destituat servata fractis

---

Philetam secuti sunt in hoc genere, indocti plerique et inepti, notantur saepius in Scholiis. Verum ad hos redeundi infra erit locus.

68) Videlicet in antiquitate versanti cogitandum semper est, illam caruisse iis subsidiis notitiae litterariae, quae nobis haec bonarum artium publica lux et mercatura parat. Eustathio, *Παρεκβολὰς* suas scripturo, videri potuerunt optima quaeque et antiquissima Scholia in promptu esse, dum antiquiora et meliora cod. Veneti latebant forsan in vicinia eius. Indagare igitur licet, quo saeculo liber aliquis veterum desierit in manibus vulgi esse, non, quo esse desierit; et ut quisque scriptor vetustior est, eo facilius ei id, quod de Eustathio dicebam, accidisse putandum est. Levis in speciem res est, sed cuius olim magna vis fuit ad ipsam rationem tractandarum litterarum.

lacerisque tabulis materia, haud ingratum tamen fore arbitror, si, quae passim dissipata feruntur, adhibito quodam de gravissimis rebus iudicio ad brevem conspectum revocare potuero. Ita etiam crescent quodammodo copiae, quae nec ipsae per se contemnendae
199 sunt. Gauderent, puto, magistri Orientales, si tribus locis certo constaret, quid Gamaliel aut alius superioris aetatis doctor Iudaeus in Mose et Prophetis legerit: nos in Homero quid Zenodotus legerit, 400 fere locis, quid Aristophanes, fere 200, quid Aristarchus, plus millies scimus.

XLIII.

Antiquissimi illorum, Zenodoti Ephesii, quem epicum poëtam et primum διορθωτὴν Homeri fuisse Suidas refert [69]), fama semper
200 fuit perquam ambigua. Nam alii ab ingenio eius primum meliorem cultum horum Carminum repetunt [70]); alii, in his infimae aetatis

---

69) T. II. p. 8. Ibi quomodo accipiendum sit, quod *primus* dicitur, nemo quaerat post Küsterum et Fabricium p. 362. Quoniam autem, eodem Suida auctore, alius Zenodotus fuit Alexandrinus, Aristarcho suppar et adversarius, necessarium est, huius quae sint, quae illius, distinguere. Addunt praeterea Scholia in Arat. Phaen. 33. et Eustath. p. 957. 1006. tertium eius nominis, Malloten, eundem fortasse, qui Κρατήτειος vocatur in Scholl. ad ψ. 79. Sed ut dicam quod sentio, ne hunc quidem ab altero illo diversum habuerim, ut ab aliis a patria Mallotes, ab aliis ex more aetatis illius Alexandrinus a domicilio dictus sit, fueritque in iis Cratetis discipulis, qui magistri sui contentionem cum Aristarcho, ut fit, suam facerent. Iam quum in Ven. Scholiis tot locis, excepto uno isto, semper Zenodotus appellctur simpliciter, compositus etiam vel praepositus Aristophani et Aristarcho, omniaque illi tributa ad eandem rationem et formam ingenii referantur, plane non dubito, ubique fere apud Intpp. Homeri *Ephesium Criticum* intelligendum, et si qua *alterius Mallotae* supersunt in iis, quae passim adversus Aristarchum monentur, ea sine nomine ad nos perlata esse. Equidem sex septem locis Scholiorum aliquando in dubitationem me adductum memini; verum diligentius explorata res primum adspectum confirmavit. Eodemque nos alii scriptores ducunt, Strabo, Athenaeus, Apollonius Alex. etc.

70) Celebres in hanc sententiam versus sunt Ausonii in Ludo VII Sapientum,

Scholiastae, illum levitatis et studii ineptiarum acriter accusant. Ac sane plurimae lectiones eius tam sunt improbabiles, et a tanta temeritate iudicii profectae, ut ita emendare vel tironem hodie pudeat [71]); *ἀθετήσεων* autem tanta est multitudo ac licentia, ut 201
nonnullis visus sit Homerum prope ex Homero tollere. Quippe saepe praeclarissimos et optimos versus expungit, interdum totas *ῥήσεις* contaminat, alia contrahit, alia addit, omnemque sibi in Iliada, velut in proprium opus, arrogat potestatem [72]). Quodsi

---

> Maeonio qualem cultum quaesivit Homero
> Censor *Aristarchus* normaque *Zenodoti*.

Neque alium ab eodem poëta significari puto Epist. XVIII, 28. ubi praeter Varronem et alios Latinos in numero Criticorum ponuntur Crates, Aristarchus,

> Quique sacri lacerum collegit corpus Homeri.

Pisistrato hic locus non est, multo minus Cynaetho, ut nuper vir doctus putabat.

71) Speciminis loco hic paucas quasdam ex immenso numero subiiciam lectiones, easque non eo consilio excerptas, ut pessima pars Zenodotei textus cognoscatur. A. 68. dedit *ἐκαθέζετο*, ubi Schol. *Οὐκ ἐᾷ Ζ. ἑλληνίζειν τὸν Ὅμηρον.* 80. *κρείσσω*, quam formam etiam in similibus tenuit, ut 249. *γλυκίω*. 351. *χεῖρας ἀναπτάς*. γ. 56. *Τρῶες ἐλεήμονες.* (v. ad 453. et η. 390.) 273. *Ἀρνῶν ἐκ κεφαλαίων* ap. Etym. M. p. 507. ε. 53. *χραῖσμεν θανάτοιο πέλωρα.* ζ. 112. *Ἀνέρες ἔστε θοοὶ, καὶ ἀμύνετον ἄστεϊ λώβην.* θ. 128. *Ἐρασιπτόλεμον*, relicto tamen 312. *Ἀρχεπτόλεμον.* 501. *ἐπεὶ Διὸς ἐτράπετο φρήν* ex κ 45. ubi v. Scholl. 558. *Μυρία δ' ἐν πεδίῳ.* ι. 637. *Ἀθρόοι ἐκ Δαναῶν.* κ. 306. *Αὐτοὺς οἳ φορέουσιν ἀμύμονα Πηλείωνα.* λ. 27. *Ἐρίδεσσιν.* μ. 34. *ὡς ἤμελλεν. Ἐστὶ δὲ βάρβαρον*, addit Schol. 75. *ἄγε τὼς ἄν.* 153. *λάεσσιν.* 444. *ἐπεὶ θεοῦ ἔκλυον αὐδήν.* ξ. 177. *καλοὺς καὶ μεγάλους.* ο. 134. *Αὐτὰρ τοῖς ἄλλοισι θεοῖς μέγα πῆμα φυτεῦσαι.* 439. *τέκεσσι.* 716. *οὐκ ἐμεθίει.* π. 202. *μητιάασθε.* 697. *ἕλες.* ρ. 51. *Χαρίτεασι μέλαιναι.* 153. *κύον ἔτλης.* 582. *Ἕκτορα δὲ φρένα δῖος Ἄρης ὤτρυνε μετελθών.* σ. 385. 424. *ἡμετερόνδε.* Lectiones voco haec, non correctiones. Quis enim haec omnia a Z. primo in textum illata esse crediderit?

72) Statim hic indicem dabo utriusque generis versuum, primum eorum, quibus ut suspectis notam suspicionis suae apposuerat, (v. supra p. 148.) tum eorum, quos omnino non posuerat in textu. De utroque satis distincte traditur in Scholiis, de priore verbis, *ἀθετεῖν*, *περιγράφειν*, *περιαιρεῖν*; de posteriore modo est, *Ζηνόδοτος τούτους οὐκ ἔγραφεν*, *οὐδ' ὅλως ἔγραφεν*, modo,

202 ita primus facere ausus est, procacissimum hominis ingenium mirere;

οὗτοι οὐκ ἐφέροντο παρὰ Z. Prioris generis sunt: A. 4. 5. 46. 47. 63. 80. 117. 143. 159. 160. 208. 209. 225—233. inclus. 396—406. 488—492. β. 220—223. 227. 228. 231—234. Catal. 35. (vulg. 528. cf. Eust. p. 276.) 60—62. 86. 87. — 119—121. (vulg. 612—614.) 148. 149. 180—182. 193—201. (vulg. 686—694.) 231. 232. γ. 18. ε. 187. 249. 250. — 906. η. 195—199. 255—257. — 443—464. 475. ap. Eust. p. 692. — 482. ϑ. 1. (quem versum mox inter 52. et 53. ponebat) 493—496. ι. 688. (692.) λ. — 547—556. (ὡς — ἤϊε) 793. 794. ξ. 114. 304—306. π. 93—96. 140. — 432—458. 668. cum sqq., seu totum locum aliter διεσκεύαζε. ρ. 260. 261. σ. 39—49. φ. 538. 539.

Ii versus, qui a Zenodoto penitus sublati dicuntur, hi sunt: A. 490. β. Catal. 181. ϑ. 284. 371. 372. 385—387. (cf. ad ε. 734. 735.) — 528. — 532—534. 553. 554. ι. 23—25. 416. 684. (688.) cum aliquot seqq. ut 690. (694.) κ. 240. 253. 498. λ. 13. 14. 78—83. 179. 180. (cf. π. 379. 699. nam nulli sunt alii versus, quos Schol. illo loco respicere potuerit) 356. 515. 704. (705.) μ. 175—180. 450. ο. 18. cum tota κολάσει Iunonis. 33. 64—77. π. 141—144. (v. ad τ. 387.) ρ. 134—136. τ. 77. φ. 195. ω. 269. Lineolae numeris impositae hic quoque aliquid insigne, aliquid in malam bonamve partem notabile indicant. Insunt enim in utroque genere etiam bona quaedam, maxime in posteriore, probata partim Aristarcho, nunc a me uncis notata: in aliis autem multis versibus vix coniectura assequare, quid reprehendendum senserit.

Sed ineptissime versatur passim in transponendo, et in lacunis, quas temere facit, suo ingenio explendis. Ut reprobato versu γ. 335. reliquos sic collocavit, ut continuo post 333. poneret 336. 337. 338. tum 334. extremis verbis sic mutatum, βάλετ' ἀσπίδα θυσσανόεσσαν. Mox versibus 422. et 427. hunc interponebat,

Αὐτὴ δ' ἀντίον ἵζεν Ἀλεξάνδροιο ἄνακτος,

sublatis quatuor illis 423—426. Sic κ. 522. praeponebat antecedentibus duobus, ubi Schol. bene, Πρῶτα δὲ ἰδόντα ἔδει κλαίειν. Alibi contractiones versuum afferuntur in primis ridiculae. Ita egregios illos α. 219. 220. contrahebat in hunc unum:

Ὣς εἰπὼν πάλιν ὦσε μέγα ξίφος, οὐδ' ἀπίθησε.

Eodemque in libro pro 446. 447. hunc habebat:

Ὣς εἰπεν· τοὶ δ' ὦκα θεῷ ἱερὴν ἑκατόμβην.

B. 60. sqq. fortia repetitio eorundem versuum ei adeo displicebat, ut pro 65—70. hos duos daret,

Ἠνώγει σε πατὴρ ὑψίζυγος, αἰθέρι ναίων,
Τρωσὶ μαχήσασθαι προτὶ Ἴλιον. Ὣς ὁ μὲν εἰπών.

sin aliorum exemplo fecit, etiam hinc apparet, quanta libidine et 203
vi in vetustis monumentis grassata sit critica incipiens. At minime credibile est, ea omnia excogitasse Zenodotum, quae ad eius auctoritatem referuntur, atque adeo Zenodoteas scripturas, magnam certe partem, non alias esse, quam antiquiorum plerorumque librorum. Idque quum et coniectura probabile sit, et aliquot idoneis 204
argumentis intelligatur [73]), circumspecte nobis iudicandum erit de
principe Criticorum, ne ipsi imputemus vitia, quae ei forsitan com- 205
munia fuerint cum doctissimo quoque illorum temporum.

Nam de iis vitiis et erroribus, quibus omnem et Homericae et Graecae orationis veram rationem pervertere videtur, aliter in saeculo grammaticis praeceptis abundante, aliter in illo statuere

---

Cf. Eust. p. 173. Similiter ineptiebat in π. 89. sqq. et aliis locis. At in pluribus horum, maxime ibi, ubi aliquid plane omisit, cuivis nascatur suspicio, partem culpae in mala fide antiquorum exemplarium, non in Zenodoti ingenio solo, quaerendam esse.

73) Trinum omne perfectum, aiunt. B. 196. pluralem affert Aristot. Rhet. II, 2, 7. *Διοτρεφέων βασιλήων.* Ubi numerus sententiae causa a philosopho poterat mutatus videri. Sed ecce! eandem scripturam nunc ex Scholiis discimus Zenodoti fuisse. Magis notabile hoc est, quod idem duobus aut pluribus vss., certe β. 144. ξ. 499, vocabulum absurdum et nobis plane ignotum dedisse traditur, *φή* pro *ὡς*. *Φὴ κύματα μακρὰ θαλάσσης*, *Ὁ δὲ φὴ κώδειαν ἀνασχών.* Sed istius monstri usus ex *τοῖς μετ' Ὅμηρον*, nominatim Antimacho et Callimacho, demonstratur in Scholiis. Num id ergo Zenodoteae monetae putabimus? Ita de vss. ab eo reiectis semel notatur, ρ. 134. et proximos duos etiam a Chiorum exemplo abfuisse. Addere his multa facillimum est. A. 216. *σφωΐτερον* in secunda persona singularis numeri adhibuit Z. Infra videbimus, id et aliis poëtis Alexandrinis placuisse, quos nemo dixerit ab uno Z. deceptos. Ξ. 442. *Ὀϊλῆα* male mutavit, inquiunt, in *Ἰλῆα*. Statim et huius formae antiquum usum demonstrabimus. B. 484. dedit *Μοῦσαι βαθύκολποι.* Rident epitheton, ab Homero Barbaris modo dari solitum. At auctoritatem lectioni conciliat Pindarus Pyth. I. 23., quum veterum exemplarium fidem ignoremus. De hac autem quaerendum fuerat veteribus, priusquam Zenodoti insignem audaciam et ignorantiam riderent.

Ἡμεῖς γὰρ κλέος οἶον ἀκούομεν, οὐδέ τι ἴδμεν.

Nihil scimus, nisi quid in illius recensione lectum fuerit olim; de iudicio viri parum constat; sed ipsa res arguit, plurima vitia eum ex antiquioribus fontibus traxisse, quae vel doctissimis poëtis, quales Antimachus et Callimachus fuerunt, imponerent.

convenit. Ante enim quam lingua ad subtilitatem praeceptorum curiosius revocari coepta erat, etiam ingenioso labi licuit et inconstanti esse in hoc genere, quod ingenio minus quam arte regitur. Ipsa vero ars quam exiguis in rebus titubet cursum ingrediens, quamque ei pronum sit, dum inter consuetudinem scriptorum et legitimam rationem diiudicare studet, ab utraque norma imprudenter aberrare, nemini intelligenti obscurum esse potest. Itaque fuerunt interdum eruditi, qui Varronem, et si qui huius aequales de causis sermonis Latini anquirunt, contemptim invitarent ad scholas suas, ut quae olim frustra quaesivissent, facillime et accuratissime discerent. In primisque saepe periti linguae Hebraicae, cuius tamen quantillam partem complectantur, viderint ipsi, deridere solent Philonem Iudaeum, Origenem, Hieronymum, utpote quorum
206 cognitio florentis adhuc linguae longe remota erat ab ea subtilitate, quam professio Grammatici exigeret [74]).

Atque ad hanc aetatem Graecae linguae retorquendus est animus noster, ut de primis artis auctoribus recte et cum aequitate iudicemus. Ipsae quidem Zenodoti scripturae diligenter excussae manifesto ostendunt, multas observationes et regulas sermonis tempore illius nondum constitisse, quas nunc docti indoctique vulgo sequimur. Ut de dualibus non ponendis vice pluralium [75]),
207 de Homerico usu articuli [76]), de potestatibus plurium vocabulorum,

---

74) Cui ignotus est Scioppius, *cloacinam Grammaticam* Romanorum ubique crepans? Nec levius Ios. Scaliger questus et alii de ineruditis olim studiis linguae Hebraicae. Contra quos breviter sed accommodate ad hunc locum nostrum disputat Ernest. Opusc. philol. p. 296. sqq.

75) Vide ad γ. 279. 459. ubi Z. scribebat ἀποτίνετον. (Cod. ἀποτίνετε. Sed satius est menda Scholiorum tacite corrigere.) ζ. 112. λ. 348. ν. 627. ο. 347. σ. 287. ψ. 753. add. ω. 282. ubi in societatem huius erroris adducuntur Crates et Eratosthenes, θέλοντες συγχεῖσθαι τὰ δυϊκὰ παρ' Ὁμήρῳ. Ac plures a nobis addi possent poëtae Alexandrinae et posteriorum aetatum, qui illam confusionem, quam et ipsi imitabantur, in Homero fortasse ad exquisitum sermonem sive ad licentiam aevi ἀοιδῶν retulerunt.

76) Accurata nostra praeceptio de hac re, sicut alia huiusmodi plurima, Aristarchi est, qui docuit, Homerum συνήθως ἐλλείπειν τοῖς ἄρθροις. V. Apollon. Alex. de Synt. I. p. 84. Plutarch. Plat. Quaest. p. 1010. D. et passim Scholl. Zenodoto igitur, apud

de discriminibus dialectorum, de constructionibus poëticis et multis aliis rebus eiusdem generis [77]). Huc adde honestissimam causam 208

---

poëtam usum sui saeculi quaerenti, multas lectiones mutandas videri necesse fuit. Ita illi *Ὀϊλεὺς* facile fiebat *ὁ Ἰλεύς*: v. ad Catal. 34. *μ*. 365. *ν*. 203. 694. 712. *ο*. 333. *ψ*. 759. Etym. M. p. 346. Eust. p. 101. etc.: quum eum unus locus *λ*. 93. ad verum ducere debuisset. Verum huius quoque formae, ne eam in criticis nugis annumeres, auctores laudantur Hesiodus et Stesichorus. Ob eandem necessitatem articuli Zenodoto scribendum videbatur *ὤλλοι*, ubi *ἄλλοι* est *οἱ ἄλλοι*, *ceteri*. V. laudd. in Reiz. de prosod. Gr. accentus inclinat. p. 75. cum Etym. M. p. 821. Scholl. ad *β*. 1. et *κ*. 1. Quo posteriore loco sic narrantur et alii scripsisse, uti nunc satis constanter facit Apollonius Brunckianus. Aeque facile articulus addi aut demi potuit aliis vocabulis multis. Saltem versus non reclamat, sive scribas *στῆ δ' ὁ γέρων*, *ἀνὰ δ' ὁ πτολίπορθος Ὀδυσσεύς*, sive *δὲ γέρων*, *δὲ πτολίπορθος Ὀ*. Il. *β*. 278.

77) His apponamus quaedam per saturam, ob quae Z. saepe vituperatur et *dipla* notatur in Scholl. *Α*. 729. confudisse dicitur *δόρπον* et *δεῖπνον*, *ν*. 610. *μάχαιραν* et *ξίφος*, *σ*. 247. *τ*. 14. *φόβον* et *δέος*. A. 56. 198. scribebat *ὀρῆτο* pro *ὁρᾶτο*, 530. *κρητός* p. *κρατός*, in quibus propter confusas dialectos reprehenditur. *Γ*. 459. notatur, quod infinitivum potestate imperandi ignorarit; *ξ*. 162. quod *ἑαυτὴν* pro uno vocabulo habuerit; (*ἀγνοεῖν τὴν διαφορὰν αὐτόν φησιν Ἀρίσταρχος*: cf. Reiz. ad Theog. Hes. 470.) *α*. 393. *ο*. 138. *τ*. 342. *ω*. 528. 550. quod dederit *ἑοῖο* p. *ἑῆος*; *β*. 302. *γ*. 280. *ξ*. 274. quod *μαρτύρους* in *μάρτυρας* mutarit, de certo exemplo Odyss. *π*. 423. securus; *γ*, 244. *λ*. 142. quod neglexerit veram vim pronominum *σφός* et *ἑός*, quae quidem post ipsum unice legitima ponebatur; *ξ*. 469. quod verbo *γεγώνειν* addiderit casum quartum: in quo certe non potuit constans esse, quum illa, *Δαναοῖσι γεγωνώς*, *Τρώεσσι γεγωνώς* et similia plura talem mutationem respuerent: *γ*. 71. 92. *η*. 114. quod *ἀμείνων*, *γλυκίων* et alia huius formae scripserit sine ultima littera, *ἀμείνω*, *γλυκίω*: quo sane nihil absurdius est et analogiae magis repugnans: *β*. 36. quod verba singularis numeri ubique cum nominibus neutris pluralis iunxerit, ex vulgari consuetudine, quam in aliis quoque rebus perperam secutus videtur. Ut in anacoluthis expellendis, qualis pessima eius emendatio est *ζ*. 511. *ῥίμφ' ἑὰ γοῦνα φέρει*, de qua cf. ad *ο*. 405. *ρ*. 700. *σ*. 148.; ut in membris orationis ad prosaicam *συνάφειαν* vinciendis per participia, tanquam *β*. 187. *Σὺν τῷ βάς*, *ξ*. 169. *ἐπιθεῖσα*, ubi bene monet Schol. Idem notatur, quod nescierit Homerum *παραλλήλως τάτ-*

alucinandi, quum Grammaticus provinciam suam egressus constan-
209 tiam usus inflecteret ad speciem quandam analogiae, et in ipsum dominum linguae affectaret imperium [78]). Adde denique, id quod identidem computandum est, si forte exemplaria, quibus utebatur, mendis inquinata erant et vitiis, qualia nonnulla paullo ante cogno-
210 vimus [79]). Numne igitur absurdorum omnium, quae Zenodotea dicuntur, unus nobis Zenodotus reus agendus erit?

τειν τὰς ἰσοδυναμούσας λέξεις; π. 666. φ. 17. et alibi, quod figuram κατὰ τὸ σιωπώμενον non custodierit, notam etiam e Lat. Scholiastis etc. Nam satis illa docent, quam multa debeamus Grammaticis, Zenodoto posterioribus, qui haec omnia, quae ad grammaticam ἀκρίβειαν et bonam interpretationem spectant, ad rectiora praecepta revocarunt. Ac nonnulla illorum profecto permira sunt in Critico, praesertim eo, qui ipse versus pangeret, maxime ἄμετρα quaedam, ut Catal. 27. 165. ζ. 34. ν. 172., qualia tamen non sunt in tribus Epigrammatis, quae sub eius nomine exstant in Brunckii Analectis, T. II. p. 61.

78) Ex hoc fonte manasse videntur errores plures ex superioribus, et hi maxime, in declinandis pronominibus commissi a Z. Quos quum notant Scholiastae, insolentia rei facit, ut hos ipsos primum legens monstra fingere putet. Nam β. 239. τ. 384. tradunt illum dedisse ἑοῦ pro genitivo primitivi pronominis ἕο, ϑ. 377. χ. 216. νῶϊν pro accusativo νῶϊ, α. 336. σφῶϊν pro accus. σφῶϊ, μ. 366. σφῶε pro nominativo secundae personae σφῶϊ, item in tertia persona α. 8. κ. 546. σφῶι pro σφῶε, quod postremum, ut valdius mirere, a Seleuco probatum ac refutatione dignum habitum est ab Apollon. Alex. de Synt. II. p. 167. Ex eodemque discimus, id quod varietati in ω. 486. Odyss. τ. 358. et alibi, tum Ammonio v. ἐμεῖο et σοῖο explicando prodest, Zenodotum possessiva ἐμοῖο et σοῖο mutasse in primitiva ἐμεῖο et σεῖο. Vide Apollon. l. c. p. 165. ubi quod dicit τὰς γραφὰς εἰς Ζ. ἀναφέρεσϑαι, plane docet, scripturas Zenodoteas iam Antoninorum aevo doctissimis hominibus non nisi ex aliorum excerptis cognitas fuisse.

79) Pag. 168. sqq. In primis huc refer menda antiquissimae scripturae, continentis et imperfectae notis litterarum, tum oscitationes librariorum in codd. εἰς πρᾶσιν γεγραμμένοις, quos Strabo dicit noto loco XIII. p. 609. (907.) Posteriori generi adscribenda sunt haud dubie multa, quae ex aliis libris in alios olim translata, nunc honorem *variarum lectionum* obtinent. Prioris sunt permutationes longarum et brevium vocalium, de quibus v. ad λ. 104. ξ. 45. σ. 198. φ. 127. χ. 236. ubi v. Valcken. et varietates huiusmodi, μ' εἰρόμενος, μειρόμενος, η. 127. cf. ad ι. 612. — ἐξελόμην, ἐξ ἑλόμην, ι. 130. — ἐξήλατον, ἐξ ἤλατον, μ. 295. etc.

At interpolavit ipse quaedam, mutavitque poëtam ad libidinem suam et priscae orationis morumque heroicorum inscientiam. Id utique accusant Scholiastae; nec quisquam dubitet: etsi nusquam satis distinguunt, quid ipse de suo invexerit, quid olim vulgatum invenerit [80]. Contra iidem quaedam etiam praeclara 211
eius afferunt, partim Aristarcho et reliquis antiquis auctoribus nostri textus probata, partim fortasse, me suffragante, probanda in posterum [81]. Neque enim nihil est in illis, quod ex auctoritate 212

---

80) Nonnunquam illi quidem ita loquuntur, ut ipsum Z. lectionum suarum auctorem seu emendatorem facere videantur; nonnunquam etiam perinde, quasi exemplar eius in manibus habuerint. Ut quum ad *ι*. 131. narrant, duos versus *τ*. 245. sq. eum sic male correctos exhibere,

Ἐκ δ' ἄγον ἑπτὰ γυναῖκας, ἀμύμονα ἔργ' εἰδυίας,
ἕξ, ἀτὰρ ἑβδομάτην Βρισηΐδα καλλιπάρηον,

dicunt ibi, et paucis aliis locis, *γράφει Ζηνόδοτος*, instanti tempore, cuius legitimus usus est in libris, qui vulgo in manibus sunt. Sic est *Ζηνόδοτος* (cod. *σύνοδος*) *ὑποτάσσει*, ex. gr. ad *ν*. 808. cui versui hunc addidit,

Λίην γάρ σφιν πᾶσιν ἐκέκριτο θάρσεϊ πολλῷ,

ut versui *ξ*. 136. hunc, aeque ineptum,

Ἀντιθέῳ Φοίνικι, ὀπάονι Πηλείωνος.

vel *πεποίηκε Ζ.*, ut *χ*. 378. quem sic legit,

Ἀτρείδη τε καὶ ἄλλοι ἀριστῆες Παναχαιῶν.

vel *τέταχεν*, ut *δ*. 123. cui cum, qui ordine proximus est, praeposuit, ut *ξ*. 394. quem cum sequente post 399. collocavit: vel denique *μετέγραφεν*, ut Catal. 188. (681.) cuius loco si Zenodoteum legeremus, per se minime malum,

Οἳ δ' Ἄργος εἶχον τὸ Πελασγικόν, οὖθαρ ἀρούρης,

periisset nobis *peculiare artificium* Clarkii et Dominae Daceriae. — Sed quis fidem habeat istis vocabulis, qui saepe alibi viderit hos Scholiastas Zenodotea haud dissimulanter tradere ex auditione et fama et coniectura, non ex inspectis libris veteribus?

81) Vide ad *α*. 169. *β*. 258. 448. *γ*. 57. 126. 259. *ϑ*. 304. *μ*. 295. *ξ*. 285. 322. 400. *π*. 188. *ψ*. 307. etc. Aliquoties eius ratio etiam Scholiastis laudatur, ut *η*. 428. *ξ*. 229. *σ*. 198. 499. etc. etsi temere interdum. Quam saepe Aristophanes Byz., tum in lectionibus, tum in *ἀθετήσεσι*, cum Z. consenserit, paullo mox videbimus. Ex iis autem lectionibus Z., quas nunc tandem in textum revocavi, quaerendi labore fessus harum tantum quatuor memini, *α*. 260. *ε*. 227. *μ*. 428. *ν*. 423. conf. cum *ϑ*. 334. ubi tacent magistelli, quibus Z. tam ridiculus est ad priorem versum.

bonorum librorum fluxisse videatur [82]), ut potius reprehendendus
213 sit, quisquis id suis coniecturis quantumvis venustis postposuit,
quam qui veteres scripturas repetiit, temerarius coniector habendus. Nam et insequentes Criticos saepe sine idonea causa a fide librorum recessisse, posthac apparebit. Itaque huc redeunt omnia, ut ex reliquiis illis Zenodoti communis antiquior forma Homerici textus aestimetur [83]), intelligaturque, quam tenuia primordia fuerint artis

---

82) Talia sunt fortasse haec, aut, si ex priscis *διττογραφίαις* delecta sunt, certe haud pravi iudicii specimina indicabuntur: A. 34. *ἀχέων* p. vulg. *ἀκέων* — 47. *νυκτὶ ἐλυσθείς* p. vulg. *νυκτὶ ἐοικώς* (cf. ad *μ*. 463.) — *γ*. 152. *δένδρει* p. *δενδρέῳ* — *δ*. 339. *ψαίδιμ' Ὀδυσσεῦ*, quod qui improbant, immemores erant versus *α*. 122., aut ibi vim voc. *κύδιστε* pervertebant. — *ε*. 898. *ἐνέρτατος* — *ϑ*. 166. *πότμον ἐφήσω* p. inusitata formula, *δαίμονα δώσω* — *ι*. 158. *καμφϑήτω* — 656. *ἐγκονέουσαι* — 660. (664.) *Τῷ δὲ γυνὴ παρέλεκτο Κάειρ', ἣν Λ. ἦγε*; ubi Scholiastas fugiebat historia captae Chryseïdis *α*. 366. — *λ*. 840. *σεῖ' ἀμελήσω* — *ν*. 107. *ἑκὰς πόλιος* — *ξ*. 40. *ἑταίρων* — *π*. 156. *πάντῃ* p. *πάντας* — *σ*. 565. *ἐς αὐτήν* — *υ*. 138. *ἄρχησι*. — Iam fac, ea ad Zenodotum auctorem referri, quae illorum loco substituta sunt, nonne statim, ingrato nomine posito, omnem, quam nunc habent, gratiam perdiderint? Ac plura tamen vulgata non antiquiora videntur iis Grammaticis, qui Homericae orationis formam elegantioribus legibus adstrinxerunt, et, quidquid his contrarium esset, sedulo oblitterarunt. Nonnihil tamen forte casuque in his quoque rebus relictum est, quod, subtractis pluribus exemplis eiusdem formae, perantiquam fraudem proderet, quum id mirarentur postea Critici, et varie vexarent. Ut illud *Ἴλιον αἰπύ* *ο*. 71. cuius causa centies dipla posita est in Scholiis, ut *unicum* scilicet *exemplum* neutrius generis in illo nomine locum suspectiorem faceret. Sed ex Zenodoto etiam alii duo versus notantur, ubi legit *Ἴλιον αἰπύ*, *π*. 92. *σ*. 174.

83) Hic reliquos locos omnes, in quibus Zenodoti mentio fit et apud Scholl. et apud alios scriptores, numeris suis in parva tabula subnotabo; quo simul brevitatis mihi impositae et commoditatis legentium rationem habeam. Itaque conferant ipsi, qui, quantum licet, totum Z. cognoscere cupient: A. 5. (Athen. p. 12. F.) 24. 42. 60. 69. 73. 83. 86. 91. 97. 100. 129. 163. 169. (cf. Schol. Wassenb.) 204. 212. 216. 251. — 271. 299. 400. 404. (cf. Eust. p. 124. et Hesiod. Θ. 734.) 434. 559. 567. 598. 609. 611. *β*. 4. 12. 35. 53. (cf. Schol. Wassenb.) 55. 56. 89. 111. 156. 161. 226. 297. 299. 314. 318. 435. 448. Catal. 9. 14. (cf. Strab. IX. p. 413.) 39

corrigendorum priscorum monumentorum et ipsius grammaticae 214
interpretationis. Quanquam veri nominis interpretationem ei adeo
nemo veterum tribuit, ut nonnisi inita ratione emendandi inter- 215
pretem egisse videri queat [84]).

---

78. 123. 133. 141. 174. 197. 201. 204. (cf. Steph. Byz. v. Ἀντρῶν) 225. 234. 248. 308. 359. (cf. Strab. XII. p. 543. 553.) γ. 18. 28. 51. 74. 99. 100. 155. 206. (cf. Apollon. Lex. v. ἀγγελίην cum Tollii Exc. II.) 211. 244. (cf. Apollon. Alex. II. p. 159. et Eust. p. 410.) 339. (ἀναφορὰ ad v. 334.) 361. 364. δ. 3. (cf. Eust. p. 438.) 88. 137. 139. 161. 277. 282. 478. ε. 31. 128. 132. 146. 156. 162. 263. 323. 329. 638. 708. 807. ζ. 54. 70. 71. 121. 135. 226. 266. 514. (ἀναφορὰ ad v. 511.) η. 32. 153. 451. ϑ. 10 53. 56. (ἀναφ. ad v. 558.) 139. 207. 213. 290. 349. 378. 448. 503. 526. ι. 3. 14 29. 36. 88. 271. 404. 447. 502. 533. 560. (Schol. Horn.) 590. 608. 634. (referendum ad errorem paullo ante ex Schol. 131. memoratum in τ. 245. cf. Eusth. p. 741.) κ. 10. 25. 98. 127. 175. (ref. ad τ. 239.) 291. 317. 515. 545. λ. 32. 86. 94. 101. 106. 111. 123. 219. 222. 368. 413. 437. 439. 451. 458. 528. 588. 676. (hic unus e paucis locus est, in quo haud dubie Malloten Zenodotum intelligas rectius.) 753. 781. 830. 837. μ 59. 66. 79. 127. 231. 296. 340. 342. 346. 348. 359. 368. 423. ν. 2. 68. 71. 148. 166. 191. 198. (Eust. p. 927.) 222. 229. 237. 245. 257. 315. 374. 450. 485. 546. 551. 643. (Eust. p. 953.) 692. 702. 824. ξ. 16. 36. 40. (Eust. p. 966.) 89. 135. 208. 236. 249. 259. 276. 285. 299. 310. 349. 351. 366. 400. 412. 427. 437. 485. 505. ο. 86. 139. 169. 192. 207. 301. 307. 333. (Eust. p. 277. 1018.) 356. 377. 459. 469. 470. 480. 587. 625. 640. π. 10. 93. 150. 161. 223. 233. (Steph. Byz. v. Δωδώνη) 243. 507. 515. 666. 677. 710. 748. 807. ρ. 7. 15. 54. 103. 149. 171. 173. 215. 268. σ. 142. 155. 160. 210. 222. 230. 364. 400. 466. 502. 563. 570. 576. 579. 581. 584. τ. 26. 118. υ. 11. 114. 261. (cf. Apollon. de Synt. p. 164.) 273. 283. 331. 346. 484. φ. 95. 169. 335. ψ. 461. 527. 533. ω. 47. 110. 293. 512. 725. Praeter haec nihil in adversariis habeo, quod ad Zenodotum pertineat, nisi nugas quasdam, quas unus Eustathius servavit. ut p. 289. scripturam Ἐλλεροφόντης pro Βελλεροφόντης, p. 1014. ὅτι ὁ ἀλλαχοῦ ῥηθεὶς Παιήων ὁ Ἀπόλλων ἐστί, cum aliquot lectionibus in Odyss., p. 1394. (ad α. 93. cf. p. 1470.) p. 1478. 1490. 1500. 1773. 1841. (cf. Ammon. v. οὐδέν) 1855. etc. Si quid fuerit, quod omisisse me poeniteat, reprehendetur mox alio loco.

84) Nullus est in Scholiis locus, ubi ὑπόμνημα s. *Commentarius* Z. excitetur, ut fit in Aristophane et Aristarcho. Ac perraro aliquid illius affertur, quod istuc spectet, et modo ex coniecturis

XLIV.

216 Zenodoto magistro discipulus successit in edendo poëta emen-
dandoque, Aristophanes Byzantius, Philopatore, qui et ipse φιλό-
μηρος fuit [85]), atque Epiphane tum maxime imperantibus illustris.
Is secundum Callimachum et Eratosthenem princeps acerrimo studio
cognitionem poëtarum et omnes litteras antiquitatis amplexus [86]),
ad exemplum philosophorum et rhetorum grammaticam scholam
aperuit, ex qua et alii Homerici prodierunt, e quibus hodieque
217 tres noti sunt [87]), et ille omnium longe clarissimus Aristarchus.

Grammaticorum, scripturas Zenodoteas interpretantium, modo, si coniectura me non fallit, ex libro, in quo Z. difficiliora vocabula explicaverat ad morem glossographorum, qualem librum Zenodoti laudat Schol. Apollon. Rh. II. p. 1007. Cf. Athen. I. p. 12. D. et Schol. Theocrit. V, 2. ubi ex Odyss. ξ. 530. haec lectio citatur, νάκος ἕλετ' αἰγὸς ὀριτρόφου, cum Scholl. ad Il. β. 89. ι. 447. λ. 106. Etymologici M. locos de industria praetermisi, quorum plerosque haud maiori iure ad hunc Ephesium referas; quam commentariolum illum a Valckenario editum in Animadvv. ad Ammon. p. 228. sqq. Verum antiquiori confidentius adscripserim Ἐπιτομὰς μυθικάς, ab Athenaeo memoratas X. p. 412. A.

85) Aelian. V. H. XIII, 22.

86) Studii pertinacia intelligitur maxima fuisse ex locis Cic. de F. B. et M. V, 19. et Varronis de L. L. IV. princ. ubi Aristophani *lucerna* tribuitur, etiam ex ridicula narratione Vitruv. Praef. VII., qua *omnes libros ex ordine quotidie summa diligentia perlegisse* fertur. Quod nemo aliorsum (nam pinguius loquitur Architectus) quam ad assiduam lectionem classicorum scriptorum docendique operam trahet. Hic mihi in mentem venit viri docti ferventiore ingenio, quem nuper audivi, quum praedicaret, adolescentulum se tota Biblia sacra inter prandium et potionem caldae Arabicae perlegere solitum esse.

87) Agalliam Corcyraeum iam alibi produxi. Eius condiscipulos novimus duos, Diodorum, cuius inepta correctio Odyss. δ. 18. καθ' αὐτοὺς improbatur ab Athen. IV. p. 180. E. et huius compilatore, Eustath., qui et p. 1504. Διόδωρον Γραμματικὸν laudat, ab illo, ut puto, et eo, cuius Schol. Pind. Isthm. II, 54. meminit, non diversum, atque Callistratum, qui ap. Athen. I. p. 21. C. Aristarchum acriter castigat, non ob malam emendationem, sed quod ei *pallium dissedisset impar*. Idem Callistratus est, cuius commentarii olim ferebantur ad Homerum, Pindarum, Euripidem, Aristophanem, laudati Scholiastis nostris et alibi et ad H. in sex

Sed Aristophanis in ceteras partes philologiae multo luculentiora videntur merita fuisse, quam in Homerum; siquidem in quadra- 218
ginta locis, in quibus a veteribus celebratur, vix semel aut iterum mentio fit horum Carminum ab illo recensitorum vel illustratorum [88].

Etenim ille, ut summas res generatim persequar, praeter delectus et censuras scriptorum cuiusque classis optimorum, quas ab Aristophane utilissime institutas absolvit Aristarchus [89]), maiore diligentia primus inquisivit, quid genuinum aut spurium esset in

---

lectionibus (γ. 18. ζ. 434. μ. 25. φ. 126. ω. 134. 213.) ex operibus tribus, quae omnia vel ad interpretationem vel ad emendationem Hom. pertinuerunt. Quanquam ad γ. 18. eius *recensio* affertur ἐν ταῖς χαριεστάταις. Unam coniecturam eius, μ. 25. ἐν δ' ἤμαρ, deorum numine quam Homero digniorem, etsi lenissimam, antequam auctor Callistratus innotuerat, ex Mosaicis rationibus reiecit Barnes. Aliam etiam leniorem coniecturam eius v. in Schol. min. et Eust. ad Odyss. ϱ. 455. At ut longe istis peiora luserit, potuerunt tamen et eius et priorum duorum alia merita esse in Homerum, quae nunc penitus ignorantur. Ceterum quod *scholam* Aristophanis tanquam novum institutum commemoravi, non puto idem de Zenodoto vere dici posse. Huius enim disciplina nusquam laudatur, nec quisquam Ζηνοδότειος proprio nomine, nisi forte huc referre velis aliquoties in Scholiis dictos τοὺς περὶ Ζηνόδοτον, ut η. 452. ο. 86. Sed haec formula loquendi potius adstipulatores significat quam sectatores. Hos appellarent Scholl. τοὺς ἀπὸ Ζηνοδότου, sicut τοὺς ἀπ' Ἀριστάρχου, *Aristarcheos*, s. ut Varro vertit, *ab Aristarcho Grammaticos*, τοὺς ἀπὸ Κράτητος etc. Ante Aristophanem tamen hoc docendi institutum videri potest placuisse Callimacho, quem ipsum quoque ille audivit. Quippe *Callimachei* nominantur apud Athenaeum Hermippus et Istrus, idem Istrus, ut opinor, cuius duo errores refutantur in septem locis Scholl., ad β. 110. ϑ. 491. κ. 298. 439. ν. 629. ο. 230. τ. 34. Ipsius Callimachi 30 locis laudati nihil occurrit, quod proprie scriptum sit ad emend. aut interpr. Hom. Ex alio enim genere sunt, etsi utroque pertinentia, ad Catal. 332. et ad Odyss. δ. 1. ap. unum Eustath., cui cf. Apollon. Lex. v. κητώεσσαν.

88) Vide Meurs. Bibl. Gr. p. 1254. T. X. Thes. Gron. Sed Meursii et ceterorum industriam brevi superabit doctus iuvenis, Bredovius, in Comment. de vita et scriptis huius Aristophanis.

89) Ita interpretor Quinctil. X, 1, 54. 59. De re, quam modo attigi n. 60., accuratissime disputantem Ruhnkenium vide in Hist. Oratt. Gr. extr.

monumentis priorum temporum [90]); primus idem Grammaticen linguae
219 Graecae, maxime analogiam et reliquas partes, quae discretis nunc professionibus a philosophis tractantur, acutius rimatus est [91]), varieque omnem hanc artem instruxit, inventa etiam notatione accentuum et interpunctione, quum ad id tempus inflexio et sonus vocis nullo usu signorum regeretur, unusque ac perpetuus ductus litterarum lectionem valde impediret [92]). Quam propter unam rem Aristophanis nomen perpetua memoria dignum habendum esset, nisi memoriam talium quotidiana consuetudo exstingueret. Praeter haec in multos et gravissimos scriptores commentatus est, recen-
220 suitque ac disposuit eorum opera, ut Hesiodi, Alcaei, Pindari, Platonis [93]). Praecipuum vero studium impendit in scenicos poëtas, maxime in Comicum cognominem suum, neque sic, ut in obscuris seu elegantibus vocabulis haereret, sed ut universam vim et artem et tempora fabularum exponeret [94]).

---

90) Vide Quinctil. I, 1, 15. et vet. Scholion Hesiodico Scuto ab Aldo et Steph. subiectum, in quo Fragmento auctoritate Aristophanis dubitatur, an Hesiodi id Carmen fuerit. Quae suspicio haud dubie ad totos *Καταλόγους* pertinuit. De extremis Odysseae ab eodem Critico in dubium revocatis dixi supra p. 135.

91) Studiose legerat illa Varro, de L. L. scribens. Vide IV. edit. Bipont. p. 51. VIII. p. 129. IX. p. 177. Quorum locorum altero confirmatur id, quod paullo ante suspicatus sum de consuetudine sermonis veritati analogiae posthabita a Grammaticis.

92) Vide Fosteri Essay on Accent and Quantity p. 182. sqq. et eos, quos laudat Villois. in Append. ad Epistt. Vinarr. seu potius diu desideratum scriptum Arcadii Antiocheni *περὶ τῆς τῶν τόνων εὑρέσεως* etc. ibidem ab illo primo editum. Ex ea doctrina Aristophanis passim aliquid de ratione accentuum afferunt Grammatici, primus omnium Apollon. Alex. IV. p. 304.

93) Vide Schol. ad Hesiod. Θ. 68. Hephaest. Enchir. p. 74. Diog. Laert. III, 61. Pind. Vitam a Th. Magistro collectam, ubi legimus, *"Αριστον μὲν ὕδωρ προτετάχθαι ὑπὸ Ἀριστοφάνους τοῦ συντάξαντος τὰ Πινδαρικά, διὰ τὸ περιέχειν τοῦ ἀγῶνος ἐγκώμιον καὶ τὰ περὶ τοῦ Πέλοπος, ὃς πρῶτος ἐν Ἤλιδι ἠγωνίσατο.* Similia, puto, et maiora horum Criticorum merita sciremus in Lyricos, praesertim in metrica doctrina, nisi ruina ingens hic optima quaeque opera absumpsisset.

94) Res apparet ex Summariis vel Argumm. aliquot Sophoclis, Euripidis, Aristophanis, ad quos nonnunquam etiam laudatur in Scho-

Homerum autem quomodo tractaverit, et quasnam rationes eius emendandi sit secutus, aeque obscurum est, quam erat in Zenodoto. Nam etsi recensio Aristophanea nunc nuper satis multis lectionibus innotuit 95), quoniam tamen earum nec rationes tra- 221
duntur, quas ipse attulerat in Commentariis 96), neque fontes, unde eas hausit, quantum ei sive meriti sive culpae assignandum sit, plerumque incertissimus haereas necesse est. At illud nobis facile largientur docti, ut in huius quoque recensionis fragmentis pleraque ad παράδοσιν quandam et scripturam tum vulgatam referamus, praesertim inepta illa, quae cum Zenodoto et aliis antiquioribus communia habuit, neque igitur primus adscivisse putari 222
potest 97). In his ergo non tam illud patet, quid probarit ipse

---

liis, tum ex Athenaei loco VI. p. 241. F., ubi Machoni, claro tum poëtae comico, operam dedisse dicitur, de partibus comoediae praecipienti. Fuitque Aristophanis nostri proprius commentarius de larvis, eodem teste Athen. XIV. p. 659. B. Cf. Bentl. de Epistt. Phalar. p. 25.

95) Ἡ Ἀριστοφάνειος διόρθωσις, ἡ κατὰ Ἀριστοφάνη. Eam utrumque Carmen complexam esse, ex Athenaeo et Eustathio satis intelligitur. Sed cave putes, eam integram venisse in manus Grammaticorum nostrorum. Ii enim hic quoque in lectionibus inde excerptis vocabulo φασὶ utuntur, alibi auctorem suum produnt Callistratum, Aristophanis discipulum. Hic igitur lectiones magistri sui vel ipse receperat in textum, vel in libris suis, ἐν τῷ περὶ Ἰλιάδος, ἐν τοῖς διορθωτικοῖς, ἐν τῷ πρὸς τὰς ἀθετήσεις (s. contra obelos Aristarcheos) servarat. Callistratum hunc rursus excerpsit Didymus; Didymi autem opera in hisce rebus plurima fruimur. Vide ad β. 111. 435. τ. 76. 327. etc.

96) Ὑπομνήματα enim addidisse illum recensioni suae, multas ob causas certum est, etsi nusquam ea nominatim memorantur in Scholiis, nisi forte ad β. 133. et φ. 130. ubi ποιημάτων in ὑπομνημάτων mutandum esse recte vidit Bredovius meus. Inde sumptus est, ut opinor, locus de versu Odysseae ap. Athen. VI. p. 228. D. et illa Porphyr. Q. H. 8. in quibus ὁ βέλτιστος Ἀριστοφάνης laudatur ῥητῶς. Ac Porphyrius fortasse volumen oculis usurpaverat; at Scholiastas illud usurpasse non crediderim.

97) Zenodotea sunt haec, e quibus tamen perpauca eas sordes olent, quas modo ridebamus: sed satis erit numeros ponere: α. 91. β. Catal. 308. (vulg. 801.) γ. 57. 126. δ. 137. ζ. 121. η. 452. θ. 290. 304. ι. 158. κ. 306. μ. 66. 79. 127. ν. 2. 71. 107. 245. 246. 551. ξ. 36. 177. 208. 229. 259. 276. 299. 310. 400. 412. 505.

aut poëta dignissimum iudicarit, quam quid non improbarit, quid loco non moverit. In ceteris autem, in quibus nulla antiquior auctoritas affertur, tametsi Excerpta Scholiorum apud me quidem minime habent hanc fidem, ut ea ad diligentiam accuratae orationis interpretari aut ex quovis silentio aliquid extundere audeam; sed in ceteris tamen, quae Aristophani proprie tribuuntur, maiorem doctrinam et modestiam facile agnoscimus. Ac reperiuntur in eo numero plura, quae partim non reiicienda Aristarcho visa sint, partim, vel invito hoc, ab insequentibus Criticis in vulgatum
223 textum recepta [98]). Alia autem, quae deinde mutarunt vel reiece-

---

ο. 139. 301. π. 223. σ. 198. 400. 466. 502. ψ. 461. — Aliis 9. locis notatur Aristophanis consensus cum aliqua editt. urbicarum, α. 298. 424. 585. 598. γ. 51. ο. 44. τ. 86. υ. 188. ω. 30., bis cum una Rhianea, τ. 41. et ψ. 81.

98) Vide ad α. 108. 298. 553. β. 53. 164. 436. 447. γ. 18. 35. (ubi licet dubites, παρειά ne praetulerit Aristarchus an παρειάς: nam in Ven. textu, sicut in Lipsiensi, legitur παρειά: idem certe utrique placuisse perspicuum est, et cf. ad χ. 491.) 227. ε. 638. (ubi post ineptissimos dissensus Criticorum de voc. οἷον in Aristophanis scripturam recte conventum est,) ζ. 148. μ. 26. ξ. 40. 45. 236. 285. ο. 49. 53. 134. 601. π. 175. τ. 76. 77. φ. 126. ψ. 463. In nonnullis quidem horum Aristarchi nomen non legitur, quae tamen ad auctoritatem illius referenda esse paullo post probabiliter ostendam. Quod si eruditis probavero, Aristophani celeberrimus discipulus in his ἀθετήσεσιν adstipulatus est: Θ. 164—166. 189. 235. ι. 684—688. κ. 387. 397—399. λ. 766—784. (νῶϊ — υἱός) ξ. 95. 213. 317—327. ο. 56—77. 147. 148. π. 261. σ. 597. 598. τ. 327. ψ. 824. 825. ω. 6—9. 614—617. Quibus in locis, si paucos exceperis, egregia critices specimina esse, et partim imitanda mihi putabam uncis expediendis, quorum defensioni alius locus destinatus est.

Hic et eae ἀθετήσεις addendae sunt, in quibus Aristophanes Zenodotum secutus est quatuor modis. Etenim aliqui versus aberant ab utriusque textu, ut duo hi: (nam plures non notantur:) κ. 498. et ο. 33. Talibus ergo levis fides est ab antiquissimis libris; ut, si de vss. huius generis accurate moneremur in Scholiis, non dubium est, quin vulgo nunc multo aliter et rectius de antiqua hac audacia ἀθετήσεων sentiremus. Sed pauca illa, quae accepimus, manca sunt interdum et turbata, tanquam in priore istorum exemplorum, κ. 498., cui versui unus saltem ex proximis comes addendus videtur. Tum alii versus a Zenodoto

runt editores veteres, non sunt omnia eiusmodi, ut mutandi causae
videantur satis graves fuisse, si solam commoditatem sensus et 224
usum Homericum spectes: quo ulterius progredi nequeas, quan-
doquidem nunc de testimoniis antiquorum codicum non constat [99]).
Sed ut plures illarum lectionum vulgatas nostras aequiparant, ita 225
insunt etiam in illis, quae plane praestent [1]). Quas si Aristopha-

---

ἠθετημένοι erant, quos plane omisit Aristophanes. Verum tantum unus talis notatur, ξ. 114. Item unum exemplum legimus versuum ab utroque ἠθετημένων, η. 195 — 199. Longe plures, quibus notam reiectionis appinxerat, ex eo genere erant, quod ne scripserat quidem Zenodotus, οὐδὲ ἐγεγράφει. Quales, si Scholiastis credimus, hi potissimum erant ab Aristophane ἠθετημένοι i. e. *notis compuncti:* Θ. 284. 385—387. 553. 554. μ. 23—25. 690. κ. 253. λ. 13. 14. 78—83. 180. 356. 515. μ. 175—180. 450. Uno denique loco φ. 130., ubi hunc et seqq. 5 versus compunxisse dicitur Aristophanes, unius huius auctoritas laudatur seorsum.

Iam summam ini versuum omnium, huic Critico suspectorum; et minime mirabere, cur ille a veteribus nusquam reprehendatur ob nimias ἀθετήσεις. Immo satis modeste fecit, quod eos quoque versus, quos Z. vel deleverat vel in codd. suis non invenerat, apposuit, ne quid fraude videretur subtraxisse, quod alius forsan Homericum iudicaturus esset. Ceterum etsi de his et aliis rebus timide coniiciendum est propter reliquiarum huius generis paucitatem, illud tamen verisimillimum est, *Zenodoteum textum* Carminum Homericorum, quod hodie dicimus, *fundum* fuisse *Aristophanei.*

99) Certe per se spernenda non fuerat maxima pars harum lectionum: β. 192. γ. 373. η. 32. 238. ι. 203. 547. κ. 306. 349. λ. 103. 545. 685. μ. 40. 68. ν. 8. 12. 51. 364. 613. 733. ξ. 44. ο. 10. 197. π. 25 σ. 53. τ. 96. 105. 386. Immo erunt, opinor, quibus nonnullae earum nunc quoque textu dignae videantur, quum ab iis discessum videri queat potius per libidinem et operosam sedulitatem, quam melioribus libris consultis.

1) Tales esse duxi recepique in primis has duas, μάχην pro μάχης σ. 459., Ὅσσον δ' ἐννεάχιλοι pro ὅσ. τ' ἐννεάχ. ξ. 148., tertiamque, ni fallor, a vulgata non longius abhorrentem, cuius nunc non memini. Ac forsitan recipere debuissem aliquam ex iis, quas Scholl. probant formulis suis, οὐκ ἀχαρίστως, et μήποτε ἄμεινον, (h. e. *melius fortasse, haud scio an melius fuerit,*) ut ν. 502. πρόσθεν p. πρῶτος etc. aut hasce non inelegantes scriptu-

nem coniectando indagasse pro absurdis et falsis prioribus putemus, haud male de ingenio eius critico existimandum erit. Quanquam ultro fateor, me ne in his quidem, quae paullo certius ad eius coniecturam referri possunt, robustiorem coniecturalis artis infantiam quam in Zenodoto intelligere[2]). Quo magis augetur

---

ras, *οὐδὲ μὲν ἰδρείῃ* p. *οὐδέ τ' ἀϊδρείῃ* η 198., *τούς* p. *δή* μ. 68., *ἵππῳ* p. *ἵππων* δ. 142. Nam Scholiastae non credo, Aristophanem ibi *ἵππω* legisse dualiter. Sed his in locis vulgatae defendi bene poterunt.

2) Videlicet hoc sensu diligens cogitatio imbuit comparantem omnia sub uno adspectu. In singulis enim, ut saepe dixi, parum certum, quid quisque coniecerit primus. Quodsi coniecturae a veteribus lectionibus dignosci a nobis coniectura possent, in illis potissimum numerarem has, γ. 13. *κονισάλου ὦρνυτ' ἀέλλη*, (si modo ita Schol. voluit, ac non *ἀελλῆς*, uti scriptum est. Substantivum autem isto modo scribebant olim, non *ἄελλα*. Cf. V. L. ad π. 374.) ζ. 148. *τηλεθόωντα*, mox *ὥρῃ*, casu tertio, cum similibus nonnullis. Qualia, qui acutius movetur, quam plurima chartis illudat quavis hora. Postremum illud, *ὥρῃ*, receptum est ab omnibus, oblitterato antiquiore nominativo, quem nunc tandem revocavi, quia ex eo haud paullo aptior sententia efficiebatur et constructio Homero propria, *ἔαρος δ' ἐπιγίγνεται ὥρη*, *vere oriente*. Et nunc ipsum audio de Buttmanno, praestantis ingenii viro, ei iam dudum eandem rationem et correctionem in mentem venisse.

Praeterea age etiam reliquos locos hic notemus, ubi Aristophanis crisis apponitur in Scholiis nostris: Α. 124. γ. 42. δ. 17. η. 436. θ. 10. 513. ι. 4. κ. 153. 391. λ. 26. 94. 219. μ. 54. 59. ν. 29. 60. 92. 348. 713. ξ. 45. 58. 416. 474. π. 188. 313. 634. ρ. 178. 234. 264. σ. 576. υ. 306. φ. 127. 249. 446. In quibus quam levia et minutula insint, viderit statim, quicunque molestissimo labore nostro uti volet. Idemque inconstantiam et negligentiam Excerptorum vel sponte intelliget inde, quod illic plane omissa est Aristophanis varietas, in α. 122. *φιλοκτεανέστατε*, quam ii, qui prope nihil istiusmodi praebent, Eustathius et brevior Schol. ad Odyss. β. 190. servarunt, quum eximia Scholia adeo accurate prodant, illum ν. 713. *σφὶν σταδίῃ*, non *σφὶ σταδίῃ*, ξ. 203. *Ῥείας*, non *Ῥείης* etc. legisse.

Ad Odysseam denique nihil superest praecipui ex variis scripturis Aristophanis, nisi ap. Athen. et Eustath., qui longe plura illius grammatica habet, ex *Ὑπομνήμασι*, *Γλώσσαις* et similis generis libris excerpta, quae diutissime per manus virorum

exspectatio, quid tandem Aristarchus dignum allaturus sit fama, 226
quam ob emendatum et quasi restitutum poëtam consensu omnis 227
antiquitatis adeptus est celeberrimam.

XLV.

Incredibile dictu est, quanta Aristarchi [3]) olim auctoritas fuerit non solum apud homines eiusdem professionis, sed apud eruditos omnes, et Graecos et Latinos. Nimirum quum plerique Grammatici, artem docentes Alexandriae et Romae, in quibus ad XXXX. erant profecti ab ipsius disciplina [4]), aliique ab Aristarcheis instituti hunc Pythagorica quadam superstitione uno ore velut deum 228
suum colerent, ut profiterentur etiam, malle se eo duce errare potius quam vera sentire cum ceteris [5]), paullatim ad eos omnes, qui scholas illorum frequentabant, studiisque litterarum et poëtis interpretandis aliquam partem aetatis impertiebant, (id autem per ista saecula liberaliter educandus quisque faciebat,) ingens viri dimanavit existimatio, nomenque quodammodo traductum est in ipsam artem explicandorum et castigandorum scriptorum [6]). Ita

---

doctorum tradita videntur. Indidem aliquid in Venetis affertur septem locis ad interpretandum, α. 5. 567. ι. 378. κ. 334. λ. 4. φ. 126. ψ. 104., alibi ad prosodiam s. accentus, ε. 289. ο. 606. υ. 30. ψ. 419. ω. 84. coll. ad ο. 10.

3) Sub Ptolemaeo Philometore, circ. Olymp. CLVI. Vide Bayle Dict. v. Aristarque et C. L. Matthesii Diss. de Aristarcho-Grammatico, 1725.

4) Paucorum accurata memoria exstat, nonnullorum nil nisi obscura nomina, apud Suidam prodita passim, ut Aperi, Dicaearchi Lacedaemonii etc. Eorum, qui aliquid ad Homerum commentati sunt, posthac mentio fiet. Hic et alibi valde desideramus diligentissimi Ionsii promissum opus de Grammaticis Gr.

5) Apparet hoc ex multis locis Scholiorum, in quibus hi maxime ridiculi sunt, ad β. 316. Ἐπειδὴ οὕτως δοκεῖ τῷ Ἀριστάρχῳ, πειθόμεθα αὐτῷ, ὡς πάνυ ἀρίστῳ Γραμματικῷ, et ad δ. 235. Μᾶλλον πειστέον Ἀριστάρχῳ ἢ τῷ Ἑρμαπίᾳ, εἰ καὶ δοκεῖ ἀληθεύειν.

6) Eximiae de Aristarcho laudes sunt aequalis philosophi, Panaetii, ap. Athen. XIV. p. 634. C. vocantis illum μάντιν, διὰ το ῥᾳδίως καταμαντεύεσθαι τὰς τῶν ποιημάτων διανοίας, et Sexti

factum est denique, ut, quamvis vitam et libros eius multo minus
quam Aristophanis norimus, ipse hodieque in vulgus celebrior sit
229 et Aristophane et reliquis omnibus, qui olim in hoc minime illustri
genere doctrinae elaborarunt [7]).

Dicitur Aristarchus amplius DCCC Commentarios grammaticos
et criticos conscripsisse, ac, si Suidam recte intelligo, nihil aliud
230 quam Commentarios [8]). Verum illi, in quibus exemplo praeceptoris
sui praestantissimorum poëtarum et multarum Grammatices partium
explicationem et censuram complexus erat, iam dudum ita perierunt,
ut ne formam quidem ullius eorum, neque ex ipsis quaestionibus,
quas tractaverat, et quibus etiam nunc magna pars litteraturae
nititur, quidquam praeter dispersas quasdam et misere laceratas
sententiolas reliquas habeamus. Ut ex iis libris, quos defendendae

---

Empir. c. Math. IX, 110. qui eum Platoni aliarumque artium summis ingeniis comparat. Notiores loci sunt Latinorum, in primis Horatii Art. poët. 450. Ciceronis Epp. ad Att. I, 14.

7) Cur grammaticam doctrinam *minime illustrem* appellem, probe intelligent, quibus antiquarum, praesertim liberarum, civitatum mores et studia cognita sunt. De quibus verbo monui ad p. 48. Sed in utroque populo, ut quaeque ars et scientia subtilior erat et ex abditioribus fontibus haurienda, ita minus gratiae et honoris habebat in vulgus. Itaque vel utilissimarum periti, Geometrae, Astronomi, Medici, Grammatici et Critici paene contemnebantur prae Oratore et rerum civilium prudente: ipse Archimedes *humilis homunculus* est ad Platonem et Archytam. Quanquam fastus hic est Romanorum, qui magis, quam unquam Graeci fecerunt, liberalia studia ad lucellum rei publicae et popularem gloriam revocabant. Conf. Mureti Var. Lectt. VI, 1. ubi quae de philosophia dicuntur, multo etiam veriora sunt de grammaticis studiis.

8) Nam ambigua sunt verba Suidae v. Ἀρίσταρχος: *Λέγεται γράψαι ὑπὲρ ω´ βιβλία ὑπομνημάτων μόνων.* Sed nusquam in tot locis veterum ullum proprium opus Aristarchi memoratur, ut huc potissimum pertinere putem a Porphyr. in Hor. Epistt. II, 1, 257. servatum dictum Aristarchi, *qui quum multa reprehenderit in Homero,* (interrogatus, puta, ab aliquo, cur non ipse Carmen componeret ad optimas leges artis,) *aiebat, Neque se posse scribere, quemadmodum vellet, neque velle, quemadmodum posset.* Haud absurda profecto vox, et prudentiae modestiaeque plena; similisque est sententia poëtae, *Fungar vice cotis* etc.

analogiae causa contra-Cratetem scripserat, quantillae hodie sunt reliquiae [9])! Illustraverat idem Archilochum, Alcaeum, Anacreontem, Aeschylum, Sophoclem, Ionem, Pindarum, Aristophanem, Aratum, alios. Horum partem cum ipsis Commentariis aetas Musis invisa abstulit; ad plures eorum, qui exstant, nihil superest, certe quod constet illius esse; ad Lyricum quidem et Comicum aliquid, sed nihil ad id, quod olim fuerat. Quid? quod *recensionem* eius *Homericam* admodum nuper tam parum noramus, ut, quatenus haec vulgata nostra ad eam accederet, a viris doctis frustra quaereretur. Cui quaestioni etsi ne nunc quidem satisfieri 231
a nobis potest, tamen Venetorum Scholiorum beneficio tot tantaeque Aristarchi copiae patuerunt, ut is unus nobis plus operis praebeat, quam alius quisquam Grammaticorum Graecorum. Qua in abundantia materiae hoc loco vix gravissima quaeque complecti conor, satis habiturus, si universe quaedam percurrendo, observationibus ad singulos locos Homeri afferendis, idonea fundamenta iecero.

XLVI.

Hanc ad rem necessarium est disputare diligentius de omni ratione critices veterum, veramque eius animo capere speciem. Nondum enim satis refutavimus [10]) vulgarem errorem, quo facile ducimur omnes, ut Criticos antiquitatis horum, qui nunc sunt, similes, atque Aristarchum in primis Bentleii seu Valckenarii, seu quisquis antiqua scripta pari ingenio expolit, longe simillimum putemus. Idque nobis persuadere volunt allato elogio Horatiano, *Fiet Aristarchus*, cui elogio etiam Panaetianum addere poterant.

Sed, ut a posteriore ordiar, illud ad interpretem pertinet manifeste, non ad emendatorem. Horatii vero tota sententia talis est, in qua si pro *Aristarcho* substituatur *Ramlerus* noster, acerrimus alienorum Carminum castigator, mutationem iuxta ferant

---

9) Vide Varr. de L. L. VII. p. 119. 121. VIII. pr. p. 126. 151. IX. p. 170. collato Gellio II, 25. Illis locis si addideris Quinctil. I, 4, 20. Charis. I. p. 94. Priscian. XVII. p. 1065. 1106. Putsch., habebis omnia, quae Latini ex hoc genere conservarunt.

10) §. XXXVIII. praecipue p. 173.

232 ii, qui huius iudicia laudant, et qui ea adspernantur. Inde apparet, Criticum ibi hac significatione nostra non dici. Iam quod minus ambigue, licet per iocum, scribit Cicero [11]), *Aristarchum Homeri versus negavisse, quos non probaverit*, num hoc certius significat, principem Criticorum artem corrigendi ad hunc nostrum modum et accuratae disciplinae formulam exercuisse? an potius credere nos cogit, illum neglecta prima lege historiae mutasse et expunxisse ea, in quibus Homerus peccare, labi, dormitare videretur? Seneca quidem eos versus, quos Aristarchus negaverat, *alienos* dicit [12]), Ausonius etiam *spurios* [13]), planeque vetus interpres Horatii, *versus quos iudicarit Homeri non esse;* neque equidem dubito, quin ii maxima ex parte tales visi sint Aristarcho: (nam varii modi corruptelarum et interpolationum, quas Homerum expertum supra exposui, multo clarius tum cognosci potuerunt,
233 quam ex tanto intervallo temporum:) attamen non credo, istam rem ab illo in magno discrimine positam esse. Immo quum horum temporum et hominum ingenia intueor, et clara veterum testimonia accurate comparo, videri mihi solet Aristarchus non aliter tractavisse Homerum, ac Cato ille Lucilium, cuius *male factos versus emendabat*, atque Varius et Tucca Virgilii imperfectum poëma tractaturi fuissent, nisi morientis amici et Augusti voluntas intercessisset [14]).

Quippe illo Graecorum aevo, quamvis in minutiis grammatici generis occupatissimo, non potuit non vilis et eruditi hominis acu-

---

11) Epp. ad Famil. III, 11. Conf. earundem IX, 10. et Orat. in Pison. 30.

12) Epp. LXXXVIII. extr. *Aristarchi notas, quibus aliena Carmina compunxit, recognoscam?* Nempe id fecerant faciebantque Senecae aetate plures, infra nobis indicandi.

13) Epp. XVIII, 29. Hoc enim versu,

Quique notas spuriis versibus apposuit,

minime debuit dubitari, quin Aristarchus describatur. Maiori iure dubitari potuisset, annon idem etiam proxime antecedente versu Ausonii laudaretur.

14) Notissima est historia ex Donati Vita Virg. §. 52. 59. et lusibus poëtarum. Ad rem non male congruunt versus Eugenii Praef. ad Dracontii Hexaëm. a Fabricio allati:

Quodsi Virgilius, et vatum summus, Homerus,
Censuram meruere novam post fata subire,
Quam dat Aristarchus, Tucca, Variusque, Probusque —

mine parum digna haberi haec cura libros dividendi in partes,
praeponendi summaria, codices inter se comparandi, librariorum
menda tollendi, vocabula signis distinctionum et accentuum notandi,
et si qua alia sunt, quae partim assignantur *Grammatistis*. Ab
his diversos constat fuisse *Grammaticos*, verborum et senten-
tiarum interpretes, ac multo magis eos, qui a nonnullis subtiliores
et nobiliores Grammatici vocantur [15]), *Criticos*, quorum munus 234
erat, auctoritatem et *γνησιότητα* veterum scriptorum exquirere, et
sua cuique vindicare, maxime vero virtutes illorum et vitia per-
censere, ut discerent auditores, quid in iis imitandum, quid veris
scribendi legibus contrarium esset. Illa est *ἡ τῶν λόγων κρίσις,
πολλῆς πείρας τελευταῖον ἐπιγέννημα*, ut ait Longinus, non haec
in restituendo genuino habitu librorum et in aucupiis litterularum
occupata doctrina. Ex illa qui *Κριτικοὶ* Graecis, iidem Latinis
iudices scriptorum usurpantur, habenturque in hoc numero vel in
primis ii, quos nemo dixerit laborasse illud, ut manus auctorum
collatis codicibus seu coniectura indagarent, sicut Maecius Tarpa,
fabularum Romae in commissionem productarum auditor aesti-
matorque [16]).

Tali igitur emendatione vel potius censura certarunt olim in
Homero et quasi cum Homero Critici omnes, impellente ipsa prae-
stantia Carminum, ut nihil omitterent, quo augeri ea posset, et
perfectissimus sermonis et poëticae artis nitor induci. Qua in re, 235
quo quisque ingeniosior erat, eo plerumque immodestius videtur
versatus esse, textumque saepe depravasse corrigendo. Scilicet
is critico iudicio maxime pollere putabatur, qui optimum poëtam
proprio ingenio emendare poterat. Alii autem emendationes tales
vel in Commentariis suis proponebant, vel in scholis, ex quibus
mox ab auditoribus colligebantur. Totam autem rem primo non
displicuisse, ostendit memoratus paullo ante litterator Atheniensis,
qui emendandi Homeri facultatem et studium suum Alcibiadi ven-

---

15) *Δοκιμώτατοι Γραμματικοί* apud Athen. III. p. 116. D. *Τινὲς Κρι-
τικῶν, ὅ ἐστιν ἀκριβεστέρων Γραμματικῶν.* Eustath. p. 773.

16) Cic. Epp. ad Famil. VII, 1. Hor. Serm. I, 10, 38. A. P. 387. Ibi
eundem Tarpam Scholiastae Criticum et emendatorem, et, quod
modo posui, *severum doctumque auditorem et aestimatorem Car-
minum* vocant.

ditabat, minime, si quid video, diversum ab eo, quod hic describimus. Post aliquanto quam Zenodoti et aliorum, in optimos versus et universa Carmina grassantium, libidinem nimium sensissent vetusta monumenta, ars ista iure coepit in crimen et reprehensionem modestorum et prudentium incurrere, notarique a multis *censoria insolentia* et *acerbitas* et frigida cura rerum minutissimarum [17]), sed nusquam hoc genus *levitatis* et *audaciae*, quod
236 hodie Criticis obiici solet. Neque tamen ullus illorum Criticorum, quod quidem constet, unquam ita versatus est in textu tragicorum aut aliorum recentiorum poëtarum: soli vetustiores ἀοιδοὶ petebantur omni licentia mutationum, correctionum, interpolationum, liturarum [18]); ex quo plane apparet, eam licentiam tum temporis non novam fuisse, atque adeo ex nota fortuna ἀοιδῶν auctoritatem quandam et speciem rationis traxisse.

XLVII.

Verum ista omnia sic accipi nolim, quasi bonos et accuratos emendatores negem antiquis et exquisitis codicibus usos esse, iisque comparandis genuinam formam textus quaesivisse. At genuina illis fuit ea, quae poëtam maxime decere videbatur. In quo, nemo non videt, omnia denique ad Alexandrinorum ingenium et arbitrium redire. Quamobrem in tanta tamque calamitosa ruina

---

17) Vide Herodici Babylonii, et sapparium Horatio poëtarum, Antiphanis Maced. Philippique Thessalon. Epigramm. in Brunck. Anal. II. p. 65. 205. V. p. 223. XLIII. XLIV. (Anthol. Planud. II, 10.) ubi ridentur *Γραμματικοὶ Μώμου τέκνα, Ζηνοδότου σκύλακες, οἱ περὶ Καλλίμαχον, οἵ τ' ἀπ' Ἀριστάρχου σῆτες ἀκανθολόγοι, Ἀριστάρχειοι γωνιοβόμβυκες, μονοσύλλαβοι, οἷσι μέμηλε τὸ ΣΦΙΝ, τὸ ΣΦΩΙΝ καὶ τὸ ΜΙΝ ἠδὲ τὸ ΝΙΝ* etc. Similiter alii post, tanquam Lucianus, notans *τῶν ἀμφὶ τὸν Ζηνόδοτον καὶ Ἀρίσταρχον γραμματικῶν πολλὴν τὴν ψυχρολογίαν* Ver. Hist. II. p. 117.

18) Non unus Homerus: etsi rem apud hunc maxime idoneis et certis indiciis tenemus. Verum qui de Hesiodo dubitet, nec ipsarum eius reliquiarum specie moveatur, meminerit modo loci illius in Theogonia, 18 versibus aucti ex libro veteris Chrysippi apud Galen. de Hippocr. et Plat. Dogm. III. extr. T. I. p. 273.

antiquitatis prosperrime evenit, ut is potissimum manus admoveret operi, probaretarque maxime, qui certe non esset in audacissimis, 237
qui saepe Zenodoteam temeritatem coerceret, qui veras sermonis Graeci leges acutissime omnium intelligeret. Sed de his rebus paullo post, ubi exemplis propositis probatissimi Critici ingenium et artem describam.

Ea exempla sumpta sunt ex reliquiis *duarum recensionum*, quae olim ad Aristarchum referebantur. Idque statim post mortem eius factum arbitror. Nam quum Ammonius, Aristarchi auditor et successor in schola Alexandrina, librum scriberet, *περὶ τοῦ μὴ γεγονέναι πλείονας ἐκδόσεις τῆς Ἀρισταρχείου διορθώσεως*[19]), perquam credibile est, iam tum duplicem editionem seu duplex exemplum Aristarcheae recensionis in museis circumferri coepisse. Quae opinio et fama etiam deinde mansit apud Grammaticos, ex quibus in Scholiis saepe consensus scripturae utriusque notatur[20]), alibi quid altera ab altera differat[21]), rarius ita, ut *προέκδοσις* 238
ab *ἐπεκδόσει* distinguatur[22]). Neque vero per se improbabile est, eandem rem fecisse Aristarchum, quam fecit Apollonius Rhodius et alii postea non pauci, scriptis suis iterum limandis et castigatioribus edendis. Quanquam, quum praecise id negasse videatur Ammonius, gravis auctor, fieri etiam illud potuit, ut vel ex adnotamentis exemplaris, heredibus relicti, vel ex libris Commentariorum, vel ex scholis, in quibus sententias suas secundis curis

19) Vide praeclarum Schol. e Didymo exc. ad *κ*. 397. Liber is haud dubie idem est, qui ad *τ*. 365. citatur, *περὶ τῆς ἐπεκδοθείσης διορθώσεως*, et haec fortasse vera inscriptio.

20) Verbis *αἱ Ἀριστάρχου, αἱ Ἀριστάρχειοι*, ut *α*. 91. *β*. 221. *γ*. 292. *ε*. 808. *ζ*. 288. *ι*. 576. *μ*. 404. *ρ*. 681., pluribus locis, quos mox ad alios usus laudabo.

21) Ibi est *ἐν τῇ ἑτέρᾳ τῶν Ἀριστάρχου*, alibi *διχῶς*, semel iterumque *διήλλαττον αἱ Ἀριστάρχου*. Vide ad *β*. 131. Catal. 24. 86. *γ*. 416. *δ*. 282. 527. *ε*. 132. 181. *ζ*. 113. 174. *θ*. 213. 405. *ι*. 653. 677. *κ*. 159. *λ*. 631. *ν*. 359. 627. *ξ*. 36. 67. 427. *ο*. 450. *π*. 430. *σ*. 579. *ψ*. 273. etc. Eodem i. e. ad alteram editionem Villoison. refert *τὰς ἐξητασμένας Ἀριστάρχου* *η*. 130. Ceterum fama haec de duplici exemplo Aristarchi nobis iam olim nota erat ex duobus Scholl. ad *ι*. 310. et 653. et ex Lipsicis: apud Eustathium eam non memini me legere.

22) Ut ad *π*. 613. *τ*. 386.

retractarit, concinnaretur recensio nova et passim diversa a priore, quam ipse publicaverat. Hae probabiles coniecturae sunt doctissimi Villoisonii [23]), quibus libenter acquiesco. Nec operae pretium puto haerere in eo, quod Ammonius iste vel Posidonius, familiaris et anagnostes Aristarchi, vel Ptolemaeus Ascalonita vel Didymus paucis verbis nos docerent, si exstarent, nobis autem, ut similia multa, cogitando et divinando ad liquidum perducere non licet.

Pergimus ad descriptionem recensionis Aristarcheae, in quan-
239 tum illa ex tam paucis indiciis, adhibita coniectura et animo in
ista tempora converso, a nobis fieri poterit. Etsi enim, ut dixi,
nullum veterum Criticorum melius cognoverimus Aristarcho, tamen,
si non aliquot particulas sed universa corpora spectes, tam parum
etiam in hoc pleni sunt fontes nostri, ut ne brevissimam quidem
rhapsodiam Iliados ad mentem eius reconcinnare et restituere ex
illis liceat. Habemus eius multas et egregias lectiones, partim
240 vulgo receptas ab omnibus [24]), partim praeferendas his, quae

---

23) Prolegg. ad Il. p. XXVII.

24) Locis innumeris, ubi id prorsus nescimus; aliis, in quibus, collatis omnibus instrumentis, tantum verisimile fit, Aristarcheam rationem in vulgato textu nostro esse; multis denique, in quibus rem nunc tandem comperimus. Verbi gr. β. 397. *γένωνται* (alii scribebant *γένηται*. v. p. 208.) δ. 299. *ἔλασσεν* (al. *ἔεργεν*.) ε. 797. *τείρετο* (al. *τρίβετο*.) η. 213. *βιβάς* (alii *βιβῶν*, quod ipsum tamen ο. 307. tribuitur Aristarcho) ι. 310. *φρονέω* (al. *κρανέω*.) μ. 30. *ἐποίησεν* (al. f. *ἐποίησαν*.) 142. *ἐόντες* (al. *ἐόντας*.) ν. 246. *θεράπων ἐΰς* (al. *δουρίκλυτος*. Ex illo, qui ante A. inepte scribebatur *Θεραπωνεύς*, sicut *Ἐτεωνεύς*, Harles. in Bibl. Fabr. nobis facit Grammaticum Eteoneum, ut Xenodocum ex Eustath. ad γ. 354.) 415. *ἰόντα* (al. f. *ἐόντα*.) 446. *δή τι ἐΐσκομεν* (al. *δή τι σ᾽ ἐΐσκ*.) ξ. 40. *πτῆξε* (al. *πῆξε*.) 157. ut υ. 59. et alibi *πολυπίδακος* (al. *πολυπιδάκου*.) ο. 64. *ἀνστήσει ὃν ἑταῖρον* (al. *ἀνστήσειεν ἑτ*.) 187. *τ᾽ ἐκ Κρόνου* (al. *τε Κρόνου*.) 621. *αὐτήν* (al. *ἀκτήν*.) π. 31. *Αἰναρέτη* (al. *Αἰναρέτης*.) 261. *ἔχοντας* (al. *ἔχοντες*.) ρ. 637. *δεῦρ᾽ ὁρόωντες* (al. *νῦν ὁρόωντες*.) υ. 28. *τέ μιν* (al. *τί μιν*.) 114., ut ο. 127., *ἡ δ᾽ ἄμυδις* (al. *ἣ δὲ*.) ψ. 18. *ἀνδροφονοῦς* (al. *ἀνδροφόνου*.) ω. 125. *κλισίῃ* (al. plur. *κλισίης*) 344. *ἐθέλει* (al. *ἐθέλῃ*.) 546. *Τῶν* (al. *Τῷ*.) etc. Levia, fateor, sunt ista magnam partem, nec qualia a Bentleio Alexandrino exspectes, sed bona tamen et appositis scripturis merito praelata. Sumpsi autem haec, non elegi.

receptae sunt [25]); videmus eum ex discrepantia plurium lectionum
eam fere elegisse, quae Homerico ingenio et consuetudini ipsique
loco optime conveniret; videmus multa ab eo erudite et sagaciter
animadversa: sed quod primo loco quaerendum est, quid ille in
summam Carminum novi induxerit, qua religione antiquos libros 241
excusserit, quomodo usus sit Zenodoti, Aristophanis et ceterorum,
quos supra nominavi, recensionibus [26]); haec et alia certis aut
probabilibus argumentis hodie perspici nequeunt. Etenim ex quo
Aristarchea *ἀνάγνωσις* facta erat *παράδοσις*, (*vulgata lectio*,
vulgatus textus, dici solet, et satis commode,) id quod mature
factum videtur [27]), ad illam potissimum novae emendationes et

---

25) Hoc a me saepius factum est, modo constantiae causa, modo propter manifestam praestantiam earum. Ut *δ*. 235. *ψευδέσσι* pro *ψεύδεσσι* i. e. *ψευσταῖς* p. *ψεύδεσι*. *ι*. 317. et *ρ*. 148. *ἐπ' ἀνδράσι* p. *μετ' ἀνδράσι*. *λ*. 40. *ἀμφιστρεφέες* p. *ἀμφιστεφέες*. 672. *βοηλασίῃ* p. *βοηλασίης* vel *βοηλασίην*. *ξ*. 235. *ἰδέω* p. *εἰδῶ*. *ο*. 114. *δ' ἔπος ηὔδα* p. *δὲ προσηύδα*. 450. *ἱεμένων* p. *ἱεμένῳ*, (quanquam etiam huic ineptae scripturae, hodie vulgatae, Aristarchi auctoritas additur, ex priore forsan editione.) *ο*. 24. *θυμόν* p. *θυμός*. *π*. 633. *ὀρώρει* p. *ὄρωρεν*. *υ*. 35. *κέκασται* p. *κέκαστο*. 77. *μάλιστά ἑ*. p. *μάλιστά γε*. *ψ*. 287. *ἄγερθεν* p. *ἔγερθεν*. Et sunt alia, in quibus admodum vereor, ne futuri sint multi, qui tarditatem meam mirentur. Ut *β*. 462. *ἀγαλλόμενα* p. *ἀγαλλόμεναι*. *η*. 420. *ὠτρύνοντο* (s. *ὀτρύνοντο*) *νέκυς* pro *ὄτρυνον νέκυας*. *ι*. 505. *εὐχομένοιο* p. *εὐξαμένοιο*. *ξ*. 173. *κατά* p. *ποτί*. *τ*. 95. *Ζεύς* p. *Ζῆνα*. *φ*. 587. *οἳ καὶ* p. *οἵ κεν*. *ω*. 241. *ὀνόσασθε* p. *οὔνεσθε*. etc.

26) Usum enim illis esse Aristarchum, et ipsa res et Scholia passim significant. In quorum uno et altero affertur aliquid de Zenodotea editione ex notationibus Aristarchi: *ν*. 808. *ξ*. 162.: alibi saepius is dicitur aliquam ex antiquioribus lectionibus *προκρῖναι*: *ζ*. 4. *η*. 127. *ι*. 212. *υ*. 138. *φ*. 265. etc. In primis v. ad *ι*. 222. De nostra tamen quaestione nunquam laborasse videntur veteres.

27) Huc spectant verba in Scholiis, *ἐπείσθη ἡ παράδοσις Ἀριστάρχῳ*, ut *δ*. 138. *ε*. 289. *υ*. 357., vel *ἐπείσθησαν αὐτῷ οἱ γραμματικοί*, *π*. 415., vel *ἐπεκράτησεν ἡ ἀνάγνωσις αὐτοῦ*, *α*. 572. *ε*. 69. *ζ*. 150. *η*. 289. *χ*. 67., vel *οὕτως ἔχει τὰ τῆς ἀναγνώσεως*, *λ*. 651. *ψ*. 387. cf. Apollon. de Synt. II. p. 158. III. p. 222. Contrarium perraro notatur, *οὐκ ἐπείσθη ἡ παράδοσις*, ut *φ*. 162. *ω*. 316. etc. Iam audi insignem locum Etym. M. p. 815. *Διαφέρει χρῆσις παραδόσεως· χρῆσις μὲν γὰρ λέγεται ἡ τῶν ἀρχαίων*

242 notationes annexae et compositae sunt, omissis fere primis auctoribus lectionum, nisi forte ubi illi inter se dissentirent. Isque mos servatus est a Grammaticis maxime, postquam ex Cratetis ac reliquorum Aristarchi adversariorum censuris et animadversionibus multae novae vel ex antiquioribus revocatae scripturae in *textum tum vulgatum* illatae erant; donec saec. III. aut IV. ex iisdem fontibus, denuo instituta recognitione, prodiit ea *recensio*, quam per omnes, qui nobis supersunt, libros scriptos similem in summis rebus atque unius exempli, *hodie vulgatam* usurpamus.

Quae quum ita sint, cavendum nobis erit, ne temere mediocria multa, quae ex Aristarchi textu afferuntur, pravae sollertiae
243 emendantis imputemus [28]). Atque idem fortasse sentiendum erit de omnibus ineptis et maximam partem iam olim reiectis lectionibus eius, quas ego quidem Zenodoto potius aut alicui priorum editorum quam Aristarcho assignaverim [29]). Nempe aliud est, retinere

---

ποιημάτων μαρτυρία, παράδοσις δὲ ἡ τῶν Γραμματικῶν· οἷον, τὰ μὲν Ὁμήρου καλεῖται χρῆσις, τὰ δὲ Ἀριστάρχου τοῦ Γραμματικοῦ, παράδοσις. Et quidem *κατ' ἐξοχήν*.

28) A. 106. 108. *εἶπας*. 157. *σκιόωντα*. 241. *τότε δ' οὔτι*. 447. *ἱερήν*. 522. *μή τι*. β. 266. *ἔκφυγε*. γ. 352. *δαμῆναι*. 362. *αὐτῇ*. δ. 170. *πότμον*. 426. *ἰόν*. ε. 272. *μήστωρε* pro *μήστωρι*. 881. *ὑπερφίαλον*. ζ. 76. *μάντις τ' οἰωνοπόλος τε*. 288. *Ἡ δ' εἰς οἶκον ἰοῦσα παρίστατο φωριαμοῖσιν*. η. 73. *δ' ἐν γὰρ ἔασιν*. 240. *δηΐων*. 481. *πιέμεναι*. ι. 36. *ἡμὲν νέοι ἠδὲ γέροντες* p. *ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες*. 128. et alibi *ἀμύμονας*. (Zenod. *ἀμύμονα*. cf. Hesiod. Theog. 264.) 132. *Κούρη Βρ. ἐπὶ δὲ μ. ὁ. ὀμοῦμαι* (propter construct. cf. Odyss. β. 120.) 322. *πολεμίζειν*, al. opinor *πολεμίζων*. κ. 341. *Οὗτός τις*. ν. 384. *ἦλθ' ἐπαμύντωρ*. ξ. 223. *μέσῳ*. ο. 252. *ἵξεσθαι*. 394. *ἀκέσματ' ἔπασσε*. σ. 506. *ἀμοιβηδόν*. φ. 126. *ἐπαΐξαι*. 265. *οἰμήσειε*. χ. 416. *κηδόμενόν περ*. 468. *βάλε δέσματα*. ψ. 361. *δρόμους*. Haec et similia *mediocria* dixi, quod non admodum mutant sententiam, ceterum ferenda utique, si olim in omnibus libris fuissent. Nunc vero insunt quaedam illorum in vulg. textu nostro, quae me etiam poeniteat reliquisse, maxime illud *μήστωρε* ε. 272.

29) Etiam huius generis lectionum brevem indicem dabo: A. 434. *ἀφέντες* vel *ἐφέντες*. 518. *Ἥρη* nominat. γ. 326. *ἑκάστου*. 348. et ρ. 44. et alibi saepe *οὐδ' ἔρρηξεν χαλκός*. δ. 17. *αὖ πως*. ε. 874. *δ' ἄνδρεσσι*. η. 64. *πόντον*. 197. *ἑλών*. 304. *εὐκμήτῳ*. θ. 109. *κομείτην*. 449. *τοῖον*. ι. 18. *μέγας* (cf. Didym. ad β. 111.) 66.

aliquid in textu, aliud, adsciscere primum vel ex coniectura reponere. Nemo autem ignorat, quam in hoc genere difficile sit, omnes maculas unum videre et eluere, praesertim in libro antiquitus depravato, et cum ipsis depravationibus saepe in imitationem tracto; idque aetate ea facere, quae grammaticam et 244
criticam *ἀκρίβειαν* vixdum natam viderat.

XLVIII.

In tanta igitur obscuritate textus Aristarcho antiquioris valde est admirandum, vel tantillum adhuc reperiri in Scholiis, ex quo de virtutibus et vitiis principis Criticorum iudicare possimus [30]. In virtutibus eius prima fuit acumen eximium, quo grammaticam 245

φυλακτῆρας. 214. *ἀπαείρας.* 297. *τιμήσωνται.* 576. *ψιλῆς:* 601. *τιμῆς* genit. *κ.* 225. *εἴπερ τι.* *λ.* 72. *ὑσμίνη — ἔχεν.* 439. *τέλος.* *ξ.* 72. *ὅτε.* 202. *με σφοῖσι.* *ο.* 439. *τέκεσσι.* *π.* 638. *Σαρπηδόνι δίῳ.* 775. *ὁ δὲ στροφάλιγγι,* quod remansit adhuc Odyss. *ω.* 39. — *ρ.* 27. *οὐδέ τε.* 202. *αἲ δή.* 681. *ἴδοιτο.* *σ.* 485. *ἐστεφάνωκε.* *υ.* 228. *ἄλλοτε.* 255. *πολλά τά τε καὶ οὐκί.* *φ.* 252. *μέλανός του* (*τινός.* cf. ad *ω.* 315.) *χ.* 475. *ἤμπνυτο.* Plura in his quoque sunt manifesta menda scripturae.

30) Deberi id puto maxime Dionysio Thraci, amantissimo Aristarchi discipulo, Parmenisco, Tryphoni et aliis Aristarcheis, qui in scriptis suis lectiones et interpretationes illius notaverant, unde congestae sunt deinde in corpora Scholiorum. Vide ad *β.* 111. Catal. 169. *ε.* 299. (cf. Eust. p. 556.) *ϑ.* 513. *ι.* 460. *σ.* 207. Ex istis et similibus scriptis nonnunquam ipsa verba Aristarchi legere videmur: ut ubi est *φησὶν ὁ Ἀρίσταρχος,* *α.* 554. *β.* 2. *ι.* 401. *ο.* 385. *σ.* 77. *τ.* 81. *φ.* 344. *χ.* 440. *ψ.* 523. 826. vel *σεσημείωται Ἀρ.*, *α.* 219. Catal. 344. *ν.* 237. *ο.* 86. Ipsa autem opera Aristarchi, *Ὑπομνήματα, τὰ πρὸς Φιλητᾶν, τὰ πρὸς Κομανόν, τὸ περὶ Ἰλιάδος καὶ Ὀδυσσείας,* Scholiastae non habuerunt ante oculos integra, fortasse ne integram quidem *recensionem textus.* Vide *α.* 97. 423. 524. *β.* 111. 125. 355. 397. 420. 423. 435. Cat. 305. *ι.* 349. *κ.* 397. *λ.* 40. 391. *ρ.* 373. *ω.* 110 etc. In nonnullis horum locorum etiam *Λέξεις* Aristarcheae afferuntur, et multo plures in Lexico Apollonii, excerptae omnes ex illis libris et Commentariis eius, etsi per se vero non est absimile, propriam Aristarchi collectionem fuisse glossarum Homericarum. Conf. brev. Schol. ad Odyss. *η.* 24. *ξ.* 29. *τ.* 229. Etym. M. p. 509. 27. etc.

rationem omnem, doctrinam accentuum et reliquam orthographiam ad leges constantis analogiae constituit. Quod quale meritum fuerit, illam, quam modo dixi, aetatem linguae et Zenodoteos errores recogitanti clarissime apparebit [31]. Quid quaeris? Ab
246 Aristarcho maxime repetenda sunt *initia omnis subtilitatis grammaticae*, incognitae antea optimis scriptoribus, nec ab ipso Ari-

---

31) Conf. p. 206. sqq. Nam errores, quos notis ibi perstrinxi, prope omnes correctorem habuerunt Aristarchum, etsi is raro nominatur ab iis, qui decreta eius secuti sunt, ut apparet ex Apollonio Alex., Herodiano, aliis. Sed v. in primis Scholl. ad β. 397. δ. 400. ζ. 434. κ. 408. λ. 128. ν. 617. ξ. 1. (cf. ad Apollon. Rh. I, 299.) 208. etc. Ad prosodiam s. accentus pertinent ea, quae leguntur ad α. 214. 396. β. 262. Catal. 99. γ. 20. 128. 344. δ. 138. 308. ε. 269. 656. ζ. 239. 244. 422. 518. η. 240. 355. ι. 150. 236. κ. 242. λ. 239. 270. 454. 480. 495. 676. μ. 20. 55. 158. 193. 201. 337. ν. 103. 191. 543. ξ. 38. 396. 463. ο. 10. 302. 320. 365. π. 123. 185. 211. 324. 422. 542, 548. 558. 827. σ. 352. τ. 359. υ. 53. 357. φ. 110. 331. χ. 67. ω. 84. 134. 228. 235. 247. 566. in quibus bona fundamenta sunt accuratioris prosodiae. Adde pauca de anastrophe, ad β. 150. Cat. 30. 346. 384. γ. 240. δ. 94. σ. 191. Etiam in orthographia, quae proprie dicitur, Aristarcho debemus plurima, iam olim vulgo accepta: ut quod coniunctim scribuntur *παλιμπλαγχθείς*, *παλινορμένος*, *ἐπίηρα*, *Κηρεσσιφόρητος*, *ὀνομάκλυτος*, non *πάλιν πλαγχθείς* etc., α. 59. 572. ε. 178. ϑ. 527. ι. 147. λ. 326. χ. 51. cf. Hymn. in Ven. 111. 147., contra disiunctim, *καὶ κεῖνος*, *καὶ κεῖθι*, non *κἀκεῖνος* etc. γ. 402. ζ. 200. etc., quod consonantes passim non geminantur in codd., qua de re nuper dixi in Praef. ad Odyss. Vide Scholl. Apollon. Rh. I, 769. III, 37. et nostra ad ε. 203. ϑ. 423. ι. 154. 299. 570. κ. 258. μ. 26. ο. 31. etc. Eodem pertinet quodammodo, quod, ubicunque per metrum licebat, veteris Ionismi causa verba truncavit augmentis suis, scripsitque non *πόλλ' ἔπαθον καὶ πόλλ' ἐμόγησα*, sed *πολλὰ πάθον καὶ πόλλα μόγησα*, *σπλάγχνα πάσαντο*, *ἄλγεα θῆκεν*, *Γλαῦκος τίκτε*, *ἔχθαιρε*, *ἕλκε*, item *νέρθε*, *κεῖνος*, non *ἔνερθε* etc. α. 598. ζ. 157. ι. 488. ο. 94. π. 648. et alibi saepissime; interdum adeo cum incommodo aliquo numerorum. Denique alia istius grammatici generis v. ad α. 363. δ. 245. 410. ε. 746. ζ. 432. ϑ. 296. (ψ. 273.) 441. κ. 332. 513. λ. 441. μ. 318. ν. 103. ο. 240. π. 379. ρ. 20. 95. 688. τ. 27. φ. 573. χ. 431. ω. 8. 331. ex quibus omnibus apparet, in quam minutulis quaestionibus illa aetas haeserit. Sed mittenda sunt haec et plura, de quibus in his angustiis, quibus urgemur, monere non licet.

stophane satis accurate investigatae. Neque vero in gravioribus tantum partibus Grammatices aliquid relictum erat Aristarcho, sed etiam in levissimis quibusdam, ut in formarum discriminibus ad certam regulam revocandis [32]): quae quum post illum ita per- 247
vulgata facta sint, ut cum ipso Graeco sermone nata videantur, suppares et posteriores poëtae arguunt, vulgo non observata neque in constanti usu fuisse. Ac fuerunt olim haud dubie, qui putarent, in prisco poëta anomala quaedam istiusmodi ferenda esse, nec indigna repetitu, quae ille ad praecepta sua rigide mutaverat. Sed obscurius est hoc totum genus rerum, quam ut hoc loco illustrari queat [33]).

---

32) Vix hoc suspicabamur antea: nunc ex Scholl. rem clare perspicimus. Nam quod nusquam in Hom. *θέλω*, *στεναχέω* legimus, pro *ἐθέλω*, *στενάχω*, nusquam *ἤδυμος* pro *νήδυμος* (Hymnum in Merc. nemo curabit; neque omnino ullus doctorum Intpp. Alexandrinorum ista Carmina ingenio Homeri tribuit:) quod nonnulla etiam praeter legem proportionis declinantur, ut *Κάλχαν*, *Θόαν*, *Πουλυδάμα*, *α*. 86. *β*. 1. *μ*. 231. *ν*. 222. *ρ*. 688., id cum similibus multis Aristarchei iudicii putandum est.

33) Unam rem breviter attingam, formas et potestates pronominum ab Aristarcho accuratius constitutas. Nam hoc quoque ad eum referendum est, quod *σφῶε* a *σφῶϊ*, *ἑοῦ* ab *ἕο* distinguitur, quod *σφίν*, *σφός*, *σφέτερος* communi usu de pluribus usurpatur in tertia persona, *ἑός* de uno etc. Cf. Scholl. ad *α*. 216. *κ*. 546. *λ*. 142. Apollon. II. p. 159. 169. alibi passim. Nimirum ea, quae leni correctione in poëtis mutari poterant, mutavit ille; quae autem tali correctioni repugnabant, pro interpolatis habuit, ut *κ*. 397—399. propter illud *μετὰ σφίσιν*, *inter vos*. Sed hac potestate pronominis huius offensus non videtur Apollon. Rh., quum eandem formam posuerit etiam in prima persona de pluribus II, 1277. Ita lapsa sub Caesaribus graecitas accusativos *σφᾶς αὐτούς* vel in prosa ad primam personam revocavit; ne quid dicam de vetusto auctore Argonaut. Orphic., cui *σφίν* ferme instar est Protei. — *Σφέτερος* porro est *vester* in Prooem. *Ἔργ*. Hesiod., quod prooemium ut incerti sit auctoris, vetustatem tamen redolet minime spernendam. Verum eam insolentiam non sine nota dimiserunt veteres magistri, de sententia Aristarchi, opinor.: at imitati eam sunt poëta in Theocriteis XXII, 67., Apollon. IV, 1327., Quintus Smyrn. et alii. Quid? quod poëta in Theocr. XXV, 163. idem pronomen posuit pro *ἐμός*. Quod exemplum quum nunc unicum sit, certatim id mirantur docti, etsi minus displicet illis *σφέτερος*

248 At brevius etiam dicendus nobis Aristarchus interpres. De
249 quo tamen ut nihil sciamus, nisi quod allegoricam rationem interpretandi improbavit, et doctrinam Homeri angustioribus finibus inclusit, de ipsius sobrio iudicio bene existimandum sit [34]). Atque

---

de uno in tertia pers. usurpatum ap. Hesiod. Sc. H. 90., Pindarum aliosque, atque ista insolentia forsan sic defendi possit, ut, quoniam ἡμέτερος ab optimo quoque ponitur pro ἐμός, et rursus σφέτερος seu σφός p. ἡμέτερος, ut ab Orpheo et Apollonio Rh., ab hac analogia progressus videatur illius Carminis auctor ad usum suum, si modo id fecit primus. — Simillime Graeci torserunt pronomen tertiae personae sing. ἑός, ut id quoque in omnes personas utriusque numeri adsciverint. De prima singularis exemplum superest in Odyss. ν. 320., notatum ab Aristarcheis, ut suspicor, certe ab Apollon. Alex. III. p. 197. Attamen hunc quoque usum in cultissima Carmina sua transtulerunt Apollon. Rh. IV, 1015. et Moschus IV, 77. De secunda persona singularis nunc unum exemplum praebet Odyss. α. 402., aliud, neque id plane certum, Hesiod. Ἔργ. 381., sed plura Batrachomyomachia et posterioris aetatis Epici. Excepisse autem Aristarchus videtur anomalam formam ἑῆος, quam olim male confundebam cum ἐῆος, genitivo adiectivi ἐΰς, de quo tamen ne nunc quidem satis certus sum sententiae, praesertim inspecto Apollonio Alex. p. 157. — In tertia pers. plur. ἑός legitur semel in Hesiod. Ἔργ. 58., bis in Batrachom., saepius ap. Alexandrinos, etiam ap. Hom. vulgo Il. λ. 76., sed equidem id mutavi constantiae causa. Atque ita Epici quidam id pronomen etiam in 1 et 2 pers. plur. traxerunt. Iam cum illis vss. Il. κ. 311. 398. et Odyss. α. 117. 402. confer Apollon. Rh. IV, 1327. 1353., et auctorem Δολωνείας haud male locutum senties; neque releganda omnia putabis ad barbarismos et soloecismos, quae Aristarchus compunxerat. Abusus vero analogiae ille in possessivis pronominibus tanto facilior fuit, si ea ad obscuram notionem τοῦ ἰδίου referebant, uti Grammatici faciunt. Vide Tzetz. ad Hesiod. Ἔργ. 152. Canteri Nov. Lectt. V, 13. Brunck. ad Aeschyl. Prom. 9 Alteri Praef. ad Odyss. p. 41. sqq.

34) Hoc posterius ex Strab. I. p. 31. similibusque vestigiis colligo. Quae autem in Scholl. ad interpretationem spectant, paene omnia minus gravia sunt, multa adeo in facilibus glossis occupata. Vide ad β. 271. Cat. 316. quod saepissime repetitur, δ. 343. (cf. Apollon. Alex. II. p. 166.) ι. 90. κ. 351. λ. 631. sqq. μ. 258. ν. 82. 564. ξ. 216. π. 59. σ. 570. υ. 357. φ. 319. 344. ψ. 365. 387. 638. 826. 870. ω. 315. 316. etc. Aesthetica, quae vocantur, in illis insunt perpauca, ut ad π. 170. (ubi dissentit a Thuc.) et χ. 468. De Aristarchi explicatione vocabulorum alibi ex industria agen-

omnino hac ingenii vi eum valuisse, indeque etiam, ut fit, quae- 250
dam vitia eius manavisse, multis argumentis intelligitur. Nam et
grammaticam diligentiam ieiunius, quam necesse erat, quaesivit,
et audaciores generosioresque sententias poëtae corrupit non raro,
quo eas propius ad naturam et veritatem reduceret. Paucas qui-
dem eius emendationes et coniecturas in Homero et Pindaro certo
cognovimus; nec tamen in hoc numero desunt specimina ψυχρο-
λογίας, in emendatore poëtae nequaquam ferendae [35]. Quocirca
si ex illis exemplis solis spectandum nobis esset Critici huius 251

---

dum erit, adhibito Hesychio, Etymol. M. et ceteris Lexicographis, qui illius Commentarios studiose compilarunt.

35) Non quidem plus ter aut quater illius correctiones afferuntur ita, ut *coniecturas* esse liquido constet, v. c. ad *ϑ*. 235. *Ἧττον ἂν φησιν Ἀρίσταρχος ὀνειδιστικὸν εἶναι, εἴπερ οὕτως ἐγέγραπτο, Ἕκτορος ᾧ δὴ κῦδος Ὀλύμπιος αὐτὸς ὀπάζει*, et ad *π*. 636. *Ἄμεινον ἂν εἶχε, φησὶν ὁ Ἀρίσταρχος, εἰ ἐγέγραπτο, βοῶν εὐ ποιητάων*, sine copula, quam etiam Eustath. non agnoscit. Sed errare mihi non videor, si huic generi has quoque emendationes annumero. *Θ*. 233. iactant Graeci inter pocula, unumquemque suae gentis solum cum 100 vel 200 Troianis *congressurum esse in proelio*. Nam hunc sensum habent verba, *ἄνθ' ἑκατόν τε διηκοσίων τε*, i. e. *ἄντα* adverb. pro quo saepe *ἀντίον* s. *ἀντία* dicitur. Sed haec Aristarcho nimia videbatur iactantia, vel in ebriis, soloque tenore abiecto correxit, leniter scilicet, *ἀνθ'*, i. e. *ἀντί* praepos., ut modestius minarentur, verbo tenus, *unumquemque 200 Troianorum fortitudinem aequaturum, ἰσοβαρῆ ἕκαστον γενήσεσθαι ἑκατὸν ἢ διακοσίων*. Hic et multis aliis locis ex Schol. lucem accipit Apollon. Lex. v. *ἀντί*. *O*. 417. pluralis *νῆας* displicuit Aristarcho, quia modo dictum esset, *Τὼ δὲ μιῆς περὶ νηὸς ἔχον πόνον*; ideo scripsit *νῆα*. *Ω*. 636. eidem verbum *ταρπώμεθα* male convenire videbatur fortunae Priami, correxitque *παυσώμεθα*, quod deinde receptum est a multis. At nullum eius acumen frigidius est, quam illud, explosum ab ipso Eustathio, *ε*. 860. et *ξ*. 148., ubi Martem et Neptunum non ut *ἐννεαχίλους ἢ δεκαχίλους* vociferari volebat, sed ut *ἐννεαχειλους ἢ δεκαχειλους*. Cui coniecturae simillima est ista in Pind. Pyth. III, 76., ubi saltus, ab Apolline facti, granditatem horrens, pro *βάματι ἐν πρώτῳ* correxit *βάματι ἐν τριτάτῳ*. Praetermitto alios versus multos, in quibus minutiores ratiunculas sequitur, ut quum *β*. 415. et *ι*. 242. praefert *πλῆσαι*, *γ*. 406. *ἀπόειχε κελεύθου*, *δ*. 260. *κρητῆρι*, 456. *πόνος*, *ι*. 19. *τότε*, 401. *ἐμοί*, *μ*. 161. *βαλλομένων*, *ψ*. 306. *ἐδίδαξεν* etc.

ingenium, locus esset mirandi, quid ei unquam apud doctos homines tantam nominis gloriam confecisset. Neque vero res ex totidem bonis coniecturis illius intelligi satis potest, quippe quum earum, quae traduntur, nulla eo emineat acumine, quod in felicioribus nostri temporis Criticis admiramur 36). Quare fateamur ingenue,
252 quidquid undique corraseris, non tamen eam vim habere, ut Aristarchi merita in Homerum explorate, et nostro potius quam veterum iudicio ad verum revocemus.

XLIX.

Eadem fortuna conquerenda nobis est in iis, quae ad celeberrimum *obelum* Aristarchi pertinent. Illo enim armatum eum severissime omnium munere suae artis functum, talique signo usum esse ad versus poëtae splendore indignos, sive, ut olim loquebantur, *παρεμβεβλημένους* confodiendos, universa antiquitas testatur. Atque ii quidem veterum scriptorum, qui hanc rem paullo attingunt diligentius, non ambigue significant, obelum ab Aristarcho *primo* ad notationem istius generis adhibitum 37); nisi forte putas, similes

---

36) Longa opus sit inductione exemplorum, ut illud plane probem lectoribus. Ergo, ut praecidam, nec anticipem ea, quae locum poscent in proprio Commentario, coniecturam afferam unam omnium, quae Aristarcho tribuuntur, scitissimam et elegantissimam, in σ. 207. Ibi quum et ipse in textu vulgatam scripturam nostram dedisset, mox vel in scholis vel in *ὑπομνήμασι* versum correxisse sic dicitur:

Ὡς δ' ὅτε πῦρ ἐπὶ πόντον ἀριπρεπὲς αἰθέρ' ἵκηται.

Ita *ignem* dedit pro *fumo*; et quis non eum ineptissimum diceret, qui, si hic versus vulgo lectus esset, ab antiquo fictus rhapsodo, alterum, qui nunc legitur, nobis offerret? Criseos hoc specimen sit, quod doceat simul, quam reverens ille fuerit codicum suorum, quam interdum haud lenis corrector.

37) Ne repetam paullo ante memoratos, sufficiat duo testes dare, Galenum in Hippocr. de Nat. hom. 2. T. V. p. 17. *Σημεῖον, ὃ καλοῦσιν ὀβελόν, οἵῳ σημείῳ καὶ Ἀρίσταρχος ἐχρήσατο πρὸς τοὺς ὑποπτευομένους ὑπ' αὐτοῦ στίχους*, Lucianum pro Imagg. 24. T. II. p. 504. *Ὁ τὰ νόθα ἐπισημηνάμενος τῶν ἐπῶν τῇ παραγραφῇ τῶν ὀβελῶν.* Hic ne nominatim quidem appellatur, qui illud fecerit: adeo fuit res celebris. Ceterum de

superiorum Criticorum notas obscuratas et oblitteratas esse Ari- 253
starcheis. Quod ut facillime concedo, ne inepte pertinax sim in re obscura, ita minime dubitandum arbitror, quin obeli frequentissimus et technicus usus auctoritati Aristarchi tribuendus sit. Nam etsi et Zenodotus et Aristophanes saepius dicuntur aliquid *ἀθετῆσαι*, et prior etiam infamiam inde cepit maximam, horum tamen neutri illud signum *ἀθετήσεως* plane tribuitur ab ullo scriptore, excepto uno loco, quem propter aliam quoque causam pro mendoso habeo [38]). In primis vero haec ratio firmatur eo, quod plures Grammaticos adversus obelum Aristarchi potissimum scripsisse reperimus, non adversus Zenodoteum aut Aristophaneum [39]).

Iam de re ipsa nemo exspectabit ut pluribus demonstrem, 254
obelum ab Aristarcho non tam iis versibus esse praepositum, quos crederet Homeri non esse, quam his omnibus, qui ei viderentur digni reprehensione minusque digni loco suo vel absolutissima arte principis poëtarum. Ac mihi quidem hic posterior usus obeli videtur tempore primus et significatione maxime proprius fuisse. Quanquam enim vir ille cum doctissimo quoque aequalium cognoverat, versus *παρεμβεβλημένους* in priscis vatibus legi quam plu-

---

hoc et reliquis signis criticis in universum erudite post alios multos disserentem vide Villois. Prolegg. p. XIII. sqq.

38) In Fragm. Annotationis, praeposito olim codici Ven., quod editum est in Bibl. Goetting. vett. litt. I. p. 69. *Τὸν ὀβελὸν ἐλάβομεν ἐκ τῆς Ζηνοδότου διορθώσεως.* Etiam quae ibi sequuntur de duobus vss. *ἀθετουμένοις*, pertinent, si quid iudico, ad Aristarchum, non ad Zenodotum.

39) Ut Zenodotum minorem in libro *πρὸς τὰ ὑπ' Ἀριστάρχου ἀθετούμενα τοῦ ποιητοῦ*, item supra memoratum Callistratum, Demetrium Ixionem, Pium, alios, *ἀπολογουμένους πρὸς τὰς ἀθετήσεις* (*Ἀριστάρχου* puta) seu *πρὸς τοὺς στίχους ἠθετημένους*; fortasse etiam Cleanthem, nobilem Stoicum, *ἐν τῷ πρὸς Ἀρίσταρχον.* Vide Diog. Laert. VII, 174. Scholl. *α.* 424. *ζ.* 437. *μ.* 145. Serv. ad Virg. Aen. V, 735., quo loco ***Pius, Homeri commentator***, qui in Scholl. etiam *ε.* 638. *λ.* 100. *φ.* 55. 147. 293. laudatur, dicit descriptionem Elysii sive potius insularum fortunatarum, quas Sallustius scripserat inclutas esse Homeri Carminibus, sublatam esse i. e. *ἐξῃρημένην.* Putabam aliquando, id pertinere ad Odyss. *δ.* 565—569. Nunc opinor, locum non esse in Homero nostro.

rimos, et interpolationis huius fontes prope una cum Carminibus
ipsis prorupisse, tamen non, quid cecinerit Homerus, sed quid
canere debuerit, spectare debuit emendaturus. Nam si ex iis,
quae hactenus dicta sunt, capienda species est veterum codicum,
255 quos ille adhibuerit, ii in Iliade et Odyssea inter se haud minus
dissenserunt, qua conformatione et toto habitu singularum partium,
qua numero versuum, quam codices Batrachomyomachiae hoc sae-
culo congesti, cum vulgari textu. Hos excute, quaeso, et expe-
rire, an poëmatium extundere ex iis possis, quale fuerit primum!
Tum etiam illud cogitemus, iuveniliter ludenti populo, quantumvis
acuto, contingere non solere coniunctam iudicii subtilitatem cum
divina ingenii vi ac spiritu [40]), ubique vates fuisse ingeniosos
ante artem sollertius percultam, atque adeo plurimum polluisse
sine illa. Nolo Homerum i. e. antiqua Carmina Ionum comparare
cum Ossiani Carminibus Celticis, quae tamen nec unius aetatis
nec genuina nobis tradita esse puto: sed de Ariosto et Shake-
speario nemo ita senserit, ut eos cum ingenio et arte Homeri
comparandos neget. At nonne in his multa sunt, quae Lessingius,
Wielandus, Vossius mutanda et recidenda putarent, si criticam
facere vellent ad Graecorum morem? Quid? si diversos illorum
poëtarum et discrepantes codices haberemus, nonne id vel sum-
mam modestiam aevi nostri ad Graecam audaciam invitaret? Quid
adeo? si e discordibus testimoniis cantorum et librariorum Ari-
starchus ne potuerat quidem, quamvis voluisset, eoque unice ani-
256 mum intendisset, germanum et, ut ita dicam, primigenium *ἀοιδὸν*
reducere; quandoquidem, quid inter hunc et egregium rhapsodum,
atque rursus, quid inter rhapsodum mediocri ingenio et Homerum
dormitantem subinde et suo abutentem ingenio interesset, nulla
hominis sagacitate dignosci potuit.

Sic denique apparet, quam anceps conditio rei fuerit tum,
quum Aristarchus Homero summam manum imponeret. Videlicet
hunc Criticum *absolvisse demum hanc politam et concinnam
διασκευὴν Ὁμηρικήν, in qua nec medium primo, nec imum
discrepat medio*, eundemque fortasse haec opera duo in has, quae

---

40) Longe alia aetas producit scriptores, pari excellentes ingenio et arte, eosque, qui, *nihil peccant, nisi quod nihil peccant*, ut apte Plin. ait Epp. IV, 26.

nunc numerantur, rhapsodias divisisse, Commentatoribus et Grammaticis Homericis facile credimus [41]). Quamobrem, si de universa facie et habitu Carminum quaerimus, non est dubium, quin recte 257
divinarit Giphanius, *vulgatam nostram recensionem esse ipsam Aristarcheam*. Melius hoc diiudicabitur, saltem instae tractationi huius quaestionis proludetur per ea, quae nunc additurus sum de *ἀθετήσεσιν* atque lituris illius.

Multum enim differt inter obelum sive *ἀθέτησιν*, quae vere dicitur, et inter lituram. Aristarchum autem in correctionibus suis non ubique ista nota usum, sed plura etiam funditus sustulisse ac delevisse, tum mos priorum Technicorum credibile facit [42]), tum Ammonii clare docet auctoritas [43]). Quo discrimine fecerit utrumque, incompertum habemus. Litura seu falce eum usum credas in iis versibus, quos vel nimis luxuriosos iudicaret, vel modis et numeris Homericis absonos, vel contrarios sententiae sermonisve Graeci legibus, aut quos in optimis exemplaribus non reperisset [44]); 258

---

41) Vet. Grammat. de poësi Hom. 2. *Εἰσὶν αὐτῷ ποιήσεις δύο, Ἰλιὰς καὶ Ὀδύσσεια, διῃρημένη ἑκατέρα εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν στοιχείων, οὐχ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ποιητοῦ, ἀλλ' ὑπὸ τῶν Γραμματικῶν τῶν περὶ Ἀρίσταρχον.* Cf. Eustath. p. 5. extr. et Iensii Lucubratt. Hesych. p. 284. Similiter fecerunt Grammatici Graeci in Herodoto et Thucydide, multisque aliis; mox Latini, tanquam Octavius Lampadio in Naevii Bello Punico. De reliquo, quod Aristarchum *huius διασκευῆς nostrae confectorem* appello, cur ita credam, alio volumine explicabo. Est illud paullo diversum a quaestione *de auctore recensionis nostrae*. Quanquam nec haec quaestio pertractari hic potest, ut debet.

42) Vide supra p. 201. et 223.

43) Schol. ad *κ*. 397—399. *Ἀμμώνιος ὁ Ἀριστάρχειος πρῶτον μὲν στιγμαῖς* (i. e. obelis) *φησὶ τὸν Ἀρίσταρχον παρασημειώσασθαι αὐτούς, εἶτα τέλεον ἐξελεῖν, τάχα διὰ τὸ ἐπὶ δευτέρου προςώπου τὸ σφίσι τετάχθαι, καὶ ἄνωθεν μετενηνέχθαι.* Ex simili fonte derivatum videtur id, quod ad *ε*. 808. legitur: *οὐ καθόλου εὑρέθη παρὰ Ἀριστάρχῳ τὸ Ῥηϊδίως κ. τ. λ.* Quem versum, ineptissimo loco repetitum ex *δ*. 390., ibidem discimus, appositum esse a Zenodoto; an ab hoc uno et primo, non constat. Ad idem genus liturae spectat fortasse verbum *ἐκκρίνειν* in praeclara nota Aristonici ad *ϑ*. 535. *Ἐγκρίνει δὲ μᾶλλον ὁ Ἀρίσταρχος τοὺς δευτέρους.* (vss. 535—537.).

44) Isidor. Origg. I, 20. *Obelus apponitur verbis aut sententiis superflue iteratis.* Huc pertinent *recidenda ambitiosa ornamenta*

259 virgula, modesto signo, in iis, qui ei ob minora vitia viderentur indigni poëta, at tolerabiles tamen. Sed coniectura haec est admodum parvi momenti in illa infantia artis. Quocirca rem tenere satius erit, et argumentis pluribus confirmare, eum non tantum notandis naevis, verum etiam urendo, amputando, luxata, quae quidem putabat, suis locis reponendo, Homericum corpus curavisse. Ac primum quis existimet, versus eos, quos Eustathius et Scholiastae passim ex aliis recensionibus addunt, posteriores omnes
260 esse Aristarcho [45]? ne quid dicam de his, quos vulgares librarii

ap. Hor. At gravior locus est Apollon. de Synt. I, 11., ubi postquam monuit de abundantibus litteris, syllabis et dictionibus (λέξεσιν), addit, interdum etiam in tota oratione esse aliquid supervacaneum, *ΚΑΙ ΛΟΓΟΥΣ ποτὲ παρέλκειν, πρὸς οὐδὲν συντείνοντας· εἴγε πλείους ἀθετήσεις Ἀριστάρχου διὰ τοὺς τοιούτους τρόπους ἐγένοντο.* Haec plenam lucem exspectabant ex Scholiis Venetis. Ut σ. 39—49., *longus recensus Nereidum,* confluentium ad plorantem Thetidem, quem recensum et ab Argolico exemplo abfuisse Callistratus prodiderat, a Zenodoto primum, tum ab Aristarcho nimius putabatur (*ambitiosum ornamentum* et ἠθετεῖτο, ὡς Ἡσιόδειον ἔχων χαρακτῆρα κ. τ. λ. Ubi obiter vides, spectari Theogoniam, tanquam genuinum Carmen vatis Ascraei. Mansit tamen hic locus in textu Aristarchi, unde eum in imitationem suam traxit Virgilius. Nam ab illo Critico pendebant Latini omnes. Ita Ciceroni Epp. ad Famil. X, 13. et Straboni I. p. 17. non excidisset illud de Ὀδυσσῆϊ πτολιπόρθῳ, nisi pueri in scholis audissent, Aristarchum ἠθετηκέναι versus prope omnes, qui nunc Ἀχιλλῆα πτολίπορθον habent. Quo nos probabili ratione ducunt Scholia ad ϑ. 371. et prox., tum ad ο. 56—77., obelo notatos propter τὰ ἐκεῖ οὐκ ἀναγκαίως παλιλλογούμενα, et alias causas, in quibus haec extrema est: Φησὶν ὁ Ἀρίσταρχος, ὅτι οὐδαμῆ τὸν Ἀχιλλέα πτολίπορθον εἴρηκεν, ἀλλὰ ποδάρκη καὶ ποδώκη. Neque Aristarchus, ut suspicor, id epitheton putavit convenire Achilli, qui bellum Troianum non confecerit. Ignorabat ergo aut spernebat veriorem interpr. ap. Eustath. p. 91, 220. At etiam φ. 550. Achilles πτολίπορθος est. Ibi mire Schol. Ὅτι πλεονάζει ἐπ' Ὀδυσσέως τὸ πτολίπορθος· νῦν δὲ ἅπαξ ἐπ' Ἀχιλλέως. Ἡ διπλῆ πρὸς τοὺς χωρίζοντας· τούτοις γὰρ χρῶνται. Τινὲς δὲ Ἀχιλλέα Πηλείωνα ποιοῦσι (corrigunt) ξενισθέντες πρὸς τὸ ἐπίθετον. His igitur, qui ita sentiebant, idem faciendum fuit in ω. 108. et fortasse Catal. 235. (728.) et υ. 384.

45) Sunt adeo in illis vss. nonnulli, quos rhapsodis eadem specie veri tribuas, vel maiore, quam aliis auctoribus. Ut quatuor hos ap.

nostro textui inculcaut. Nam quid illos afferam, qui apud Hippocratem, Platonem, Strabonem, alios legnntur, tanquam olim lecti 261
in ordine [46]? Atqui horum versuum omnia vestigia deleta sunt 262

Eust., quorum Ruhnken. meminit ad Hymn. in Cer. 108., iniectos post *ν*. 433., et duos post *ο*. 30., Hesiodicis Theog. 498. et aliis fabulis satis similes; tum miserrimos tres post Odyss. *λ*. 438., quos servavit Schol. Euripid. Plures huius notae, vel sola fide diobolarium codicum, adscivit Barnesius, priores quidem in *ν*. et *ο*. etiam Daceria, librariorum totos versus omittentium negligentiam querens et prava iudicia Criticorum. Recte utrumque: nisi sub unum adspectum posita indicia rerum aliorsum flecterent animum suspicacem. Iam vellem audire, quid docta mulier iudicatura fuisset, si omnes olim a Criticis reiectae interpolationes nunc essent in textu. At quaerebat ea *poëtam integrum*, quem nos requirimus. Quod autem librarios culpat, quos dicit? quorum temporum? Nam illae omissiones multo sunt vetustiores librariis nostrarum membranarum, quarum nulladum, etsi undique contractae sunt, ne unum quidem versum protulit novum, quem in recensione Aristarchi fuisse locuples testis confirmat, licet additi versus partim boni sint, partim tolerabiles. Nam addendo interdum non infeliciter lușerunt, perinde ut saepius peccarunt omittendo, singuli in singulis; non omnes de compacto. Ita versus, quem Barn. ex Grammatico infimi aevi (Herodoto de Vita Hom.) post 153. *α*. Odysseae infersit, omissus videri potest in codd. omnibus ob principii similitudinem cum proximo; qui error frequentissimus est in *ὁμοιοτελεύτοις*, maxime in codd. Vindobb. Barnesium tamen probabiliter reprehendunt Clark. et Wesseling. p. 756. At vero istum versum a nullo veterum ibi lectum esse, teste vincam tota cohorte Grammaticorum, qui constanter et uno ore praecipiunt de figura *ἐπαναλήψεως* s. *παλιλλογίας*: *Ὅτι ἐν Ἰλιάδι συνεχῶς ταῖς ἐπαναλήψεσι κέχρηται, ἔν τε Ὀδυσσείᾳ ἅπαξ*, *α*. 23. *Αἰθίοπας* — v. Scholl. et Eust. ad Il. *ζ*. 154. *υ*. 372. etc. Notarunt hoc quoque Intpp. in Aristarcheo Homero versati Masorethica cura, notarunt hoc, inquam, ni fallor, propter *τοὺς χωρίζοντας*, qui non spernebant argumenta talia, quum graviora suppeterent. Ceterum nemo videat, cur Barn. versum habuerit *necessarium ob oeconomiam*. An, ut iterato Phemii nomine poëta nos mature adducat ad misericordiam cantoris, quem imperiis procorum coactum cecinisse dicit? Scilicet, *ἵνα σωθῇ ἐν τῇ Μνηστηροφονίᾳ*, ut ait br. Schol. Hem oeconomiam poëtae et nasos Graeculorum!

46) Certe ex recognitione vel potius ex fabrica Callisthenis, quem supra cum Aristotele iunximus, laudatur versus a Strab. XII.

in doctissimis Scholiis et ad Aristarchi maxime recensionem adornatis. Agedum porro, Plutarchi evolve locum, ubi docet, quatuor versus in Phoenicis oratione ab Aristarcho sublatos esse et restituendos [47]): ne hi quidem in Eustathio aut Scholiis nostris memorantur. Iam convocatis cunctis, qui coniectores perhibentur et interpretes priscae vetustatis et famae sepultae, si verum amas, consulta nobiscum, utrum is, qui tot versus, forte casuque ad nostram aetatem delatos, loco movit, aut, si id forte in quibusdam illorum ante ipsum iam Zenodotus vel alii fecerant [48]), utrum qui in Homero sic versati sunt quasi exasciando et poliendo, integra opera eius edidisse queant videri, an aliquid praeter illa recidisse, quod hodie nusquam supersit; denique num textum vel habeamus vel norimus adeo Aristarcho superiorem. Quippe ad hunc in primis auctorem referendas esse lituras istas, collata inter se et pensitata omnia rerum momenta docent. Verum istae liturae ut
263 defendi possint omnes, (ac mihi quidem etiam Phoenicis versus uncis digni videbantur, nisi me gravium et acutorum virorum con-

---

p. 542. (817.) in Catalogo post 362. (855.) διεσκευασμένος, ut arbitror, *oeconomiae causa*, ne Cicones abessent, memorati κ. 429. et υ. 329. Ac sane eum populum omitti mirabantur posthac Intpp. Sed qui poterant omnes quaestiones solvere, hunc scrupulum leviter evellebant, aut callide occultabant. Vide Scholl. ad Il. cc. et Eust. p. 359. Etiam antiquior esse videtur alius versus ap. Strab. XIII. p. 626. (929.), additus eidem Catal. post v. 373. (866.). Quem enim Strabo *προςγεγραμμένον* dicit *ὑπὸ τινῶν*, eum Eustath. p. 366. ex Scholiis suis, hic quidem plenioribus, ad recensionem Euripidis (*τὴν κατ' Εὐριπίδην ἔκδοσιν*) refert. Atqui hic Euripides haud dubie is est, quem tetigi p. 185. An denique illi versus, qui a Megarensibus in celebri contentione fraudi Solonis opponebantur pro Catal. 65. (558.) ap. Strab. IX. p. 394. (604.) unquam venerint in scripta exemplaria, dubitari fortasse licet. Sed quod eos hodie non in ordine legimus, vix alii Critico debetur quam Aristarcho.

47) De aud. poëtis p. 26. F. *Ὁ Φοῖνιξ διὰ τὴν παλλακίδα κατάρατος ὑπὸ τοῦ πατρὸς γενόμενος, Τὸν μὲν ἐγὼ, φησὶ κ. τ. λ. Ὁ μὲν Ἀρίσταρχος ἐξεῖλε ταῦτα τὰ ἔπη φοβηθεὶς* etc. Il. ι. 458. sqq.

48) Hoc Kusterus opponebat Giphanio, Histor. crit. Hom. II, 5, 3. Sed neuter causam cognoscere potuit tum propter penuriam tabularum.

sensus deterruisset,) minime tamen probabilis est illa Aristarchi ratio, qua, si fides est Athenaeo, versu in Iliade deleto sententiam pervertit, eundemque versum cum quatuor aliis alieno loco transtulit in Odysseam [49]. Tametsi de probabilitate huius totius 264
criticae rationis non quaerimus; nec materia exstat quaerendi.

---

49) Athen. IV. pag. 180. seq. quo loco nullus est omnium, qui sunt de Aristarcho, memorabilior. Quapropter saepe sum miratus, cur, quum is locus doctis editoribus satis notus fuerit, atque bene explicitus a Casaubono, (Clark. etiam verba apposuit,) tamen a nullo illorum adhibitus sit ad vulgarem textum emendandum. Numne Athenaeo minus quam Plutarcho fidem habendam putabant? At uterque sua retulit ex Commentariis veterum, Plutarchus forsitan ex Stoicorum, ille ex Grammaticorum. Nam Scholia hic quoque tacere, non mirum est, quoniam ea in tota Σ. et proxime seq. rhaps. admodum manca sunt et interrupta vitio codicis. Iam ut paucis rem persequar, Aristarchus in Scuto 604. post verbum τερπόμενοι seu τερπόμενος delevit mentionem *cantoris*, *Μετὰ δέ σφιν ἐμέλπετο θεῖος ἀοιδὸς Φορμίζων*, sed reliquit rursus hunc versum in Odyssea, quum illos tres, τερπόμενοι — μέσσους, in quarti libri principium transferret, additis adeo, nescio unde, duobus, qui nunc numerantur proximi 15. 16. Quanquam hac in re forsan erravit Athenaeus, sive is, quem ille exscripsit. Tum Criticus ibi insimulatur pro genitivo ἐξάρχοντος, qui olim constanter lectus ad cantorem pertinet, fecisse nominativum ἐξάρχοντες: quasi saltatores dici possent ἐξάρχειν μολπῆς. Nam proprium id est eius, qui cithara vel tibia canit, seu praecinit choro. Ut nunc ap. Pindarum sunt ἀναξιφόρμιγγες ὕμνοι, ita olim apud eundem erant ἀγεσίχορα προοίμια, et apud Stesichorum ἀρχεσίμολπος Μοῦσα. In quo licet Aristarchus coniecturam suam forsan tueri potuisset doctiore significatione μολπῆς, (v. Apollon. Lex. v. μέλπεσθαι,) non dubito tamen multis de causis assentiri reprehensoribus illius. In Odyssea vero illis versibus vix locus erat propter ea, quae verissime monet Athen. p. 181. E. Et quod *ἐκ τοῦ Κρητικοῦ χοροῦ τὸν ᾠδὸν ἐξεῖλεν*, huius rei probabilem rationem nullam comminiscor, audaciam autem corrigendi et limandi nemo non intelligit insignem esse. At etiam maiorem, utpote certe pluribus et pulcherrimis versibus minantem, adhibuit Diodorus Aristophaneus, delenda tota γαμοποιΐᾳ, Odyss. 3—20. Verum hoc aliter accepit apud Athenaeum Casaub. quem vide p. 326. ubi recte *etiam ex hoc loco colligendum* dicit, *nostros hodie codices Homeri ad editionem Aristarcheam magna ex parte fuisse emendatos*. Plura de utraque ῥήσει a me in aliud tempus reponuntur.

Nam et hic quodammodo *ruinae perierunt.* Habemus nunc Homerum in manibus, non qui viguit in ore Graecorum suorum, sed inde a Solonis temporibus usque ad haec Alexandrina mutatum varie, interpolatum, castigatum et emendatum. Id e disiectis quibusdam indicils iam dudum obscure colligebant homines docti
265 et sollertes; nunc in unum coniunctae voces omnium temporum testantur, et loquitur historia.

L.

At historiae quasi obloquitur ipse vates, et contra testatur sensus legentis. Neque vero ita deformata et difficta sunt Carmina, ut in rebus singulis priscae et suae formae nimis dissimilia esse videantur. Immo congruunt in iis omnia ferme in idem ingenium, in eosdem mores, in eandem formulam sentiendi et loquendi. Eam rem quisque intime sentit, qui accurate et cum sensu legit: ac ne id sentias tantum, sed causis suis cognoscas, saepe tibi ab his Carminibus ad Apollonium Rhodium, ad alios Alexandrinos poëtas et ad eum, qui vulgo Homeri imago putatur, Quintum Smyrnaeum transcurrendum est. Quid autem? si mirificum illum concentum revocatum in primis Aristarchi eleganti ingenio et doctrinae debemus. Quid? si hic ipse Zenodoti et antiquiores interpolationes multosque absonos versus sustulit; tales dico, quales paullo ante notavi [50]: quos qui forte erutos nobis postliminio
266 restituere vellet novus editor, rideretur, ut opinor, ab iis ipsis, qui nunc Aristarchi acumen rident. Quid? si Aristophanes et Aristarchus comparandis vetustatis monumentis omnibus proprium aetatis cuiusque sonum et legitimas antiquae orationis formas calluerunt, et iidem Hymnos ceterosque libros, olim magno numero Homeri nomine venditatos, tanquam spurios Homerica familia summoverunt, primique in hoc genere altioris ac subtilioris iudicii,

50) In notis 45. et 46. Illisque addenda videtur maxima pars versuum eorum, qui in vulgari nostro textu adhuc haerentes, mihi plerique uncinati, plane absunt ab optimo codice Veneto. Numero sunt 46. Nec horum magis quam illorum ab Eustath. servatorum indicium fit in Scholiis nostris.

sed hominibus Graecis minus difficilis, excelluerunt atque praeclara exempla dederunt [51]).

Fateor, haec omnia a nobis non posse confirmari ob ege- 267
states fontium: et clarorum temporum lucem exspectanti sensim subrepit taedium coniecturarum; at unam rem non debeo omittere, ad iudicium nostrum de hoc vulgato Homero gravissimam. Nam ut Aristarchus a pluribus veterum partim clare partim tectius insimulatur maximae temeritatis in corrigendo, in tollendis et excernendis bonis versibus [52]), ita nemo unus reperitur, qui ipsum 268

---

51) Neque solum in Hymnis, ut puto. Nam ad illos potissimum Criticos vel discipulos eorum retulerim, quod eruditioribus actatibus nullum ferebatur, ὁμολογούμενον γράμμα τῆς Ὁμήρου ποιήσεως πρεσβύτερον, ut ait Ioseph. Sed de Hymnis prope compertum habeo, quod modo dixi, nullum doctorum Alexandrinorum eos pro Homereis habuisse. Etiam hic silentia loquuntur. Non quod talibus significationibus multum tribuam, qualis est ap. Apollon. Lex. v. *Φιλομηλείδης;* etsi istae non de nihilo sunt. Nusquam in tot Scholiis ad Iliadem et Odysseam, ne semel quidem, auctoritas Hymnorum affertur, quum eius rei occasio esset. Immo cum exemplis τῶν νεωτέρων s. τῶν μεθ' Ὅμηρον, *poëtarum Homero posteriorum,* quae afferuntur ab illis, convenit nonnunquam plane hic usus Hymnorum. Quae si vera sunt, facile potest coniici, qui factum sit, ut olim nulla celebris fuerit collectio Hymnorum, parata ab erudito Grammatico. Nimirum si fuisset talis, aut equidem Scholiastarum consuetudinem ignoro, aut alicubi saltem eius nomen exstaret. Nunc Hymni ab optimis scriptoribus antiquitatis neglecti, praeter Pausaniam et similes antiquarios, ne desiderium quidem nostrum moverent, nisi rara fortuna aliquot codicum foliis pepercisset.

52) Vide sup. p. 232. sqq. et 253. sq. At fortasse nonnulli etiam ἐξαίρεσιν *(lituram)* subiecerunt vocabulo ἀθετήσεως. Nam ista duo confundi videntur interdum; et fuit facile confundere, praesertim verba περιγράψαι et ἐξελεῖν. Cuiusmodi certum exemplum praebet Eustath. ad Odyss. p. 1480. 19. collato loco Athenaei. Ceterum libidinem corrigendi, quae proprie dicitur in verbis et sententiis singulis, veteres rarissime reprehendunt in Aristarcho, etsi non raro recedunt a decretis eius. Praeter haec singulares sunt in Scholiis loci duo, unus ad ι. 222. alter ad π. 466. In priore Aristarcho etiam reverentia veterum recensionum tribuitur et περιττὴ εὐλάβεια: in posteriore constantia emendationis eorum, quae praeceptis suis contraria putasset. Quum enim ibi aliquid tale sit, enarrator coniicit, in exemplari illius aliam scripturam

narret aliquid insigne subiecisse poëtae, aut a se compositos versus inculcasse. Atque id ab illo non esse factum, etiam verisimile est propter ea, quae de ingenio eius diximus, apto illo quidem et trito iudicandis carminibus, haud scribendis. Itaque, ut omnia summa tribus verbis complectar, Aristarchus id, quod audacia aetati suae propria, atque adeo rei consentanea, nimiaque sobrietate acuminis deliquit, pensavisse videtur religione et cura et omni cautione, ne quidquam in exemplum suum admitteret, nisi quod Homericae aut certe priscae monetae esset.

Revertamur ad propositum. Est enim reliquum, ut de ἀθετήσει Aristarchi proprie dicamus. Macrobius quidem scribit, tria haec ex aequo impossibilia iudicari, vel Iovi fulmen, vel Herculi clavam, vel versum Homero subtrahere [53]). Hoc is recte, sensu illo quo dixit: sed perperam transfertur ad hanc rationem criticam. Nec iam loquor de versibus, quos dudum oblitteravit Aristarchi recensio. Subtracti sunt illi; Homerus passus est; nemo sentit. Sed nullum est omnino genus scriptorum, cui facilius et cum minore dispendio sententiarum aliquid demi possit, quam his
269 ἀοιδοῖς, quippe quorum oratio iuvenili ubertate per longas ambages deducitur, et apud quos saepe levium, ad nostrum quidem sensum, ac minutarum rerum imago spirat. Neque apud eos comprehensio et ambitus verborum sic terminatur artificiose, ut perpetuitas contextus tollatur dempto aliquo versiculo; quin contra ita nonnunquam ad doctas aures gratior currit sententia. Sed nolo nunc causas huius rationis emendandi persequi; quid Aristarcho placuerit, breviter et simpliciter tradam.

Enimvero primum nobis fons indagandus est, unde ἀθετήσεως exempla petamus. Namque celeberrimi illius obeli tam rara vestigia exstant sub Aristarchi nomine, ut congesta ex Scholiis, ex Eustathio, ex reliquis scriptoribus, omnia vix triginta versibus suspicionem importent. Ea res me pedetentim adduxit in hanc opinionem, ut hodie ἀθετήσεις clarissimi Critici multo saepius legi

---

olim fuisse: οὐ γὰρ ἂν αὐτὸ ἀπαραμύθητον ὁ Ἀρίσταρχος ἀφῆκεν, *non relicturus fuisset illud sine medela aut fomento.* Doctum hoc est et vetustum Scholion, sed cuius auctor textum Aristarchi non viderat.

53) Saturn. V, 3.

putem quam nomen eius, multoque maiorem partem notationum
huius generis, quae in Scholiis sine auctore afferuntur [54]), ad
eius auctoritatem referendam esse. Id quibus argumentis coniece- 270
rim, paucis docebo; an probabilia ea argumenta sint, cuiusvis
erit iudicare.

Primo enim apparet, totum hoc corpus Scholiorum potissi-
mum ad Aristarchi recensionem esse comparatum: arguunt id libro-
rum subscriptiones [55]); arguunt plurimae lectiones et correctiones;
arguunt omnia. Tanta autem ille fuit existimatione apud Gram-
maticos cuiusque sectae, ut vel omisso nomine satis significatus
videretur legentibus. Huc accedit gravissima ratio, quod versus
aliquot simpliciter *ἠθετημένοι* esse traduntur in Scholiis, et in
textu codicis obelo notantur, quos alii perspicue tradunt ab Ari-
starcho notatos [56]). Denique quid hoc est, quod tam frequenter 271

---

54) Sive verbo *ἀθετεῖται*, in Scholl. adscripto simpliciter versibus iis, qui in textu praestantissimi cod. virgula signati sunt: ut in rhaps. *α*. 29—31. 110. 133. 139. 192. 424. 444. 474.; sive addito voc. *ὀβελός*: ut *ϑ*. 235. at id rarissime. Sunt tamen etiam loci, qui in textu quidem habent virgulam s. obelum, sed indicium eius deest in Scholl. Vide ad *α*. 96. 493. Catal. 110. 138. 381. 382. *δ*. 149. *κ*. 51. 52. *μ*. 371. (*ὅτι διεσκεύασται.*) *τ*. 125. *ψ*. 259—261. *ω*. 677. 778. Aliquoties adeo obelus positus est confuse et falso, ut hac de re singulatim dicendum sit in descriptione codicis.

55) Ubi primo loco promittuntur in Scholiis *τὰ Ἀριστονίκου σημεῖα καὶ τὰ Διδύμου περὶ τῆς Ἀρισταρχείου διορθώσεως.*

56) Satis erit hic quoque tribus exemplis defungi. Versus Odyss. *λ*. 583. in Ven. Schol. Il. Catal. 104. (597.) refertur ad *τὰ κατὰ τὴν Νεκυίαν ἠθετημένα*, totique illi loco de Tantalo adscriptum est in codd. quibusdam *ΝΟΘΕΥΕΤΑΙ*. Iam dudum ex Schol. Pind. ad Olymp. I, 97. constitit, *κατὰ Ἀρίσταρχον νόθα εἶναι τὰ ἔπη ταῦτα.* Ad Catal. 36. (529.) legitur apud Eustathium et in Scholiis iam olim editis, hunc et duo proximos versus *ἠθετῆσθαι* a nonnullis; in *ἀθετοῦσι* nominatur Zenodotus. Sed ad Il. *ι*. 395. eadem Scholl. in uno illorum versuum plane dant auctorem criseos Aristarchum, quasi *παρακολουθοῦντα Θουκυδίδῃ* (I, 3.). Nunc etiam necessarium versum Odyss. *α*. 344. ab illo notatum legimus; addendique sunt haud dubie *δ*. 726. 816. Tertius insignior testis est Athen. II. p. 39. D. de versu Il. *ϑ*. 231., quem ob inepte supervacuam sententiam ab Aristarcho notatum s. deletum scribit, (habet *περιγράφειν*,) et plane

in egregiis illis Scholiis legimus, Zenodotum et Aristophanem aliquid προηθετηκέναι i. e. *ante notavisse*, *obelum antecepisse* [57])? Cuius? obsecro. Num cuiusquam alius quam eius, qui unus stu-
272 diosissime *Homero cultum quaesisse*, *obelosque*, *spuriorum stigmata vatum*, propemodum invenisse creditus est? Haud vereor igitur, ne coniectura aberrem, si multo maiorem partem istorum obelorum ad Aristarchum pertinere dicam. Nam nonnulli sane videri possint Aristonici esse vel aliorum etiam antiquiorum, quorum memoriam παράδοσις obruerit. Ac cupiat ita rem esse, quisquis favet magno nomini: adeo in illis multa sunt specimina pravissimae temeritatis.

Etenim versus in codice ὠβελισμένοι sunt admodum 470: numerusque fortasse aliquanto maior esset, si codex servatus esset integer. Attamen ne illum quidem numerum per se nimium putem pro fama obeli Aristarchei. Hunc autem ut cognoscamus, necesse est talia quaeramus exempla, quae Aristarcho certa fide

---

probat illud iudicium. Ebrietatem spiritus facere, non κρεωφαγίαν. At utroque etiam fiunt melius. Quod, mirum esset, ni et Aristarchus sensisset. Quid ergo, si proximus vs. πίνοντες recentior fuerit illo, et additus a novo correctore? Valde laborat is versus ab ἀσυνδέτῳ, cuius exemplum, admodum dubito, an alibi reperiatur tale in duobus participiis. Quanquam Aristarchus hanc figuram amavit, et aliquoties primus in textum intulisse videri potest. Ut δ. 238. φ. 191. et aliis exemplis aptioribus, quae nunc non sunt ad manum. Sed de auctore illius ἀθετήσεως nihil liquet ex novo codice, qui obelum habet in textu, et Scholion: *Περιττὸς ὁ στίχος· ἐκ γὰρ τοῦ πίνειν, οὐκ ἐκ τοῦ ἐσθίειν τὸ καυχᾶσθαι συμβαίνει.*

57) Vide ad λ. 356. 515. ξ. 95. 213. 317—327. ο. 147. 148. σ. 39—49. τ. 327. ψ. 824. 825. ω. 6—9. 614—617. ubi nota, vocabulo προηθέτηται s. προηθεῖτο fere praepositum esse usitatissimum illud ἀθετεῖται. Eiusdem generis et significationis sunt loci, ubi est ἠθετεῖτο καὶ παρὰ Ζηνοδότῳ, καὶ παρ' Ἀριστοφάνει, sive οὐδὲ ἦν, οὐδὲ ἐγράφετο, οὐδὲ ἐφέρετο παρὰ Ζ., παρ' Ἀριστοφάνει. Vide θ. 164. 189. 235. 284. 371. 528. ι. 23. 416. κ. 240. 387. 397. 498. λ. 78. 766. etc. Cf. ι. 684—688. κ. 253. λ. 180. σ. 597. sq. φ. 130. Quatuor tantum aut quinque locis nomen Aristarchi subiectum est illis, ut ι. 684. Haec omnia qui mecum percurrerit, non dubitaturum puto, quin ubique fere Scholiastae respexerint ad *conditorem vulgaris recensionis et παραδόσεως, Aristarchum.*

adscribuntur. Neque in iis ipsis nihil reperitur, quod nobis, qui
nec fontes eius, nec causas castigationis omnes novimus, temera- 273
rium et ab insigni insolentia profectum videri debeat. Verum non
est huius loci, de hoc genere accurate disputare: itaque potiora
quaedam leviter perstringamus.

Ordiamur ab extremis, Ὁμηρικῶς, ut aiunt. Nota erat iam
dudum ex Eustathio et aliis ἀθέτησις versuum de iudicio Paridis
ω. 24—30, modo auctor ἀθετήσεως ignorabatur, quem Aristar-
chum esse nunc comperimus. Ab eo igitur notata sunt in istum
locum et alia quaedam sane leviora, et hoc, quod Homerus gra-
vissimam illam causam belli non fuisset uno loco allaturus, quo-
niam eius attingendae saepe occasio fuisset, si fabula esset omnino
aetatis Homericae. Obvertebant quidem nonnulli plura apud poë-
tam semel memorata, quae tamen Critici intacta reliquissent.
Frustra. Non enim ille ε. 63. silet νῆας ἀρχεκάκους i. e. pro-
fectionem Paridis Lacedaemonem, in qua ex more saeculi sui haud
dubie ad fatalem causam regressurus erat, quae culpam trans-
ferret in deos. Quamobrem et veteres [58]), et recentiores aliqui,
in quibus instar omnium Hemsterhusius est, plane probaverunt
iudicium illud, quo indicium Paridis tollitur. Neque equidem tan-
tae auctoritati obloquerer, nisi mihi, ut alibi significavi, in his
postremis alium auctorem quam priorum librorum audire viderer. 274
Nunc vero et illud et Hesiodeam μαχλοσύνην [59]) haud gravate
fero, etsi ea iam in Aristophaneo et in urbicis quibusdam exem-
plaribus expulsa erat, toto hemistichio sic mutato, ἣ οἱ κεχαρι-
σμένα δῶρ' ὀνόμηνε. Quam recte et religiose, non dixerim.
Nam parum probabiles puto eas omnes coniecturas et obelos, qui-
bus extrema Iliados ad similitudinem Homericae consuetudinis per
vim refingere voluerunt [60]). Alibi saepius obscurior est sententia

---

58) Macrob. Saturn. V, 16. med. et Auct. Vitae Hom. T. V. Ern. p. 148.

59) Conf. Suidas et Apollon. voc. μαχλοσύνη ibique Villois. Simul ex hac re intelligimus, Aristarchum Hesiodo seu auctori Καταλόγων inferiorem quam Homero aetatem tribuisse.

60) Id ita factum esse clarum est ex Scholl. ad Υ. Φ. Ψ. In quibus rhapsodiis certatim elaborarunt veteres, ut notas proprias alienorum ingeniorum eximerent.

Aristarchi. *Ut* π. 613. incertum est, hicne ipse versus an proximi duo, qui nimis ταυτολόγοι sunt, abfuerint ab altera recensione illius. Item ι. 684—690. (688—694.) ambiguum videri potest, quid Aristarchus primus fecerit, quidque omnino notaverit, quum perspicue numeretur in ἀθετοῦσι. Quodsi is idem fuit, ut suspicor, qui locum illum συνέτεμε, reiectis sex versibus ita scribere voluit, ut Χεῖρα ἑήν finem faceret orationis Ulyssis, eique versui subiungeret duos illos, Ὣς ἔφ. — σιωπῇ et Δὴν δ' ἄνεῳ
275 — Ἀχαιῶν, deleto eo, qui vulgo his interpositus est, a me uncis inclusus. Nam hic mihi semper importune repetitus videbatur, quum superiores, licet et ipsos molestos, propter commoditatem sententiarum ferendos censerem. Difficilior erit defensio audaciae nostrae h. e. Aristarcheae in μ. 175—181. contra Pium, qui nonnulla bene opponit, neque tamen id efficit, ut istis versibus plus fidei habeamus quam similibus illis σ. 356. sqq. [61]). Aliae ἀθετήσεις eius traduntur versuum δ. 117. ξ. 500. ο. 449—451. et 712. σ. 444—456. ω. 556. 557. Denique notabile est in primis, quod mirantur Grammatici ad ρ. 172., hunc versum ab illo sine nota transmissum esse, quum talia, quae vim sententiae minuerent restringendo, obelis signare *consuevisset* [62]). Quo uno ex loco satis appareret, etiamsi ceteri omnes deessent, Aristarchum multo plura ἀθετῆσαι, quam quibus nomen eius appositum est. Atque in Odyssea quidem non memini nisi unius versus, ab eo nominatim ἀθετουμένου, β. 137., quem certe durior ellipsis verbi substantivi parum defendat. Haec enim ipsa interpolationis causa esse potuit, ut Il. η. 353. ι. 416. et in aliis versibus. Ceterum etiam obelum posuit cum asterisco coniunctum, duplicata nota significans, suo quidem loco egregium versum esse, sed alieno
276 loco minus recte repetitum. Quam ob causam partim 27 versus α. 366. sqq. pro interpolatis habiti sunt; perperam sane illi, ut alii multi eiusdem notae. Neque tamen dubium est, quin similitudo quaedam locorum interdum occasionem dederit versibus inepte iterandis. Sed de his aliisque diligentius disputabo in altera parte huius libri, in qua unci mihi mei defendendi erunt.

---

61) Vide supra p. CXXX.

62) Μεμείωκε τὴν ἔμφασιν. Καὶ τὰ τοιαῦτα εἴωθεν ἀθετεῖν ὁ Ἀρίσταρχος.

LI.

Nunc nobis unus restat e Criticis nobilioribus, Crates Mallotes, qui a singulari studio poëtae Homericus dictus est, Aristarchi idem aemulus et adversarius acerrimus [63]. Is scholam videtur condidisse Pergami, similem Aristarcheae, nec minus celebrem discipulis [64]. Nám ut ab Aristophane sunt Aristophanei, ab Aristarcho Aristarchei, ita Cratetei appellantur nonnulli, quibus et 277
ipsis aemulationem et certamina reperimus fuisse cum Aristarcheis [65]. Postquam enim réges animosiora studia expulerant ex civitatibus Graecorum, amor contentionum in scholas Rhetorum et Grammaticorum migravit, et, uti olim de principatu in re publica, ita nunc de grammaticis quaestiunculis gravissime inter se certarunt. Ac videtur quidem Crates Aristarcho parum cessisse existimatione aequalium, quippe qui cum illo in coryphaeis huius artis numeretur [66], novamque gloriam duxerit ex eo, quod doctrinam litterarum primus pertulit ad Romanos [67].

---

63) Suidas vocc. *Κράτης* et *Ἀρίσταρχος*. Illo loco ei tribuitur *διόρθωσις Ἰλιάδος καὶ Ὀδυσσείας ἐν βιβλίοις θ', καὶ ἄλλα*. In his *ἄλλοις* fuerunt, ut opinor, plura ad historiam et doctrinam poëtarum pertinentia, et opus *περὶ τῆς Ἀττικῆς διαλέκτου* s. *λέξεως*, cuius quintum librum excitat Athen. XI. p. 497. F.

64) Scripserat de ea Ptolemaeus Ascalon. *ἐν τῷ περὶ τῆς Κρατητείου αἱρέσεως* laud. in Schol. ad *γ*. 155. Ad eiusdem scholae sive sectae auctoritatem unice refero *τοὺς ἐκ Περγάμου Γραμματικούς*, et *τοὺς Περγαμηνοὺς πίνακας* (*catalogos classicorum scriptorum*) apud Dionys. Hal. T. V. Reisk. p. 630. 661., ubi Sylburg. male cogitabat de Aristarcho.

65) Ut Herodico Babyl. de quo v. Ions. S. H. P. II, 13, 6. conf. Scholl. ad *ν*. 29. *υ*. 53., si modo hic idem est Herodicus, diversus ille quidem ab Herodico Selybriano, noto medico, *ι*. 453. *λ*. 515. De Zenodoto Crateteo attuli coniecturam meam p. 199. Tauriscum addit Sextus Empir. c. Math. I, 248. Alexandrum Polyhistorem Suid. T. I. p. 104. Contra laudantur libri Dionysii Thracis et Parmenisci *πρὸς Κράτητα*, *adversus* Cr., ad *θ*. 513. *ι*. 460.

66) Strabo I. p. 30. (54.) Sextus Empir. I, 44.

67) Sueton. de ill. Gramm. c. 2. ubi memoratus Attalus haud dubie est II. cognomine Philadelphus, qui Pergami coepit regnare Olymp. CLV, 2. A. U. C. DXCV.

Permirum est, in paucis reliquiis eius satis argumenti esse, ut, quibus de rebus cum Aristarcho contenderit, et quantum infe-
278 rior fuerit illo, suspicari liceat. Immo nullius veterum Criticorum ingenium et doctrinam nobis tam bene nosse videmus, quam Cratetis huius. Ac primum quidem, quum Aristarchus Homerum ad simplicitatem priscorum temporum, non ad novas opiniones temere affictas, interpretari instituisset, Crates Stoicus gloriae vatis male consuli putavit, nisi ipsi multiplices artes Pergamenas allineret, eumque converteret in Philosophum, Mathematicum, Astronomum, Geographum, et quidvis potius quam quod ipse esse voluerat. Illius generis sunt pleraque, quae ex Commentariis eius excerpta leguntur apud Strabonem, Geminum et Grammaticos, de Homerico Oceano, de Arcto non occidente, de Aethiopibus bifariam divisis, de Gadibus a Menelao circumnavigatis, de Laestrygonibus sub dracone habitantibus, de Eremnis, populo Indiae, de interpreta-
279 tione νυκτὸς θοῆς[68]); tum similia inepta de allegoriis fabularum, de Apolline eodem ac Sole, de Vulcano, experimenti physici causa in Lemnum praecipitato, de cultiore victu heroum etc.[69]). De

68) Vide Strab. I. p. 3. (7.) coll. Apollon. Lex. v. ἄμμορον cum Exc. Tollii, (quem tamen et emendatio commenti Cratetei et astronomica ratio fefellit,) tum p. 5. (10.) 31. (54.) 38. (56.) Geminum Elem. Astron. c. 5. et 13. Schol. ad Il. ο. 496. Eustath. ad κ. 394. p. 814. 20. ad Odyss. Schol. β. 1. et Eustath. δ. 84. p. 1485. 1. κ. 82. p. 1649. 33. υ. 299. Etym. M. p. 370. 43. Penitus noris hominem, si ad ista loca conferas Strab. III. p. 157., ubi tanquam princeps memoratur eorum, qui τὴν Ὁμήρου ποίησιν πρὸς ἐπιστημονικὰς ὑποθέσεις ἔτρεψαν. In transcursu etiam illius unum, quod superest, exemplum λύσεως afferamus de Il. σ. 192. Ibi quod Achilles negat se pugnare posse, quia arma sibi ablata essent, neque ullius herois, nisi forte Aiacis, apta futura, quaerebant ἐνστατικοί, cur non arma Patrocli sumpsisset, aliique alio modo gravem scilicet difficultatem tollebant. Hic Crates finxit, (finxit, inquam: nam ubi Homerus strategema illud ad hunc modum persequitur?) Patrocli arma iam Automedontem induisse. Non vidit ergo vir acutulus, de integro iam quaerendum esse, cur non Achilles denique Automedontis induisset, sibi aeque bene sessura.

69) Vide Heraclid. Alleg. Hom. c. 27. Schol. ad Il. σ. 239. Eustath. p. 1140. 47. p. 1893. 1.

quibus rebus omnibus si non meliora docuit iis, quae in margine commonstravi, eas res edocendos nos Vossio nostro tradamus, Crateteam sapientiam non desideremus. Neque vero enm rectius versatum esse video in grammatica explicatione, ubicunque dissentiret ab Aristarcho, id quod longe saepius factum puto, quam notatum reperitur [70]. Quanquam hoc in genere nonnihil est, quod rece- 270
ptum hodieque placet, et ab optimis interpretibus defenditur [71]. Denique quomodo se tractarit in variis partibus critici muneris, quod etiam in Hesiodo susceperat, minus exploratum habemus propter paucitatem talium speciminum [72]. Sed equidem non plura quaesierim, ut pravum hominis acumen mirer et indoctam temeritatem.

---

70) Vide Strab. IX. p. 439. (670.) Schol. ad Il. α. 592. coll. Eustath. p. 1003. 38. Scholl. ad ι. 169. ν. 358. ξ. 31. seq. ψ. 679. Apollon. Lex. v. πλωτῇ ad Odyss. κ. 3. Schol. br. ad μ. 61. et Eustath. ad ξ. 12. τ. 229. Etym. M. p. 634. 8. etc. Semel laudatur Cr. ἐν Ὁμηρικοῖς in Schol. ο. 193.

71) Vide br. Schol. ad Odyss. α. 320. coll. Etym. M. p. 111. 21. Schol. ad χ. 188. et Eustath. p. 1924. 11. etc.

72) Lectiones Cr., quae tamen non sunt omnes coniecturae ipsius, in Scholiis, Eustath. et Etym. M. notantur hae: Il. γ. 155. ὦκα retractum ad ἰοῦσαν, λ. 753. δι' ἀσπιδέος, hodie vulgo lectum, μ. 25. ἐν δ' ἦμαρ (de quo v. sup. p. 217. med.) φ. 322. τυμβοχόης pro infin. τυμβοχοῆσ' aut vulgato τυμβοχοῆς, 558. Ἰδήϊον, quae forsan optima est omnium, ψ. 361. μεμνοῖτο, ω. 253. κατηφέες, Odyss. γ. 293. Βλισσήν, λ. 14. Κερβερίων p. Κιμμερίων. Conf. Scholl. et Intpp. ad Hesiod. Ἔργ. 530. Theog. 142.

FINIS VOLUMINIS I.

HALIS,

TYPIS ORPHANOTROPHEI.